

**T.C.
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK
BAKANLIĞI**

AVRUPA BİRLİĞİ VE DİŐ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

AB UZMANLIK TEZİ

**REFORM SONRASI AB BALIKÇILIK
ORTAK PİYASA DÜZENİ VE
TÜRKİYE'YE MUHTEMEL ETKİLERİ**

**AB UZMAN YARDIMCISI
ÖZGE BOZKUŞ**

DANIŞMAN

**DR. BURAK RAHMİ YILDIRIM
AB UZMANI**

Ankara
Eylöl 2015

**T.C.
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIğI
Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel M¼d¼rl¼đ¼**

**REFORM SONRASI AB BALIKÇILIK ORTAK
PİYASA DÜZENİ VE TÜRKİYE'YE
MUHTEMEL ETKİLERİ**

AB UZMANLIK TEZİ

**ÖZGE BOZKUŞ
AB UZMAN YARDIMCISI**

**DANIŞMAN
DR. BURAK RAHMİ YILDIRIM
AB UZMANI**

**Ankara-2015
Eyl¼l**

T.C.
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIğI
AVRUPA BİRLİğİ VE DİŐ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜğÜ

AB Uzman Yardımcısı Özge BOZKUŞ tarafından hazırlanan ‘‘Reform Sonrası AB Balıkçılık Ortak Piyasa Düzeni ve Türkiye’ye Muhtemel Etkileri’’ adlı tez çalışması aşağıdaki Tez Değerlendirme Komisyonu tarafından OY BİRLİğİ / OY ÇOKLUğU ile Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü AB Uzmanlık Tezi olarak kabul edilmiştir.

Üye : Dr. Haldun DEMİREL
Unvanı : Genel Müdür Yardımcısı V.
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak AB Uzmanlık Tezi olduğunu onaylıyorum. ....

Üye : Dr. Nevzat BİRİŐİK
Unvanı : Genel Müdür Yardımcısı
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak AB Uzmanlık Tezi olduğunu onaylıyorum. ....

Üye : Dr. İbrahim ÖZCAN
Unvanı : Genel Müdür Yardımcısı
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak AB Uzmanlık Tezi olduğunu onaylıyorum. ....

Üye : Selda COŐKUN
Unvanı : AB Uzmanı
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak AB Uzmanlık Tezi olduğunu onaylıyorum. ....

Tez Savunma Tarihi: 26/09/2015

Tez Değerlendirme Komisyonu tarafından kabul edilen bu tezin AB Uzmanlık Tezi olması için gerekli Şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Çınar BAHÇECİ
Komisyon Başkanı
Genel Müdür V.

ÖZET

REFORM SONRASI AB BALIKÇILIK ORTAK PİYASA DÜZENİ VE TÜRKİYE'YE MUHTEMEL ETKİLERİ

Özge Bozkuş

Avrupa Birliği Uzmanlık Tezi

Danışman: Dr. Burak Rahmi Yıldırım

Eylül 2015, 137 sayfa

Avrupa Birliği, kurulduğu yıldan itibaren Birlik içerisinde ticaretin Üye Ülkeler arasında gümrük vergileri olmadan serbest ve eşit bir şekilde gerçekleştiği tek bir pazar oluşturmayı hedeflemiştir. Su ürünleri sektörü açısından bu hedefe 1970 yılında su ürünlerinde Ortak Piyasa Düzeni'nin oluşturulması ile ulaşılmıştır. Ortak Piyasa Düzeni, Birlik su ürünleri piyasasında üreticilerin örgütlenmesini, tüketicilerin bilgilendirilmesini, ortak pazarlama standartları oluşturulmasını ve piyasa istihbaratın sağlanmasını düzenlemektedir. Ortak Balıkçılık Politikası 2014 yılında tamamlanan bir reform ile yeniden düzenlenmiş ve bu Politika'nın Ortak Piyasa Düzeni bileşeninde de çeşitli değişikliklere gidilmiştir. Bu tez, reform sonrası Ortak Balıkçılık Politikası'nın Ortak Piyasa Düzeni bileşeninde ortaya çıkan değişikliklerin AB'ye üyelik sürecinde olan Türkiye'ye yönelik muhtemel etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaçla tez içerisinde Ortak Piyasa Düzeni'ndeki yeni düzenlemeler incelenmekte ve Türkiye'deki su ürünleri piyasasına ilişkin düzenlemelerle karşılaştırılmaktadır. Ayrıca, bu yeni düzenlemelerin Türkiye'ye yönelik muhtemel etkileri değerlendirilmektedir. Sonuç olarak, AB mevzuatı ile uyum durumu analiz edilmekte ve mevcut uyumsuzlukların giderilmesi için öneriler getirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: AB, Türkiye, Balıkçılık Politikası, Ortak Piyasa Düzeni

ABSTRACT

COMMON MARKET ORGANISATION OF THE EU FISHERIES AFTER THE REFORM AND ITS PROSPECTIVE EFFECTS ON TURKEY

Özge Bozkuş

European Union Expertise Thesis

Supervisor: Dr. Burak Rahmi Yıldırım

Eylül 2015, 137 pages

The European Union, since its establishment, has aimed to establish a single market in which trade between the Member States is realized in a free and fair manner. In terms of fisheries and aquaculture sector, this aim has been achieved in 1970 through the formation of Common Market Organisation in fisheries and aquaculture. Common Market Organisation regulates the organization of producers, consumer information, constitution of common marketing standards and provision of the market intelligence in fisheries and aquaculture market within the Union. Common Fisheries Policy has been amended through a reform which was completed in 2014 and Common Market Organisation of this Policy has also undergone various changes. This thesis aims to set forth the prospective effects of the changes seen in the Common Market Organisation of the Common Fisheries Policy after the reform process on Turkey which is in the accession process to the EU. With this aim, new regulations on Common Market Organisation are examined and compared with the regulations in Turkey on the market of fisheries and aquaculture. Moreover, possible effects of these new regulations on Turkey are evaluated. After all, the status of compliance with the EU legislation is analysed and recommendations for the elimination of current mitmatch are made.

Keywords: EU, Turkey, Fisheries Policy, Common Market Organisation

İÇİNDEKİLER TABLOSU

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER TABLOSU	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
TABLolar DİZİNİ.....	vii
KISALTMALAR DİZİNİ	viii
GİRİŞ.....	1
1. AB ORTAK BALIKÇILIK POLİTİKASI	4
2. AB ORTAK BALIKÇILIK POLİTİKASI ORTAK PİYASA DÜZENİ BİLEŞENİ	8
2.1. Tarihçe	8
2.2. OPD Reformu ve Yeni OPD Mevzuatı [1379/2013 (AB)].....	9
2.2.1. Reform Süreci	9
2.2.2. OPD'ye İlişkin Yeni Temel Mevzuat [1379/2013 (AB)]	11
2.2.2.1. Profesyonel Örgütler	12
a. Üretici Örgütlerinin Amaçları	13
b. Üretici Örgütlerinin Tanınması ve Tanınmanın Geri Çekilmesi	16
c. Üretim ve Pazarlama Planı	18
d. Fiyat ve Müdahale Mekanizması - Depolama Yardımı	20
e. Üretici Örgütleri Birliği ve Branşlararası Örgüt	22
f. Kuralların Yaygınlaştırılması	23
2.2.2.2. Pazarlama Standartları	25
a. Tazelik Kategorileri	26
b. Boyut Kategorileri	27
c. Üçüncü Ülkelerden Gelen Ürünler	29
2.2.2.3. Tüketici Bilgisi	30
2.2.2.4. Piyasa İstihbaratı	37
2.2.2.5. Rekabet Kuralları	38
3. TÜRKİYE’DE SU ÜRÜNLERİ PİYASASININ DÜZENLENMESİ.....	41
3.1. Türkiye’de Su Ürünleri Sektörüne Genel Bakış	41
3.2. Türkiye’de Su Ürünleri Piyasasının Düzenlenmesine İlişkin Yasal Çerçeve.....	42

3.2.1. Su Ürünlerinde Örgütlenme	43
3.2.1.1. 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu	43
3.2.1.2. 5200 Sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu.....	49
3.2.1.3. Su Ürünleri Örgütlerine Yönelik Destekler	54
3.2.2. Pazarlama Standartları	57
3.2.3. Tüketici Bilgisi.....	59
3.2.4. Piyasa İstihbaratı	61
3.2.5. Rekabet Kuralları	63
4. AB ORTAK PİYASA DÜZENİ UYGULAMALARININ TÜRKİYE'DE PİYASANIN DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN UYGULAMALARLA KARŞILAŞTIRILMASI.....	65
4.1. Örgütlenme Açısından Karşılaştırma.....	65
4.1.1. Üye Ülkeler'de Üretici Örgütleri.....	67
4.1.1.1. Fransa'da Üretici Örgütleri.....	67
4.1.1.2. Hollanda'da Üretici Örgütleri.....	71
4.1.1.3. İsveç'te Üretici Örgütleri.....	74
4.1.1.4. Diğer Üye Ülkeler'den Örnekler	76
a. İspanya	77
b. İtalya	80
4.1.2. Türkiye'de Su Ürünlerine İlişkin Örgütlenme Yapıları.....	81
4.2. Pazarlama Standartları Açısından Karşılaştırma	90
4.2.1. Üye Ülkeler'de Pazarlama Standartları Uygulamaları	90
4.2.2. Türkiye'de PAzarlama Standartları Uygulamaları	93
4.3. Tüketici Bilgisi Açısından Karşılaştırma.....	94
4.3.1. AB'de ve/veya Üye Ülkeler'de Tüketici Bilgisi Uygulamaları	94
4.3.2. Türkiye'de Tüketici Bilgisi Uygulamaları.....	96
4.4. Piyasa İstihbaratı Açısından Karşılaştırma	97
4.4.1. AB'de Piyasa İstihbaratı Uygulamaları	97
4.4.2. Türkiye'de Piyasa İstihbaratı Uygulamaları	98
5. TÜRKİYE'NİN AB ORTAK BALIKÇILIK POLİTİKASI ORTAK PİYASA DÜZENİ BİLEŞENİNE UYUM ÇALIŞMALARI	102
5.1. Genel Uyum Çalışmaları	102
5.2. Proje Bazlı Çalışmalar	103
5.2.1. Su Ürünleri Sektörünün Yasal ve Kurumsal Olarak AB Su Ürünleri Müktesebatına Uyumu Eşleştirme Projesi	104
5.2.2. Balıkçılık Üretici Örgütleri için Kurumsal Kapasite Oluşturulması Eşleştirme Projesi.....	105

SONUÇ VE ÖNERİLER	107
KAYNAKÇA	113
EK- 1 ÜRETİM VE PAZARLAMA PLANLARININ DETAYLI YAPISI.....	122
EK- 2 DEPOLAMA MEKANİZMASINA TABİ OLAN AVCILIK ÜRÜNLERİ.....	123
EK- 3 ORTAK PAZARLAMA STANDARTLARININ UYGULANDIĞI ÜRÜNLER.....	125
EK- 4 TAZELİK DERECELENDİRMESİ.....	126
EK- 5 BOYUT KATEGORİLERİ	130
EK- 6 AV ARAÇLARI HAKKINDA BİLGİ	136
ÖZGEÇMİŞ.....	137

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1: İşlenmemiş ve Paketlenmemiş Taze Ürünler İçin Etiketlemeye Örnek.....	35
Şekil 2.2: İşlenmiş Ürünler için Etiketlemeye Örnek.....	36
Şekil 3.1: Gıda Kodeksi Etiketleme Yönetmeliği Zorunlu Etiket Bilgileri Örneği.....	60
Şekil 4.1: Üretici Örgütlerinin Üye Ülkelere Dağılımı.....	65
Şekil 4.2: Pazarlama Standartlarına İlişkin Etiketleme Örneği (Fransa).....	90
Şekil 4.3: Pazarlama Standartlarına İlişkin Etiketleme Örneği (İsveç ve Hollanda).....	91
Şekil 4.4: Pazarlama Standartlarına İlişkin Etiketleme Örneği (İspanya).....	91
Şekil 4.5: Elektronik Mezat Sisteminde Pazarlama Standartları.....	92
Şekil 4.6: Ülkemizdeki Su Ürünleri Hallerinden Ürün Satış Örnekleri.....	93
Şekil 4.7: Tüketici Bilgisi Etiket Örnekleri (Hollanda).....	94
Şekil 4.8: Tüketici Bilgisi Etiket Örneği (İspanya).....	95
Şekil 4.9: Tüketici Bilgisi Etiket Örnekleri (Türkiye).....	96

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2.2: Üretici Örgütlerinin Uygulayabilecekleri Tedbirler.....	15
Tablo 3.1: Su Ürünlerinde Piyasanın Düzenlenmesinden Sorumlu Bakanlık Birimleri....	42
Tablo 3.2: Kooperatifler Kanunu'nun Örgütlenme Açısından AB Mevzuatına Uyumunun Karşılaştırılması.....	49
Tablo 3.3: Su Ürünleri Üretici Birlikleri ve Kooperatiflerinin Karşılaştırması.....	51
Tablo 3.4: Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu'nun Örgütlenme Açısından AB Mevzuatına Uyumunun Karşılaştırılması.....	53
Tablo 4.1: Türkiye'de Mevcut Su Ürünleri Kooperatifleri (31.05.2015 tarihine kadar)....	82
Tablo 4.2: Türkiye'de Mevcut Su Ürünleri Üretici Birlikleri (31.05.2015 tarihine kadar).....	83

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği European Union
ABDGM	Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu European Economic Community
AGCI	İtalya Kooperatifler Genel Birliği Associazione Generale Cooperative Italiane
ANOP	Fransa Üretici Örgütleri Ulusal Birliği Association Nationale des Organisations de Producteurs
AT	Avrupa Topluluğu European Community
AQUAPISCIS	İspanya Yetiştiricilik Branşlararası Örgütü Organización Interprofesional de la Acuicultura Continental Española
BALTFISH	Baltık Denizi Balıkçılık Forumu The Baltic Sea Fisheries Forum
BM	Birleşmiş Milletler United Nations
BMDHS	Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi United Nations Convention on the Law of the Sea
BSGM	Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü
CIPA	Fransa- Yetiştiricilik Ürünleri Mesleklerarası Komitesi Comité Interprofessionnel des Produits de l'Aquaculture
DEM-BİR	Deniz Ürünleri Avcıları Üretici Merkez Birliği
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü World Trade Organisation
EEZ	Münhasır Ekonomik Bölge Exclusive Economic Zone

EFF	Avrupa Balıkçılık Fonu European Fisheries Fund
EMFF	Avrupa Denizcilik ve Balıkçılık Fonu European Maritime and Fisheries Fund
EUMOFA	Avcılık ve Yetiştiricilik Ürünlerine İlişkin Piyasa Gözlemevi European Market Observatory for Fisheries and Aquaculture
FEDEROP.IT	İtalya Avcılık ve Yetiştiricilik Üretici Örgütleri Federasyonu La Federazione delle Organizzazioni di Produttori della Pesca e dell'Acquacoltura Italiane
FIC	Food Information to the Consumer Tüketiciye Gıda Bilgisi
FIFG	Balıkçılık Yönlendirme Mali Aracı Financial Instrument for Fisheries Guidance
GATT	Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması General Agreement on Tariffs and Trade
FAO	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü Food and Agriculture Organisation of the United Nations
FEDOPA	Fransa Kıyı Balıkçılığı Üretici Örgütleri Federasyonu Fédération des Organisations de Producteurs de Pêche Artisanale
FoS	Deniz Dostu Friend of the Sea
GTHB	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
ICCAT	Atlantik Ton Balığının Korunmasına İlişkin Uluslararası Komisyonu International Commission for the Conservation of Atlantic Tunas
ICES	Uluslararası Deniz Araştırmaları Konseyi International Council for the Exploration of the Sea
INTERATUN	İspanya Ton Balığı Branşlararası Örgütü La Organización Interprofesional del Atún
IPARD	Avrupa Birliği Katılım Öncesi Yardım Aracı - Kırsal Kalkınma Instrument for Pre-accession Assistance - Rural Development
ITQ	Bireysel Transfer Edilebilir Kota Individual Transferable Quota

MAGP	Çok-Yıllı Yönlendirme Programı Multi-Annual Guidance Programme
MSC	Deniz Koruma Konseyi Marine Stewardship Council
OBP	Ortak Balıkçılık Politikası Common Fisheries Policy
OPD	Ortak Piyasa Düzeni Common Market Organisation
OPEGUI	Guipúzcoa Kıyı Balıkçılığı Üretici Örgütü (İspanya) Organización de Productores de Pesca de Bajura de Guipúzcoa
OPESCAYA	Vizcaya Kıyı Balıkçılığı Üretici Örgütü (İspanya) Organización de Productores de Pesca de Bajura de Vizcaya
OTP	Ortak Tarım Politikası Common Agriculture Policy
RFMO	Bölgesel Balıkçılık Yönetim Örgütleri Regional Fisheries Management Organisations
SA.TH0.AN	Fransa - Sète Deniz Balıkçıları Kooperatif Topluluğu La Société Coopérative Maritime des Pêcheurs de Sète Môle
SUBİS	Su Ürünleri Bilgi Sistemi
SUYMERBİR	Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliği
SÜR-KOOP	Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği
TAIEX	Teknik Destek ve Bilgi Değişimi Technical Assistance and Information Exchange
TFEU	Avrupa Birliği'nin İşleyişine Dair Anlaşma Treaty on the Functioning of the European Union
TRGM	Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
VisNed	Hollanda Demersal Balıkçılık Kooperatifi Coöperatie Kottervisserij Nederland

GİRİŞ

1960'lı yıllardan itibaren hem deniz aşırı avcılık için gerekli teknolojik gelişmeler yaşanmış hem de tüm dünyada etkisini gösteren iki dünya savaşının ekonomik etkileri yavaş yavaş geride bırakılmıştır. Bu gelişmeler sonucunda, toplumların refah seviyelerinde meydana gelen görece iyileşme su ürünleri avcılığı ve tüketimine olan talebin zamanla tüm dünyada artmasına yol açmıştır. Ayrıca, su ürünleri yetiştiriciliğinde yaşanan gelişmeler su ürünleri sektörünü tüm dünya için önemli bir ekonomik faaliyet alanı haline getirmiştir.

Su ürünleri sektörünün tüm dünyada artan önemi sonucunda denizlerden avcılık yoluyla elde edilen ve kayıtlara geçen dünya genelindeki toplam üretim miktarı 1950 yılında 17.695.075 ton iken bu miktar 1970 yılında 61.489.698 tona yükselmiştir. Yıllar içerisinde artan küreselleşme su ürünleri sektöründeki rekabetin de artışı tetiklemiştir. Bu durum sektördeki istihdamın ve su ürünleri sektörüne bağımlılığın her geçen gün artmasına, uluslararası balıkçılık ticaretinin yoğunlaşmasına ve doğal kaynakların aşırı kullanımına yol açmıştır. Su ürünleri sektöründe ortaya çıkan bu gelişmeler Avrupa Topluluğu'nu (AT)¹ da bu sektöre yönelik özel politikalar belirlemeye yöneltmiştir. 1983 yılı itibarıyla Ortak Balıkçılık Politikası (OBP) altında belirlenen bu politikalar Üye Ülkeler'in su ürünleri sektörünü uluslararası rekabete karşı ayakta tutmayı, sektördeki istihdamı arttırmayı ve doğal kaynakları korumayı hedeflemiştir.

Bununla birlikte, Roma Antlaşması'nın ürünlerin ticaretinin Üye Ülkeler arasında serbestleştirilmesini öngördüğü 37. Maddesi ve uluslararası sistemde ticaretin liberalizasyonu yönünde atılan adımlar sonucu ortaya çıkan anlaşmalar OBP'nin oluşumunu hayli etkilemiş ve balıkçılık sektöründe ortak bir pazar oluşturma, Üye Ülkeler arasındaki ticareti serbestleştirme ve üçüncü ülkelere karşı ortak bir gümrük tarifesi

---

¹ Tez içerisinde, Avrupa Topluluğu (AT) veya Topluluk terimi Avrupa Birliği Antlaşması (Maastricht Antlaşması - 7 Şubat 1992) öncesi Topluluk yapısına atıfta bulunmak için kullanılmaktadır. Avrupa Birliği (AB) veya Birlik terimi ise genel olarak Avrupa Birliği'nden bahsederken ve 1992 sonrası yapı için kullanılmaktadır. Resmi AB belgeleri veya diğer yazarların çalışmaları incelendiğinde bu terimlerin birbirleri yerine kullanıldığı görülmektedir. Bu sebeple, böyle bir belgeye atıfta bulunurken metin içerisinde kullanılan terim, terimin hangi yıllar içerisinde kullanıldığına bakılmaksızın, tez içerisinde de aynı şekilde yer almaktadır.

uygulama gibi hususları OBP'nin öncelikli hedefleri haline getirmiştir. Bu hedefleri yerine getirebilmek için tüm Üye Ülkeler'de aynı şekilde uygulanacak bir piyasa düzenine ihtiyaç duyulmuştur. Aynı zamanda, üçüncü ülkeler ile gerçekleştirilen balıkçılık ürünleri ticaretinin her geçen gün artması sebebiyle bu ticareti de düzenleyecek bir sistem gerekli görülmüştür.

Tüm bu gereksinimleri sağlamak amacıyla 1970 yılında 2142/70 (AET) sayılı Tüzük ile OBP'nin Ortak Piyasa Düzeni (OPD) bileşeni oluşturulmuştur. Söz konusu bileşen altında, Topluluk içerisinde ortak bir piyasa düzeni için tüm Üye Ülkeler'de aynı anlamlara gelecek ve aynı şekilde uygulanacak;

- Ürünün kalite ve boyunun sınıflandırıldığı, paketlenmesinin düzenlendiği standartlar,
- Üreticileri üretim ve pazarlama açısından yönlendirecek üretici örgütleri,
- Örgütleri piyasada fiyat oluşumu açısından destekleyecek fiyat destek mekanizması,
- Üçüncü ülkelerle ticareti düzenleyecek bir sistem hakkında kurallar geliştirilmiştir.²

Avrupa Birliği (AB) Müktesebatına uyum sürecinde olan Türkiye'nin OBP mevzuatı içerisinde uyum sağlaması gereken öncelikli konuların başında OPD gelmektedir. Söz konusu tezin amacı son reform süreci sonrası 2014 yılında nihai şeklini alan Avrupa Birliği'nin Ortak Balıkçılık Politikası'nın bileşenlerinden biri olan Ortak Piyasa Düzeni ile Türkiye'nin su ürünleri sektörüne ilişkin piyasa düzenini karşılaştırarak Türkiye'nin AB'ye uyum sürecini ve reformun muhtemel etkilerini incelemektir.

Tezin ilk bölümünde OBP'nin ortaya çıkışı, bileşenleri ve bu bileşenlerin oluşumuna yol açan faktörler kısaca anlatılmaktadır. Böylece, OPD bileşeninin OBP içerisindeki yeri ve diğer bileşenlerle bağlantısı açıklanmaya çalışılmaktadır. Tezin ikinci bölümünde, yasal çerçeve incelenerek, OBP OPD'nin anlamı, amaçları, bileşenleri, oluşumu ve gelişimindeki tarihsel süreç ile reform sonrası nihai haline odaklanılmaktadır.

---

² Regulation (EEC) No. 2142/1970 of the Council of 20 October 1970 on the common organisation of the market in fishery product, OJ L 236, 27.10.1970.

Tezin üçüncü bölümünde Türkiye’de su ürünleri piyasa düzeni ile ne kastedildiği ve hangi unsurları içerdiği yasal düzenlemeler ışığında incelenmektedir. İkinci ve üçüncü bölümlerde edinilen bilgi ile dördüncü bölümde OBP’nin OPD bileşeni ile Türkiye’nin su ürünleri sektörüne ilişkin piyasa düzeninin uygulamadaki karşılaştırması yapılmaktadır.

Tezin beşinci bölümünde Türkiye’nin AB’nin balıkçılık politikasının önemli bileşenlerinden biri olan OPD’ye uyum için bu zamana kadar gerçekleştirdiği yasal düzenlemeler ve çalışmalar ayrıntılı olarak incelenmektedir.

Sonuç bölümünde Türkiye’nin OBP OPD’ye uyum çalışmaları kapsamında geleceğe yönelik politika önerilerinde bulunmaktadır.

1. AB ORTAK BALIKÇILIK POLİTİKASI

1957 yılında kurulan Avrupa Topluluğu (AT), dış güvenlik, enerji, ulaştırma ve tarım gibi belirli politika alanlarında Üye Ülkeler arasında ortak politikalar geliştirmeyi amaçlamıştır. Ortak Tarım Politikası'nın oluşturulduğu ilk yıllarda Üye Ülkeler'in balıkçılık³ sektörleri de bu politika başlığı altında ele alınmıştır. Topluluk'un ilk yılları incelendiğinde kurucu 6 Üye Ülke'nin (Fransa, "Batı" Almanya, Hollanda, İtalya, Belçika, Lüksemburg) çoğunun (Lüksemburg dışında) birer kıyı devleti oldukları ve Topluluk kurulmadan önce de ekonomik bir faaliyet alanı olarak geleneksel balıkçılık sektörlerine sahip oldukları görülmektedir. Buna rağmen, Topluluk'un oluşturulduğu yıllarda balıkçılık sektörü Üye Ülkeler arasında ortak politika alanı olarak benimsenmemiştir. 1957 yılında imzalanan ve Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran Roma Antlaşması'nın 38. Maddesinde balıkçılık ürünleri "tarımsal ürünler" olarak Ortak Tarım Politikası'nın altında tanımlanmıştır. Bu durumda, balıkçılığın, Topluluk'un kurucu üyeleri için 1960'lı yılların sonunda oluşmaya başlayan önemine 1950-60'lı yıllarda henüz sahip olmadığı ve o yıllarda başlıca ortak politika alanı olarak görülmediği anlaşılmaktadır.

Fakat balık stoklarının tüm insanlığın ortak mirası olan tükenbilir doğal kaynaklar arasında olması ve kontrol ile yönetiminin tarım ürünlerine nazaran hayli güç olması balıkçılığın zaman içerisinde tarımdan ayrı ele alınmasını gerektirmiştir. Ayrıca 1960'lı yılların sonuna doğru özellikle Kuzey Atlantik suları olmak üzere uluslararası sularda görülen ve aşırı avlanma sonucu ortaya çıkan balık stoklarındaki azalma, balıkçılık sektörünün ortak bir politika altında ele alınmasını zaruri hale getirmiştir.

Aynı zamanda, 1973 yılında Üçüncü Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konferansı'nın toplanması ile başlayıp yaklaşık 10 yıl süren Deniz Hukuku'nun

---

³ Balıkçılık sektörleri ile kastedilen hem avcılık hem de yetiştiriciliktir. Türkiye'de su ürünleri teriminin hem avcılığı hem de yetiştiriciliği kapsamına ve balıkçılık teriminin ise genellikle avcılık için kullanılmasına rağmen Avrupa Birliği içerisinde politikanın isminden de anlaşılacağı üzere (Common Fisheries Policy) balıkçılık bazı zamanlarda hem avcılığı hem de yetiştiriciliği kapsayacak şekilde kullanılmakta, su ürünleri gibi ortak bir terim bulunmamaktadır. Bu sebeple, tez içerisinde, Avrupa Birliği'ne ilişkin olarak, balıkçılık gibi bir ifade kullanıldığında söz konusu ifade Avrupa Birliği mevzuatında ve resmi belgelerinde kastedilen anlamı ile kullanılacaktır.

kodifikasyonu sürecinde kıyı devletleri kendi karasularını ve Münhasır Ekonomik Bölge⁴lerini ilan etmeye başlamışlardır. Bu durum, Topluluk Üye Ülkeleri'nin hem kendi balıkçılık teknelerini üçüncü ülke sularından Topluluk sularına⁵ geri çekmelerine hem de diğer ülkelerin balıkçılarının henüz Münhasır Ekonomik Bölge ilan etmemiş olan Üye Ülkeler'in sularında avlanmaya devam etmesine yol açmıştır. Topluluk sularında gerçekleşen bu av baskısı ve Üye Ülkeler'in balıkçılarının rekabet gücünün azalması, Topluluk'un uluslararası sistemde Deniz Hukuku'na ilişkin gerçekleşen söz konusu gelişmelere karşı ortak bir tutum benimsemesini gerekli kılmıştır.

Denizlerin kullanımına ilişkin uluslararası sistemde meydana gelen bu gelişmelerden önce, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT)⁶'nın kabul edilmesi ile birlikte 1947 yılından sonra ticaretin tüm dünyada liberalizasyonu, Topluluk'un balıkçılık hakkındaki kararlarını ve politikalarını etkileyen diğer bir ana faktör olmuştur. Topluluk'un tüm Üye Ülkeleri'nin 1951 yılı itibarıyla GATT'a taraf olmaları, gümrük dış tarifelerini GATT kuralları ile uyumlu hale getirmelerini gerekli kılmıştır. Üye Ülkeler GATT kuralları ile uyumlu ortak bir gümrük dış tarifesi oluşturmayı hedeflerken, aynı zamanda, Gümrük Birliği oluşturabilmek için diğer ürünlerin yanı sıra balıkçılık ürünlerindeki kotaları ve gümrük tarifelerini de kendi aralarında kaldırmaları gerektiği hususunda anlaşmışlardır.⁷

---

⁴ **Münhasır Ekonomik Bölge (EEZs):** karasularının ölçülmeye başlandığı esas hatlardan itibaren 200 deniz miline kadar devlet tarafından belirlenebilen ve söz konusu devletin bu bölgede belirli egemen haklar ile yetki ve yükümlülükler sahip olduğu bölge (Bkz.: Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS), Aralık 10, 1982, Madde 56, 57; Hüseyin Pazarcı, **Uluslararası Hukuk**, 12. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013, s. 282).

⁵ 'Topluluk suları' terimi OBP'nin resmi terminolojisine 1980'li yıllara dek girmemiştir. Fakat tez içerisinde herhangi bir dönemi anlatırken kolaylık sağlama açısından kullanılmaktadır. Söz konusu terim ile Üye Ülkelerin egemenliğindeki veya yetkisindeki sular kastedilmektedir (Bkz.: Council Regulation (EC) No. 2371/2002 on the conservation and sustainable exploitation of fisheries resources under the Common Fisheries Policy, OJ L 358, 31.12.2002 - Madde 3).

⁶ **Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT):** Ocak 1948 tarihinde İsviçre'nin Cenevre kentinde yirmi üç ülke tarafından imzalanan anlaşma. GATT, savaş sonrasında hâkim görüş olan uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi amacıyla kurulmuş uluslararası bir örgüttür. Temel amacı dış ticaretin serbestleşmesinin önündeki gümrük tarifelerinin düşürülmesi, tarife dışı engellerin kaldırılması ve karşılaşılabilecek diğer engellerin ve farklı muamelelerin ortadan kaldırılmasıdır. GATT müzakerelerinin Uruguay Raundu sonucunda, 1 Ocak 1995'te söz konusu örgüt sona ermiş ve GATT'ın yerini Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) almıştır (Bkz.: Nil Karaca, "GATT'tan Dünya Ticaret Örgütüne", **Maliye Dergisi**, Sayı: 144, Eylül-Aralık 2003, s. 84).

⁷ Juan C. Surís-Regueiro, Manuel M. Varela-Lafuente and M. Dolores Garza-Gil, "Evolution and Perspectives of the Fisheries Structural Policy in the European Union", **Ocean & Coastal Management**, 54, 2011, s. 290; Hans Martin Havstein, **Change and Continuity: 40 Years of Reforming the Common**

Tüm bu tetikleyici gelişmeler Üye Ülkeler'i, balıkçılık sektörüne ilişkin bir taraftan kendi ulusal çıkarlarını muhafaza etmeye diğer taraftan ortak bir politika oluşturmaya itmiştir. Ayrıca, kıyı devleti olan dört ülke (Norveç, İngiltere, İrlanda ve Danimarka) ile üyelik müzakerelerinin başlaması OBP'nin oluşum sürecini hızlandırmıştır. Tüm bu sürecin sonunda OBP'nin oluşturulmasına sebep olan faktörlere uygun olarak 4 ana bileşeni ile 1983 yılında OBP'nin oluşumu tamamlanmıştır. OBP'yi oluşturan 4 bileşen:

- Ortak Piyasa Düzeni
- Yapısal Politika
- Koruma Politikası
- Uluslararası Balıkçılık Politikasıdır.

Yapısal Politika ve Ortak Piyasa Düzeni (OPD) bileşenleri 1970 yılında 2141/70 (AET) sayılı Ortak Yapısal Politika Hakkında Konsey Tüzüğü⁸ ve 2142/70 (AET) sayılı Ortak Piyasa Düzeni Hakkında Konsey Tüzüğü⁹ ile düzenlenmiştir. Daha sonra 1976 yılında Topluluk Balıkçılık Bölgesinin Oluşturulması Hakkında Konsey Kararı ile Topluluk Üye Ülkeler'den Münhasır Ekonomik Bölgeleri'ni ilan etmelerini talep etmiş ve bundan sonra balıkçılık hakkında uluslararası ilişkilerin Üye Ülkeler adına Topluluk tarafından gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.¹⁰ Son olarak 1983 yılında 170/83 (AET) sayılı Balık Stoklarının Korunması ve Yönetimi Hakkında Konsey Tüzüğü¹¹ ile Koruma Politikası kabul edilmiştir.

OBP'nin dört bileşeni birbirini tamamlayıcı niteliktedir. OPD ile balıkçılık ürünleri piyasasının Üye Ülkeler'in aynı kurallara tabi olmasını sağlayacak şekilde düzenlenmesi ve böylece Topluluk pazarında Üye Ülkeler arasında adil rekabetinin sağlanması hedeflenmektedir. Koruma politikası ile suçul kaynakların korunması ve aşırı avlanma

---

Fisheries Policy, Master's Thesis in European Studies, Institute for Historical Studies, Norwegian University of Science and Technology (NTNU), 2013, s. 1.

⁸ Regulation (EEC) No 2141/70 of the Council of 20 October 1970 laying down a common structural policy for the fishing industry, OJ L 236, 27.10.1970.

⁹ Regulation (EEC) No. 2142/1970 of the Council of 20 October 1970 on the common organisation of the market in fishery product, OJ L 236, 27.10.1970.

¹⁰ Council Regulation (EEC) No 170/83 of 25 January 1983 establishing a Community system for the conservation and management of fishery resources, OJ L 24, 27.1.1983.

¹¹ Hague Resolution of 3 November 1976: Council Resolution of 3 November 1976 on certain external aspects of the creation of a 200-mile fishing zone in the Community with effect from 1 January 1977, OJ C 105, 7.5.1981.

sebebiyle pazara, talebin üzerinde arzın sağlanmasının ve balıkçılık ürünlerinin fiyatlarının düşmesinin engellenmesi yönünde çalışılmaktadır. Uluslararası Balıkçılık İlişkileri ile Koruma Politikası'nı destekleyecek şekilde kaynakların rasyonel ve sürdürülebilir yönetimi hususunda uluslararası anlaşmalar imzalanmaktadır. Tüm bu politikaların finansal olarak desteklenmesi ise Yapısal Politika ile sağlanmaktadır.

Topluluk balıkçılık politikası 1983 yılında oluşturulmuş olup gelişimi hala devam etmektedir. Son reform süreci 2014 yılında tamamlanmış ve OBP'nin yukarıda bahsedilen tüm bileşenlerinde düzenlemeler ve değişiklikler gerçekleşmiştir. Bu aşamada, AB ile uyum süreci devam eden ve bu süreç sonunda AB üyesi olması beklenen Türkiye'nin de ulusal balıkçılık sektörüne, AB müktesebatına (*acquis communautaire*) uyum sürecinin bir gereksinimi olarak, AB'deki gelişmelerle uyumlu olarak yön vermesi beklenmektedir.

Görüldüğü üzere, söz konusu uyum çalışmalarında OBP'nin oluşum sürecinde ilk olarak düzenlenen OPD bileşenine uyum yüksek önem teşkil etmektedir. Her geçen gün ulusal sınırlardan çıkıp uluslararası sistemdeki taleplere göre şekil alan su ürünleri ticaretinde rekabet gücünü korumak isteyen Türkiye'nin uluslararası düzenlemelere ayak uydurması önem arz etmektedir. Bunun için ise öncelikli olarak bu düzenlemelerin oluşumunda 28 Üye Ülke'si ile önemli bir role sahip olan AB ile uyumlu hareket etmesi gerekmektedir. OBP'nin oluşumunda rol oynayan faktörlerin birçoğu Türkiye'nin su ürünleri sektörünü de etkilemektedir. Uluslararası rekabetin büyümesi ile birlikte kaynaklar üzerindeki baskı artarken, Türkiye'nin bu rekabete ayak uyduracak güçte üreticilere sahip olması, su ürünleri sektörünü uluslararası piyasanın taleplerine göre düzenlemesi ve kaynakları korumak için üreticiler ile tüketicileri doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı hususunda bilinçlendirmesi ve yönlendirmesi çalışmalarının artarak devam etmesi gerekmektedir. Bu aşamada tezin çalışma konusunu oluşturan, OPD açısından AB içerisindeki, Türkiye'nin uyum sağlaması gereken, yasal düzenlemelerin neler olduğunun ve bu yasal düzenlemelerin ne amaçlarla, hangi tarihsel aşamalarla ortaya konduğunun daha ayrıntılı olarak incelenmesine ihtiyaç vardır. Bu amaca yönelik olarak, tezin bir sonraki bölümde OPD bileşeni ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Böylece, ileriki bölümlerde Türkiye'nin piyasa düzenine ilişkin yasal düzenlemeleri ile karşılaştırma yapmak ve atması gereken adımlara ilişkin önerilerde bulunmak kolaylaşacaktır.

2. AB ORTAK BALIKÇILIK POLİTİKASI ORTAK PİYASA DÜZENİ BİLEŞENİ

2.1. Tarihçe

Avrupa Topluluğu (AT), 1970 yılında 2142/70 (AET) sayılı Balıkçılık Ürünlerinde Ortak Piyasa Düzeni Hakkında Konsey Tüzüğü ile su ürünlerinde piyasanın düzenlenmesini amaçlayan OBP'nin piyasa düzeni ayağını oluşturmuştur. Söz konusu Tüzük ile oluşturulan Ortak Piyasa Düzeni (OPD) 4 temel unsur altında düzenlenmiştir:

- Ortak pazarlama standartları
- Üretici örgütleri
- Fiyat destek mekanizmaları (müdahale mekanizmaları)
- Üçüncü ülkelerle ticaret¹²

Bu unsurlara ilişkin ayrıntılı kurallar koyan söz konusu Tüzük zaman içerisinde birçok reformdan geçmiştir. Ticaretin ve pazarın her geçen gün daha küresel bir hal alması, iletişim ve taşımacılıktaki teknolojik gelişmeler, değişen tüketici alışkanlıkları gibi yıllar içerisinde ortaya çıkan yeni durumlar OPD'nin gelişimini önemli ölçüde etkilemiştir.¹³ Aynı zamanda, aşağıda sıralanan gelişmeler balıkçılık ürünlerinde piyasa düzenine ilişkin kuralların Topluluk tarafından düzenli olarak yeniden belirlenmesine yol açmıştır:

- Yıllar içerisinde balık stoklarında görülen azalma,
- Topluluk'un balıkçılık ürünlerinde iç piyasadaki talebi karşılamakta yetersiz kalması,

---

¹² Regulation (EEC) No. 2142/1970 of the Council of 20 October 1970 on the common organisation of the market in fishery product, OJ L 236, 27.10.1970.

¹³ European Commission, "Common Market Organisation: a new regulation to improve the competitiveness of the sector", Fishing in Europe, Fact File, **A European Commission Publication, Directorate-General for Fisheries**, No.2, April 2000, s. 6.

- Balıkçılık ürünlerinin ithalatına hem taze ürünlerin arzının devamlılığı hem de işleme sektörüne ham madde sağlanması için her geçen gün daha fazla bağımlı hale gelmesi (Topluluk piyasasındaki balıkçılık ürünlerinin %65'inin ithal edilmesi¹⁴),
- Balık satışında perakendecilerin (süpermarketlerin) rolünün zaman içerisinde artması.¹⁵

Zaman içerisinde değişen şartlara göre yeniden belirlenen kuralların ayrıntıları 100/76 (AET), 3796/81 (AET), 3687/91 (AET), 3759/92 (AET) ve 104/2000 (AT) sayılı Tüzükler ile ortaya konmuştur. Son reform öncesinde yürürlükte olan 104/2000 (AT) sayılı Tüzük¹⁶ Üye Ülkeler tarafından balıkçılık sektöründe piyasanın düzenlenmesi amacıyla 2000-2013 yılları içerisinde uygulanmıştır.

Önceki düzenlemelere nazaran çok daha geniş kapsamlı olan ve balıkçılık sektörünün tüm paydaşlarını (üretici, tüketici, perakendeci, işleme sektörü operatörleri gibi) kapsayan 104/2000 (AT) sayılı Tüzük ile tüketici taleplerindeki değişikliklere, teknoloji ve ulaşırmadaki gelişmelere, arz-talep dengesizliklerine cevap verilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, daha önce bahsi geçen 4 unsura ek olarak 'tüketici bilgisi' unsuru da bu Tüzük altında düzenlenmiştir.

2.2. OPD Reformu ve Yeni OPD Mevzuatı [1379/2013 (AB)]

2.2.1. Reform Süreci

2000'li yılların sonuna gelindiğinde, 104/2000 (AT) sayılı Tüzük'ün piyasayı istenilen seviyede düzenlemek konusunda başarısız olduğu görülmüştür. Bu başarısızlığın altında yatan sebepler, 2009 ve 2011 yıllarında Komisyon tarafından yayınlanan ve reform öncesi OBP'nin mevcut durumunu değerlendiren 'Yeşil Kitap'¹⁷ ile OBP reformuna ilişkin

---

¹⁴ European Commission, "More Transparency for Consumers as New Rules on Seafood Labelling come into Force", **European Maritime Affairs and Fisheries Magazine**, No.66, March 2015, s. 8..

¹⁵ "Reform of the Common Organisation of the Markets in Fishery and Aquaculture Products", IP/99/125, Brussels, 18 February 1999, s. 1.

¹⁶ Council Regulation (EC) No 104/2000 of 17 December 1999 on the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products, OJ L 17, 21.1.2000, s. 22-52.

¹⁷ Green Paper: Reform of the Common Fisheries Policy. Commission of the European Communities, COM(2009) 163 final, 28 s., Brussels.

‘Balıkçılık ve Yetiştiricilik Ürünlerinde Ortak Piyasa Düzenine İlişkin Parlamento ve Konsey Tüzüğü Önerisi¹⁸’nde farklı şekillerde ifade edilmiştir.

‘Yeşil Kitap’ içerisinde, Komisyon tüm kuralların Konsey tarafından oluşturulmasının uzun dönem sürdürülebilirlik amaçlarının göz ardı edilmesine ve ayrıntılı yasal düzenlemelerin ortaya çıkmasına sebep olduğundan bahsetmiştir.¹⁹ Bunun sonucunda, balıkçılık endüstrisine kendi kendisini yönetmesi için daha fazla sorumluluk verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.²⁰ ‘Yeşil Kitap’ta belirtilen diğer bir sorun AB’deki avcılarının parçalı durumda olması ve kendi ürünlerini pazarlayarak ürünlerinin değerinin büyük bir kısmının kendilerine dönmelerini sağlayacak kadar organize olmamalarıdır.²¹

Ayrıca, Komisyon’a göre 104/2000 (AT) sayılı Tüzük içerisinde var olan pazar müdahale mekanizması, ürünlerin fiyatı üretim yılı başında belirlenen fiyatın altına düştüğü durumlarda, doğrudan kamu müdahalesine başvurulmasına olanak vermektedir. Bu durumda değişen arz-talep dengesi üretimde dikkate alınmamakta ve sistemin yönetimi her geçen gün daha karışık bir hal almaktadır.²²

Komisyon tarafından ‘Yeşil Kitap’ta belirtilen sorunlar 2011 yılında hazırlanan OPD’ye İlişkin Parlamento ve Konsey Tüzüğü Önerisi’nde de yer bulmuştur.²³

Bu sorunları çözmek amacıyla Komisyon tarafından:

- Üretici örgütlerini; üretimin, kaynak yönetiminin ve pazara ilişkin meselelerin merkezinde olmasını sağlayacak,
- Pazardaki örgütlenmeye yönelik sorunlar gibi eksiklikleri giderecek,
- AB üretiminin piyasadaki rekabet gücünü ve üreticilerin pazarlık gücünü arttıracak,
- Piyasa bilgisi ile piyasada şeffaflığı sağlayacak ve arzı talebe göre düzenleyecek,
- Fiyatlardaki dalgalanmalara engel olacak,

---

¹⁸ Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products, COM(2011) 416 final.

¹⁹ Green Paper, 2009, **a.g.e.**, s. 10.

²⁰ **A.e.**, s. 11.

²¹ **A.e.**, s. 17.

²² **A.e.**, s. 17.

²³ COM(2011) 416 final, **a.g.e.**, s. 1.

- AB ürünlerinin diğer ülke ürünlerinden farklılaştırması ve görünürlüğüne sağlamaya yönelik pazarlama çabaları ile pazar gücünü arttıracak,
- Tüketicilerin aldıkları ürüne ilişkin daha fazla bilgi edinmesini sağlayacak,
- Basitleştirilerek daha iyi yönetimi sağlayacak bir Tüzük Taslağı oluşturulmuştur.²⁴

Söz konusu Taslak 2011-2013 yılları arasında AB'nin çeşitli kurum ve kuruluşları tarafından incelenmiş, son olarak Parlamento ve Konsey tarafından onaylanıp, çeşitli değişikliklerden sonra, kabul edilmiştir. Reform sürecinin 2013 yılı sonunda tamamlanmasıyla birlikte OPD'de 2014 yılına kadar yürürlükte olan uygulamalarda önemli değişiklikler getiren 11 Aralık 2013 tarih ve 1379/2013 (AB) sayılı Balıkçılık ve Yetiştiricilik Ürünleri için Ortak Piyasa Düzeni Hakkındaki Parlamento ve Konsey Tüzüğü kabul edilmiştir.

Söz konusu Tüzük, 104/2000 (AT) sayılı Tüzük'ü ilga etmiş ve yerine daha basit, birleştirilmiş ve anlaşılır bir düzenleme ortaya koymuştur. Bu Tüzük'ün kabulünden sonra aşağıda listelenen ikincil düzenlemeler de oluşturulmuştur:

- 17 Aralık 2013 tarih ve 1418/2013 (AB) sayılı Komisyon Uygulama Tüzüğü
- 17 Aralık 2013 tarih ve 1419/2013 (AB) sayılı Komisyon Uygulama Tüzüğü
- 17 Aralık 2013 tarih ve 1420/2013 (AB) sayılı Komisyon Uygulama Tüzüğü
- 3 Mart 2014 tarih ve 2014/117/AB sayılı Komisyon Önergesi

2.2.2. OPD'ye İlişkin Yeni Temel Mevzuat [1379/2013 (AB)]

Reform süreci sonucunda ortaya çıkan 1379/2013 (AB) sayılı Ortak Piyasa Düzeni Hakkındaki Tüzük OPD'nin unsurlarını oluşturan üretici örgütleri ve tüketici bilgisi konularında önemli değişiklikler getirmiştir. Branşlararası örgütler ve fiyat destek (müdahale) mekanizmaları ayrı bir unsur olmaktan çıkmış; üretici örgütleri unsuru altında düzenlenmiştir. Aynı zamanda 'Piyasa İstihbaratı' adı altında piyasanın düzenlenmesine yardımcı olacak yeni bir unsur geliştirilmiştir. Son olarak, AB pazarında arzın devamlılığını sağlamaya ve bu pazarı uluslararası ticarete karşı korumaya yönelik

---

²⁴ COM(2011) 416 final, a.g.e., s. 1-2.

politikalar içeren ‘Üçüncü Ülkelerle Ticaret’ unsuru kaldırılmış²⁵, yerine ‘Rekabet Kuralları’na ilişkin unsur getirilmiştir.

Gerçekleştirilen tüm değişikliklerin neticesinde, 1379/2013 (AB) sayılı Parlamento ve Konsey Tüzüğünde ayrıntılandırılan OPD şu unsurları içermektedir:

- Profesyonel Örgütler
- Pazarlama Standartları
- Tüketici Bilgisi
- Rekabet Kuralları
- Piyasa İstihbaratı

Söz konusu Tüzük’le birlikte gelen değişikliklerin OPD’nin yukarıda bahsi geçen unsurları açısından ayrı başlıklar altında ve detaylı olarak açıklanması bir sonraki bölümde Türkiye’nin her bir unsura karşılık gelen mevzuatının olup olmadığını ve varsa ne tür hususlar içerdiğini açıklamak açısından kolaylık sağlayacaktır.

2.2.2.1. Profesyonel Örgütler

Yeni Tüzük ile üretici örgütleri ‘Profesyonel Örgütler’ başlığı altında ele alınmaktadır. Üretici örgütleri balıkçılar ya da yetiştiriciler tarafından gönüllü olarak kurulmuş üretici gruplarını ifade etmektedir. Üretici örgütleri bir ya da daha fazla Üye Devlet’in avcılık veya yetiştiricilik ürünleri üreticilerinin girişimiyle kurulabilmektedir. Ortak avcılık ve yetiştiricilik üretici örgütünün de kurulabilmesi mümkündür.²⁶

Üretici örgütleri OPD’nin oluşturulduğu ilk yıldan beri AB mevzuatında yer almaktadır. AB, OBP’nin 1970 yılında oluşturulan ‘piyasa düzeni’ politikasının merkezine üretici örgütlerini koymuştur. AB, üreticilerin her zaman örgütlenerek piyasayı daha kolay ve iyi bir şekilde düzenleyebileceklerini düşünmektedir. Üretici örgütleri piyasanın

---

²⁵ 1970 yılında kabul edilen ilk OPD düzenlemesinden beri var olan üçüncü ülkelerle ticaret unsuru, arz sıkıntısı çekildiği durumlarda üçüncü ülkelere AB pazarına ithal edilen ürünlere uygulanan gümrük tarifelerinin geçici olarak durdurulmasını öngörmektedir. 104/2000 (AT) sayılı Tüzüğün 28. Maddesi ile düzenlenen bu kural 1220/2012 (AB) sayılı Konsey Tüzüğü ile kaldırılmış ve balıkçılık ürünlerinin ithalatına ilişkin gümrük tarifeleri söz konusu Tüzük altında yeniden düzenlenmiştir. Yeni Tüzük içerisinde bu sebeple üçüncü ülkelere ilişkin unsura yer verilmediği düşünülmekte olup 2015 yılı sonunda 1220/2012 (AB) sayılı Tüzük’ün sona ermesi ile birlikte bu unsurun yeni bir Tüzük altında düzenleneceğine inanılmaktadır.

²⁶ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 6.

istikrara kavuşturulması ve düzenlenmesi amacıyla Birlik tarafından oluşturulan araçların uygulanmasında kilit rol oynayan yapılar olarak görülmektedir.²⁷

Balıkçılar piyasaya sunacakları ürüne talebin ne şekilde olacağı konusunda bilgi sahibi olmayıp sadece üretim (avcılık) kısmıyla ilgilenmektedirler; onlar için önemli olan ne kadar ürün avlayabilecekleridir. Bunun sonucu olarak, arzın talep ile denk olmadığı durumlarda fiyat dalgalanmaları oluşmaktadır. AB'ye göre; balıkçılar söz konusu ürünlerinin pazarlanması olunca pasif bir duruş sergileyerek sadece fiyatı kabullenen bir üretici rolündedirler.²⁸ Üretici örgütleri ise bu noktada ürününün satışıyla ilgilenmeyen üyelerinin ürünlerini en iyi fiyattan satmalarını sağlayacak mekanizmalardır. Piyasanın işleyişi ve ürünün pazarlanması konusunda yetersiz bilgi ve alakaya sahip olan üreticileri bilinçlendirecek, üreticilerin ürünleri için yeni pazarlar bulacak, ürünlerin pazarlanmasını kolaylaştıracak ve üreticiler için piyasayı (talebi ve fiyatları) takip edip buna göre bir üretim planı ve stratejik plan hazırlayacak yapının üretici örgütleri olduğuna inanılmaktadır.

Bu inanç sebebiyle, 1970 yılından reform sürecine kadar üretici örgütlerinin yapılarının güçlendirilmesi için gerekli destekler sağlanmış ve oluşan bu güçlü yapıdan beklentiler artmıştır. Her ne kadar üretici örgütlerinin reform öncesi süreçte OPD'nin işleyişi açısından önem arz ettiği bilinse de AB, reform sürecinde, üretici örgütlerinin daha güçlü bir yapıya kavuşturulmalarını, piyasa üzerinde daha etkin olmalarını ve sürdürülebilir balıkçılığa daha fazla katkıda bulunmalarını hedeflemiştir.

a. Üretici Örgütlerinin Amaçları

Yukarıda sıralanan hedeflere uygun olarak 104/2000 (AT) sayılı Tüzük'te "balıkçılığın rasyonel bir çizgide gerçekleşmesini temin etmek ve üyelerinin ürünlerinin pazarlanması için en iyi koşulları sağlamak"²⁹ olarak tanımlanan üretici örgütlerinin izlemesi gereken amaçlar 1379/2013 (AB) sayılı Tüzük'ün 7. Maddesinde avcılık ve yetiştiricilik üretici örgütleri için aşağıdaki şekilde genişletilmiştir:

²⁷ Aina Afanasjeva, "The Role of Producer Organisations", **TCP Workshop on Market Requirements for the Aquaculture Industry in Croatia**, Zadar, Croatia, 8-10 May 2012, s. 6.

²⁸ European Commission, "Fisheries and Aquaculture in Europe", **Directorate General for Maritime Affairs and Fisheries**, No 61, May 2013, s. 5.

²⁹ Regulation (EC) No 104/2000, **a.g.e.**, Madde 5(b).

- Üyelerinin ürünlerinin pazara sunulması için şartları geliştirmek,
- Üyelerinin ekonomik kazançlarını arttırmak,
- Piyasa istikrarını sağlamak,
- Kıyı ve kırsal alanlardaki istihdama ve gıda arzına katkıda bulunmak,
- Yüksek gıda kalitesini ve gıdaya ilişkin güvenlik standartlarını arttırmak,
- Av araçlarının seçiciliğini artırma amaçlı tedbirler aracılığıyla avcılığın çevresel etkilerini azaltmak.³⁰

Aynı zamanda, avcılık üretici örgütlerinin şunları amaçlaması beklenmektedir:

- Üyelerinin uygulanabilir ve sürdürülebilir avcılık faaliyetlerini teşvik etmek ve uygun durumlarda deniz biyolojik kaynaklarının yönetimine katılmak,
- Pazara sunmak veya alternatif alanlara yönlendirmek suretiyle yan ürün olarak elde edilen ticari türlerin en iyi şekilde kullanımını sağlamak,
- Ürünlerin izlenebilirliğini, tüketicilerin kapsamlı bilgiye ulaşmalarını sağlamak,
- Yasa dışı, kayıt dışı ve düzenlenmemiş avcılığın engellenmesine katkıda bulunmak.³¹

Yetiştiricilik üretici örgütlerinin ise ayrıca şunları amaçlaması talep edilmektedir:

- Üyelerinin sürdürülebilir yetiştiricilik faaliyetlerini teşvik etmek,
- Üyelerinin faaliyetlerinin ulusal stratejik plan ile uyumluluğunu tespit etmek,
- Avcılık yoluyla elde edilen balık yemlerinin sürdürülebilir balıkçılık faaliyetlerinden elde edilmesini sağlamak.³²

Avcılık ve yetiştiricilik üretici örgütlerine yukarıda bahsi geçen amaçları gerçekleştirmeleri hususunda verilen sorumluluk ile AB'nin balıkçılık politikasının temel hedefi olan 'sürdürülebilir' balıkçılık sağlanmaya çalışılmaktadır. Üretici örgütlerinin bu amaçları gerçekleştirebilmek için uygulayabilecekleri tedbirler Tablo 2.2'de özetlenmektedir.

³⁰ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 7(3).

³¹ **A.e.**, Madde 7(1).

³² **A.e.**, Madde 7(2).

Tablo 2.2: Üretici Örgütlerinin Uygulayabilecekleri Tedbirler³³

Avcılık Üretici Örgütlerinin Uygulayabilecekleri Tedbirler	Yetiştiricilik Üretici Örgütlerinin Uygulayabilecekleri Tedbirler	Avcılık ve Yetiştiricilik Üretici Örgütlerinin Uygulayabilecekleri Ortak Tedbirler
Deniz biyolojik kaynaklarının yönetiminin Üye Devletler tarafından düzenlenmesi kaydıyla, avcılık faaliyetlerinin seçiciliğini arttırmak için tedbirler geliştirmek, uygulamak ve yetkili otoritelere tavsiyelerde bulunmak,	Özellikle çevrenin korunması, hayvan sağlığı ve refahı açısından sürdürülebilir yetiştiricilik faaliyetlerini desteklemek,	Üretimi piyasa gereksinimlerine göre ayarlamak,
Üyelerinin avcılık faaliyetlerini ortaklaşa planlamak ve yönetmek,	Çevresel bilgi toplamak,	Arzı ve üyelerinin ürünlerinin pazarlamasını yönlendirmek,
Avcılık ürünleri için geçici depolamayı yönetmek,	Üyelerin yetiştiricilik faaliyetlerinin yönetimini planlamak,	Üyelerinin faaliyetlerinin ilgili üretici örgütü tarafından oluşturulan kurullarla uyumluluğunu kontrol etmek ve uyumluluğu sağlamak için tedbirler almak,
Teknik tedbirlerin geliştirilmesi ve uygulanmasına katılım yoluyla istenmeyen avcılıktan kaçınmak ve bu avcılığı en aza indirmek, minimum koruma referans boyutunun altındaki avlar için bir pazar yaratmadan, ticari türlerin istenmeyen avcılığının en iyi şekilde kullanımını sağlamak,	İlk satışla ilgili ekonomik bilgilerde dâhil olmak üzere pazarlanan ürünler ve üretim tahminleri hakkında bilgi toplamak,	Üyelerinin Birlik içerisindeki avcılık ve yetiştiricilik ürünlerini, örneğin sertifika ve özellikle menşe adı, kalite mührü, coğrafi isimlendirme, geleneksel özellik garantisi ve sürdürülebilirlik değerini kullanarak, eşit muameleyle desteklemek,
	Sürdürülebilir yetiştiricilik ürünlerini teşvik etmek adına profesyoneller için olan programları desteklemek	Genç insanların sektöre girmelerini teşvik etmek için mesleki eğitim ve işbirliği programlarını desteklemek,
		Av araçlarının seçiciliğini arttırma amaçlı tedbirler aracılığıyla avcılığın çevresel etkilerini azaltmak, Pazarlamanın ve fiyatların iyileştirilmesi için bilgi ve iletişim teknolojisi kullanımını teşvik etmek, Tüketicilerin avcılık ve yetiştiricilik ürünleri ile ilgili bilgilere erişimini kolaylaştırmak,

Kaynak: 1379/2013 (AT) sayılı Tüzük, Madde 8.

³³ A.e., Madde 8.

Bu noktada üretici örgütlerinin iç işleyişi de belirli prensiplere dayandırılmıştır. Buna göre, örgüt üyelerinin stokların kullanımı, üretim ve pazarlama hususunda örgüt tarafından kabul edilmiş kurallara uymasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Aynı zamanda, örgüt tarafından uyruk veya kurulduğu yere bakılmaksızın tüm üyelere eşit muamele yapılması gerekmektedir. Örgütün finansmanı için üyelere belirli miktarlarda finansal katkı toplanması kural olarak getirilmiştir. Üyelerin, örgütü ve örgüt kararlarını irdelemesini mümkün kılan demokratik bir işleyişin var olması ve örgütün iç tüzüğünde ortaya konan yükümlülüklerin ihlal edilmesi halinde, özellikle de finansal katkıların ödenmemesi durumunda, etkili, caydırıcı ve orantılı cezaların konulması gerektiği bildirilmiştir. Örgüt tarafından, ayrıca, yeni üyelerin kabulü ve üyeliğin geri çekilmesi ile örgüt yönetimi için gerekli olan muhasebe ve bütçeyle ilgili kuralların önceden tanımlanması zorunlu tutulmuştur.³⁴

b. Üretici Örgütlerinin Tanınması ve Tanınmanın Geri Çekilmesi

Bir üretici grubu 'üretici örgütü' olarak tanınmak için kendi ülkesindeki ilgili mercie başvurduğunda, Üye Devlet, söz konusu grubu, aşağıdaki maddelerin gerçekleştirilmesi kaydıyla, üretici örgütü olarak tanıyabilmektedir:³⁵

- İç işleyiş prensiplerine ve başvuruları için uygulanan kurallara riayet etmek,
- Üye sayısına ve pazarlanabilir ürünlerin hacmine ilişkin olarak, ilgili Üye Devlet sınırlarında veya bu sınırların bir kısmında ekonomik açıdan yeterince aktif olmak,
- İlgili Üye Devletin ulusal kanunları altında kurulmak ve bir tüzel kişiliğe sahip olmak, bu Devletin topraklarında kendi resmi idari merkezine sahip olmak,
- Örgütlere ilişkin bahsi geçen amaçları izlemek için yeterli olmak,
- Tüzük içerisinde yer alan rekabet kurallarına uymak,
- Piyasa üzerinde hâkim durumunu suistimal etmemek,
- Üyelik, yönetim ve sermaye kaynağı ile ilgili detayları temin etmek.

Üretici örgütlerinin bahsi geçen prensiplere ve izlemesi gereken amaçlara uygun hareket edip etmediğinin kontrolü Üye Devlet'e aittir. Aynı zamanda, üretici örgütlerinin kurulduğu bölgede veya Üye Ülke sınırlarında, ekonomik olarak yeterince aktif olup

---

³⁴ A.e., Madde 17.

³⁵ A.e., Madde 14.

olmadığı ve bu yeterliliğin belirlenmesine ilişkin kriterler yine Üye Devletler'in sorumluluğuna bırakılmıştır. Tanınmanın gerçekleşmesinden itibaren Üye Devlet, üretici örgütlerinin yukarıda yer alan tanınma şartlarına uygun olup olmadıklarından emin olmak için, düzenli aralıklarla denetim yapmakla sorumlu tutulmuştur. Uygun olmayan bir durumun bulunması halinde, tanınma geri çekilebilmektedir.³⁶

Üreticilerin “üretici örgütü” kurmalarının veya mevcut üretici gruplarının (kooperatif, birlik, dernek gibi) “üretici örgütü” olarak tanınmasını istemelerinin öncelikli sebebi AB'nin piyasa düzenine ilişkin fonlarının üretici örgütleri aracılığıyla verilmesidir. 1970'li yıllardan beri devam eden ve sadece üretici örgütlerinin faydalanabildikleri müdahale mekanizması ve destekler üretici örgütü olarak tanınmayı bir avantaj haline getirmektedir. Genel olarak, OPD içerisinde Avrupa Denizcilik ve Balıkçılık Fonu'ndan üretici örgütlerinin şu faaliyetlerine destek sağlanmaktadır:

- Üretim ve pazarlama planı
- Depolama yardımı
- Pazarlama tedbirleri:
  - Üretici örgütlerinin kurulması,
  - Yeni pazar bulunması ve ürün arzına yönelik şartların iyileştirilmesi,
  - Ürünün kalitesinin iyileştirilmesi ve değerinin artırılması,
  - Ürünün ve piyasanın şeffaflığına katkıda bulunulması, piyasa araştırması ve Birlik'in ithalata bağımlılığına ilişkin çalışmalar yapılması,
  - Avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinin izlenebilirliğine ve ekolojik etiketlenmenin geliştirilmesine katkıda bulunulması,
  - Küçük ve orta ölçekli işletmeler için standart sözleşmeler oluşturulması,
  - Sürdürülebilir avcılık ve yetiştiricilik hakkında farkındalık oluşturmak için bölgesel, ulusal ve ulus ötesi iletişim ve tanıtım kampanyaları yürütülmesi.³⁷

---

³⁶ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde20.

³⁷ Regulation (EU) No 508/2014 of the European Parliament and of the Council of 15 May 2014 on the European Maritime and Fisheries Fund and repealing Council Regulations (EC) No 2328/2003, (EC) No

Ayrıca, üretici örgütlerine balıkçılığın yönetimine ilişkin verilen bazı yetkiler, ‘üretici örgütü’ olarak tanınmayı cazip hale getirmiştir. Üretici örgütleri Birlik sularındaki bazı ticari türler için kota uygulamasının yönetiminden sorumlu tutulmuşlardır. Üyelerine ait geçmiş yıllardaki avcılık miktarlarına bakılarak hesaplanan kota miktarları toplu bir şekilde örgüte verilmekte; kotaların üyelere dağıtımı, üyelerin kotalarını hangi dönemlerde kullanacaklarının yönetimi ve üyeler arasında kota transferi örgütün sorumluluğuna bırakılmaktadır.

Bütün bunların yanında, AB mevzuatında üretici örgütünün kurallarının belirli şartlar altında kurulduğu bölgedeki üye olmayan üreticilere de yaygınlaştırılabilmesi³⁸ sebebiyle ‘üretici örgütü’ olarak tanınmak, üreticiler açısından faaliyet gösterdikleri bölgede hâkim bir güce sahip olmak açısından önemli görülmüştür. Son olarak, reform süreci ile birlikte üretici örgütlerine fazladan bir sorumluluk yükleyen ve aynı zamanda ‘örgüt’ olarak tanınmayı cazip hale getirebilecek bir diğer kural da üretici örgütlerinin üretim ve pazarlama planı hazırlaması zorunluluğu olmuştur. Söz konusu planın hazırlaması bir zorunluluk olarak getirilse de üretim ve pazarlama planı, hem bu planın hazırlanması hem de uygulamaya dökülmesi sırasında sağlanan destekler ile üretici örgütlerine cazip hale getirilmeye çalışılmaktadır. Aynı zamanda, üyelerinin üretimini planlama, kontrol etme ve piyasaya ilişkin stratejileri önceden detaylandırmanın örgütlerin ellerini güçlendireceğine inanılmaktadır.

c. Üretim ve Pazarlama Planı

1379/2013 (AB) sayılı Tüzük ile üretici örgütleri tarafından gerçekleştirilmesi zorunlu olan amaçların planlanması ve yetkili makamlar tarafından takibinin kolaylaştırılması için söz konusu örgütlere pazarladıkları temel türler hakkında bir ‘üretim ve pazarlama planı’ hazırlama zorunluluğu getirilmiştir. Üretim ve pazarlama planı:

- Avlanan ve yetiştirilen türler için bir üretim programını,
- Arz miktarını, kalitesini ve sunumunu piyasa gereksinimlerine uydurmak için bir pazarlama stratejisini,

---

861/2006, (EC) No 1198/2006 and (EC) No 791/2007 and Regulation (EU) No 1255/2011 of the European Parliament and of the Council, Madde 66, 67 ve 68.

³⁸ ‘Kuralların yaygınlaştırılması’ terimi için bkz.: 2.2.2.1 f. Kuralların Yaygınlaştırılması

- 7. Maddede bahsi geçen amaçlara katkıda bulunmak amacıyla üretici örgütleri tarafından alınacak önlemleri,
- Yıl boyunca sürekli şekilde pazarlama zorlukları yaşanan türlerin arz miktarını ayarlamak için ileriye yönelik özel tedbirleri, ve
- Söz konusu planın yürütülmesi için kabul edilen kararları ihlal eden üyelere uygulanacak cezaları içermektedir.³⁹

Üretici örgütlerinin hazırlayacakları bu planlar ile örgütlerin av kotalarını talebe göre sezonlara paylaştırıp, üyelerinin talepteki değişimlere göre avlanmalarını sağlamaları beklenmektedir. Ayrıca örgütlerden piyasa analizi yaparak üyelerinin ürünlerinin en iyi fiyattan satışını gerçekleştirmek için bir strateji oluşturmaları talep edilmektedir. Bu strateji sayesinde üyelerinin daha az avlanıp daha çok gelir elde etmeleri ve böylece sürdürülebilirliğe katkıda bulunmaları sağlanacaktır.⁴⁰ Söz konusu planın detaylı yapısı Ek-1’de sunulmaktadır. Aynı zamanda üretim ve pazarlama planının nasıl hazırlanacağına ve içeriğine ilişkin ayrıntılı bilgi 3 Mart 2014 tarihli üretim ve pazarlama planlarının oluşturulması ve uygulanmasına ilişkin Komisyon Önerisi’nde verilmektedir.⁴¹

Bahsi geçen planların hem hazırlanması hem de uygulanması için AB tarafından finansal destek verilmektedir.⁴² Üretici örgütlerine, üretim ve pazarlama planı için verilecek olan söz konusu finansal desteğin bir yıl için üretici örgütünün veya örgüt üyelerinin son 3 yılda pazara sunulan tüm ürünlerinin yıllık ortalama değerinin %3’ünü geçemeyeceği belirtilmiştir.⁴³ Üretici örgütleri hazırladıkları yıllık veya çok yıllık planı Üye Devlet yetkililerine sunmaktadırlar. Aynı şekilde, her yılın sonunda üretim ve pazarlama planlarındaki hedefleri karşılayıp karşılamadıklarına veya karşılamak için ne gibi faaliyetler yürütüldüğüne dair yıllık rapor hazırlamakta ve bu raporu onay için yetkili ulusal makamlara sunmaktadırlar.⁴⁴

³⁹ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 28(2).

⁴⁰ European Commission, “Fisheries and Aquaculture in Europe”, 2013, **a.g.e.**, s. 6.

⁴¹ Commission Recommendation of 3 March 2014 on the establishment and implementation of the Production and Marketing Plans pursuant to Regulation (EU) No 1379/2013 of the European Parliament and of the Council on the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products, OJ L 65, 5.3.2014, p. 31–38.

⁴² Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 28(6); Regulation (EU) No 508/2014, **a.g.e.**, Madde 66.

⁴³ Regulation (EU) No 508/2014, **a.g.e.**, Madde 66(3).

⁴⁴ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 28(5).

1379/2013 (AB) sayılı Tüzük'te, üretici örgütlerinin üretim ve pazarlama planına ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmediği tespit edildiği takdirde tanınmanın geri çekilebileceği ifade edilmektedir.⁴⁵ Bu, aynı zamanda, üretici örgütlerine üretim ve pazarlama planı hazırlamaları için verilen desteklerin geri alınabileceği anlamına gelmektedir. Buna ek olarak, AB, üretim ve pazarlama planlarını daha işler bir araç haline getirmek için OPD kapsamında verilecek desteklerin birçoğunu; bu desteklerden faydalanmak için başvurulacak alanların üretim ve pazarlama planı içerisinde projelendirilmesine bağlamıştır. Bu sebeple, üretim ve pazarlama planları üretici örgütlerinin kullanacakları önemli bir araç haline getirilmiştir. Aynı zamanda, aşağıda anlatıldığı üzere, fiyat ve müdahale mekanizmasında meydana gelen değişiklikler üretim ve pazarlama planı oluşturmayı üretici örgütleri için daha elzem bir hale getirmiştir.

d. Fiyat ve Müdahale Mekanizması - Depolama Yardımı

AB mevzuatında avcılık üretici örgütlerine verilen destekler son reform süreci ile birlikte azalma göstermiştir. Avcılık üretici örgütlerini desteklemek için oluşturulan 'fiyat ve müdahale mekanizması', 1379/2013(AB) sayılı Tüzükle birlikte yenilenmiştir. Kamu harcamasının aşırı avlanmaya katkıda bulunacak şekilde kullanılmasına sebep olan eski müdahale sistemi⁴⁶ sürdürülebilir bulunmamıştır.⁴⁷ Bu sebeple daha önce var olan rehber fiyat ve geri çekme fiyatı kaldırılmış, yerine ortak pazarlama standartları başlığı altında, avcılık üretici örgütleri tarafından faydalanılacak olan 'depolama yardımı'nda kullanılmak üzere 'tetik fiyat' getirilmiştir.

1379/2013 (AB) sayılı Tüzük içerisinde, tetik fiyatın her yılın başında, her bir ürün için söz konusu avcılık üretici örgütünün faal olduğu bölgede son üç yıl içinde ağırlıklı ortalama fiyatın en fazla %80'i ile sınırlandırılarak belirleneceği ifade edilmektedir ve bu fiyat Üye Devletin onayına tabidir.⁴⁸ Tetik fiyatın belirlenmesi için avcılık üretici örgütleri her avlanma yılının başlangıcından önce 1379/2013 (AB) sayılı Tüzük'e ekli Ek-II'de yer

⁴⁵ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 28(7).

⁴⁶ Daha önce mevcut olan geri çekme mekanizması ürünlerin fiyatları belirli bir seviyenin altına düştüğünde örgütlere ürünlerini piyasadan çekebilme şansı vermekteydi. Bu mekanizma ile geri çekilen ürünler için AB tarafından telafi ödemesi yapılmaktaydı. Söz konusu mekanizma, aşırı avcılığa ve piyasadan çekilen ürünlerin tekrar piyasaya satış amacıyla sunulması yasak olduğu için avlanan ürünlerin imha edilmesine yol açmış; sürdürülebilir balıkçılık politikasına zarar vermiştir.

⁴⁷ Gökhan Kilit, "Avrupa Birliği Ortak Balıkçılık Politikası'nın Reformu", **İktisadi Kalkınma Vakfı Değerlendirme Notu**, No: 62, Aralık 2012, s. 5.

⁴⁸ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 31(2).

alan avcılık ürünlerine ilişkin bahsi geçen depolama mekanizmasını tetikleyen bir fiyat teklifi yapabilirler.⁴⁹ Bu mekanizmanın avcılık üretici örgütlerine, fiyatlar tetik fiyatın altına düştüğünde ürünlerini pazardan geri çekerek daha sonraki bir aşamada pazara yeniden sunmaları amacıyla, ürünleri saklayacak basitleştirilmiş bir depolama mekanizması sağlayacağına; böylece piyasa istikrarı oluşturulmasına yardımcı olacağına inanılmaktadır.

Avcılık üretici örgütlerine piyasadan çektikleri ürünlerini depolamaları için AB tarafından finansal destek sağlanmaktadır. Söz konusu destek miktarı, ürünlerin depolanması için gerekli eylemlerin teknik ve finansal maliyetlerinin tutarı kadar belirlenmiştir. Bu sebeple, depolama yardımına tabi tutulabilecek ürün miktarı, üretici örgütünün piyasaya sürdüğü yıllık ürün miktarının %15'i ile; yıllık finansal destek miktarı ise 2009-2011 yılları arasında üretici örgütünün üyeleri tarafından piyasaya sürülen ürünün yıllık ortalama değerinin %2'si ile sınırlandırılmıştır.⁵⁰

Avcılık üretici örgütlerinin bu mekanizmayı kullanabilmeleri için:

- Üyelerin ürünlerinin, üretici örgütleri tarafından piyasaya sunulması ve tetik fiyattan alıcı bulamaması,
- Ürünlerin (bir sonraki başlık altında değinilecek) ortak pazarlama standartlarına uyumlu ve insan tüketimine uygun kalitede olması,
- Ürünlerin, yükleme tekneleri ya da karadaki tesislerde buzlama, tuzlama, kurutma, marinyasyon veya uygun durumlarda kaynatma ve pastörizasyon yoluyla stabilize edilmiş ya da işlenmiş ve tank veya kafeslerde depolanmış olması,
- Sonraki aşamada, ürünlerin piyasaya yeniden sürülüyor olması,
- Ürünlerin depoda en az 5 gün kalmış olması gerekmektedir.⁵¹

Uygulamaya geçirilmesi üye ülkelerin tercihine bırakılan depolama yardımı 31 Aralık 2018 tarihi itibarıyla sona erecek olup, avcılık üretici örgütlerine fiyat ve müdahale

⁴⁹ **A.e.**, Madde 31(1). Bu ürünlerin listesi Ek-2'de sunulmaktadır.

⁵⁰ Söz konusu finansal desteğin sağlanması için gerekli depolama şartları ve piyasaya sürülen ürünün ne kadarı için depolama desteği sağlanabileceği gibi hususlara ilişkin kurallar 15 Mayıs 2014 tarih ve 508/2014 (AB) Sayılı Avrupa Denizcilik ve Balıkçılık Fonuna İlişkin Parlamento ve Konsey Tüzüğü'nün 67. Maddesinde yer almaktadır.

⁵¹ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 30.

mekanizması yoluyla sağlanacak herhangi bir yardım kalmayacaktır.⁵² ‘Üretim ve pazarlama planı’ ile ‘fiyat ve müdahale mekanizması’ üretici örgütlerinin işleyişi açısından birbirleri ile ters etki gösteren unsurlardır. Müdahale mekanizmasının azaltılması ve bu yöndeki desteklerin ileride tamamen kaldırılacak olmasının üreticileri, örgütler aracılığıyla, üretimlerini piyasadaki talebe göre planlamaya ve gerektiğinde kendi müdahale mekanizmalarını oluşturmaya iteğine inanılmaktadır.

e. Üretici Örgütleri Birliği ve Branşlararası Örgüt

1379/2013 (AB) sayılı Tüzük içerisinde ‘Profesyonel Örgütler’ unsuru altında aynı zamanda ‘üretici örgütleri birlik’leri ve ‘branşlararası örgüt’ler de düzenlenmektedir. Üretici örgütleri birliği, bir ya da daha fazla Üye Devlet tarafından tanınmış üretici örgütlerinin girişimiyle kurulan çatı örgüt tipidir. Üretici örgütleri birliği, üye üretici örgütlerinin amaçlarını daha etkin ve sürdürülebilir bir şekilde yerine getirmeleri için onlara yardımcı olmak ve ortak çıkarlarına yönelik faaliyetleri düzenlemek ve geliştirmek için kurulmaktadır. Üretici örgütleri birliği, 1379/2013 (AB) sayılı Tüzük’te iç işleyiş prensipleri, tanınma ve tanınmanın geri çekilmesi veya finansal destek gibi üretici örgütlerine yönelik kurallara, aksi belirtilmedikçe, tabi tutulmuşlardır.⁵³ Aynı zamanda üretici örgütleri birliğinin, üyeleri adına üretici örgütleri gibi üretim ve pazarlama planı hazırlamasında herhangi bir yasal engel bulunmamaktadır.

Branşlararası örgüt ise bir ya da daha fazla Üye Devlet’teki su ürünleri sektöründeki operatörlerin girişimiyle kurulabilmektedir.⁵⁴ Burada operatörlerin girişiminden kasıt üreticiler ile birlikte işleme sektöründekilerin ve/veya pazarlama faaliyetini yürütenlerin bir araya gelerek bir örgüt kurmasıdır. Branşlararası örgütler, avcılık ve yetiştiricilik ürünlerini Birlik pazarında bulunur hale getirmek için gerekli şartları geliştirmekte ve işbirliğini sağlamaktadırlar.⁵⁵ Bu örgütler sayesinde sektörün temel paydaşları koordinasyon içerisinde hareket ederek piyasayı düzenlemektedirler.⁵⁶

⁵² Regulation (EU) No 508/2014, **a.g.e.**, Madde 67(2).

⁵³ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 9(2).

⁵⁴ **A.e.**, Madde 11.

⁵⁵ **A.e.**, Madde 12.

⁵⁶ Söz konusu örgütlerin piyasayı düzenlemek amacıyla uygulayabileceği tedbirler 1379/2013 (AB) sayılı Tüzüğün 13.Maddesinde düzenlenmektedir.

Branşlararası örgütlerin iç işleyiş prensiplerinde uygulaması gereken kurallar üretici örgütleri için ortaya konanlar ile aynıdır. Aynı zamanda, branşlararası örgütün kurulduğu ülkedeki üretim faaliyeti ile ya işleme ya pazarlama faaliyetlerinin veya üçünün birden önemli bir kısmını temsil etmesi talep edilmektedir. Bu grupların avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinin üretimi, işlenmesi, pazarlanmasıyla kendi kendilerine iştiğal etmiyor olmaları diğer bir tanınma şartı olarak getirilmiştir. Söz konusu operatör grubunun tanınmak için ayrıca ilgili Üye Devlet'in ulusal kanunları altında bir tüzel kişiliğe sahip olması, bu Üye Devlet'te kurulmuş olması ve bu Devlet'in topraklarında kendi resmi idari merkezine sahip olması gerekmektedir. Son olarak, bahsi geçen grubun avcılık ve yetiştiricilik ürünlerini Birlik pazarında bulunur hale getirmek için gerekli şartları geliştirebilmek ve işbirliğini sağlamak konusunda yeterli olduğu, tüketicinin çıkarlarını göz önünde tuttuğu, OPD'nin düzgün bir şekilde işleyişine engel olmadığı ve AB'nin OPD'ye ilişkin oluşturduğu rekabet kurallarına uyumlu hareket ettiği onaylanırsa, grup Üye Devlet tarafından 'branşlararası örgüt' olarak tanınabilmektedir.⁵⁷ Söz konusu tanınma kriterlerinin ayrıntıları ve kontrolü Üye Devlet'e bırakılmıştır.

f. Kuralların Yaygınlaştırılması

AB, reform öncesinde var olan üretici örgütlerinin ve branşlararası örgütlerin benimsedikleri kuralların kuruldukları bölgedeki örgüte üye olmayan üreticilere de yaygınlaştırılmasına ilişkin düzenlemeleri 1379/2013 (AB) sayılı Tüzük'te de muhafaza etmiştir. Bu düzenlemenin esas amacı; örgütlere üyelik gönüllülük esasına dayandığından, kuruldukları bölgedeki üretim ve pazarlamanın önemli bir kısmını temsil edebilecek nitelikteki örgütlerin uyguladığı piyasa düzenleme tedbirlerinin üye olmayan balıkçılar tarafından daima göz ardı edilmesi riskini ortadan kaldırmaktır.⁵⁸ Böylece piyasanın o bölgede tüm üreticiler için aynı kurallarla düzenlenmesi sağlanmış olacaktır.

104/2000 (AT) sayılı Tüzük'te üretici örgütlerinin sadece üretim ve pazarlama ile geri çekme ve erteleme mekanizmasına ilişkin kuralların yaygınlaştırılmasını talep edebilecekleri belirtilirken 1379/2013 (AB) sayılı Tüzük içerisinde üretici örgütleri

⁵⁷ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 16.

⁵⁸ Burcu Ermiş, **AB Ortak Balıkçılık Politikası Kapsamında Ortak Piyasa Düzeni ve Türkiye'nin Uyumunu**, AB Uzmanlık Tezi, T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2008, s. 31.

tarafından yaygınlaştırılması talep edilebilecek kurallar üretim ve pazarlama, kaynakların korunması ve yönetimi, sürdürülebilirlik, av araçlarının seçiciliği, çevrenin korunması, üretim planlaması ve veri toplamaya ilişkin kuralları kapsayacak şekilde genişletilmiştir.⁵⁹

Örgütlerin kuralların yaygınlaştırılmasını talep edebilmeleri için buldukları bölgedeki üretim ve pazarlamanın önemli bir kısmını temsil etmeleri gerekmektedir. Avcılık sektöründe faaliyet gösteren üretici örgütlerinin bulunduğu bölgede üretim ve pazarlamayı yeterince temsil ediyor olabilmesi için örgütün kurallarının uygulandığı türlerde üretici örgütü veya örgütün üyeleri tarafından pazarlanan miktarın pazarlanan toplam miktarın %55'inden fazla olması; yetiştiricilik sektöründe faaliyet gösteren üretici örgütlerinin bulunduğu bölgede üretim ve pazarlamayı yeterince temsil ediyor olabilmesi için ise; kuralların uygulandığı türlerde, üretici örgütü veya örgütün üyeleri tarafından üretilen miktarın, üretilen toplam miktarın %40'ını geçmesi gerektiği belirtilmektedir.⁶⁰

Buna ek olarak, üretici örgütünün kurallarının yaygınlaştırılmasını talep edebilmesi için söz konusu örgütün en az bir yıldır kurulu olması ve AB tarafından OPD'ye ilişkin ortaya konan rekabet kurallarına uygun hareket ediyor olması gerekmektedir.⁶¹ Üretici örgütünün kuralların yaygınlaştırılması talebi Üye Devlet tarafından Komisyon'a bildirilmekte ve Komisyon tarafından kabul edilirse en az 60 gün ve en fazla 12 aylık bir süre için uygulanabilmektedir.

Aynı şekilde, spesifik bir bölgede veya örgüte üye olmayan diğer operatörlerin bulunduğu bir bölgede branşlararası örgüt içerisinde kabul edilen anlaşmaların, kararların veya ortak uygulamaların bazılarının diğer operatörler için de zorunlu hale getirilebilmesi mümkün kılınmıştır. Bunun için kuralları yaygınlaştırılacak olan branşlararası örgütün Üye Devlet'in ilgili bölge veya bölgelerinde bir önceki yıl boyunca ilgili ürünün üretimi, işlenmesi ve pazarlanması faaliyetlerinden en az iki tanesinin her birinin en az %65'ini

---

⁵⁹ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 22(1b).

⁶⁰ Commission Implementing Regulation (EU) No 1420/2013 of 17 December 2013 repealing Regulations (EC) No 347/96, (EC) No 1924/2000, (EC) No 1925/2000, (EC) No 2508/2000, (EC) No 2509/2000, (EC) No 2813/2000, (EC) No 2814/2000, (EC) No 150/2001, (EC) No 939/2001, (EC) No 1813/2001, (EC) No 2065/2001, (EC) No 2183/2001, (EC) No 2318/2001, (EC) No 2493/2001, (EC) No 2306/2002, (EC) No 802/2006, (EC) No 2003/2006, (EC) No 696/2008 and (EC) No 248/2009 following the adoption of Regulation (EU) No 1379/2013 of the European Parliament and of the Council on the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products, OJ L 353, 28.12.2013, s. 48–50.

⁶¹ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 22.

elinde bulundurması gerekmektedir. Branşlararası örgütün talep edeceği yaygınlaştırmanın ilgili Üye Devlet'teki veya Birlik'teki diğer operatörlere zarar vermeyecek nitelikte olması gerekmektedir. Branşlararası örgütün kuralları en fazla 3 yıllık bir süre için yaygınlaştırılabilmektedir.⁶² Branşlararası örgütlerin kurallarının yaygınlaştırılmasında da bu yaygınlaştırmanın rekabet kurallarına aykırı olmadığından ve serbest ticarete engel olmadığından emin olunması gerekmektedir. Son olarak, Üye Devletler, üye olmayanları, kuralların yaygınlaştırılmasından doğan masrafların tamamından veya bir kısmından dolayı üretici örgütlerine ve branşlararası örgütlere karşı sorumlu tutabilmektedir.⁶³

Görüldüğü gibi üretici örgütlerine 'Profesyonel Örgütler' unsuru altında birçok görev ve sorumluluk yüklenmiştir. Üretici örgütleri yeni reformla birlikte üyelerinin üretimlerini planlayacak, söz konusu ürünler için pazarlama stratejisi oluşturacak, bu plan ve strateji doğrultusunda kendilerinden gerçekleştirmeleri beklenen amaçlara uyumlu olarak hareket edeceklerdir. Ayrıca, örgütler bu amaçları gerçekleştirebilmek için gerektiği durumlarda bazen depolama mekanizmasını bazen de kuralların yaygınlaştırılması aracını kullanacaklardır. Yeni düzenleme içerisinde avcılık üretici örgütlerinin yanında yetiştiricilik üretici örgütleri için de ayrıntılı kurallara yer verilmiş, yetiştiricilik ürünleri üreticilerinin de örgütlenerek daha planlı ve güçlü bir yapı oluşturmaları hedeflenmiştir. Yeni Tüzük ile üretici örgütlerine ilişkin unsur daha basitleştirilmiş bir düzenleme ile ortaya konmuş fakat örgütlere yüklenen misyon daha karmaşık bir hal almıştır. Üretici örgütleri OPD'nin sadece bu unsuru altında yer alan görevleri yürütmekle sorumlu olmayıp aynı zamanda aşağıda bahsedilen diğer unsurların yürütülmesinde de temel araç olarak görülmüştür.

2.2.2.2. Pazarlama Standartları

Ortak pazarlama standartları, Birlik içerisinde avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinin ticaretinin serbest olması sebebiyle, Üye Devletler arasında, tüketicilerin korunması ve üreticiler arasında adil rekabetin sağlanması açısından oldukça önemli araçlardan biridir. OBP balıkçılık ürünleri için gerekli olan hijyen standartlarını düzenlememektedir. AB'de

---

⁶² A.e., Madde 23.

⁶³ A.e., Madde 24.

gıdalara ilişkin hijyen standartları AB Gıda Kanunu⁶⁴ altında ele alınmaktadır. OPD içerisinde ürünün pazarlanmasında ortak standartların oluşturulması ile; her bir ürün grubu için kalite, boy ve ağırlığına göre sınıflandırmaya gidilmesi ve bu sınıflandırmanın ürünün ilk satışından tüketiciye ulaşana kadar tüm aşamalarda alıcılar tarafından görülebilir ve anlaşılabilir olması kastedilmektedir.

1970’li yıllardan beri Birlik içerisinde avcılık ürünlerinin pazarlanmasına ilişkin ortak standartlar geliştirilmeye çalışılmaktadır. Böylece bu standartları karşılamayan ürünlerin tüketicilere ulaşmasının ve piyasa rekabetini bozmasının önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Belirlenen ortak pazarlama standartlarına uygun olmayan ürünlerin pazara sunulması yasaktır. Bu ürünler doğrudan insan tüketimi yerine, sadece, balık unu, balık yağı, hayvan yemi, gıda katkı maddesi, tıbbi ilaçlar ve kozmetik gibi diğer amaçlar için kullanılabilir. ⁶⁵

1379/2013 (AB) sayılı Tüzük içerisinde, ortak pazarlama standartlarının detaylarını belirleyen “Belirli Balıkçılık Ürünlerinin Ortak Pazarlama Standartlarını İfade Eden 26 Kasım 1996 tarih ve 2406/96 (AT) sayılı Konsey Tüzüğü” nün uygulanmaya devam edileceği ifade edilmiştir. ⁶⁶ Bu sebeple tez içerisinde söz konusu standartların ayrıntıları 2406/96 (AT) sayılı Konsey Tüzüğü doğrultusunda ele alınmaktadır. Ortak pazarlama standartlarının uygulanacağı ürünlerin tür bazında gösterimi ise 2406/96 (AT) sayılı Tüzük’ün 3. Maddesinde sıralanmakta olup tez içerisinde Ek-3’te sunulmaktadır.

2406/96 (AT) sayılı Tüzük gereğince pazarlama standartları tazelik kategorilerine ve boy kategorilerine göre belirlenmektedir.

a. Tazelik Kategorileri

2406/96 (AT) sayılı Konsey Tüzüğü, Birlik içerisinde avcılık ürünlerinde ortak pazarlama standartlarını öncelikli olarak ortak tazelik kriterleri ile sağlamayı amaçlamaktadır. Ürünlerin tazeliklerinin belirlenmesinde yapılan değerlendirmede ise, organoleptik (duyusal) incelemeye dayalı objektif kriterlerden faydalanılmaktadır. Her bir

---

⁶⁴ Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedures in matters of food safety.

⁶⁵ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 34.

⁶⁶ **A.e.**, Madde 47.

partiden alınan ürün numuneleri ürünün derisine, gözlerine, solungaçlarına ve kokusuna bakılarak söz konusu organoleptik muayene bulgularına göre değerlendirilmekte ve çeşitli tazelik kategorilerine ayrılmaktadır.⁶⁷ Ürünün değerlendirmesinde ele alınan kriterler (derisi, gözleri, kokusu, solungaçları ve etin yapısı gibi) 2406/96 (AT) sayılı Tüzük'e ekli Ek-I'de belirtilmekte olup tez içerisinde Ek-4'te gösterilmektedir. Organoleptik muayene sonucunda yapılan değerlendirme ile ürünler Ekstra, A ve B şeklinde tazelik kategorilerine ayrılmaktadır.⁶⁸ İnsan tüketimine uygun olmayan ürünler ise 'kabul edilemez' kategorisi altında sınıflandırmaktadır.⁶⁹

Söz konusu Tüzük'e göre her bir partinin aynı tazelik derecesine sahip olan ürünlerden oluşması gerekmektedir. Fakat küçük miktarda ürün içeren partilerdeki ürünlerin aynı tazelik derecesine sahip olması gerekmemektedir. Bu durumda, söz konusu küçük partiler en düşük tazelik kategorisi altında sınıflandırılmaktadır. Her bir partinin üzerinde ürün grubunun tazelik kategorisini açıkça ve silinmeyecek bir şekilde belirten, en az 5 cm yüksekliğindeki karakterlerle yazılmış etiketlerin bulunması zorunlu tutulmaktadır.⁷⁰ 2406/96 (AT) sayılı Tüzük içerisinde B kategorisinde sınıflandırılan balık, kıkırdaklı balıklar, kafadan bacaklılar ve Norveç ıstakozunun, 3759/92 (AT) sayılı Tüzük'ün 12., 12 (a), 14. ve 15.maddeleri uyarınca, ürünlerin geri çekme mekanizması veya erteleme yardımı ile piyasadan geri çekilmesi durumunda sağlanan mali yardımlardan faydalanamayacağı ifade edilmektedir.⁷¹ Fakat reform sürecinin sonunda bahsi geçen geri çekme mali tazminatı ve erteleme yardımı desteklemelerinin kalkmasından dolayı B kategorisinde sınıflandırılan partilerin desteklenmesine ilişkin bu kısım geçerliliğini yitirmiştir.

b. Boyut Kategorileri

Ortak pazarlama standartları kapsamında Ek-3'te yer alan türler kalite kategorilerinin yanı sıra boyut kategorilerine göre de sınıflandırmaya tabidir. Boyut

⁶⁷ Burcu Ermiş, **a.g.e.**, s. 17.

⁶⁸ Council Regulation (EC) No 2406/96 of 26 November 1996 laying down common marketing standards for certain fishery products, OJ L 334, 23.12.1996, p. 1–15, Madde 4(2).

⁶⁹ Bu sınıflandırma Tüzük maddeleri içerisinde tanımlanmamış olup Tüzük'e ekli Ek-I'de sunulan sınıflandırma kategorileri içerisinde yer almaktadır. Söz konusu sınıflandırma, 91/493 (AAT) sayılı Konsey Direktifi dâhilinde, insan tüketimine uygun olmayan balıklarla ilgili kriterleri içeren bir Komisyon kararı kabul edilene kadar geçerlidir.

⁷⁰ **A.e.**, Madde 5.

⁷¹ **A.e.**, Madde 6(1).

kategorileri, ürünlerin ağırlıklarına veya küçük türler için kilo başına düşen ürün sayısına göre sınıflandırılmasını ve karaya çıkarılan her bir partinin aynı ağırlıktaki veya aynı miktardaki ürünleri kapsamasını sağlar. Bunun yanı sıra, karides, yengeç, deniz tarağı ve deniz salyangozlarında boyut kategorilerine göre yapılan sınıflandırmada, kabuk genişliği dikkate alınmaktadır. Minimum boyut kategorileri ve bu kategorilere ait sınıflandırmalar Tüzük'e ekli Ek-II'de gösterilmekte olup tez içerisinde Ek-5'te yer almaktadır.⁷²

Daha küçük türlerde ise partideki belirli miktardaki ürünün ağırlığını ölçmek zahmetli ve buna göre bir sınıflandırma yapmak zor olduğu için kilogram başına düşen balık sayısı dikkate alınarak sınıflandırmaya gidilmektedir. Bazı küçük türlerde türün ağırlıkları Tüzük'e ekli tabloda belirtilmemiş, sadece kg. başına düşen balık sayısına göre sınıflandırma yapılmıştır.

Boyut kategorileri belirlenen türler için karaya çıkarılan her bir parti söz konusu boyut kategorilerine uygun olmalı; yani aynı boyuttaki balıkları içermelidir. Bununla birlikte, küçük partilerdeki ürünlerin piyasaya sunulabilir olması için her bir ürünün boyutunun aynı kategoride olması gerekmemektedir. Fakat bu durumda söz konusu parti en düşük boyut kategorisinde sınıflandırılmaktadır. Boyut kategorilerinde de, partilerin üzerinde ürün grubunun boyut kategorisini açıkça ve silinmeyecek bir şekilde belirten, en az 5 cm yüksekliğindeki karakterlerle yazılmış etiketlerin bulunması zorunludur.⁷³ Aynı zamanda, her bir partideki ürünün net ağırlığının kg. olarak açıkça ve okunur şekilde partinin üzerine işaretlenmesi gerektiği ifade edilmektedir.⁷⁴

Görüldüğü üzere AB içerisinde ortak pazarlama standartları ürünlerin kalitesine ve boyutlarına göre sınıflandırılması yoluyla sağlanmaktadır. Her bir partinin üzerindeki etikette bulunan bu bilgiler hem üreticinin satış aşamasında işini kolaylaştırmakta, hem de alıcı için ürüne ilişkin belirli bir şeffaflık sağlamaktadır.

Partilere yapıştırılan bu etiketlerdeki bilgiler karaya çıkarma noktalarında balıkçılık sektöründekilerle birlikte ticaret örgütleri tarafından belirlenen uzmanlar tarafından yapılan

---

⁷² A.e., Madde 7.

⁷³ A.e., Madde 8.

⁷⁴ A.e., Madde 8.

muayene ve gözlemler sonucunda elde edilmektedir. Söz konusu kurallara uyumun sağlanmasına yönelik kontroller Üye Devletler'in sorumluluğundadır.⁷⁵

Bununla birlikte, AB pazarındaki balık ürünlerinin birçoğu ithal edilen mallardır. Üçüncü ülkelerden gelen ürünlerin de AB sularında avlanan ürünler için aranan pazarlama standartları ile uyumlu olması hem pazardaki ürün standardizasyonunda yekpareliği sağlamak hem de adil rekabet ve şeffaflığı garanti etmek açısından bir zorunluluk olarak görülmüştür. Bu sebeple, 2406/96 (AT) sayılı Tüzük içerisinde ithal edilen ürünler için gerekli olan pazarlama standartları da ortaya konmuştur.

c. Üçüncü Ülkelerden Gelen Ürünler

Üçüncü ülkelerden gelen ve söz konusu Tüzük'ün 3. Maddesinde sıralanan türler AB pazarına ancak eğer üzerinde aşağıdaki bilgiler açık ve okunaklı bir şekilde işaretlenmiş olan ambalajlarda sunulurlarsa girebilirler:

- En az 20 mm. yüksekliğinde Latin harfleriyle basılmış menşe ülkesi,
- Ürünün bilimsel adı ve ticari ismi, sunum, tazelik ve boyut kategorileri,
- Ambalajdaki ürünün kg. olarak net ağırlığı,
- Balık boylama tarihi ve dağıtım tarihi,
- Malı gönderenin adı ve adresi.⁷⁶

Bahsi geçen bilgileri etiketleri üzerinde bulundurmayan ürünler Birlik içerisinde pazarlanamamaktadır. Üçüncü ülke bayrağını taşıyan bir gemi ile direkt avlandıkları bölgeden Birlik limanlarına getirilen ve bu limanlarda karaya çıkarılan ürünler ise Birlik balıkçılarının avladığı ürünlere uygulanan kurallar ile aynı kurallara tabidirler. Bu sebeple, yukarıda bahsedilen etikette bulunması gereken bilgilere ilişkin kurallar bu ürünler için aranmamaktadır.⁷⁷

Sonuç olarak, AB tarafından hem Birlik avcılık ürünleri hem de üçüncü ülkelerden ithal edilen ürünler için tüm Üye Ülkeler içerisinde aynı anlama gelecek belirli pazarlama standartları geliştirilmiştir. 104/2000 (AT) sayılı Tüzük'ün uygulanmasına ilişkin 2006

---

⁷⁵ A.e., Madde 12.

⁷⁶ A.e., Madde 11.

⁷⁷ A.e., Madde 11.

yılında yayınlanan Komisyon raporunda, OPD'nin önemli bir unsuru olan ortak pazarlama standartlarının iç pazarın ve müdahale mekanizmalarının düzenli bir şekilde işleyişi için gerekli olduğu vurgulanmıştır.⁷⁸ Görüldüğü üzere, reformla birlikte müdahale (destek) mekanizmalarının birçoğunun sona ermesi ile ortak pazarlama standartlarının bu mekanizmalardaki rolü sona ermiştir. Buna rağmen, bu standartları etiketlerinde bulundurmayan hiçbir ürünün Birlik pazarına sunulamayacak olması ortak pazarlama standartlarını hala OPD'nin önemli bir unsuru haline getirmektedir. Ortak pazarlama standartlarının aynı zamanda pazar içerisindeki ürün kalitesinin artmasına yardımcı olduğuna inanılmaktadır. Ürün kalitesindeki bu artış B kategorisindeki ürünlerin karaya çıkarılmasındaki azalmadan dolayı meydana gelmiştir.⁷⁹ Aynı zamanda kullanılan tazelik ve boyut kategorilerinin basit ve anlaşılır olması pazarlama standartlarının uygulanmasını kolaylaştırmakta ve piyasada şeffaflığı sağlamaktadır.

2.2.2.3. Tüketici Bilgisi

Reform öncesi var olan 104/2000 (AT) sayılı Tüzük ile birlikte pazarlamanın her aşamasında tüketiciye satın aldığı ürün hakkında bilgi verilmesi zorunluluğu getirilmiştir. Buna göre canlı, taze ya da soğutulmuş ürünler, uygun işaretleme veya etiketleme ile türün ticari ismi, üretim yöntemi (denizde veya iç sularda avlanmış veya yetiştirilmiş) ve avlanma veya üretim bölgesi belirtilmediği sürece nihai tüketiciye perakende satış için sunulamamaktadır.⁸⁰ Reform sonrası ortaya konan 1379/2013 (AB) sayılı Tüzük ile tüketicinin bilgilendirilmesine yönelik bu zorunluluklar, etiketlerde belirtilecek bilgiler artırılarak, devam ettirilmiştir.

1379/2013 (AB) sayılı Tüzük uyarınca, avcılık ve yetiştiricilik ürünleri, menşelerine veya pazarlama yöntemlerine bakılmaksızın, ancak ve ancak aşağıdakileri bilgileri içeren markalama ve etiketlemeye sahipse nihai tüketiciye veya toptan gıda dağıtım şirketine satışa sunulabilmektedir:

---

⁷⁸ Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the implementation of Council Regulation (EC) No 104/2000 on the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products {SEC(2006) 1218}, COM 2006(558) final, s. 2.

⁷⁹ A.e., s. 2.

⁸⁰ Balıkçılar veya su ürünleri yetiştiricileri tarafından doğrudan tüketiciye satılan az miktardaki (alım başına değeri 50 €'yu geçmeyen) ürünler için bu uygulama geçerli değildir. (Bkz.: Regulation (EU) No 1379/2013, a.g.e., Madde 4)

- Türlerin ticari isimleri ve bilimsel adları,
- Özellikle şu kelimelerin yer aldığı üretim yöntemi: "...avlanmıştır..." veya "...tatlı suda avlanmıştır..." veya "...yetiştirilmiştir..."
- Ürünün avlandığı veya yetiştirildiği bölge ve bu Tüzüğe ekli Ek III'te yer alan ve tez içerisinde Ek-6'da ortaya konan avcılıkta kullanılan av aracı sınıfı,
- Ürünün çözülmüş olup olmadığı,
- Uygun olduğu durumlarda son kullanma tarihi.⁸¹

Her Üye Ülke kendi ülkesinde avlanan veya yetiştirilen türlerin bilimsel isimlerini, resmi dilde ya da ilgili Üye Devlet'in dillerinde ifade edilen isimlerini ve yerel veya bölgesel olarak kabul edilen ya da izin verilen diğer isim ya da isimlerini yayınlamakla yükümlüdür.⁸²

Buna ek olarak, türün avlanma bölgesine ilişkin daha önceden mevcut olan 12 geniş deniz veya okyanus bölgesinden (Kuzey Doğu Atlantik, Baltık Denizi, Pasifik Okyanusu vb.)⁸³ birinin adının belirtilmesi zorunluluğu avlanma bölgesine yönelik yeterince açık bir bilgi sağlamadığı için daha fazla ayrıntılandırılmıştır. Yeni düzenleme ile avlanma ve üretim alanlarına ilişkin bilgi aşağıdakileri kapsamaktadır:

- Denizde avlanan balıkçılık ürünlerinde, FAO balıkçılık bölgelerinde kaydedilen alt bölge veya sınırların yazılı isimlerinin yanı sıra tüketici için anlaşılabilir bir şekilde ifade edilen bu bölgelerin ismi ya da bu bölgeyi gösteren bir harita veya resimli diyagram, veya Kuzeydoğu Atlantik (FAO Balıkçılık Alanı 27) ve Akdeniz ile Karadeniz (FAO Balıkçılık Alanı 37) dışındaki sularda avlanan balıkçılık ürünleri için FAO balıkçılık alanının isminin belirtilmesi,
- Tatlı sularda avlanan balıkçılık ürünlerinde, su kaynağının Üye Devlet'teki başlangıç noktasına ya da ürünün üçüncü ülkedeki kaynağına referans,
- Yetiştiricilik ürünleri durumunda, ürünün nihai ağırlığının yarısından fazlasına ulaştığı veya yetiştirme döneminin yarısından fazlasını ya da kabuklular

⁸¹ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 35.

⁸² **A.e.**, Madde 37(1).

⁸³ Robin Churchill and Daniel Owen, **The EC Common Fisheries Policy**, Oxford University Press Inc., New York, 2010, s. 415.

durumunda, nihai yetiştirme dönemini ya da en az altı aylık büyüme evresini geçirdiği Üye Devlet ya da üçüncü ülkeye referans.⁸⁴

Diğer bir zorunlu etiketleme kuralı olan ‘ürünün çözölmüş olup olmadığı’na ilişkin bilgi için ise bazı istisnalar getirilmiştir. Ürünün çözölmüş olup olmadığı bilgisinin etiketlerde bulundurulması gerekliliği aşağıdakilere uygulanmamaktadır:

- Nihai ürünün içeriğine
- Üretim sürecinde dondurmanın teknolojik olarak gerekli bir adım olduğu gıdalara,
- Sağlık güvenliği için önceden dondurulmuş avcılık ve yetiştiricilik ürünlerine,
- Tütsüleme, tuzlama, pişirme, salamura yapma, kurutma süreçlerinden veya bu süreçlerin birleşiminden önce çözölen avcılık ve yetiştiricilik ürünlerine.⁸⁵

Önceden paketlenmemiş avcılık ve yetiştiricilik ürünleri için yukarıda bahsedilen zorunlu bilgiler satış sırasında nihai alıcıya panolar ve afişler gibi ticari bilgilendirme araçları ile de sağlanabilmektedir.⁸⁶

Tüm bu zorunlu bilgilendirmeler, 1169/2011 (AB) sayılı Tüketicilere Gıda Bilgisinin Sağlanmasına İlişkin Tüzük ile de desteklenmektedir. Söz konusu Tüzük’e göre ürünün net ağırlığı ile işletmenin adı ve adresi etikette bulunmalıdır. Aynı zamanda ürünün depolanma şartları ve 1379/2013 (AB) sayılı Tüzük’te olduğu gibi son kullanma tarihi de etiket üzerinde bulunması gereken zorunlu bilgiler arasındadır.⁸⁷

AB, son reformla birlikte, tüketicilerin gün geçtikçe artan bilgilendirilme taleplerini karşılamak için 1379/2013 (AB) sayılı Tüzük’e isteğe bağlı bilgilendirmeye ilişkin bir madde de eklemiştir. Böylece zorunlu bilgilerin yanı sıra üreticiler, açık ve kesin olmak kaydıyla gönüllülük esasına göre aşağıdaki bilgileri nihai tüketiciye sağlayabilmektedir:

- Avcılık ürünlerinin avlanma tarihleri ya da yetiştiricilik ürünlerinin hasat tarihleri,
- Avcılık ürünlerinin karaya çıkarılma tarihleri ya da ürünlerin çıkartıldığı limanlara dair bilgiler,

---

⁸⁴ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 38.

⁸⁵ **A.e.**, Madde 35(1).

⁸⁶ **A.e.**, Madde 35(2).

⁸⁷ Regulation (EU) No 1169/2011 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on the provision of food information to consumers, Madde 9.

- Ek-6'nın ikinci sütununda listelendiği biçimde av araçlarının türlerine ilişkin daha ayrıntılı bilgiler,
- Denizde avlanan balıkçılık ürünlerinde, bu ürünleri avlayan teknenin bayrak devletine ilişkin ayrıntılar,
- Çevresel bilgiler,
- Etiksel ve sosyal nitelikteki bilgiler,
- Üretim teknikleri ve uygulamaları hakkında bilgiler,
- Ürünün besin içeriğine ilişkin bilgiler.⁸⁸

Buna ek olarak, Komisyon'un, Üye Devletler'e ve paydaşlara danıştıktan sonra 1 Ocak 2015 tarihi itibarıyla Avrupa Parlamentosu ve Konsey'e, özellikle Birlik çapında ekolojik etiketin Üye Devletler tarafından kullanımı için minimum gerekliliklerin belirlenmesi hakkında olmak üzere, avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinde ekolojik etiketleme taslağı seçenekleri üzerine bir fizibilite raporu sunmasına karar verilmiştir.⁸⁹ Henüz, AB Resmi Gazetesi'nde Komisyon tarafından hazırlanan böyle bir rapor bulunmamaktadır. Buna rağmen, AB içerisinde ekolojik etiketlemenin önemi ve başta Orta ve Kuzey Avrupa olmak üzere ekolojik etiketlemeye yönelik talep gün geçtikçe artmaktadır.⁹⁰ Ekolojik etiketleme, sürdürülebilirliği ve yetiştiricilik için en iyi çevresel faaliyetleri sağlamak için kullanılan bir girişimdir. Bu etiketler tüketicilerin satın alma kararlarını ve deniz ürünleri satan perakendecilerin tedarik politikalarını etkilemek için dizayn edilmişlerdir. Aynı zamanda, bu etiketler doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına yardımcı olan ve sorumlu avcılık ya da yetiştiricilik faaliyetleri yürüten üreticileri ödüllendirmek için kullanılan bir araçtır.⁹¹ Tüketicilerin tercihleri sürdürülebilir ve çevreye zarar vermeyen yöntemlerle üretilen ürünlere doğru kaydıkça tüketiciler aldıkları ürünlerden daha fazla memnun olmakta, üreticiler daha iyi bir fiyattan ürünlerini satmakta ve kaynaklar daha çok korunmaktadır. AB içerisinde süpermarketlerin her geçen gün piyasanın en güçlü paydaşı haline gelmesi ve tüketicilerin taleplerinin etiksel olarak doğru üretilmiş ürünlere yönelik artması, süpermarketlerin üreticilerden ekolojik etiketlemeye ilişkin taleplerini arttırmaktadır.

⁸⁸ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 39.

⁸⁹ **A.e.**, Madde 36.

⁹⁰ Francisco Blaha, "EU Market Access & Eco-Labeling for Fishery and Aquaculture Products", **Swiss Import Promotion Programme**, April 2011, s. 30.

⁹¹ **A.e.**, s. 30.

Bu sebeple, AB, yeni OPD düzenlemesinde tüketicilerin bilgilendirilmesine daha fazla önem vermiş, üreticilere ve örgütlere bu konuda yeni yükümlülükler getirmiş ve etiketlemeye ilişkin zorunlu bilgileri arttırmanın yanı sıra gönüllülük esasına dayalı ve ekolojik etiketlemeye ilişkin düzenlemelere de yer vermiştir. Buna rağmen, tüketici bilgisinin iyileşip iyileşmediğine yönelik Avrupa düzeyinde kapsamlı bir çalışmanın eksik olmasından dolayı, tüketici bilgisine ilişkin AB düzenlemelerindeki hükümlerin etkilerini tahmin etmek zordur.

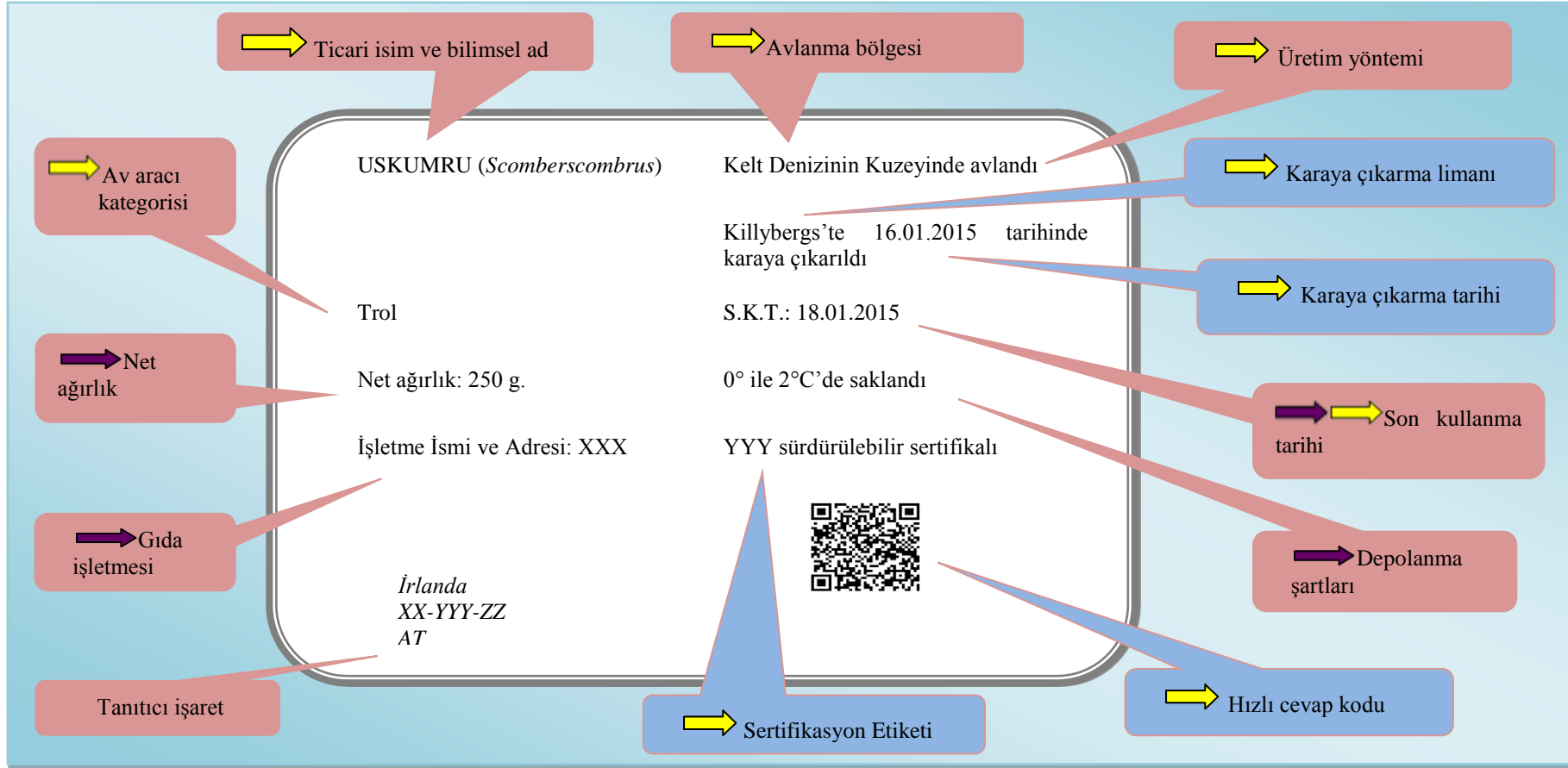
Bununla birlikte, 2000'li yılların başından itibaren AB içerisinde tüketici bilgisinin arttığı düşünülmektedir.⁹² Son reformla birlikte tüketici bilgisi kurallarına ve etiketlere ilişkin birçok kitapçık ve broşür hazırlanmıştır. Örneğin, Avrupa Komisyonu tarafından 2014 yılında hazırlanan rehber kitapçık hem yeni kurallar hakkında bilgi vermekte hem de etiketleme kurallarını örneklendirmektedir. Komisyon tarafından örneklendirilen yeni etiketleme kuralları Şekil 2.1 ve Şekil 2.2'de yansıtılmaktadır.

---

⁹² European Commission, "Evaluation of the Common Organisation of the Markets in Fishery and Aquaculture Products", **Directorate General for Maritime Affairs and Fisheries (DG MARE)**, Executive Summary, December 2008, s. 11.

Şekil 2.1: İşlenmemiş ve Paketlenmemiş Taze Ürünler İçin Etiketlemeye Örnek⁹³

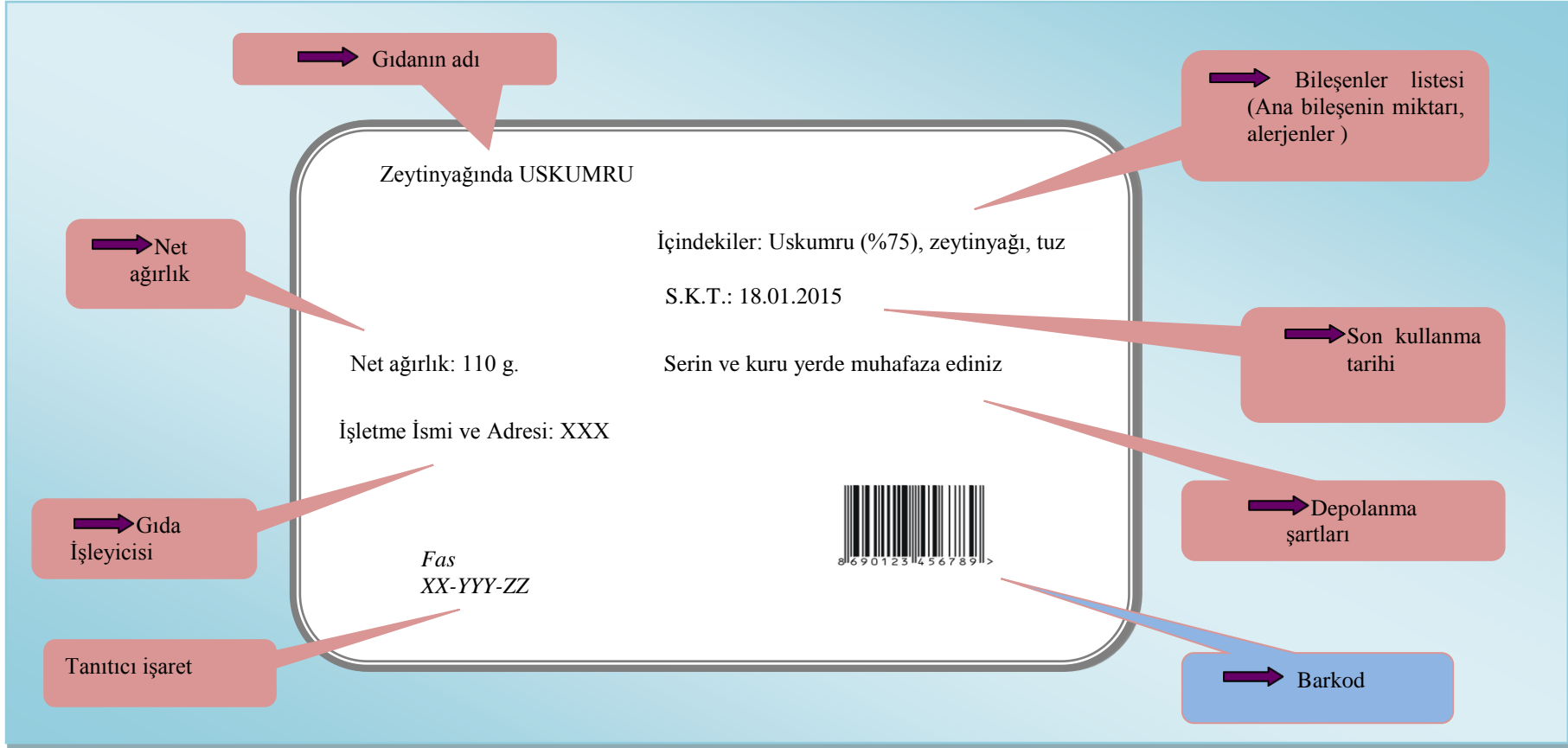

Kaynak: Avrupa Komisyonu, "A pocket guide to the EU's new fish and aquaculture consumer labels", 2014.

	Zorunlu		OPD Tüzüğü
	Gönüllü		FIC Tüzüğü

35 ⁹³ European Commission, "A pocket guide to the EU's new fish and aquaculture consumer labels", 3 December 2014, s. 8-9.

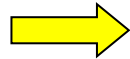
Şekil 2.2: İşlenmiş Ürünler için Etiketlemeye Örnek⁹⁴

Kaynak: Avrupa Komisyonu, "A pocket guide to the EU's new fish and aquaculture consumer labels", 2014.

Zorunlu

OPD Tüzüğü

Gönüllü

FIC Tüzüğü

Söz konusu yeni etiketleme kuralları her ne kadar üretici için artı bir iş yükü getirecek olsa da hem tüketicinin daha fazla bilgilendirilmesi hem de üreticinin sağladığı ekstra her bilgi sayesinde ürünlerine olan talebi arttırması ve böylece daha iyi bir gelir elde etmesi açısından oldukça önemlidir. Üreticilerin hem arz zinciri boyunca alıcılara hem de nihai tüketicilere her bir ürünün Birlik içerisinde ve farklı Üye Ülkeler'deki ilk satış fiyatları ile üretim miktarları gibi hususlarda daha fazla bilgi sunabilmesi için geliştirilen diğer bir araç ise 'piyasa istihbaratı'dır.

2.2.2.4. Piyasa İstihbaratı

AB, 1379/2013 (AB) sayılı Tüzük ile Birlik içerisinde su ürünlerine ilişkin tüm bilgilerin şeffaf bir şekilde tüm paydaşlar ile paylaşımına yönelik düzenlemeler ortaya koymuştur. Piyasa istihbaratına ilişkin maddede bu istihbaratın sağlanmasına yönelik sorumluluk Komisyon'a devredilmiştir. Komisyon, Birlik hukukuna uygun olarak elde edilen avcılık ve yetiştiricilik ürünlerine ilişkin mevcut verilere ulaşımı kolaylaştırmak ve fiyat araştırmaları, piyasa analizleri ve çalışmaları gibi piyasa bilgilerini, ulaşılabilir ve anlaşılabilir bir şekilde bütün paydaşlar ve kamuoyu için mevcut hale getirmekle yükümlüdür.⁹⁵ Komisyon'a verilen temel görevler şunlardır:

- Arz zinciri boyunca avcılık ve yetiştiricilik ürünleri hakkındaki Birlik piyasasının ekonomik bilgisini toplamak, analiz etmek ve dağıtmak,
- Operatörler ve işleyiciler arasında daha iyi bir bilgi koordinasyonu sağlamak için üretici örgütlerine ve branşlararası örgütlere pratik destek sağlamak,
- Arz zinciri boyunca Birlik piyasasındaki avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinin fiyatlarını düzenli olarak araştırmak ve piyasa eğilimlerine ilişkin analiz yapmak,
- Piyasa çalışmaları yürütmek ve fiyat araştırmaları için metodoloji sağlamak.⁹⁶

1379/2013 (AB) sayılı Tüzük'ün piyasa istihbaratına ilişkin unsuru aslında diğer tüm unsurların uygulanmasında bir araç olarak kullanılmak üzere geliştirilmiş, diğer unsurların bütünleyici bir parçasıdır. Yeni Tüzük'le birlikte üretici örgütlerine müdahale mekanizması kapsamında talebin üzerindeki ürünün piyasadan geri çekilmesi için verilen destek azaltılırken genişletilmiş piyasa veri ağı sayesinde söz konusu örgütlerin pazarın talep ettiği miktarı öngörmelerini kolaylaştırılmaya böylece talebe uygun olarak üretim

⁹⁵ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 42(2).

⁹⁶ **A.e.**, 42(1).

gerçekleştirilmesine katkıda bulunulmaya çalışılmaktadır. Birlik çapında hem üretici örgütleri hem de üreticiler ile alıcılar arasında veri paylaşımını şeffaf hale getirmeyi amaçlayan piyasa istihbaratı, üreticilerin Birlik içerisinde ürünlerini en yüksek fiyattan satabilecekleri yerleri daha önceki fiyat analizleri sayesinde görmelerini sağlamayı planlamaktadır. Ayrıca, piyasa istihbaratı ile, alıcıların, talep ettikleri ürün miktarlarına, Birlik piyasasında farklı üreticilerin elinde mevcut olan bu miktarların hangi fiyattan satıldığına ve hangi pazarlama standartlarına sahip olduklarına ilişkin bilgilere kolayca erişebilmeleri hedeflenmektedir.

2.2.2.5. Rekabet Kuralları

1379/2013 (AB) sayılı OPD Tüzüğü'nün son unsurunu rekabet kuralları oluşturmaktadır. Avrupa Birliği'nin İşleyişine Dair Antlaşma'nın (TFEU) 101(1) ve 102. Maddelerinde bahsi geçen ticari antlaşmalar, kararlar ve uygulamalara ilişkin rekabet kuralları avcılık ve yetiştiricilik ürünlerini de kapsamaktadır.⁹⁷ TFEU'nun 101. Maddesi, kısaca, Üye Devletler arasındaki ticareti etkileyebilecek nitelikte olan ve amacı veya etkisi iç pazardaki rekabetin engellenmesi, kısıtlanması veya bozulması olan tüm teşebbüsler arası anlaşmaların, teşebbüs birliklerinin kararlarının ve uyumlu eylemlerin yasak olduğunu bildirmektedir.⁹⁸ 102. Madde ise, kısaca, bir veya birden fazla teşebbüsün, iç pazardaki veya iç pazarın önemli bir bölümündeki hâkim durumunu kötüye kullanmasının, Üye Devletler arasındaki ticareti etkilediği ölçüde, yasak olduğunu belirtmektedir.⁹⁹

1379/2013 (AB) sayılı OPD Tüzüğü TFEU'nun rekabet kurallarına ilişkin 101. Maddesine bazı istisnalar getirmektedir. Buna göre, üretici örgütlerinin avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinin üretimine, satışına ya da depolanması, bakımı ya da işlenmesi için müşterek tesislerin kullanımına ilişkin olan antlaşmaları, kararları ve uygulamalarına TFEU'nun 101. Maddesi uygulanmamaktadır. Bu maddenin uygulanması için söz konusu antlaşma, karar ve uygulamaların Birlik içerisinde piyasaların bölünmesine yol açmaması, rekabeti dışlamaması veya yok etmemesi, aynı fiyatın uygulanmasını zorunlu tutmaması ve OPD'nin amaçları ile uyumlu olması gerekmektedir.¹⁰⁰ Aynı şekilde, branşlararası örgütlerin de rekabet engellemek, sabit fiyat oluşturmamak gibi benzer şartları taşıyan

⁹⁷ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 40.

⁹⁸ Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), OJ C 326, 26/10/2012, Madde 101.

⁹⁹ **A.e.**, Madde 102.

¹⁰⁰ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 41(1).

antlaşmaları, kararları ve uygulamaları TFEU'nun 101. Maddesinden muaf tutulmaktadır.¹⁰¹

Yeni Tüzük ile AB OPD'nin tüm unsurlarını birbirleri ile düzenlenmiş şekilde yapılandırmıştır. Söz konusu Tüzük ile önce üretici örgütleri düzenlemiş, daha sonra üretici örgütlerinin üyelerinin üretimlerine ilişkin pazarlama bilgilerini belirli bir sisteme oturtmak için kullanacakları pazarlama standartları belirlenmiş, tüketicileri nasıl bilgilendirecekleri açıkça kurallara bağlanmış, piyasayı düzenlemeleri ve piyasadaki istikrar ve şeffaflığı sağlamaları için piyasa istihbaratı oluşturulmuş ve son olarak üreticiler ve sektördeki diğer tüm paydaşlar arasında adil rekabeti temin edebilmek için rekabet kuralları ortaya konmuştur.

Tüm unsurları ile ele alındığında, OBP OPD bileşenine yönelik geliştirilen reform paketi genel olarak OBP'nin ana hedefi olan sürdürülebilir kalkınmaya uygun olarak hazırlanmaya çalışılmıştır. OPD'ye ilişkin Tüzük henüz yeni olduğu için reform sonucu ortaya çıkan düzenlemelerin sonuçları henüz bilinmemektedir. Yine de, olası olumlu sonuçlara bakıldığında, bu reformla birlikte istenmeyen avcılık sonucu yakalanan balıkların denize atılmasının önüne geçmek için karaya çıkartılıp sağlık, hijyen ve pazarlama (kalite ve boy) standartlarına uyduğu sürece pazara sunulmasına veya insan tüketimi dışındaki amaçlar için kullanımına yönelik üretici örgütlerine roller verilmiştir. AB sanayisinin rekabet gücünü artırmayı, piyasaların şeffaflığını geliştirmeyi ve pazarlanan tüm ürünler için eşit bir piyasa düzeni sağlamayı amaçlayan OPD reformu ile piyasalara müdahale rejiminin modernizasyonunu sağlamak hedeflenmiştir.

Yeni sistemle üretici örgütlerinin düşük fiyata aldıkları ürünleri depolama mekanizması ile stoklamaları ve ileride piyasada oluşacak olumsuzluklara karşı kullanmaları öngörülmektedir. Bu sayede piyasa istikrarı teşvik edilecek ve üretici örgütleri piyasanın yönetimi, izlenmesi ve kontrolünde daha büyük rol oynayacaktır. Ayrıca etiketleme, kalite ve izlenebilirlik ile ilgili pazarlama standartlarının korunması ve tüketici bilgisi kurallarının genişletilmesi, alıcıların ve tüketicilerin daha net bilgi almasına ve bunların sürdürülebilir balıkçılığı desteklemesine yardımcı olacaktır. Son olarak, üretici örgütlerinden üretim ve pazarlama planı hazırlamalarının talep edilmesinin piyasanın düzenlenmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanmasına oldukça önemli katkıları olacağına

---

¹⁰¹ A.e., 41(2).

inanılmaktadır. Söz konusu planların piyasa istihbaratı aracılığıyla elde edilen veri ile desteklenmesi bu planları daha uygulanabilir bir hale getirecektir.

Reformla birlikte ortaya çıkması beklenen olumlu sonuçların yanı sıra bu sonuçların reformun esas amacını oluşturan sürdürülebilir balıkçılığa etkisinin ne derece olacağı henüz netlik kazanmamıştır. Etiketleme konusundaki kurallara yeni zorunlu bilgiler eklenmesi sonucunda bu bilgilerin karşılanmasının üreticiler üzerinde yaratacağı mali yük henüz bilinmemektedir. Ayrıca üretici örgütlerine sağlanacak olan depolama yardımının sürdürülebilir avcılığı olumsuz etkilemesi ihtimali de reform sürecinin sorunlarından biri olarak göze çarpmaktadır. Buna ek olarak, üretici örgütlerinin üretim ve pazarlama planı oluşturmaları ve bu planlara uygun olarak hareket etmeleri beklense de yeni planların uygulanabilirliği hala reformun başarısı için bir tehdit olarak görülmektedir. Yıllar içerisinde, yeni Tüzük'le birlikte üretici örgütlerinin sürdürülebilir balıkçılığa katkıda bulunmaları amacıyla yeterli ve uygulanabilir kararlar alınıp alınmadığı, bu örgütlerin piyasanın düzenlenmesinde yeterince güçlü olmalarını sağlayacak düzenlemelerin olup olmadığı, depolama yardımının olumsuz etkilerinin neler olabileceği ve etiketleme kurallarının maliyeti ve denetlenebilirliği de netlik kazanacaktır.

Bununla birlikte, reform sonrası nihai şeklini alan ve on yıl boyunca Üye Ülkeler tarafından uygulanacak olan 1379/2013 (AB) sayılı OPD'ye ilişkin Tüzük'e ve diğer düzenlemelere Türkiye'nin uyum sağlaması gerekmektedir. Bu bölümde ayrıntılı olarak ele alınan AB mevzuatına karşılık Türkiye'de su ürünleri piyasasına ilişkin mevcut yasal düzenlemeler bir sonraki bölümde ele alınmaktadır. Böylece, Türkiye'de AB'deki düzenlemelere birebir karşılık gelen yasal düzenlemelerin olup olmadığını açıklığa kavuşturmak ve uyum durumunu analiz etmek amaçlanmaktadır.

3. TÜRKİYE’DE SU ÜRÜNLERİ PİYASASININ DÜZENLENMESİ

3.1. Türkiye Su Ürünleri Sektörüne Genel Bakış

AB’ye üyelik süreci devam eden Türkiye’nin su ürünleri üretimi Üye Ülkeler’deki üretim ile karşılaştırıldığında; 2012 yılı itibarıyla 644.852 ton su ürünleri üretimine sahip olan Türkiye, AB’nin 2012 yılı verileri dikkate alındığında İspanya (1.024.420 ton), İngiltere (832.082 ton) ve Fransa (666.303 ton)’dan sonra dördüncü sıradadır.¹⁰² Bu durumda, üyelikle birlikte Türkiye’nin AB su ürünleri sektöründe önemli bir rol oynayacağı öngörülmektedir. Aynı zamanda, ülkemizin 2012 yılı toplam su ürünleri ihracat değeri 744.907.572 TL olarak gerçekleşmiştir.¹⁰³ 2013 yılı istatistiklerine, hazırlanmış ve konserve edilmiş ürünlerin ihracat değerinin de eklenmesiyle toplam değer 2013 yılında 1.083.243.678 TL’ye çıkmıştır.¹⁰⁴ AB Üye Ülkeleri’nin 2012 yılında üçüncü ülkelere gerçekleştirdikleri su ürünleri ihracatının değerleri incelendiğinde Türkiye’nin su ürünleri ihracatında İspanya (2.031.918.900 TL), Hollanda (1.328.208.600 TL), Danimarka (1.314.328.100 TL), İngiltere (1.136.609.400 TL) ve Fransa (827.356.000 TL) gibi ülkelerle rekabet halinde olduğu gözlemlenmektedir.¹⁰⁵¹⁰⁶ Kayda değer bir üretim hacmine ve ihracat değerine sahip olan Türkiye hem su ürünleri sektöründeki uluslararası gelişmelere ayak uydurmak hem de AB müktesebatı ile uyumluluğu yakalamak için su ürünlerine ilişkin çalışmalar yürütmektedir.

Su ürünleri sektörünün gelişimine yönelik bu çalışmaların başında kurumsal yapılanma gelmektedir. 2011 yılında Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü’nün kurulması, su ürünleri sektörü için önemli bir gelişme olarak kaydedilmiştir. Kurumsal yapılanmadaki bu değişiklik ile birlikte kaynakların korunması, balıkçı gemilerinin

¹⁰² Eurostat, “Total Fishery Production - Total All Fishing Areas”, Güncelleme Tarihi: 14.01.2015, Erişim Tarihi: 04.07.2015, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=fish_pr_00&lang=en>; Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, “Su Ürünleri İstatistikleri”, **Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü**, Mart 2015, s. 2.

¹⁰³ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, “Su Ürünleri İstatistikleri”, **Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü**, Mart 2015, s. 10.

¹⁰⁴ **A.e.**, s. 10.

¹⁰⁵ 2012 yılı ortalama TL-Avro paritesi 1 TL: 2,3 Avro olarak hesaplanmıştır (Bkz.: Paraçevirici, “2012 Yılı EUR - Euro Döviz Kuru Arşivi, Alış, Satış ve Parite Fiyatları”, Erişim Tarihi: 05.05.2015. <<http://paracevirici.com/doviz-arsiv/merkez-bankasi/gecmis-tarihli-doviz/2012/euro>>).

¹⁰⁶ European Commission, “Facts and Figures on the Common Fisheries Policy”, **Basic Statistical Data**, 2014 Edition, s. 36.

sayılarının düzenlenmesi, veri toplanması, balıkçı gemilerinin izlenebilirliği ve kontrolü, balıkçı barınaklarına yönelik altyapı çalışmalarının artırılması ve yetiştiriciliğin geliştirilmesi gibi hususlarda birçok düzenlemeye gidilmiştir. Bu düzenlemeler, Türkiye'nin kaynak ve filo yönetimi konusunda AB'ye uyum sağlamasına katkıda bulunan önemli adımlar olarak görülmektedir.¹⁰⁷

Bununla birlikte, Türkiye'de su ürünleri piyasasına özgü AB'deki ile aynı anlam ve unsurlara sahip, geniş kapsamlı tek bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. 1971 yılından beri yürürlükte olan 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu pazarlama standartları, örgütlerin piyasadaki rolleri veya tüketicilerin bilgilendirilmesi gibi hususları düzenlememektedir. Bununla birlikte, söz konusu Kanun'un çerçeve kanun olması sebebiyle bu düzenlemelerin hepsinin tek bir kanun altında ele alınması mümkün değildir. Bu yüzden, ülkemizde su ürünlerinde piyasanın düzenlenmesine ilişkin konular farklı ekonomik alanlarla (tarım vb.) birlikte farklı yasal düzenlemeler altında ele alınmaktadır.

3.2. Türkiye'de Su Ürünleri Piyasasının Düzenlenmesine İlişkin Yasal Çerçeve

'Piyasa düzeni' kavramı henüz ülkemiz su ürünleri sektörü için geçerli olmasa da birtakım yasal düzenlemeler altında su ürünlerinde örgütlenme, piyasa verisinin sağlanması ve ürünlerin pazarlanması gibi konular düzenlenmektedir. Tablo 3.1'de AB balıkçılık OPD mevzuatında yer alan unsurlara ilişkin sorumlu olan Bakanlık birimleri gösterilmektedir.

Tablo 3.1: Su Ürünlerinde Piyasanın Düzenlenmesinden Sorumlu Bakanlık Birimleri¹⁰⁸

Piyasanın Düzenlenmesine İlişkin Unsurlar	Bakanlık Birimleri
Üretici Örgütleri	Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
Pazarlama Standartları	Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü
Tüketici Bilgisi	Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü
Piyasa İstihbaratı	Balıkçık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü Strateji Geliştirme Başkanlığı

Kaynak: 639 sayılı Kanun Hükmünde Kararname

¹⁰⁷ Avrupa Komisyonu, "Türkiye 2014 Yılı İlerleme Raporu", Brüksel, 08.10.2014, SWD(2014) 307, s. 35.

¹⁰⁸ 639 sayılı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Kanun Hük. Kar. nin Tarihi: 3/6/2011, No: 639, Yetki Kanununun Tarihi: 6/4/2011, No: 6223, Yayınlandığı R.G.: Tarihi: 8/6/2011, No: 27958 Mük., Yayınlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 50, Madde 10(ğ).

Bu tablo, 639 sayılı Kanun Hükümünde Kararname’de söz konusu Bakanlık birimlerinin görev tanımlarından faydalanılarak ve ilgili Genel Müdürlüklerle yapılan ikili görüşmeler neticesinde hazırlanmıştır.

3.2.1. Su Ürünlerinde Örgütlenme

3.2.1.1. 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu

Türkiye’de su ürünlerinde örgütlenme ilk olarak Kooperatifler Kanunu ile düzenlenmiştir. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu 1969 yılında kabul edilmiş olup ilgili tüm alanlarda kooperatifçiliği düzenlemeyi hedeflemektedir. Bu sebeple, söz konusu Kanun su ürünlerine özgü olmayıp tüm alanlardaki kooperatifleri ele almaktadır. 1163 sayılı Kanun’da kooperatif, “ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini, meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan ortaklıklar”¹⁰⁹ olarak tanımlanmaktadır. Bu Kanun kooperatiflerin kuruluşunu, finansal sorumluluğunu, ortak olma ve ortaklıktan çekilme şartlarını, ortakların hak ve ödevlerini, kooperatiflerin organlarını, kooperatif birlik ve merkez birlikleri ile kooperatiflerin dağılmasına ilişkin hükümleri belirlemektedir.

Söz konusu Kanun, kooperatiflerin amaç ve görevlerine ilişkin ayrıntılı bir düzenleme getirmemektedir. Bu sebeple, 1163 sayılı Kanun kooperatifçiliğe ilişkin çerçeve bir düzenleme olup genel olarak ortaklar tarafından ortaya konan sermayenin paylaşımı, ortakların ve kooperatifin sorumlulukları, kooperatifin hesaplarının denetlenmesi gibi finansal konuları ele almaktadır. Buna ek olarak, kooperatiflerin kişilerin kendi girişimi ile bağımsız olarak kurulduğu ve ortakların eşit oy hakkına sahip olduğu söz konusu Kanun ile ifade edilmektedir.¹¹⁰ Türkiye’de en az 7 ortağın bir araya gelerek kurduğu birim kooperatiflerin yanı sıra en az 7 birim kooperatifin bir araya gelmesi ile kooperatif birlikleri, ve kooperatif birliklerinin bir araya gelmesi ile kooperatifler merkez birlikleri kurulabilmektedir. Söz konusu kooperatif birlikleri ve merkez birliklerinin amacı;

- Kooperatiflerin müşterek menfaatlerini korumak,
- Amaçlarını gerçekleştirmek için iktisadi faaliyette bulunmak,

¹⁰⁹ Kooperatifler Kanunu, Kabul Numarası: 1163, Kabul Tarihi: 24/4/1969, Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 10/5/1969, Sayı: 13195, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 8, Sayfa: 1955, Madde 1.

¹¹⁰ A.e., Madde 1 ve 48.

- Faaliyetlerini koordine etmek ve denetlemek,
- Diğer ülkelerle ilişkilerini düzenlemek,
- Kooperatifçiliği geliştirmek ve eğitim yapmak,
- Kooperatifçilik konularında tavsiyelerde bulunmaktır.¹¹¹

Eğer ilgili Bakanlık kuruluş için bölgeler belirlerse, belirlenen bölgelerde aynı çalışma konularına sahip birden fazla kooperatif birliği kurulamamaktadır.¹¹² Aynı şekilde, aynı çalışma konularına sahip kooperatif birlikleri birden fazla kooperatif merkez birliği kuramamaktadırlar.¹¹³

Görüldüğü üzere Türkiye’de Kooperatifler Kanunu ile farklı ekonomik alanlarda kurulacak olan kooperatifler düzenlenmektedir. Bu sebeple söz konusu Kanun’da su ürünlerine yönelik kurulan kooperatiflere ilişkin ayrıntılı bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’nın sorumluluk alanına giren su ürünleri kooperatiflerine ilişkin Bakanlık tarafından ‘Sınırlı Sorumlu Su Ürünleri Kooperatifi Ana Sözleşmesi’ örneği hazırlanmıştır.¹¹⁴ Ana Sözleşme’de su ürünleri kooperatifinin amacı; “her türlü su ürünlerinin üretimi, yetiştiriciliği, avcılığı, işleme, depolama ve pazarlama konularında ortaklarına hizmet vermek, gerektiğinde bu konularla ilgili tesisleri kurmak ve işletmek”¹¹⁵ olarak tanımlanmaktadır.

Söz konusu Sözleşme’ye göre kooperatifin çalışma bölgesinde ikamet edip su ürünleri avcılığını veya yetiştiriciliğini meslek edindiğini ruhsat tezkeresi veya yetiştiricilik belgesi ile ispatlayan, aynı bölgede kurulmuş başka bir kooperatife üye olmayan, Türk vatandaşı olan ve Kanuni ve medeni haklarını kullanma ehliyetine sahip olan herkes kooperatife ortak olabilmektedir.¹¹⁶

Kooperatif ortakları genel kurulda bulunma, oy kullanma, seçme ve seçilme haklarına sahip olmakla birlikte mali taahhütlerini zamanında yerine getirme, kooperatifin

---

¹¹¹ A.e., Madde 70.

¹¹² A.e., Madde 72.

¹¹³ A.e., Madde 76.

¹¹⁴ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, “Sınırlı Sorumlu Su Ürünleri Kooperatifi Ana Sözleşmesi”, **Tarım Reformu Genel Müdürlüğü**, Erişim Tarihi: 28.04.2015.

<<http://www.tarim.gov.tr/TRGM/Lists/KutuMenu/Attachments/24/Su%20%20C3%9Cr%20%20C3%BCnleri%20Koo p.%20Anaszl%C5%9Fmsi.pdf>>

¹¹⁵ A.e., Madde 6.

¹¹⁶ A.e., Madde 9.

aleyhine hiçbir faaliyette bulunmama ve avladığı veya yetiştiricilik sureti ile ürettiği su ürünlerinin tamamını kooperatife teslim etme sorumluluklarını yüklenmektedirler.¹¹⁷

Örnek niteliğinde hazırlanan Ana Sözleşme ile su ürünleri kooperatiflerine piyasanın düzenlenmesi açısından birçok sorumluluk yüklenmiştir. Kooperatifler balığın üretiminin düzenlenmesinden başlayarak, ürünlerin çeşitli durum ve sağlık şartlarına göre standartlara ayrılmasından, piyasa ihtiyaçlarına göre muhafaza edilmesinden ve pazarlanmasından, kredi sağlanmasından, çevrenin korunmasından ve her türlü eğitim, yayım faaliyetlerinden sorumlu tutulmuşlardır.¹¹⁸ Bununla birlikte söz konusu Ana Sözleşme’de yer alan hususların örnek niteliğinde olduğu ve kooperatiflerin ana sözleşmelerinde bu amaç ve sorumluluklara yer verme zorunluluklarının olmadığı göz ardı edilmemelidir. Fakat yasal olarak doğrudan bir zorunluluk olmasa da Bakanlık’a kuruluş için müracaat eden ortakların, onay için sunacakları ana sözleşmelerinde örnek Ana Sözleşmede yer alan hususlar aranmaktadır.¹¹⁹ Ana Sözleşme’de, kooperatifin bu görevleri yerine getirmek için uygulayacağı tedbirler ile üyelerinin sorumluluklarını yerine getirmedikleri takdirde uygulanacak ceza ve yaptırımlar belirlenmemiştir. Ayrıca bu görevleri yerine getirmeyen kooperatiflere, AB’deki tanınmanın geri çekilmesi gibi, devlet tarafından uygulanacak yaptırımlara ilişkin herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır.

Kooperatifler Kanunu’na uygun olarak kurulan su ürünleri kooperatiflerine yönelik birtakım düzenlemeler de su ürünlerine ilişkin diğer yasalar altında gerçekleştirilmiştir. Öncelikle, 1971 yılında çıkarılan 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu’nda su ürünleri kooperatiflerine tanınan birtakım ayrıcalıklarla, kooperatifçilik balıkçılar için zamanla cazip hale getirilmeye çalışılmıştır. Örneğin, su ürünleri kooperatiflerinin teminat göstermek şartı ile Ziraat Bankası’ndan kredi temin edebilecekleri belirtilmiştir. Ayrıca, baraj, göller gibi belirli bölgelerdeki su ve av yerleri ile deniz ve iç sulardaki su ürünleri istihsalı hakkı kira karşılığında öncelikli olarak o yerde kurulan kooperatif birliği, kooperatif veya köy birliklerine verilmeye başlanmıştır. Kurulmuş ve kurulmakta olan

---

¹¹⁷ A.e., Madde 11 ve 12.

¹¹⁸ A.e., Madde 7.

¹¹⁹ GTHB, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Teşkilatlanma Daire Başkanlığı, Projeler ve Dış İlişkiler Çalışma Grubu Sorumlusu Sayın Erhan Ekmen ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen bilgi, Tarih: 23.06.2015.

balıkçı barınaklarını¹²⁰ işletme, bu barınaklara ilave edilen üstyapı tesislerinden faydalanma hakkı da öncelikli olarak kooperatif birliği veya kooperatiflere verilmiştir.¹²¹ Balıkçı barınakları, “sınırları içerisinde bulunan ve otuz günlük ilan süresi içerisinde kiralamak için müracaat eden su ürünleri kooperatif veya kooperatif birliklerine, on yıldan az ve yirmi beş yıldan fazla olmamak üzere açık pazarlık usulüyle kiraya verilmektedir.”¹²² Bu durum balıkçılar için kooperatif ortaklığını önemli hale getirmektedir. Balıkçı barınaklarını kiralayan kooperatifler söz konusu limanlarda teknelerin bağlanması, bakımı gibi sunulan servislerde ortaklarına ayrıcalıklar sağlamaktadırlar.

Buna ek olarak, 2002 yılında yürürlüğe giren Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği’nde Belediyeler tarafından işletilen su ürünleri hallerindeki ürün satış amaçlı yazıhane ve büro gibi işyerlerinin %30’unun tahsisi için su ürünleri kooperatiflerine, kooperatif bölge birliklerine ve merkez birliklerine öncelik tanınmıştır.¹²³ Ayrıca Su Ürünleri Yetiştiriciliği Destekleme Tebliği yetiştiricilik için devlet desteği sağlanmasını öngörmekte olup bu destekten faydalanabilmek için üreticilere birlik veya kooperatiflere üye olma ve üye olduğuna dair belgeyi müracaat sırasında ibraz etme koşulu getirmektedir. Böylece, devlet dolaylı olarak yetiştiricileri bir birliğe üye olmaları için teşvik etmektedir. Ayrıca, verilen desteklerden, desteğin %0,1’i oranında merkez birliklerine, %0,1’i oranında da ilgili birliklere gelir kaydedilmek üzere, “çiftçi örgütlerini güçlendirme” adı altında toplam %0,2 oranında sistem üzerinden kesinti yapılmaktadır.¹²⁴ Herhangi bir yetiştiricilik örgütü kurulmayan bölgede destek doğrudan üreticiye verilmektedir.¹²⁵

Türkiye’de su ürünlerine özgü örgütlenmeyi düzenleyen tek bir Kanun’un olmaması AB mevzuatına uyum açısından dikkat çeken farklılıkların başında gelmektedir.

---

¹²⁰ **Balıkçı Barınağı:** Her türlü balıkçı gemilerine hizmet vermek maksadı ile mendireklerle korunmuş, yeterli havuz ve geri saha ile barınacak gemilerin manevra yapabilecekleri su alanı ve derinliğe sahip, yükleme, boşaltma, bağlama rıhtımları ile suyu, elektriği, ağ kurtarma sahası, satış yeri, idare binası, ön soğutma ve çekek yeri bulunan, büyüklüğüne ve sağladığı imkanlara göre balıkçı limanı, barınma yeri veya çekek yeri olarak adlandırılan kıyı yapılarını ifade etmektedir (Bkz.: Balıkçı Barınakları Yönetmeliği, Resmi Gazete: Tarih: 13.12.1996, Sayı: 22846, Madde 3).

¹²¹ Su Ürünleri Kanunu, Kanun Numarası: 1380, Kabul Tarihi: 22/3/1971, Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 4/4/1971, Sayı: 13799, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 10, Sayfa: 2056, Madde 4, 15 ve 17.

¹²² Balıkçı Barınakları Yönetmeliği, **a.g.e.**, Madde 8.

¹²³ Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 19.06.2002, Resmi Gazete Sayısı: 24790, Madde 12.

¹²⁴ Su Ürünleri Yetiştiriciliği Destekleme Tebliği, Resmi Gazetede Yayımlanma Tarihi: 24.05.2015, Resmi Gazete Sayısı: 29365, Madde 9.

¹²⁵ **A.e.**, Madde 8.

Diğer bir farklılık ise AB’de üretici örgütlerine üyelik söz konusu iken kooperatifçiliğin tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de ortaklık usulüne dayanmasıdır. AB Üye Ülkeleri’nde de kooperatifler benzer şekilde varlığını sürdürmekteyken, bu kooperatiflerin bazıları AB üretici örgütü olarak tanınmak için tezin önceki bölümünde bahsi geçen kriterleri¹²⁶ tamamlamış ve üretici örgütü adını almışlardır. Bu sebeple, AB’de su ürünlerinde örgütlenmeyi düzenleyen kooperatifçilikten farklı bir mevzuat olmasından dolayı söz konusu Kooperatifler Kanunu’nun 1379/2013 (AB) sayılı Tüzük yerine AB Üye Ülkeler’deki kooperatiflere ilişkin düzenlemeler ile mukayesesi daha uygun olacaktır. AB’de su ürünlerinde örgütlenmeyi düzenleyen kooperatifçilikten farklı bir mevzuat var olmasına karşın Türkiye’de bu mevzuata karşılık gelen ve uyum açısından karşılaştırma yapılabilecek herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Buna rağmen, eğer ki ileride su ürünleri üretici örgütlerine ilişkin AB ile uyumlu bir yasal düzenleme oluşturulursa ve 1163 sayılı Kanun ile kurulan kooperatifler üretici örgütü olarak tanınmak isterlerse mevcut durumda kooperatiflere ilişkin düzenlemelerin AB’deki tanınma kriterleri ile ne derece uyumlu oldukları aşağıda incelenmektedir.

Kooperatifler Kanunu’na göre, kooperatif kurmak için bir araya gelecek en az 7 kişi, kooperatifin kuruluş konusunu oluşturan ekonomik faaliyeti gerçekleştirenler dışında kamu ve özel hukuk tüzel kişileri de olabilmektedir.¹²⁷ 1379/2013 (AB) sayılı AB Tüzüğü’nde tanınma kriterleri içerisinde örgütlerin en az kaç kişinin girişimi ile kurulabileceğine ilişkin bir rakam bulunmamaktadır. Bununla birlikte, üretici örgütlerinin kurulduğu bölgede veya Üye Ülke’nin tamamında üretim değeri veya üye sayısı bakımından ekonomik olarak yeterince aktif olması talep edilmektedir.¹²⁸ Ekonomik olarak aktifliğin üretim değeri ve/veya üye sayısı açısından alt limitlerle belirlenmesi ve bu alt limitlerin ne olacağı Üye Devletler’e bırakılmaktadır. Bu sebeple, 1163 sayılı Kanun ile üye sayısı açısından bir alt limit belirlenmiş olması AB mevzuatı ile uyumsuzluk yaratmamaktadır. Fakat AB içerisinde kurulan üretici örgütleri sadece üreticilerden oluşabilmektedir.¹²⁹ Bu sebeple, 1163 sayılı Kanun ile kurulacak kooperatiflere faaliyet alanına bakılmaksızın tüm gerçek kişiler ile özel hukuka ve kamu hukukuna tabi tüzel kişilerin ortak olabilmesine ilişkin düzenleme AB mevzuatı ile uyumsuzluk

¹²⁶ Bkz.: Alt Başlık: “Üretici Örgütlerinin Tanınması ve Tanınmanın Geri Çekilmesi”, Bölüm 2.

¹²⁷ Kooperatifler Kanunu, **a.g.e.**, Madde 9.

¹²⁸ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 14.

¹²⁹ Regulation (EU) No 1379/2013, **a.g.e.**, Madde 6.

yaratmaktadır.¹³⁰ Örneğin; Kooperatifler Kanunu'ndaki bu düzenlemeden dolayı su ürünleri kooperatiflerine balıkçıların kendisi dışında tayfalar da üye olabilmektedir. Bu düzenlemede, 2010 yılında Kooperatif Ana Sözleşmesi'ne ortaklık şartı için; su ürünleri yetiştiriciliğini meslek edindiğini su ürünleri yetiştiricilik belgesi ile avcılığı meslek edindiğini ruhsat tezkeresi ile kanıtlaması zorunluluğunun getirilmesi ile değişikliğe gidilmiştir. Bu tarihten itibaren kurulan kooperatiflere ortak olabilmek için su ürünleri avcılığı veya yetiştiriciliğinin meslek edinilmesi gerekmektedir.¹³¹

Ana Sözleşme'de bahsi geçen görevler, temel dayanak olan 1163 sayılı Kanun'da yer almamaktadır. Ayrıca, Ana Sözleşme'de kooperatiflerin üstlendiği görevlerle AB mevzuatına göre üretici örgütlerinin üstlendiği görevler arasında farklılıklar bulunmaktadır. AB, avcılık ve yetiştiricilik üretici örgütlerine sürdürülebilir avcılığı ve yetiştiriciliği sağlamak, istenmeyen avcılığı önlemek, deniz biyolojik kaynaklarının yönetimine katılmak ve piyasada istikrarı sağlamak gibi önemli sorumluluklar vermiştir. Bu sorumlulukları yerine getirebilmeleri için ise avcılık kotalarının balıkçılara tahsisi, üretim ve pazarlamanın planlanması ve depolama mekanizmasının yürütülmesi üretici örgütlerine bırakılmıştır. AB, üretimin nasıl planlanacağını ve pazarlama stratejisinin nasıl geliştirileceğini ayrıntılı olarak tanımlamış, bu görevlerin yerine getirilmesi için gerekli olan destekleri ve görevlerini yerine getirmeyen üretici örgütlerine uygulanacak ceza ve yaptırımları önceden düzenlemiştir. Türkiye'de ise üretici örgütlerine ürünlerin pazarlanması ve piyasa istikrarının sağlanması hususundaki rolleri AB'ye nazaran kısıtlıdır. Ayrıca, 1163 sayılı Kanun'da AB'deki sisteme benzer şekilde kooperatifin kurallarının üye olmayanlara yaygınlaştırılması (uygulatılması) hususunda bir düzenleme yoktur.

Kooperatifler Kanunu'nun su ürünlerinde örgütlenmeyi düzenlemek için oluşturulmuş bir kanun olmaması AB'ye uyum konusunda önemli bir sorundur. Ayrıca, AB'de her on yılda bir reform sürecinden geçen su ürünlerine ilişkin üretici örgütü düzenlemeleri mevcutken, Türkiye'de henüz su ürünleri üretici örgütlerine özgü, diğer

¹³⁰ Rolf Persson, "Su Ürünleri Üretici Örgütleri Mevzuatının Uygulanmasına İlişkin Uzman Çalışması: Yasal Boşluk Analizi", **TAIEX Projesi 41480**, 3-7 Mayıs 2010 Ankara/Türkiye, s. 2.

¹³¹ GTHB, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Teşkilatlanma Daire Başkanlığı, Projeler ve Dış İlişkiler Çalışma Grubu Sorumlusu Sayın Erhan Ekmen ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen bilgi, Tarih: 23.06.2015.

ekonomik faaliyetlerden ayrı bir düzenleme bulunmamaktadır. Tablo 3.2’de mevzuat uyumuna ilişkin durum özetlenmektedir.

Tablo 3.2: Kooperatifler Kanunu’nun Örgütlenme Açısından AB Mevzuatına Uyumunun Karşılaştırılması

AB Mevzuatı (1379/2013 AB) Hususlar	Türk Mevzuatı (1163 Sayılı Kanun)
Örgütün Amaçları	✗
Örgütün İç İşleyişi	✓(kısmen)
Tanınma ve Tanınmanın Geri Çekilmesi	✗
Üst Birlikler	✓(kısmen)
Branşlararası Örgüt	✗
Kuralların Yaygınlaştırılması	✗
Üretim ve Pazarlamanın Planlanması	✗
Fiyat ve Müdahale Mekanizması	✗

Kaynak: 1379/2013 (AB) sayılı Tüzük, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu

Türkiye’de 2004 yılında AB’de hem tarımsal alanda hem de su ürünleri avcılığı ve yetiştiriciliği alanında var olan üretici örgütleri ile uyumlu bir örgütlenme yapısı oluşturma çalışmalarına gidilmiş, bunun sonucunda 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu çıkarılmıştır.

3.2.1.2. 5200 Sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu

5200 sayılı Kanun, AB’deki örgütlenmeye yönelik gelişmeler göz önüne alınarak çıkartılmıştır. Tüm dünyada ve AB’de kooperatif yapılanmaları var olmasına rağmen, Birlik tarımsal alanlarda ve daha sonra tarımdan ayrılan su ürünleri avcılığı ve yetiştiriciliğinde yeni bir örgütlenme tipine gitmiştir. Kooperatiflerde amaç ortakların menfaatlerini korumak ve geliştirmek iken; tarımsal örgütler ve su ürünleri örgütleri, örgüt üyelerinin yanı sıra toplumun ihtiyaçlarını da gözeterek hareket etmek durumundadırlar. Söz konusu besin kaynakları ve doğal kaynaklar olduğu için bu ekonomik faaliyetlerde örgütlenme AB’de daha ayrıntılı kurallarla düzenlenmiştir. Örgütlere hem üyelerinin haklarını ve yaşam standartlarını korumak ve geliştirmek hem de toplumun ihtiyaçlarına daha iyi bir şekilde cevap verebilmek için görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. Bu sebeple, AB, tarımsal üretici örgütleri ile avcılık ve yetiştiricilik üretici örgütlerine ilişkin düzenleme getirirken arzın devamlılığını, üreticinin iyi gelir elde etmesini ve aynı zamanda da tüketicinin korunmasını hedeflemiştir.

Tüm bu sebeplerden ötürü ve uyum çalışmaları dikkate alınarak, Türk tarımında da farklı bir örgütlenme arayışına gidilmiştir. Tarımsal üretimin örgütler aracılığıyla yönlendirilmesine ilişkin hedefler öncelikli olarak Türkiye'nin beş yıllık kalkınma planlarında yer almıştır. 2001-2005 yıllarını kapsayan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda kamudan bağımsız bir yapıda üreticilere üretimden pazarlamaya kadar olan safhalarda hizmet vermek üzere kar amacı gütmeyen organizasyonlar oluşturmaya yönelik bir Üretici Birlikleri Kanunu çıkarılacağı ifade edilmiştir.¹³² Bunun üzerine, plandaki hedefe uygun olarak gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde 2004 yılında 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu ortaya konmuştur. Bahsi geçen Kanun, hem tarımsal ürünlerde hem de su ürünlerinde örgütlenmeyi kapsamaktadır. 5200 sayılı Kanun'un amacı kısaca "kendi mülkiyetine almamak kaydıyla ürünlerin pazarlama gücünü artırıcı tedbirler almak üzere tarım üreticilerinin, ürün veya ürün grubu bazında bir araya gelerek, tüzel kişiliği haiz tarımsal üretici birlikleri kurmalarını sağlamak"¹³³ olarak ifade edilmektedir.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın onayı ile kurulabilen tarımsal üretici birlikleri en az 16 tarım üreticisinin bir araya gelmesiyle kuruluş için başvuru yapabilmekte ve asgari ilçe düzeyinde kurulabilmektedirler.¹³⁴ Kurulan birlikler üyelerinin ürünlerine ilişkin piyasa araştırması yapmak, pazar arzını düzenlemek, üretim, hasat, depolama konularında teknik destek sağlamak, pazarlama standartlarını sağlamak, eğitim ve ürün tanıtım faaliyetlerinde bulunmak ve veri kaydı tutmak gibi AB'dekine benzer birçok görevi yerine getirmekle sorumlu tutulmuşlardır.¹³⁵

Birliklerin tarımsal kooperatiflerden farklı olarak üyelerinin ürünlerinin doğrudan ticaretini yapma yetkisine sahip olmadıkları bilinmektedir. Birlik üyelerinin ürünlerinin pazarlanmasına yardımcı olmakla yetkili iken üyelerin ürünlerini birliğe teslim etme zorunluluğu yoktur. Bunun yerine Birlikler üyelerinden birlik aracılığıyla pazarlanan ürünlerin satış bedelinin binde ikisini aşmayacak şekilde hizmet payı almaktadırlar.¹³⁶ Üretici birlikleri kooperatiflerden Tablo 3.3'te özetlendiği şekilde birtakım farklılıklar

---

¹³² Kalkınma Bakanlığı, "Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)", Ankara, 2000, s. 134-135.

¹³³ Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu, Kanun No: 5200, Kabul Tarihi: 29.6.2004, Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 6/7/2004, Sayı: 25514, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 43, Madde 1.

¹³⁴ **A.e.**, Madde 4.

¹³⁵ **A.e.**, Madde 5.

¹³⁶ **A.e.**, Madde 7(g).

göstermektedir. Bu farklılıklar hem AB mevzuatına uyum sağlama hem de kooperatiflerden farklı bir örgütlenme tipi oluşturma hedeflerinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 3.3: Su Ürünleri Üretici Birlikleri ve Kooperatiflerinin Karşılaştırması¹³⁷

	Kanun No: 5200 Tarımsal Üretici Birlikleri	Kanun No: 1163 Kooperatifler
Görevler	Ürünler için piyasa araştırması yapmak, Yeni pazarlar bulmak, Ürün arzını düzenlemek, Aşağıdakilere ilişkin teknik destek sağlamak: <ul style="list-style-type: none"> • üretim teknikleri, • hasat, • depolama, • paketleme 	Balıkçılığa ilişkin faaliyetleri organize etmek ve yönetmek, Balıkçılık ürünlerinin sınıflandırmasını yapmak, Piyasa ihtiyaçlarına göre ürünlerin arzını düzenlemek
Minimum Üye/Ortak Sayısı	16	7
Sektör/Ürünler	Ürün veya ürün grubu	Sözleşmelerinde yazan ürünler
Pazarlama	Üyelerinin ürünlerinin pazarlanmasına yardımcı olmak	Üyelerinden veya üyeleri dışından alınan tüm ürünleri pazarlamak
Örgütün gelirleri	Üyelik aidatları, danışmanlık ücretleri, bağışlar, satılan ürünlerin satış değeri üzerinden alınan hizmet payı	Üyelik aidatları, danışmanlık ücretleri, bağışlar, satılan ürünlerin satış değeri üzerinden alınan hizmet payı, satıştan elde edilen kar

Kaynak: 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu

Birliğe üye olmak belirli şartlara bağlanmıştır. Buna göre; birliğe üye olmak isteyen üreticinin birliğin faaliyet alanına giren ürün veya ürün grubu üzerine üretim yapması, çiftçi belgesine (su ürünlerinde; yetiştiricilik belgesi veya su ürünleri ruhsat teskeresi) sahip olması ve 18 yaşını doldurmuş olması gerekmektedir.¹³⁸ Kurulan birliğin faaliyet konusuna göre sağlaması gereken minimum toplam üretim kapasitesi Tarımsal Üretici Birliklerinin Kuruluş Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik’le belirlenmiştir. Söz konusu Yönetmelik’te su ürünleri grubunda kurulacak üretici birliklerinin sağlaması gereken minimum üretim kapasiteleri avcılık için deniz ürünlerinde 1.600 ton/yıl, iç su ürünlerinde 400 ton/yıl, yetiştiricilik için ise deniz ürünlerinde 300 ton/yıl, iç su ürünlerinde 80 ton/yıl olarak belirlenmiştir.¹³⁹

¹³⁷ TR-11-IB-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi Kapsamında Hazırlanan ‘Türkiye’de Su Ürünlerinin Mevcut Durumu’ Sunumu.

¹³⁸ A.e., Madde 10.

¹³⁹ Tarımsal Üretici Birliklerinin Kuruluş Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik, Resmi Gazete Tarihi: 16.01.2005, Resmi Gazete Sayısı: 25702, Madde 11.

5200 sayılı Kanun ayrıca birliklerin organlarına, gelirlerine, üyelik aidatlarına ve merkez birliklerine ilişkin düzenlemeler getirmektedir. Bahsi geçen Kanun'a göre, birlikler ürün veya ürün grubu bazında ulusal düzeyde merkez birliği şeklinde örgütlenebilmektedirler. Merkez birliği kurulabilmesi için aynı ürün veya ürün grubunda faaliyet gösteren en az 7 tarımsal üretici birliğinin bir araya gelmesi gerekmektedir.¹⁴⁰ Üretici birliklerinin minimum üye sayısı/üretim miktarı ve kurulabilecek bölge açısından sınırlandırılmasında ve bir ürün veya ürün grubu için birden fazla merkez birlik kurulamamasında AB ile uyum açısından herhangi bir sorun yoktur. Söz konusu sınırlamalar 'ekonomik aktifliğin' belirlendiği düzenlemeler olarak düşünülmektedir.

Merkez birliklerinin ulusal düzeydeki üretim planları ile ürünlerinin pazarlanmasına ilişkin kurallara uyulmasında üyelerine yardımcı olmak, üyelerinin faaliyetlerini desteklemek ve üyelerini temsil etmek gibi görevleri bulunmaktadır.¹⁴¹

5200 sayılı Kanun ile AB ile uyumlu bir örgütlenme tipi oluşturulmaya çalışılmış fakat özü itibarıyla AB'dekinden farklı bir örgütlenme tipi ortaya çıkmıştır. Söz konusu Kanun tüm tarımsal örgütlenmeleri kapsamı sebebiyle 1163 sayılı Kanun ile benzer bir uyumsuzluğa sahiptir. Birlikler'e verilen görevler 1379/2013 (AB) sayılı Tüzük ile üretici örgütlerine verilen görevler ile uyumlu fakat daha azdır. 5200 sayılı Kanun'da istenmeyen avcılığın önüne geçilmesi, kaynakların sürdürülebilir kullanımı veya sürdürülebilir yetiştiricilik konularında üretici örgütlerine herhangi bir görev verilmemiştir. Bunun sebeplerinden biri yine söz konusu Kanun'un tüm tarımsal örgütlenme alanlarını kapsamamasıdır.

5200 sayılı Kanun'da Bakanlık'ın birlikleri ve merkez birliklerini denetleyebileceği ifade edilmektedir. Ancak bu denetim genelde mali denetimi kapsamaktadır. Birliklerin bahsi geçen amaçları yerine getirip getirmediğini denetleyecek ve bu denetimle birlikte birlik olarak tanınmayı geri alacak bir düzenleme henüz getirilmemiştir. 1379/2013 (AB) sayılı Tüzük'te yer alan tanınma kriterleri ile benzer bir şekilde üretici birliği olarak tanımak için ekonomik olarak aktif olma, tüzel kişiliğe sahip olma ve birlik üyelerinin aidat ödemeleri zorunlulukları söz konusu Kanun'da da yer almaktadır. Fakat Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu'nda AB mevzuatında yer alan diğer tanınma kriterleri yer

¹⁴⁰ Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu, **a.g.e.**, Madde 13.

¹⁴¹ **A.e.**, Madde 14.

almamaktadır. Buna ek olarak, 5200 sayılı Kanun, branşlararası örgütlere ve birliklerin kurallarının kendi bölgelerinde birliğe üye olmayanlara uygulanması için ‘kuralların yaygınlaştırılması’ hususuna yer vermemektedir. Özetle, 5200 sayılı Kanun üretici birliklerinin kurulması, tanınma kriterleri, iç işleyiş prensipleri, amaçları, kullanacakları mekanizmalar, pazardaki rolleri, faydalanacakları destekler ile birliklere uygulanacak ceza ve yaptırımlara ilişkin yeterli bir düzenleme getirmemektedir. Tablo 3.4’te mevzuat uyumuna ilişkin durum özetlenmektedir.

Tablo 3.4: Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu’nun Örgütlenme Açısından AB Mevzuatına Uyumunun Karşılaştırılması

AB Mevzuatı (1379/2013 AB) Hususlar	Türk Mevzuatı (1163 Sayılı Kanun)
Örgütün Amaçları	✓
Örgütün İç İşleyişi	✓(kısmen)
Tanınma ve Tanınmanın Geri Çekilmesi	✗
Üst Birlikler	✓(kısmen)
Branşlararası Örgüt	✗
Kuralların Yaygınlaştırılması	✗
Üretim ve Pazarlamanın Planlanması	✗
Fiyat ve Müdahale Mekanizması	✗

Kaynak: 1379/2013 (AB) sayılı Tüzük, 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu

Türkiye’de su ürünlerinde örgütlenme açısından AB ile uyumlu bir örgütlenme yapısı yoktur. Hem kooperatiflere hem de birliklere her ne kadar ürünlerin pazarlanması aşamasında rol verilse de bu grupların kullanacakları üretim ve pazarlama planı, depolama yardımı gibi mekanizmalar geliştirilmemiştir. Buna ek olarak, bahsi geçen amaçların gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin kontrolü ve bu hususta uygulanabilecek yaptırımlar da sınırlıdır.

Sonuç olarak, örgütlenmeye yönelik yasal düzenlemelere bakıldığında, su ürünlerinde örgütlenme açısından AB ile en büyük uyumsuzluklardan birinin su ürünlerinde örgütlenmeyi düzenleyen mevzuatın farklı Bakanlıkların sorumluluklarında, farklı ekonomik alanlardaki diğer örgütlenme tipleri ile birlikte düzenlenmesi olduğu anlaşılmaktadır. Örgütlenmeye ilişkin 1163 ve 5200 sayılı Kanunlar’ın yanı sıra Türkiye’de Gümrük ve Ticaret Bakanlığı’nın sorumluluğunda 5957 sayılı Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun yoluyla da bir üretici örgütlenmesi tanımı yapılmaktadır.

Bu Kanun'a göre "üretici örgütü üreticilerce kurulan ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'ndan üretici örgütü belgesi almış olan tüzel kişilikler"¹⁴² olarak tanımlanmaktadır.

Söz konusu Kanun meyve ve sebze üzerine olsa da "piyasada yeterli arz ve talep derinliği bulunduğu belirlenen diğer mallar hakkında da bu Kanun hükümlerinin uygulanacağı"¹⁴³ hükmü bulunmaktadır. Ayrıca, tüm ürün gruplarında üretici örgütlenmesine ilişkin kuralların Bakanlıkların uygun görüşleri alınarak Gümrük Bakanlığı'nca çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği ve 1163, 5200 ve 1380 sayılı Kanunlar'ın 5957 sayılı Kanun'a aykırı hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmektedir.¹⁴⁴ Söz konusu Kanun Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na piyasada yeterli arz ve talep derinliği bulunan ürünlere ilişkin üretici örgütlerine yönelik yönetmelik çıkarma yetkisi vermekte olup su ürünlerine ilişkin henüz böyle bir yönetmelik ortaya konmamıştır. Bakanlığımız tarafından çıkarılan 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu'nda ise su ürünleri kooperatiflerine bazı ayrıcalıklar tanınmasına rağmen herhangi bir su ürünleri üretici örgütü tanımlaması bulunmamaktadır. Sonuç olarak, ülkemizde su ürünlerinde örgütlenmeye ilişkin düzenlemeler AB'deki su ürünleri üretici örgütü düzenlemeleri ile uyumsuzdur. Ayrıca, ülkemizde üretici örgütlerinin üretim ve pazarlama planı hazırlamasına, depolama mekanizmasına, branşlararası örgütlere ve kuralların yaygınlaştırılmasına ilişkin düzenlemeler bulunmamaktadır.

3.2.1.3. Su Ürünleri Örgütlerine Yönelik Destekler

Türkiye'deki su ürünleri örgütlerine ilişkin mevzuat kapsamında ele alınması gereken bir diğer husus ise desteklemelerdir. Türkiye'de AB'deki gibi ürünlerin depolanmasına veya üretim ve pazarlama planı hazırlamaya yönelik destekler olmasa da ulusal mevzuat altında su ürünleri örgütlerine iki başlık altında destek sağlanabilmektedir:

- Kırsal Kalkınma Hibe Destekleri
- Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Sağlanan Krediler

¹⁴² Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5957, Kabul Tarihi: 11/3/2010, Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 26/3/2010, Sayı: 27533, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 49, Madde 2(s).

¹⁴³ A.e., Madde 4(9).

¹⁴⁴ A.e., Madde 18.

2006 yılından beri gerçek ve tüzel kişilere verilen Kırsal Kalkınma Hibe Destekleri küçük ve orta ölçekli ekonomik faaliyetlere yönelik yatırım tesislerinin desteklenmesini hedeflemektedir.¹⁴⁵ Su ürünleri üretici örgütleri (kooperatifler, birlikler ve bunların üst birlikleri) tüzel kişilik olarak hem ekonomik yatırımlar hem de makine-ekipman alımı için sağlanan desteklere başvurabilmektedirler. Ekonomik yatırımlar altında, su ürünlerinde hibeye esas proje gideri azami 3.000.000 TL olarak belirlenmiştir. Proje giderinin %50'si hibe yoluyla desteklenmekte; diğer %50'si oranındaki tutar ise başvuru sahibi tarafından temin edilmektedir.¹⁴⁶ Son olarak, söz konusu desteğe başvuru esnasında proje ön değerlendirme kriteri olarak başvuran örgütlere puanlama yoluyla öncelik verilmektedir.¹⁴⁷

Makine ve ekipman alımlarında ise hibeye esas yatırım tutarı örgütler için mal başına azami 100.000 TL ile sınırlandırılmıştır.¹⁴⁸ Başvuru sahipleri kendi paylarına düşen ve hibeye esas mal alım tutarının %50'si oranındaki katkı payını kendileri temin etmekle yükümlü tutulmuşlardır.¹⁴⁹

Tarımsal amaçlı kooperatiflere sağlanan krediler ise Ziraat Bankası ile işbirliği içerisinde 1967 yılından beri verilmektedir.¹⁵⁰ Söz konusu krediler geri ödemeli krediler olup hibe kapsamında değildir. Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Kullandırılacak Kredilere İlişkin Yönetmelik bu kredilerin amacını; tarımsal amaçlı kooperatiflerin, üretimi ve istihdamı arttırmayı, ürünleri pazarlamayı ve değerlendirmeyi, ortaklarına uygun şartlarla girdi sağlamayı ve ortakların üretim faaliyetlerini geliştirmeyi amaçlayan yatırım projelerini destekleyip, kooperatif faaliyetlerini yönlendirme olarak tanımlamaktadır.¹⁵¹ Söz konusu krediler, kooperatifler tarafından gerçekleştirilecek sabit yatırımlara veya işletme sermayelerine verilebilmektedir.

---

¹⁴⁵ GHTB, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Kırsal Kalkınma ve Kredilendirme Daire Başkanlığı'nda görev yapan Sayın Muharrem Satar ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen bilgi, Tarih: 23.06.2015.

¹⁴⁶ Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2015/16), Resmi Gazete: Tarih: 30.05.2015, Sayı: 29342, Madde 13(1c-2).

¹⁴⁷ **A.e.**, Ek-3.

¹⁴⁸ Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Kapsamında Makine ve Ekipman Alımlarının Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2014/10), Resmi Gazete: Tarih: 10.05.2014, Sayı: 28996, 10.05.2014, Madde 13(3).

¹⁴⁹ **A.e.**, Madde 12(3)

¹⁵⁰ GHTB, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Kırsal Kalkınma ve Kredilendirme Daire Başkanlığı'nda görev yapan Sayın Muharrem Satar ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen bilgi, Tarih: 23.06.2015.

¹⁵¹ Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Kullandırılacak Kredilere İlişkin Yönetmelik, Resmi Gazete: Tarih: 26.07.2001, Sayı: 24474, Madde 1.

Kooperatif tarafından hazırlanan projenin Bakanlık tarafından kabul edilmesi durumunda, kalkınmada öncelikli yörelerde, sabit yatırım ve işletme sermayesi projelerinde yatırımın veya sermayenin %85'ine, diğer yörelerde %80'ine kadar kredi verilebilmektedir.¹⁵² TRGM'den elde edilen bilgiye göre 2014 yılı itibarıyla Bakanlık tarafından sağlanan söz konusu kredilendirme sistemi yürürlükten kaldırılmıştır. Ziraat Bankası kendi inisiyatifiyle örgütlere kredi vermeye devam etmektedir.¹⁵³

Ulusal kaynaklar dışında, su ürünleri üretici örgütlerine Avrupa Birliği Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı (IPARD) kapsamında da destek verilmektedir. Avrupa Komisyonu tarafından 25 Şubat 2008 tarihinde onaylanan IPARD programı; sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için ülkemizin katılım öncesi dönemdeki önceliklerine göre belirlenen kırsal bölgelerde kapasite oluşturmayı ve işletmeleri AB standartlarına yükseltmeyi amaçlamaktadır. IPARD desteği, ilk olarak 2007-2013 dönemini içeren çok yıllık "Kırsal Kalkınma Programı" kapsamında uygulanmıştır.¹⁵⁴ Bu destek kapsamındaki yatırımlar, AB ve Türkiye tarafından finanse edilmiş fakat üretici örgütlerine yönelik bir destek sağlanmamıştır. Desteklerin sadece bireysel şirketlere sağlanmasının yarattığı sorun IPARD 2014-2020 Programı ile giderilmeye çalışılmıştır. Hazırlanan yeni IPARD Programı'nda su ürünlerine ilişkin "Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması ile İlgili Fiziki Varlıklara Yönelik Yatırımlar" ve "Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirme" tedbirleri altında destek verilmektedir.¹⁵⁵ Bu tedbirler altında belirlenen genel seçim kriterleri ile başvuru sahibinin bir üretici örgütü, birliği veya kooperatifi olması durumunda artı puan verilerek başvuru sırasında öncelik tanınmaktadır.¹⁵⁶

'Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması ile İlgili Fiziki Varlıklara Yönelik Yatırımlar' tedbiri altında her bir proje için uygun yatırımların toplam değerinin minimum ve maksimum limitleri 30.000 Avro ve 1.500.000 Avro olarak

---

¹⁵² A.e., Madde 15(a).

¹⁵³ GTHB, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Kırsal Kalkınma ve Kredilendirme Daire Başkanlığı'nda görev yapan Sayın Muharrem Satar ve Sayın Hakan Arslan ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen bilgi, Tarih: 23.06.2015.

¹⁵⁴ "IPARD Ana Sayfası", Erişim Tarihi: 10.05.2015.

< <https://ipard.tarim.gov.tr/Default.aspx> >

¹⁵⁵ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, "IPARD 2014-2020 Programı", s. 94 ve 135.

Destekler öncelikli olarak 43 ile verilecek olup daha sonra bu desteklerin 81 ile genişletilmesi planlanmaktadır (Bkz.: IPARD 2014-2020 Programı, 2.1 Programın Kapsadığı Coğrafi Alan, s. 1)

¹⁵⁶ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, "IPARD 2014-2020 Programı", 8.2.3.14. Tedbir ile ilgili diğer bilgiler ve 8.2.7.14. Tedbir ile ilgili diğer bilgiler, s. 103 ve 145.

belirlenmiştir. Kamu katkısı, toplam uygun yatırım miktarının %50'si olarak belirlenmiş olup atık su arıtma ve atık yönetimi ile ilgili olarak yapılacak yatırımlar için maksimum destek miktarı %60'a çıkarılmıştır. AB katkısı kamu katkısının %75'i ile sınırlandırılmıştır.¹⁵⁷

'Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirme' tedbiri altında her bir proje için uygun yatırımların toplam değerinin minimum ve maksimum limitleri ise 5.000 Avro ve 500.000 Avro olarak belirlenmiştir. Kamu katkısı, toplam uygun yatırım miktarının %65'ine kadar olacak ve AB söz konusu kamu desteğinin %75'ini karşılayacaktır.¹⁵⁸

IPARD 2014-2016 Programı Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilmiştir. IPARD Programının ulusal onay süreci ise devam etmektedir.¹⁵⁹ Söz konusu Program'ın onaylanması ile birlikte üretici örgütleri yukarıda bahsi geçen konularda IPARD desteklerine başvurabileceklerdir.

3.2.2. Pazarlama Standartları

Türkiye'de su ürünlerinin pazarlanması aşamasında üreticilerin uyması gereken bazı kurallar belirlenmiştir. Bununla birlikte, söz konusu kurallar AB'deki pazarlama standartları ile aynı anlamı ihtiva etmemektedir. Öncelikli olarak, 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu incelendiğinde bu Kanun'un genel olarak su ürünlerinin korunması, istihsalı ve kontrolüne dair hususları içerdiği ve su ürünlerinin pazarlanmasına ilişkin düzenlemelere yer vermediği görülmektedir.

Bu Kanun'un ayrıntılarını belirleyen Su Ürünleri Yönetmeliği'nde ise 'Su Ürünleri İşleme Tesislerinin Teknik ve Sağlık Şartları, Tüketilecek ve İşlenecek Su Ürünlerinin Özellikleri' başlıklı 9. Bölüm su ürünlerinden yapılacak mamül ve yarı mamül maddelerin üretimi ile ilgili usul ve esasları belirlemektedir. Bu bölümde, "balıkların kendine özgü renk, görünüş ve kokuda, pullarının sağlam ve deriye yapışmış, etlerinin sıkı,

¹⁵⁷ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, "IPARD 2014-2020 Programı", 8.2.3.10. Destek miktarı ve AB katkı oranı, s. 102.

¹⁵⁸ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, "IPARD 2014-2020 Programı", 8.2.7.10. Destek Miktarı ve AB Katkı Oranı, s. 144.

¹⁵⁹ GTHB, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Avrupa Birliği Yapısal Uyum Yönetim Otoritesi Daire Başkanlığı'nda Görev Yapan Sayın Aykut Geren ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen bilgi, Tarih: 23.06.2015.

solungaçlarının parlak kırmızı, gözlerinin canlı görünümde, derilerinde bakteriyel orijinli mukoz salgı oluşmamış ve derilerinin nemli ve parlak olması”¹⁶⁰ gerektiği ifade edilmektedir. Bu özelliklere uygun olmayan su ürünlerinin işlenmesi ve tüketime sunulması ise yasaklanmaktadır.¹⁶¹

Yönetmelik’e ekli Ek-9’da ise ‘A’, ‘B’, ‘E’ ve ‘Kabul Edilemez’ şeklinde AB’de var olan kalite standartları ile uyumlu olacak şekilde balıklar, kıkırdaklı balıklar, yassı balıklar, yumuşakçalar ve kabuklular için organoleptik muayenelere dayanarak ‘kabul edilebilirlik’ ve ‘edilemezlik’ kriterleri belirlenmiştir.¹⁶²

1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu’nda geçen su ürünlerinden yapılacak insan gıdaları ile sanayide kullanılacak maddelerin imalat, standardizasyon, iç tüketim, ihracat ve bunların kontrolüne ilişkin usullerin yönetmelikle düzenleneceği hükmü¹⁶³, 5996 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırıldığı¹⁶⁴ için söz konusu Yönetmelik’in 9. Bölümü ve bahsi geçen pazarlamaya yönelik standartlar ilga edilmiştir. İlga edilen maddelere ilişkin ise Hayvansal Gıdalar İçin Özel Hijyen Kuralları Yönetmeliği kapsamında 2012 yılında Balıkçılık Ürünlerine Ait Duyusal Özellikler ve Toplam Uçucu Bazik Azot Limitleri Tebliği yürürlüğe girmiştir. Bu Tebliğ ile gıda işletmelerine balıkçılık ürünlerine duyusal muayene yapma zorunluluğu getirilmektedir. Hem avcılar hem de su ürünleri yetiştiricileri avladıkları veya yetiştirdikleri ürünlerin tazelik kriterlerini kayıt altına almak zorundadırlar. Balıkçılık ürünlerinin, balıklar, kıkırdaklı balıklar, yassı balıklar, yumuşakçalar ve kabuklular için Tebliğ’in ekinde yer alan ‘kabul edilebilirlik’ ve ‘edilemezlik’ şeklindeki tazelik kriterlerine uygun olması gerekmektedir.¹⁶⁵

Kalite sınıflandırmasının yanı sıra AB’deki boy kategorileri ile uyum incelendiğinde Türkiye’de ürünlerin minimum avlanabilir boyutları Bakanlık tarafından belirli aralıklarla güncellenen “Ticari Amaçla Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen

¹⁶⁰ Su Ürünleri Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 10.03.1995, Resmi Gazete Sayısı: 22223, Madde 30.

¹⁶¹ A.e., Madde 30.

¹⁶² A.e., Madde 32.

¹⁶³ Su Ürünleri Kanunu, a.g.e., Madde 23.

¹⁶⁴ Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu, Kanun Numarası: 5996, Kabul Tarihi: 11/6/2010, Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 13/6/2010, Sayı: 27610, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 49, Madde 47(7).

¹⁶⁵ Balıkçılık Ürünlerine Ait Duyusal Özellikler ve Toplam Uçucu Bazik Azot Limitleri Tebliği, (Tebliğ No: 2012/73), Resmi Gazete: Tarih: 21 Kasım 2012, Sayı: 28474, Madde 4.

Tebliğ”ler¹⁶⁶ aracılığıyla belirlense de bu ürünlerin ağırlıklarına göre sınıflandırılmasına ve etiketlenmesine ilişkin standart kurallar geliştirilmemiştir.

Son olarak 1380 sayılı Kanun’un 23. ve 26. Maddelerine dayanılarak hazırlanan Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği’nde hale getirilen ürünlerin etiketlerinde pazarlama standartlarına ilişkin bilgiler olması gerektiği ifade edilmektedir.¹⁶⁷ Fakat bu standartların nasıl belirleneceğine ilişkin herhangi bir düzenleme yoktur. Bununla birlikte, söz konusu Yönetmelik’in dayanağını oluşturan 1380 sayılı Kanun’un 23. ve 26. Maddeleri 5996 sayılı Kanun’un 47. Maddesi ve 5957 sayılı Kanun’un 18. Maddesi ile yürürlükten kaldırıldığı için söz konusu Yönetmelik’in de 1380 sayılı Kanun kapsamında ilga edildiği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye’de su ürünlerinin kalite ve boyutlarına göre standardizasyonuna yönelik kapsamlı ve tek bir düzenleme yoktur. Mevcut düzenlemeler ise AB’deki su ürünleri ortak pazarlama standartları düzenlemeleri ile uyumlu değildir.

3.2.3. Tüketici Bilgisi

Türkiye’de su ürünlerine ilişkin temel mevzuat olan 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu’nda tüketicilerin bilgilendirilmesine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Su Ürünleri Yönetmeliği’nin 32. Maddesinde piyasaya arz edilecek ürünlerin ambalajında AB kuralları ile uyumlu şekilde üretici firma adı, varsa tescilli marka ve adresi, ürün adı, türü, cinsi, kalitesi, sınıfı, imal tarihi ve no’su, son kullanma tarihi, net ağırlığı, yardımcı ve katkı maddelerini belirten bir etiket bulunması gerektiği ifade edilmektedir.¹⁶⁸ 5996 sayılı Kanun ile dolaylı olarak bu maddenin ilga edilmesinden sonra çıkarılan Türk Gıda Kodeksi Etiketleme Yönetmeliği; son tüketiciye ve toplu tüketim yerlerine arz edilen gıdaların genel ve belirli özel etiketleme kurallarını, beslenme yönünden etiketleme kurallarını, ürünlerin tanıtım ve reklâmına ilişkin belirli kuralları belirlemektedir. Adı geçen Yönetmelik gıdayı “insanlar tarafından yenilen, içilen veya yenilmesi, içilmesi beklenen işlenmiş, kısmen işlenmiş veya işlenmemiş her türlü

¹⁶⁶ Güncel Tebliğ: 3/1 Numaralı Ticari Amaçla Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen Tebliğ, Tebliğ No: 2012/65, Resmi Gazete Tarihi: 18.08.2012, Resmi Gazete Sayısı: 28388.

¹⁶⁷ Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği, **a.g.e.**, Madde 13, 16 ve 26(1).

¹⁶⁸ **A.e.**, Madde 32.

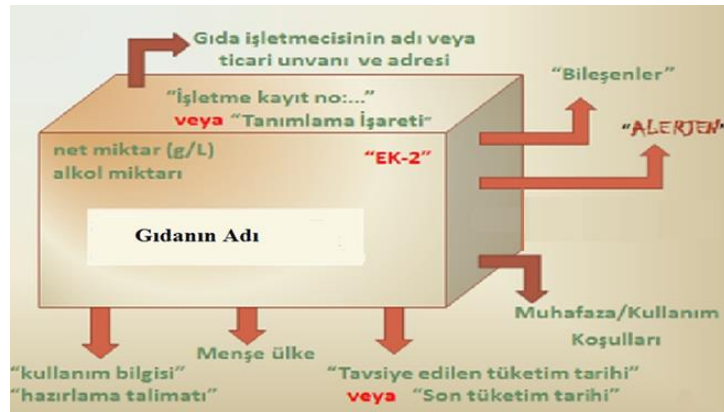
madde veya ürün”¹⁶⁹ olarak geniş bir şekilde tanımlamaktadır. Bu sebeple Yönetmelik’in su ürünlerinde etiketlemeyi de kapsadığı düşünülmektedir.¹⁷⁰

Söz konusu Yönetmelik’te nihai tüketiciye sunulacak ürünlerin etiketlerinde aşağıdaki bilgilerin bildirilmesinin zorunlu olduğu ifade edilmektedir:

- Gıdanın adı, menşe ülke, bileşenlerin listesi ve miktarı, alerjen bileşenler veya alerjen işlem yardımcıları,
- Tavsiye edilen tüketim tarihi veya belirli ürünlerde son tüketim tarihi,
- Gıdanın net miktarı, özel muhafaza koşulları ve/veya kullanım koşulları,
- Gıdanın etiketlenmesinden sorumlu işletmecinin adı veya ticari unvanı ve adresi,
- Kayıt işlemine tabi olan gıda işletmelerinde üretilen veya ambalajlanan gıdalar için, gıdanın üretildiği veya ambalajlandığı gıda işletmesinin işletme kayıt numarası,
- Kullanım bilgisi olmadığında gıdanın uygun şekilde tüketimi mümkün değilse, gıdanın kullanım talimatı,
- Hacmen % 1,2’den fazla alkol içeren içeceklerde hacmen gerçek alkol miktarı.

Zorunlu bilgilendirmelere ilişkin etiketleme örneği Şekil 3.1’de sunulmaktadır.

Şekil 3.1: Gıda Kodeksi Etiketleme Yönetmeliği Zorunlu Etiket Bilgileri Örneği¹⁷¹

Kaynak: Sait Demirkıran, “Türk Gıda Kodeksi Etiketleme Yönetmeliği Sunumu”

¹⁶⁹ Türk Gıda Kodeksi Etiketleme Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 29.12.2011, Resmi Gazete Sayısı: 28157, Madde 4(j).

¹⁷⁰ GTHB, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü, Gıda İşletmeleri ve Kodeks Daire Başkanlığı’nda Çalışma Grup Sorumluları Sayın İlhami Şahin, Sayın Halil Apaydın ve Sayın Aysun Çetin Duman ile gerçekleştirilen telefon görüşmeleri sonucunda elde edilen bilgi, Tarih: 23.06.2015.

¹⁷¹ Sait Demirkıran, “Türk Gıda Kodeksi Etiketleme Yönetmeliği Sunumu”, **Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gaziantep İl Müdürlüğü**, Sunum Tarihi: 29.02.15, Erişim Tarihi: 13.05.2015, Slayt 25.

<http://www.ausd.org.tr/p-uploads/GIDA_KODEKSI_ETKETLEME_SUNUM_-_GTM_-_resmi_gazeteden_sonra_yerlestrlcek.ppt>

Satış amacıyla pazara sunulan taze su ürünleri, söz konusu Yönetmelik'te yer alan 'hazır ambalajlı hale getirilmemiş' yani dökme ürün başlığı altında ele alınabilir. Bu kapsamda, Yönetmelik'te hazır ambalajlı hale getirilmeksizin satılan gıdaların satışı sırasında, etiketlerde gıdanın adı, (alerjen) bileşenleri, tavsiye edilen tüketim tarihi, işletmecisinin adı veya ticari unvanı, adresi ile menşe ülkeye ilişkin bilgilerin satın alan kişinin görebileceği yerlerde bulundurulması veya gıda ile birlikte satın alan kişiye sunulması gerektiği ifade edilmektedir. Talep edilmesi halinde, satın alan kişinin zorunlu etiket bilgilerinin tümü hakkında bilgilendirilmesi zorunludur.¹⁷²

Bahsi geçen Yönetmelik AB mevzuatındaki 1169/2011 (AB) sayılı Tüketicilere Gıda Bilgisinin Sağlanmasına İlişkin Tüzük'e benzer şekilde tüm gıdalarda etiketlemeye ilişkin çerçeve bir düzenleme sunmaktadır. Buna rağmen, su ürünlerinde AB'deki ile uyumlu olarak özel bir etiketleme düzenlemesine ihtiyaç vardır zira su ürünlerinde zorunlu etiketleme kuralları içerisinde diğer gıdalardan farklı olarak 'kullanılan av araçları', 'üretim yöntemi' ve 'avlandığı/yetiştirildiği bölge' gibi ek bilgiler bulunmaktadır. Tüm bunlara ilaveten, ülkemizde su ürünlerinde ekolojik etiketleme ve gönüllü etiketlemelere ilişkin bir düzenleme de bulunmamaktadır.

Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği'nde de tüketicilerin bilgilendirilmesine ilişkin etiketleme kuralları¹⁷³ yer alsa da söz konusu Yönetmelik'in daha önce bahsedildiği üzere 5996 sayılı Kanun tarafından 1380 sayılı Kanun kapsamında ilga edilmesi sebebiyle bu kuralların artık yürürlükte olmadığı varsayılmaktadır. Sonuç olarak ülkemizde su ürünlerinin satış amacıyla nihai tüketiciye sunumunda kullanılacak etiketlemelere ilişkin kapsamlı, tek bir yasal çerçeve altında ve AB ile uyumlu bir düzenleme bulunmamaktadır.

3.2.4. Piyasa İstihbaratı

AB'de su ürünlerine ilişkin veri toplanmasında hem üreticilere hem de örgütlere büyük görevler düşerken, piyasadaki su ürünlerinin miktarı, ilk satış fiyatı, ithalat ve ihracat rakamları gibi bilgileri tüm paydaşlara yansıtacak bir istihbarat sisteminin oluşturulmasından Komisyon sorumlu tutulmuştur. Türkiye'de ise su ürünlerine ilişkin verilerin paylaşımından esas olarak Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Gıda, Tarım ve

¹⁷² Türk Gıda Kodeksi Etiketleme Yönetmeliği, **a.g.e.**, Madde 13(3).

¹⁷³ Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği, **a.g.e.**, Madde 26(m) ve 27(f).

Hayvancılık Bakanlığı (GTHB) sorumludur. TÜİK'e 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu ile ülkenin ekonomi, sosyal, demografi, kültür, çevre, bilim ve teknoloji alanları ile gerekli görülen diğer alanlardaki istatistiklerini derlemek, değerlendirmek, analiz etmek ve yayımlamak konusunda yetki verilmiştir.¹⁷⁴ Bu kapsamda, TÜİK su ürünlerinin toplam yıllık üretim miktarları, belirli aralıklarla satış fiyatları, balıkçı gemilerinin sayısı, balıkçılıkta çalışanların sayısı ile ithalat ve ihracat rakamlarına ilişkin verileri toplamakta ve kamuya sunmaktadır.

639 sayılı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ise Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü'ne su ürünleri avcılığı ve yetiştiriciliği ile ilgili bilgi sistemi oluşturma görevi verilmiştir.¹⁷⁵ Aynı zamanda, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nün tarımsal verileri toplama ve istatistikleri oluşturma, ilgili konularda bilgi sistemi kurma ve güncelleme gibi görevleri bulunmaktadır.¹⁷⁶ Son olarak, Bakanlığın diğer bir birimi olan Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı Bakanlık hizmetleriyle ilgili bilgileri toplamakta ve ilgili birimlerle işbirliği içinde veri tabanları oluşturmaktadır.¹⁷⁷ Merkez birimlere ek olarak Bakanlığımızın taşra teşkilatı da kayıt sistemleri veri girişleri ve kayıt sistemlerine dayalı destekleme uygulamalarını yapmakla sorumludur.¹⁷⁸ Bu kapsamda, AB'de Komisyonun yüklendiği piyasa analizi ve veri toplama görevini Türkiye'de TÜİK ve GTHB'nin farklı birimleri yüklenmektedir.

Bununla birlikte, AB'de Komisyon'un yüklendiği veri toplama görevi örgütlerin paylaştıkları veriler ile desteklenmektedir. AB'de piyasadaki üretim ve fiyat verisinin örgütler aracılığıyla toplanması uyum açısından önemli hususlardan biri olup ülkemizde hem kooperatif hem de birliklere ilişkin mevzuat bu hususu yeterince düzenlenmemektedir. Aslında, 5200 sayılı Kanun'da üretici birliklerine üyelerinin ürettikleri ürünlerle ilgili piyasa araştırmaları yapma ve yaptırma ile piyasa fiyatlarını takip etmeye yönelik görevler verilmektedir.¹⁷⁹ Ayrıca, üretici birlikleri ürünlere ilişkin her türlü kaydı tutmakla da

¹⁷⁴ Türkiye İstatistik Kanunu, Kanun Numarası: 5429, Kabul Tarihi: 10/11/2005, Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 18/11/2005, Sayı: 25997, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 45, Madde 18(d).

¹⁷⁵ 639 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, **a.g.e.**, Madde 10(ğ).

¹⁷⁶ **A.e.**, Madde 11(ğ)(h).

¹⁷⁷ **A.e.**, Madde 18 (ç).

¹⁷⁸ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Taşra Teşkilatının, Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönerge, Madde 6(1ii) ve 8(3z).

¹⁷⁹ Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu, **a.g.e.**, Madde 5(a) ve 8(g).

sorumlu tutulmuşlardır.¹⁸⁰ Fakat bu yükümlülüklerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini gösteren etkili bir kontrol sistemi ve Bakanlık'a bağlı bir veri tabanı bulunmamaktadır.

Bakanlığımızın su ürünlerinde piyasa istihbaratına ilişkin görev ve sorumluluklarının dışında Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan 5957 sayılı Hal Kanunu piyasa istihbaratına atıfta bulunmaktadır. Buna göre; bu Kanun uyarınca tanınan üretici örgütleri toptancı hali dışında ürünlerini satabilmekte fakat satılan bu mallar toptancı hallerine bildirim tabi tutulmaktadır. Bu bildirim piyasadaki arzı takip etmek açısından istihbarat olarak değerlendirilmektedir.¹⁸¹ Aynı zamanda, piyasada açıklığın sağlanması amacıyla, toptancı hallerinde alım satım konu olan malların cins, miktar ve fiyatlarının toptancı hallerince elektronik ortamda kayıtları tutularak uygun görülen sistem ve araçlarla kamuoyuna duyurulacağı ifade edilmektedir.¹⁸² Böylece ilk satış aşamasında ürünlerin miktar ve fiyatlarına ilişkin şeffaflığın sağlanması amaçlanmaktadır.

3.2.5. Rekabet Kuralları

Ülkemizde mal ve hizmet piyasalarındaki rekabete ilişkin düzenlemeler 1994 yılında yürürlüğe giren 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ile düzenlenmektedir. Söz konusu Kanun piyasadaki rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaları ile piyasaya hâkim olan teşebbüslerin bu hâkimiyetlerini kötüye kullanmalarını önlemeyi amaçlamaktadır.¹⁸³ Bilindiği üzere, AB'de de Avrupa Birliği'nin İşleyişine Dair Anlaşma (TFEU) aynı amaca yönelik maddeler içermektedir. 1379/2013 (AB) sayılı AB Tüzüğü'nde de TFEU'nun 101. ve 102. Maddelerine atıfta bulunulmakta ve su ürünlerinde piyasa düzeninin söz konusu Maddelerdeki rekabet kurallarına göre işleyeceği fakat üretici örgütlerinin bazı faaliyetlerinin bu kurallardan muaf tutulacağı ifade edilmektedir.

4054 sayılı Kanun'un 4., 5. ve 6. Maddeleri TFEU'nun 101. ve 102. Maddeleri ile uyumlu olup AB'deki gibi bütün mal ve hizmet piyasalarını kapsayacak şekilde kurallar getirmektedir. Buna göre; Türkiye'de, rekabeti bozacak veya engelleyecek şekilde alım-satım fiyatlarının önceden belirlenmesi, piyasaların bölüşülmesi, arz-talep miktarlarının

¹⁸⁰ **A.e.**, Madde 5(1).

¹⁸¹ Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, **a.g.e.**, Madde 4.

¹⁸² **A.e.**, Madde 6.

¹⁸³ Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 4054, Kabul Tarihi: 7/12/1994, Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 13/12/1994, Sayı: 22140, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 34, Madde 1.

piyasa dışında belirlenmesi, piyasaya yeni gireceklerin engellenmesi gibi durumlara yönelik teşebbüslerin her türlü anlaşma, karar veya eylemleri hukuka aykırı ve yasak olarak kabul edilmektedir.

Su ürünleri sektöründe de yukarıda sıralanan durumlardan dolayı rekabeti bozan ve bu sebeple hukuka aykırı olan tüm anlaşma ve kararlar rekabet kurallarınca yasaktır. Aynı zamanda, 5957 sayılı Hal Kanunu da fiyatların, malların arz ve talebine bağlı olarak serbest rekabet şartlarına göre oluşması gerektiğini; bu sebeple meslek mensuplarının serbest rekabeti engellemek amacıyla kendi aralarında veya üreticilerle ticarî anlaşmalar yapmalarının ve hâkim durumlarını kötüye kullanmalarının yasak olduğunu ifade etmektedir.¹⁸⁴

Bununla birlikte, AB’de daha önce de belirtildiği gibi su ürünleri üretici örgütleri söz konusu rekabet kurallarından belirli şartların sağlanması koşulu ile muaf tutulmuşlardır.¹⁸⁵ Türkiye’de ise gerek Kooperatifler Kanunu gerekse Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu örgütlere böyle bir muafiyet tanımamaktadır. Ayrıca, 1380 sayılı Su Ürünleri Kanun’unda da rekabet kurallarına ilişkin bir düzenleme getirilmemiştir. Bu sebeple, Türkiye’nin ve AB’nin rekabete ilişkin çerçeve düzenlemeleri birbirleri ile uyumlu olsa da Türkiye’de de su ürünlerine ilişkin örgütlere özgü rekabet hususunda spesifik düzenlemelere ihtiyaç vardır.

Sonuç olarak, Türkiye’deki su ürünleri piyasasına yönelik düzenlemeler OPD bileşenleri altında tek tek incelendiğinde, uyum durumunun yeterli seviyede olmadığı görülmektedir. AB mevzuatı su ürünlerinde piyasanın düzenlenmesini çok daha kapsamlı olarak ele almaktadır. 1379/2013 (AB) sayılı Tüzük içerisinde örgütlerin rollerinden tüketicilerin bilgilendirilmesine kadar su ürünleri piyasasına ilişkin pek çok husus detaylı olarak düzenlenmektedir. Türkiye’de ise su ürünleri piyasasına yönelik tek ve kapsamlı bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Mevcut düzenlemeler ise detaylı kurallar koymak yerine piyasa düzeni unsurlarına ilişkin genel çerçeve çizmektedir. Yasal düzenlemelerdeki bu farklılıkların uygulamalara nasıl yansıdığı bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

---

¹⁸⁴ Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, **a.g.e.**, Madde 6(1) ve 6(2).

¹⁸⁵ Belirli şartlara yönelik daha ayrıntılı bilgi için bkz.: Alt başlık 2.2.2.5 Rekabet Kuralları.

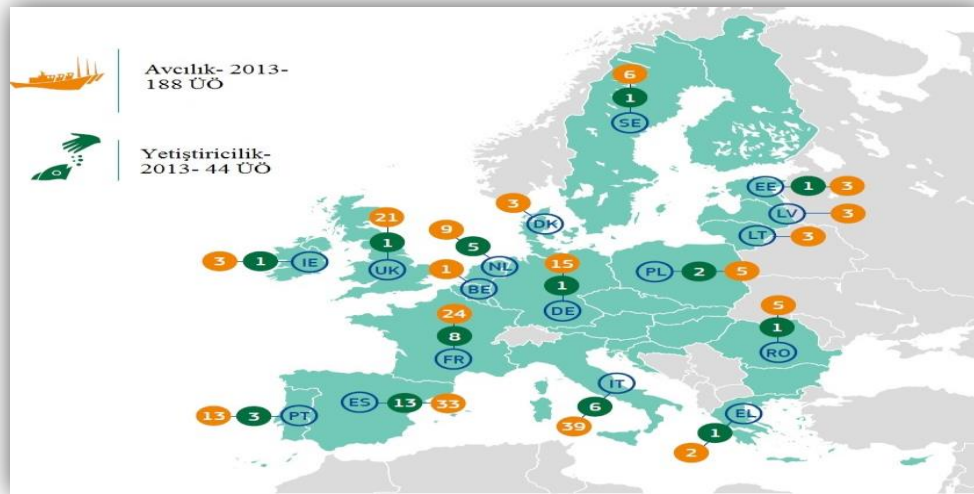
4. AB ORTAK PİYASA DÜZENİ UYGULAMALARININ TÜRKİYE'DE PİYASANIN DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN UYGULAMALARLA KARŞILAŞTIRILMASI

Önceki iki bölümde anlatılan AB'deki ve Türkiye'deki yasal düzenlemelerin uygulamalarının analizi, uyum durumunu incelerken uygulamadaki benzerliklerin ve farklılıkların ne derece olduğunun tespiti açısından önem taşımaktadır. Bu bölümde üretici örgütlerine ilişkin karşılaştırma, kapsamlı düzenlemeler sebebiyle Üye Ülkeler'e göre ayrı başlıklar altında yapılmaktadır. Pazarlama standartları, tüketici bilgisi ve piyasa istihbaratı konularındaki karşılaştırmalar ise AB'deki ve Türkiye'deki uygulamalar olarak iki alt başlık altında yapılmaktadır.

4.1. Örgütlenme Açısından Karşılaştırma

Bu zamana kadar AB düzenlemeleri doğrultusunda kurulan üretici örgütlerine ilişkin rakamsal veriler Şekil 4.1'de yansıtılmaktadır. Bu verilere göre 2013 yılında AB'de su ürünleri avcılığı ve yetiştiriciliğine ilişkin toplam 232 üretici örgütü mevcut olup en fazla örgüte sahip Üye Ülkeler 46, 45 ve 32 üretici örgütü ile İspanya, İtalya ve Fransa'dır.

Şekil 4.1: Üretici Örgütlerinin Üye Ülkelere Dağılımı¹⁸⁶

Kaynak: Avrupa Komisyonu, 2014.

¹⁸⁶ European Commission, "Facts and Figures on the Common Fisheries Policy", a.g.e., s. 32.

Bölüm içerisinde öncelikli olarak Fransa, Hollanda ve İsveç'teki örgütlenme yapıları ayrıntılı olarak incelenmektedir. Bahsi geçen üç ülkenin seçilmesinin sebebi TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında Fransa, Hollanda ve İsveç'e gerçekleştirilen çalışma ziyaretleri sayesinde bu ülkelerdeki üretici örgütlerinin yerinde incelenmesi ve yapıları ile faaliyetleri hakkında ayrıntılı bilgi elde edilmesidir. Saha ziyaretlerinin dışında, Proje kapsamında bu Üye Ülkeler'den gelen temsilciler ile yapılan çalışmalarda elde edilen bilgiler de bu bölümde yapılan karşılaştırma açısından önem taşımaktadır. Bunun dışında, AB içerisinde, avladığı türler, toplam üretim miktarı ve geleneksel balıkçılık yöntemleri bakımından Türkiye ile benzerlikler gösteren İspanya ve İtalya'daki uygulamaların ayrıntılı olarak ele alınmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple, ikincil kaynaklar aracılığıyla daha az bilgi edinilse de bu ülkelerdeki uygulamalara ilişkin bilgiler de yansıtılmaktadır.

Ayrıca, 2013 yılında AB'ye en son üye olan Hırvatistan ile Türkiye'nin yakın komşusu olan ve aynı balıkçılık geleneklerine sahip olduğu düşünülen Yunanistan'ın da örgütlenme açısından incelenmesi önem arz etmektedir. Bununla birlikte, Hırvatistan'da üyelikle birlikte yasal düzenlemeler oluşturulmasına rağmen henüz su ürünlerine ilişkin üretici örgütü kurulmamıştır.¹⁸⁷ Bu sebeple, Hırvatistan'daki örgütlerin uygulamalarının incelenmesine ilişkin bu bölümde ayrı bir başlık yer almamaktadır. Yunanistan'a bakıldığında ise 1986, 2002 ve 2003 yıllarında olmak üzere yalnızca üç üretici örgütünün kurulduğu bilinmekte olup su ürünlerine ilişkin örgütlerin AB tarafından 'üretici örgütleri' olarak tanınması yönünde yeterli talep olmadığı anlaşılmaktadır.¹⁸⁸ Yunanistan'da hala su ürünleri kooperatifleri sektörde öncelikli olarak yer almaktadır. Bu örgütlerin de sayıları sınırlı (2002'de yaklaşık 100 adet) ve piyasadaki etkinlikleri yetersizdir.¹⁸⁹ Yunanistan'daki AB tarafından tanınmış üretici örgütlerine ilişkin yeterli bilgi elde edilemediğinden bu bölümde ayrıntılı olarak inceleme şansı elde edilememiştir.

---

¹⁸⁷ List of the recognised producers' organisations in the fishery and aquaculture sector, OJ C 68, 8.3.2013, s. 23; Ian Baker, Marriott, Sean, "Preparing Croatia for the Introduction of the Community Led Local Development in the Fisheries Sector", **UNDP Project**, Croatia, 2013, s. 21.

¹⁸⁸ List of the recognised producers' organisations in the fishery and aquaculture sector, OJ C 68, 8.3.2013, s. 23.

¹⁸⁹ European Commission, "The Role of Women in the Fisheries Sector", TENDER FISH/2000/01-LOT NO 1, Final Report 1443/R/03/D, **MacAlister Elliott and Partners Ltd.**, 2002, Annex V-Greece, s. 15.16.

4.1.1. Üye Ülkeler’de Üretici Örgütleri

4.1.1.1. Fransa’da Üretici Örgütleri

2014 yılında Fransa’ya gerçekleştirilen ziyaretler sonucunda elde edilen bilgiye göre; AB tarafından ‘üretici örgütü birliği’ olarak tanınan FEDOPA ve ANOP çatı örgütleri dışında Fransa’da 32 ‘üretici örgütü’ bulunmaktadır. Söz konusu üst örgütler, üretici örgütlenin temsili, üyelerin AB mevzuatına ilişkin bilgilendirilmesi, ürünlerin kalitesinin kontrolü gibi genel amaçlara hizmet etmektedirler. Bireysel üretici örgütlerinin ise piyasanın düzenlenmesinde öncelikli olarak iki alanda rol oynadıkları gözlemlenmiştir:

- Kaynakların yönetimine katılmak,
- Piyasa düzenini sağlamak.

Üstlendikleri ana rollerden ilki olan kaynakların yönetimine katılım konusunda örgütlerin oldukça başarılı olduğu gözlenirken piyasa düzeninin sağlanmasında bu örgütlerin yeterince aktif rol oynayamadıkları görülmüştür.¹⁹⁰

Fransa’da 2011 yılı itibarıyla su ürünleri avcılığı ve yetiştiriciliği sektöründe tam zamanlı çalışan sayısı 18.105 kişi olup toplam balıkçı sayısının %50’si üretici örgütlerine üyedir. Fransa’nın 650.458 ton (2011) olan toplam üretiminin %80’i ise üretici örgütlerinin üyelerine aittir.¹⁹¹ Bu sebeple, örgütlerin üretimin çoğunluğunu elinde bulundurmalarından dolayı piyasayı yönlendirmede avantajlı oldukları söylenebilir. Örgütlerin ulusal üretimin büyük bir kısmını elinde bulundurmalarının sebebi kotaya tabi türlere ilişkin kota yönetiminin örgütlere verilmesidir.¹⁹² Balıkçıların %50’sinin hiçbir örgüte üye olmamasının sebepleri ise:

- Bazı balıkçıların faaliyetlerinin çok büyük ölçekli olması sebebiyle örgüt üyeliğine ihtiyaç duymamaları,
- Bazılarının kotaya tabi olmayan türleri avlaması; bu sebeple kota dağıtımının üretici örgütü aracılığıyla olmasının üyelik açısından bir getirisinin olmaması,

¹⁹⁰ TR-11-IB-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi kapsamında 12-16 Mayıs 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen Fransa ziyareti sonucunda elde edilen bilgi.

¹⁹¹ TR-11-IB-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi kapsamında 12-16 Mayıs 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen Fransa ziyareti sonucunda elde edilen bilgi; European Commission, “Facts and Figures on the Common Fisheries Policy”, **a.g.e.**, s. 16 ve 19.

¹⁹² TR-11-IB-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi kapsamında 12-16 Mayıs 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen Fransa ziyareti sonucunda elde edilen bilgi.

- Bazılarının aidat ödemek istememeleri olarak sıralanmaktadır.¹⁹³

Kota yönetimi Fransa'da üretici örgütlerinin rolleri içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Kotaya tabi türler üzerine kurulan üretici örgütleri üyelerinin üretimlerini kontrol edebilme, üyelerine yaptırım uygulayabilme, üretimlerini planlama ve piyasa arzını düzenleme hususlarında daha etkili ve güçlü bir yapıya sahiplerdir.

Kota yönetiminin üretici örgütünün elini güçlendirmesinin bir diğer sebebi ise Fransa'da kotaların bireysel olarak balıkçılara değil örgüte tahsis edilmesi ve söz konusu kotanın üyelere dağıtımının örgüt tarafından geçmiş yıllardaki av kayıtlarına bakılarak yapılmasıdır. Bu durum balıkçıları örgüte üye olmaya yönlendirmekte ve örgüt hem kotanın dağıtımını hem de yönetimi konusunda üyeleri üzerinde söz sahibi olmaktadır.¹⁹⁴ Ayrıca, kotaya tabi türleri avlayan üretici örgütleri, Ekonomi Bakanlığı altındaki Su Ürünleri Avcılığı ve Yetiştiriciliği Müdürlüğü, FEDOPA, ANOP ve Su Ürünleri Avcılığı ve Yetiştiriciliği Ulusal Komitesi'nin de üyelerini oluşturduğu Kota Denetleme Komisyon'una üyedirler.¹⁹⁵ Bu da örgütlerin kamu kurumları ile işbirliği içerisinde balıkçılık yönetimine katılma ve üyelerini temsil etme kabiliyetlerini arttırmaktadır.

Bununla birlikte, üretici örgütlerinin ikinci temel görevi olan piyasanın düzenlenmesi hususunda Fransız üretici örgütleri uygulamada yeterince başarı yakalayamamışlardır. Örgütler çok az ticari faaliyette bulunmaktadır. Fransa'da elektronik mezat sisteminin uygulanması sebebiyle ürün satışında örgütlerin herhangi bir rolünün olmadığı anlaşılmaktadır.¹⁹⁶

Fransa'da pazar ihtiyaçları yerine üretim odaklı bir yaklaşım benimsenmektedir. Mareyage Boulonnais¹⁹⁷ adındaki Aracı Kurum ile yapılan görüşmede balıkçılar üzerinde

¹⁹³ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 12-16 Mayıs 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen Fransa ziyareti sonucunda elde edilen bilgi.

¹⁹⁴ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 12-16 Mayıs 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen Fransa ziyareti sonucunda elde edilen bilgi.

¹⁹⁵ "An Analysis of Existing Rights Based Management (RBM) Instruments in Member States and on Setting up Best Practices in the EU", Final Report: Part I, **European Commission Studies and Pilot Projects for Carrying Out the Common Fisheries Policy**, No: FISH/2007/03, February 2009, s. 55.

¹⁹⁶ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 14 Mayıs 2014 tarihinde Fransa Sanayi ve Ticaret Odası, Balıkçılık Dairesi Yöneticisi ile gerçekleştirilen toplantı sonucunda elde edilen bilgi.

¹⁹⁷ **Mareyage Boulonnais**: İşverenlerden oluşan bir aracı kurumdur. 50 şirket ve yaklaşık 1500 maaşlı çalışanı bulunmaktadır. Yılda 120.000 ton ürün işlemekte olup bunun 35.000 tonu Boulogne'deki üyelerinden tedarik edilmektedir. Başlıca görevi arz ve talep arasında denge kurmak olan aracı kurumun faaliyetleri toptan balık satın alma, işleme, boyutlandırma, fileto haline getirme ve farklı atmosfer koşullarında balık soğutmadır. (TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 15 Mayıs 2014

pazara göre üretim yapma baskısının olmadığı ve piyasa ile ilgili en önemli sorunun üretimdeki değişkenlik (ölü dönem ve bol ürün olduğu zamanlardaki farklılıklar) olduğu ifade edilmiştir. Boulogne’da balıkçılar ürünlerini cuma-cumartesi günleri topluca bir anda karaya çıkarmaktadırlar. Bu da fiyatlarda düşüşe sebep olmaktadır.¹⁹⁸ Bu durum, Fransa’da Üretici Örgütlerinin piyasa düzeni üzerinde yeterince gücünün ve etkisinin olmadığını göstermektedir.

Piyasada arzın düzenlenmesi için kullanılacak bir araç olarak görülen ‘üretim ve pazarlama planları’, konuya ilişkin yasal düzenleme henüz çok yeni olduğu için birçok örgüt tarafından tam manası ile uygulanmaya başlanmamıştır. Örgütler tarafından planlar hazırlansa da bu planların uygulanması, kontrolü ve planda öngörülen faaliyetlerin desteklenmesine ilişkin geliştirilmiş bir sistem henüz mevcut değildir.

AB tarafından piyasada istikrarsızlığı engellemek için, örgütlerce söz konusu planlarda öngörülen üretim değişikliklerinin depolama yardımı ile desteklenmesi hedeflenmiştir. Yine de, depolama yardımına tabi tutulabilecek ürün miktarının üretici örgütünün piyasaya sürdüğü yıllık ürün miktarının %15’i ile; yıllık finansal destek miktarının ise 2009-2011 yılları arasında üretici örgütünün üyeleri tarafından piyasaya sürülen ürünün yıllık ortalama değerinin %2’sini ile sınırlandırılması sebebiyle bu mekanizmanın örgütlere yeterince cazip gelmediği düşünülmektedir.¹⁹⁹

Kota yönetimi ve piyasanın düzenlenmesinin dışında üretici örgütlerine ilişkin var olan yasal düzenlemelere bakıldığında, Fransa’da üretici örgütü olarak tanınan örgütler kendi ulusal yasal statülerini (kooperatif ve dernek gibi) muhafaza etmekte; tanınma kriterlerini karşıladıktan sonra ‘üretici örgütü’ olarak tanınmaktadırlar. Tanınma kriterlerinden biri olan ekonomik aktiflik aşağıdaki kriterlere göre tanımlanmıştır:

Fransa’da genellikle üretici örgütlerinin idari yöneticileri üyeler arasından seçilmemekte, maaşlı profesyonel kişiler idari yönetimi gerçekleştirmektedir. Üretici örgütlerinin idari yöneticileri üyelere yönelik mevzuat hakkında bilgilendirme toplantıları düzenlemektedir. Avcılık lisanslarının alınması gibi bürokratik işler ile üretim ve

---

tarihinde Fransa Aracı Kurumu Mareyage Boulonnais ile gerçekleştirilen toplantı sonucunda elde edilen bilgi).

¹⁹⁸ TR-11-IB-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi kapsamında 15 Mayıs 2014 tarihinde Fransa Aracı Kurumu Mareyage Boulonnais ile gerçekleştirilen toplantı sonucunda elde edilen bilgi.

¹⁹⁹ Regulation (EU) No 508/2014, **a.g.e.**, Madde 67(1b-1c).

pazarlama planlarının hazırlanmasını da idari yöneticiler üyeler adına gerçekleştirmektedir.²⁰⁰

Fransa’da üretici örgütlerine yönelik uygulamalarda karşılaşılan bir diğer durum da su ürünleri yetiştiriciliği üzerine kurulan bir branşlararası örgüt olmasıdır. Yetiştiricilik Ürünleri Branşlararası Komitesi²⁰¹ (CIPA) adı altında 1997 yılında kurulan örgüt tatlı suda yaşayan somon türleri ve deniz balıkları yetiştiriciliği alanlarında branşlararası aktörleri bir araya getirmektedir.²⁰² Söz konusu branşlararası örgüt farklı meslek grupları arasındaki görüşmeleri organize etmekte, paydaşlara piyasa analizine yönelik araçlar sunmakta ve araştırma programlarının uygulanmasına destek vermektedir. Bilindiği üzere, 1379/2013 (AB) sayılı Tüzük gereğince branşlararası örgütler ticari faaliyette bulunamamaktadır. Bu sebeple, söz konusu örgüt ürün kalitesinin geliştirilmesi, kuluçkahanelerin artırılması, tüketicilerin yetiştiricilik endüstrisi hakkında bilgilendirilmesi gibi faaliyetler yürütmektedir. Örneğin; CIPA internet sitesinde yetiştiricilik ürünlerinin hangi mevsimde ne şekilde tüketilmesi gerektiği konusunda önerilerde bulunmaktadır.²⁰³ Aynı zamanda, örgüt, sektörü ulusal düzeyde, AB düzeyinde ve uluslararası alanda temsil etmektedir.²⁰⁴

Sonuç olarak, Fransa’da AB mevzuatına göre ‘üretici örgütü’ olarak tanınmış örgüt sayısı oldukça fazla olup bu örgütler balıkçılık kaynaklarının yönetiminde önemli rollere sahiplerdir. Bununla birlikte, örgütlerin arz ve talep arasındaki dengenin sağlanmasında henüz yeterli başarıya ulaşamadıkları görülmektedir. Reformla birlikte, üretim ve pazarlama planı oluşturma çalışmalarının örgütlerin bu yöndeki başarısını arttıracığına inanılmaktadır. Fransa’da üretici örgütlerinin ulusal ve uluslararası düzeyde genellikle temsil gücü yüksek olup bu örgütler sektörü üyelerinin çıkarları doğrultusunda yönlendirme konusunda başarılı kuruluşlardır. Profesyonel yöneticiler istihdam eden bu örgütler vakitlerinin çoğunu denizde geçiren balıkçıların karadaki işlemlerini

---

²⁰⁰ TR-11-IB-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi kapsamında 25 Şubat 2015 tarihinde Fransız Üretici Örgütü SA.TH.O.AN ile gerçekleştirilen toplantı sonucunda elde edilen bilgi (Fransa Ziyaretine katılım sağlanmamış ve fakat proje çalışma grubu üyesi olarak bahsi geçen bilgiler ziyarete ilişkin proje raporlarından elde edilmiştir).

²⁰¹ Fransızca: Comité Interprofessionnel des Produits de l’Aquaculture, C.I.P.A.

²⁰² CIPA, “Le CIPA”, Erişim Tarihi: 03.06.2015.

<<http://www.poisson-aquaculture.fr/le-cipa/>>

²⁰³ CIPA, “Idées Cuisine”, Erişim Tarihi: 03.06.2015.

<<http://www.poisson-aquaculture.fr/idees-cuisine/>>

²⁰⁴ CIPA, “Rôles et Missions”, Erişim Tarihi: 03.06.2015.

<<http://www.poisson-aquaculture.fr/roles-et-missions/>>

yürütmelerine, hakları ile çıkarlarını korumalarına ve sektörü (piyasayı) takip etmelerine yardımcı olmaktadır.

4.1.1.2. Hollanda’da Üretici Örgütleri

15-19 Eylül 2014 ve 25-26 Şubat 2015 tarihlerinde Hollanda’ya gerçekleştirilen ziyaretler ile Hollanda’dan Türkiye’ye gelen uzmanların sunumları doğrultusunda elde edilen bilgilere göre, Hollanda’da su ürünlerine özgü 14 üretici örgütü ve 3 üst yapılanma mevcuttur.²⁰⁵ Üretici örgütleri AB tarafından tanınmış örgütler olmasına rağmen bahsi geçen üç üst örgüt AB mevzuatınca ortaya konan ‘üretici örgütü birliği’ olarak AB tarafından tanınmamışlardır.²⁰⁶ Üst örgütlerden biri olan VisNed, demersal avcılık yapan teknelerin %75’ini temsil etmekte, ulusal düzeyde, AB düzeyinde ve birçok uluslararası kuruluşta üyelerin temsili ve kota yönetimi görevlerini yürütmektedir.²⁰⁷

Nederlandse Vissersbond ise bir diğer üst örgüttür. Örgüt, üyelerin genel çıkarlarını korumak, lobicilik faaliyetleri yürütmek ve üyelerin devletin karar alma mekanizmasında temsilini sağlamak gibi görevler üstlenmektedir.²⁰⁸

VisNed ve Nederlandse Vissersbond son yıllarda birleşmek için çabalamış; bunun sonucunda 2014 yılında Coöperatieve Visserij Organisatie (Kooperatif Balıkçılık Örgütü - CVO) adı altında bir çatı örgütü oluşturulmuştur. Oluşturulan yeni örgüte ekolojik etiketleme (Marine Stewardship Council (MSC)²⁰⁹ ve Friend of the Sea (FoS)²¹⁰

²⁰⁵ TR-11-IB-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi kapsamında 15-19 Eylül 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen Hollanda ziyareti sonucunda elde edilen bilgi; European Commission, “Facts and Figures on the Common Fisheries Policy”, **a.g.e.**, s. 32.

²⁰⁶ List of the recognised producers' organisations in the fishery and aquaculture sector, OJ C 293, 25.11.2005, s. 38-39.

²⁰⁷ VisNed, “Public consultation on new framework of Technical Measures in Fisheries”, Erişim Tarihi: 04.06.2015.

<http://ec.europa.eu/dgs/maritimeaffairs_fisheries/consultations/technical-measures/contributions/documents/visned_en.pdf>

²⁰⁸ TR-11-IB-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi kapsamında 25-26 Şubat 2015 tarihlerinde gerçekleştirilen Hollanda ziyareti sonucunda elde edilen bilgi.

²⁰⁹ **MSC Sertifikası:** Deniz Koruma Konseyi (Marine Stewardship Council - MSC) tarafından gerçekleştirilen sertifikasyon çalışması, sürdürülebilir deniz ürünleri için dünyanın önde gelen belgelendirme ve doğaya uyumlu etiketleme programıdır. MSC etiketlemeleri alışveriş yaparken veya dışarıda yemek yerken tüketicilere en iyi çevresel seçim yapmak için kolay bir yol sağlar. MSC’nin internet sitesinde her ülkede MSC mavi etiketini almış olan ürünlerin listesi vardır. Böylece tüketiciler bu markalardan satın alarak hem sürdürülebilir üretimi elde edilen balıkları tükettiklerinden emin olmakta hem de balıkçılık sektöründe sürdürülebilirliği sağlamaktadır (Bkz.: Marine Stewardship Council, Erişim Tarihi: 04.05.2015, <<https://www.msc.org/>>).

²¹⁰ **FoS Sertifikası:** Friend of the Sea (Deniz Dostu) Sivil Toplum Örgütü tarafından gerçekleştirilen sertifikasyon sistemi ile tüketiciler aldıkları ürünlerin sürdürülebilir avcılık veya yetiştiricilikten elde

sertifikaları) çalışmaları yürütme, üretim ve pazarlama planı hazırlama ve karaya çıkarma zorunluluğuna ilişkin yeni projeler geliştirme görevleri verilmiştir.²¹¹

2011 yılı itibarıyla toplam 364.964 ton üretime sahip olan Hollanda'da avcılık sektöründe toplam 1.768 kişi istihdam edilmektedir.²¹² Hollanda Ekonomik İşler Bakanlığı temsilcisi ile 15 Eylül 2015 tarihinde yapılan görüşmede Hollanda'daki balıkçıların %90-95'inin üretici örgütlerine üye olduğu ifade edilmiştir.²¹³ Hollanda'da üretici örgütlerinden önce örgütlenme yapıları Kooperatifler Kanunu'na göre oluşmuş, daha sonra AB mevzuatına uyumlu olan kooperatifler ulusal yasal statülerini muhafaza etmekle birlikte, tanınarak 'Kooperatif Üretici Örgütü' adını almışlardır. Hollanda'da aynı zamanda üç adet mezat da Kooperatifler Kanunu'na göre kurulmuş balıkçı kooperatifleri tarafından işletilmektedir. Hollanda'da mezatı işleten kooperatiflerin yanı sıra ağ-yakıt sağlayan kooperatifler bulunmaktadır. Bir balıkçı aynı anda gerek üretici örgütüne gerek mezatı işleten kooperatife gerekse ağ-yakıt sağlayan kooperatife üye olabilmektedir.²¹⁴

Öncelikle, Hollanda'da da üretici örgütleri kaynakların yönetimine katılmak konusunda önemli bir role sahiptir. Bununla birlikte, AB tarafından Hollanda'ya tahsis edilen toplam kota Hollanda tarafından üretici örgütlerine değil doğrudan balıkçılara dağıtılmaktadır.²¹⁵ Bireysel Transfer Edilebilir Kota²¹⁶ (ITQ) olarak adlandırılan bu sistem ile örgütler yerine bireysel olarak balıkçılara tahsis edilen kota miktarları balıkçılar tarafından kiralanabilmekte veya satış yoluyla devredilebilmektedir.²¹⁷

---

edildiğinden emin olmaktadır. Uluslararası bağımsız sertifikasyon kurumları tarafından incelenen ürünler sertifikasyon gerekliliklerini karşıladıkları takdirde FoS Sertifikası'na sahip olmaktadır (Bkz.: Friend of the Sea, Erişim Tarihi: 04.05.2015, <<http://www.friendofthesea.org/about-us.asp?ID=9>>).

²¹¹ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 25-26 Şubat 2015 tarihlerinde gerçekleştirilen Hollanda ziyareti sonucunda elde edilen bilgi.

²¹² European Commission, "Facts and Figures on the Common Fisheries Policy", **a.g.e.**, s. 16 ve 21.

²¹³ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 15 Eylül 2015 tarihinde Hollanda Ekonomik İşler Bakanlığı Temsilcileri ile gerçekleştirilen toplantı sonucunda elde edilen bilgi.

²¹⁴ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 15-19 Eylül 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen Hollanda ziyareti sonucunda elde edilen bilgi.

²¹⁵ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 15-19 Eylül 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen Hollanda ziyareti sonucunda elde edilen bilgi.

²¹⁶ Bireysel kota sistemi 1990'lı yıllardan itibaren Hollanda devleti ile balıkçıların kaynakları birlikte yönetmesine yol açmıştır. Bununla birlikte, o yıllarda yaklaşık 250 balıkçıya ayrı ayrı tahsis edilen bireysel kotaların hükümet tarafından tek tek kontrolünün zor olacağı tahmin edilmiştir. Bu sebeple devlet tarafından balıkçılardan örgütlenmeleri talep edilmiştir. Böylece, devlet bireysel olarak balıkçıları değil örgütleri denetlemeyi amaçlamıştır.

²¹⁷ Emel Arpacı Erdi, **Türkiye'de Balıkçılık Yönetimindeki Kota Uygulamaları**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2010, s. 5.

Üretici örgütleri kotaların yönetiminden ve bahsi geçen transferlerin gerçekleştirilmesinden sorumlu tutulmuşlardır.²¹⁸ Söz konusu sistem balıkçılar arasında kurallara uyulması için sosyal kontrolü de oldukça geliştirmiştir.²¹⁹ Kota yönetimi üretici örgütlerine üyeleri üzerinde yaptırım uygulama ve karar alma mekanizmasında yer alma hususlarında güç sağlarken Vissersbond Üretici Örgütü Başkanı ile yapılan görüşmede kotaya tabi olmayan türleri avlayan örgütlerin de avcılık lisansları sayesinde güçlü olabilecekleri vurgulanmıştır.²²⁰

Fransa'dakine benzer şekilde, Hollanda'da üretici örgütleri kota yönetiminde önemli bir rol oynarken piyasanın düzenlenmesinde daha az etkin olabilmişlerdir. Hollanda'da elektronik mezat sistemi kullanılmaktadır. Bu yüzden ürünlerin fiyatı serbest rekabet koşullarına göre alıcılar tarafından belirlenmektedir.²²¹ Üretici örgütlerinin taban fiyat belirleyememesi ve üyelerin ürünlerini bireysel olarak satması örgütlerin piyasanın düzenlenmesinde işlevsel olmalarını zorlaştırmaktadır.

Üretici örgütleri konusunda diğer AB düzenlemelerine ilişkin uygulamalara bakıldığında; Hollanda 2019 yılına kadar geçerli olan depolama mekanizmasını kullanmama kararı almıştır. Bunun yerine örgütler üyelerinden topladıkları aidatlar ile kendi depolama mekanizmalarını oluşturmaktadırlar.²²²

Üretici örgütlerinin üstlendiği önemli rollerden bir diğeri ise üyelerinin temsiliyetidir. Hollanda'da üretici örgütlerinin AB tarafından kurulan Bölgesel Danışma Konseyleri'nde rolleri vardır. Su ürünleri sektörünün paydaşı olarak Danışma Konseyleri'nde karar alma mekanizmasında yer alıp, balıkçılık yönetimine ilişkin AB'ye

---

²¹⁸ Marloes Kraan, TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi - Alt-Faaliyet 3.1.1 kapsamında gerçekleştirilen Hollanda'daki Üretici Örgütleri Sunumu, 26 Mart 2014, s. 6; TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 15-19 Eylül 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen Hollanda ziyareti sonucunda elde edilen bilgi.

²¹⁹ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 17 Eylül 2014 tarihinde Hollanda'daki Wieringen Üretici Örgütü ile gerçekleştirilen toplantı sonucunda elde edilen bilgi.

²²⁰ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 25 Şubat 2015 tarihinde Hollanda'daki Vissersbond Üretici Örgütü Başkanı ile gerçekleştirilen toplantı sonucunda elde edilen bilgi.

²²¹ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 15-19 Eylül 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen Hollanda ziyareti sonucunda elde edilen bilgi.

²²² TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 25 Şubat 2015 tarihinde Hollanda'daki Vissersbond Üretici Örgütü Başkanı ile gerçekleştirilen toplantı sonucunda elde edilen bilgi.

görüş iletmektedirler. Fakat bu görüşlerin her zaman dikkate alınmadığı ifade edilmektedir.²²³

Diğer bir düzenleme olan branşlararası örgüt Hollanda'da bulunmamaktadır. Ayrıca henüz herhangi bir örgütün kurallarının yaygınlaştırılmasına başvurulmamıştır.

Sonuç olarak, Hollanda'da da üretici örgütlerinin Fransa'daki örgütler gibi kaynakların yönetimine katılım konusunda piyasadaki arz-talep dengesini sağlamaktan daha başarılı oldukları görülmüştür. Hollanda'da üretim ve pazarlama planının henüz netlik kazanmadığı gözlemlenmiştir. Bazı üretici örgütleri bu plana eleştirel yaklaşmaktadırlar. Üretim ve pazarlama planının kağıt üzerinde kaldığı, mevzuata uygun halde hazırlanması veya işlevsel halde uygulanması için üretici örgütlerinin 4-5 yıla ihtiyaçları olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte, Hollanda'da su ürünleri piyasasına ilişkin en önemli özellik piyasadaki şeffaflıktır. Hollanda'da yaygın olarak kullanılan elektronik mezat sistemi fiyatların serbest rekabet koşulları içerisinde belirlenmesine yardımcı olmaktadır. 'Üretici örgütü' olarak tanınmadan önce 'kooperatif' olarak kurulan ve bu ulusal yasal statülerini korumakta olan üretici örgütleri, mezatı işleten kooperatifler ve kamu kurumları ile istişare içerisinde üyelerinin temsiliyetini sağlamakta ve piyasanın düzenlenmesine ve şeffaflığına katkıda bulunmaktadırlar.

4.1.1.3. İsveç'te Üretici Örgütleri

23-27 Haziran 2014 ve 25-26 Şubat 2015 tarihleri arasında İsveç'e çalışma ziyaretleri gerçekleştirilmiş ve su ürünlerine ilişkin paydaşlarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İsveç AB düzenlemeleri ile oluşturulan 7 üretici örgütüne sahiptir. 2011 yılı itibarıyla toplam 179.836 ton üretime ve avcılıkta tam zamanlı çalışan 974 kişiye²²⁴ sahip olan İsveç'te balıkçıların %60'ı üretici örgütlerine üyedir.²²⁵ Bununla birlikte, AB mevzuatı dışında, ulusal yasalarla düzenlenmiş İsveçli Balıkçılar Federasyonu adı altında bir çatı örgüt mevcuttur. Söz konusu çatı örgüt ülke çapında bir organizasyon olup örgüte 1000 balıkçı üyedir. Bu üyelerin 670'i bahsi geçen 7 üretici örgütünden birine

²²³ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 25 Şubat 2015 tarihinde Hollanda'daki Vissersbond Üretici Örgütü Başkanı ile gerçekleştirilen toplantı sonucunda elde edilen bilgi.

²²⁴ European Commission, "Facts and Figures on the Common Fisheries Policy", **a.g.e.**, s. 16 ve 21.

²²⁵ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 23-27 Haziran 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen İsveç ziyareti sonucunda elde edilen bilgi (İsveç Ziyaretine katılım sağlanmamış ve fakat proje çalışma grubu üyesi olarak bahsi geçen bilgiler ziyarete ilişkin proje raporlarından elde edilmiştir).

üyerdir. Federasyon üyelerini hem ulusal düzeyde hem de AB düzeyinde temsil etmektedir. Aynı zamanda Bölgesel Danışma Konseyleri'ne, ICES (Uluslararası Deniz Araştırmaları Konseyi) ve BALTFISH (Baltık Denizi Balıkçılık Forumu) gibi bölgesel örgütlere katılım sağlamaktadır.²²⁶

İsveç'te üretici örgütlerine kota yönetimine ilişkin verilen roller Hollanda'daki ile benzerdir. Hem demersal hem de pelajik türler için İsveç ulusal kotaya sahip olsa da ITQ sistemi sadece pelajik türler için geçerlidir. Pelajik türler için İsveç ulusal kotası bireysel olarak balıkçılara dağıtılmaktadır. Üretici örgütü balıkçılara dağıtılan bu kotanın yıl içerisinde planlamasını yapmakla görevlidir.²²⁷

Kota yönetiminin dışında İsveç'te üretici örgütleri arz ve talebin düzenlenmesinden de sorumludurlar. İsveç'teki en büyük üretici örgütü olan Fiskebacshan Pelajik Üretici Örgütü ile yapılan görüşmede, piyasanın düzenlenmesine ilişkin olarak, örgütün ürünlerin satışında doğrudan bir rolü olmadığı ve üyelerinin gerçekleştirdikleri satışlardan pay almadıkları ifade edilmiştir. Bununla birlikte, üretici örgütleri tarafından üretim ve pazarlama planları hazırlanmaya başlanmıştır.²²⁸

Üretici örgütlerinin yönetiminde bulunanlar çoğunlukla balıkçılardan oluşmaktadır. İdari yapı ise başka mesleklerden profesyonel olarak istihdam edilen kişiler tarafından yürütülmektedir. Bahsi geçen planların hazırlanmasından üretici örgütlerinin idari yapıları sorumludur.²²⁹

İsveç'te üretici örgütü kurabilmek için üyelerin devlet tarafından tanınmış balıkçılar olması gerekmektedir. Aynı zamanda kurulan üretici örgütlerinin de Şirketler Kurulu tarafından onaylanması ve kayıt altına alınması zorunlu tutulmuştur.²³⁰ Ayrıca, üretici

---

²²⁶ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 23-27 Haziran 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen İsveç ziyareti sonucunda elde edilen bilgi.

²²⁷ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 23-27 Haziran 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen İsveç ziyareti sonucunda elde edilen bilgi.

²²⁸ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 25 Haziran 2014 tarihinde İsveç'teki Fiskebacshan Pelajik Üretici Örgütü ile gerçekleştirilen toplantı sonucunda elde edilen bilgi.

²²⁹ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 25 Haziran 2014 tarihinde İsveç'teki Fiskebacshan Pelajik Üretici Örgütü ile gerçekleştirilen toplantı sonucunda elde edilen bilgi.

²³⁰ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 24 Haziran 2014 tarihinde İsveç Tarım Kurulu Temsilcileri ile gerçekleştirilen toplantı sonucunda elde edilen bilgi.

örgütü olarak tanınmak için başvuracak grupların ulusal yasal statülerinin ‘ekonomik birlik’ (economic association) olması gerekmektedir.²³¹

İsveç, Hollanda ile benzer şekilde, AB’nin sağladığı depolama yardımıyla yararlanmamaktadır. Ayrıca İsveç’te üretici örgütleri birliği ve branşlararası örgüt bulunmamaktadır.²³²

Sonuç olarak, İsveç’te üretici örgütlerine ilişkin görülen en önemli özellik örgütler ile kamu otoriteleri arasında oluşan güven ve diyalog ortamıdır. İsveç’te kamu kurumları tarafından düzenli olarak üretici örgütlerine AB düzenlemelerine ilişkin bilgi ve eğitim verilmektedir. Aynı zamanda, üretici örgütleri üretim ve pazarlama planı görevini veya sürdürülebilir balıkçılığa ilişkin girişimleri sadece bir zorunluluk olduğu için değil gerekli olduğunu düşündükleri için gerçekleştirmektedirler. İsveç’te kota yönetiminde söz sahibi olan örgütler hem piyasanın düzenlenmesinde hem de karar alma mekanizmasına katılımda güçlü rollere sahiptirler. Üretici örgütlerinin genel olarak güçlü oldukları, AB mevzuatına uygun hareket ettikleri ve görevlerini yerine getirmek konusunda sıkıntı yaşamadıkları gözlemlenmiştir.

4.1.1.4. Diğer Üye Ülkelerden Örnekler

TR-11-IB-AG-01 No’lu Proje kapsamında gerçekleştirilen ziyaretler sayesinde ayrıntılı bilgi elde edilen üç Üye Ülke dışında, İspanya, İtalya gibi ülkemiz ile benzer balıkçılık geleneklerine sahip ülkelerdeki su ürünlerine ilişkin üretici örgütlerine yönelik uygulamaların incelenmesi önem arz etmektedir. Bu ülkelere ilişkin bilgiler bahsi geçen Eşleştirme Projesi kapsamında ülkemize gelen uzmanlar ve literatür taraması aracılığıyla elde edildiği için ilk üç ülkeye göre oldukça kısıtlıdır. Buna rağmen, aynı balıkçılık geleneklerine sahip olduğumuz Akdeniz ülkelerine de tez içerisinde değinmek Türkiye’nin izleyebileceği adımlara ilişkin önerilere yön verebilmek açısından oldukça önemlidir.

---

²³¹ Camilla Burman, “Common organisation of the markets in fishery and aquaculture products”, TR-11-IB-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi kapsamında 26 Şubat 2015 tarihinde İsveç Tarım Kurulu Temsilcileri ile gerçekleştirilen toplantı sunumu, s. 9.

²³² TR-11-IB-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi kapsamında 23-27 Haziran 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen İsveç ziyareti sonucunda elde edilen bilgi.

a. İspanya

İspanya’da, su ürünlerinde örgütlenmeye ilişkin farklı yapılanmalar bulunmaktadır. Bununla birlikte, su ürünlerine yönelik İspanya’daki en köklü örgütlenme tipi 17. yüzyıldan beri profesyonel olarak varlığını sürdüren ‘cofradia’ adındaki loncalar olup diğer örgütlenme tipleri 1980’li yıllardan sonra oluşturulmuştur.²³³ Mevcut durumda İspanya’da, su ürünleri ile doğrudan ilişkili örgüt tipleri üç grupta toplanmaktadır: cofradialar, tekne sahipleri birlikleri ve AB üretici örgütleri.²³⁴

Söz konusu üç örgüt tipi içerisinde cofradialar geleneksel yapılarıyla oldukça önemli bir yer tutmaktadırlar. Öncelikli olarak, cofradialar kar amacı gütmeyen, kamuya ait örgütlerdir. Profesyonel olarak balıkçılık faaliyetlerinin yürütüldüğü her bölgede (kıyı şeridinde) cofradia kurulması zorunludur. Bu örgütler doğrudan merkezi hükümete bilgi vermektedirler. Balıkçılık yapan herkesin bu örgütler ile bağlantısının olması gerekmektedir.²³⁵

Cofradialar eşit oranlarda üyeliğe sahip, tekne sahipleri ve balıkçılıkta çalışanlardan (tayfa) oluşmaktadır. Cofradiaların tüm üyeleri genel kurulda eşit oya sahiptir. Cofradialara hem küçük ölçekli hem de endüstriyel balıkçılar üye olabilmektedir. Bununla birlikte, endüstriyel balıkçılar cofradialara bağlı olmalarına rağmen genellikle tekne sahiplerine yönelik birliklerde yer almaktadırlar. Bu sebeple cofradialar uygulamada genellikle küçük ölçekli ve yarı-endüstriyel balıkçılardan oluşmaktadırlar.²³⁶

Cofradialar genel olarak aşağıdaki görevleri üstlenmektedir:

- Üyelerinin sosyal ve ekonomik çıkarlarını korumak,
- Üyeleri için tekne ve av aracı alımını kolaylaştırıcı kredi kaynakları kullanmak,
- Sosyal amaçlara yönelik yapıların inşa edilmesini sağlamak,
- Örgütü, sektörün yönetimi ve korunması amaçlarını başarmak için bir araç olarak kullanmak,

²³³ J.L. Suarez de Vivero, M.C. Frieyro de Lara, J. Jurado Estevez, “The Role of Spanish Fishing Organizations in the Management of Fisheries: Traditional and Industrial Organizations”, **Proceedings of 1995 ICES Annual Science Conference**, CM 1995/S: 3, s. 2

²³⁴ Juan L. Alegret, “Contesting Claims: Spain Fishermen’s Organisations”, **SAMUDRA Report: The Triannual Journal of the International Collective in Support of Fishworkers**, No. 54, November 2009, s. 17.

²³⁵ **A.e.**, s. 17.

²³⁶ **A.e.**, s. 18.

- Balığın ilk satışının kontrolü ve düzenlenmesine yönelik hizmetleri geliştirmek.²³⁷

Cofradialar ayrıca bölgesel ve ulusal federasyonlar olarak çatı örgütler oluşturmuşlardır.

Piyasa düzenine ilişkin olarak, cofradialar mezatı işletmekte fakat fiyat belirlemesi yapmamaktadırlar. Tekne sahiplerine cofradialar tarafından mezatta gerçekleştirilen satışlardan avans verilmektedir. Ayrıca bu örgütler mezatın gerçekleştirildiği günden birkaç gün sonra ödeme yapan alıcılardan da ödemeleri tahsis etmektedirler. Cofradialar yaptıkları işlemler karşılığında alıcılardan ve/veya satıcılardan (balıkçılardan) ürünün satışının yüzde 1,5'i ile 3'ü arasında bir pay almaktadırlar.²³⁸

Söz konusu örgütler, ayrıca, üyelerin kabulü, avcılık zamanının kontrolü, av araçlarının belirlenmesi, avlanma bölgesi ve avlanma zamanı yasaklarına yönelik üyelerine kurallar getirebilmektedirler. Bu örgütlerin bir diğer önemli rolü ise üyeleri üzerinde yaptırım gücüne sahip olmalarıdır. Örneğin; kurallara uymayanların ürünlerinin mezatta satışına izin verilmemekte veya bu ürünler en son sırada, düşük fiyattan satılmaktadır. Diğer yaptırımlar ise sosyal olarak soyutlanma veya ortak hizmetlerin kurallara uymayan üyeye temin edilmemesi olarak sıralanabilmektedir.²³⁹

Yüzyıllar boyunca değişimlere uğrayarak varlığını sürdüren cofradiaların yanı sıra İspanya'da 'tekne sahipleri birlikleri' (vessel owners' associations) oluşturulmuştur. Söz konusu birlikler cofradialardan farklı olarak sadece tekne sahiplerini temsil etmektedirler. Tekne sahipleri birliklerine daha çok endüstriyel balıkçılar üyedir. Tekne sahipleri birlikleri bölgesel ve ulusal çatı örgütlere de sahiplerdir.²⁴⁰

Cofradiaların ve birliklerin yanı sıra, İspanya'da, AB uyum süreci ile birlikte, Ortak Balıkçılık Politikası piyasa düzeni içerisinde Birlik tarafından üretici örgütlerine verilen desteklerden faydalanmak amacıyla üretici örgütleri oluşturulmuştur. Yasal olarak incelendiğinde, geleneksel örgütlenme tipi olan cofradiaların dışında üretici örgütlerinin kurulmasının sebebi cofradiaların AB'nin üretici örgütü tanımına uymamalarıdır. AB'de üretici örgütleri bireysel olarak üreticilerin (balıkçıların) girişimiyle kurulmaktadırlar.

²³⁷ A.e., s. 18.

²³⁸ A.e., s. 18-19.

²³⁹ Ramon Franquesa, "Fishermen Guilds in Spain (Cofradias): Economic Role and Structural Changes", **IIFET 2004 Japan Proceedings**, July 2004, Tokyo, Japan, s. 3.

²⁴⁰ Juan L. Alegret, **a.g.e.**, 2009, s. 18.

Cofradialar her ne kadar ekonomik olarak aktif olsalar da üyelerinin hem balıkçılardan hem de sektör çalışanlarından oluşması bu örgütlerin üretici örgütü olarak tanınmalarını engellemiştir.²⁴¹ Bu sebeple, cofradiaların tekne sahibi üyeleri farklı isimler altında örgütlenmiş ve cofradiaların içerisinde üretici örgütleri oluşturulmuştur (örneğin: OPESCAYA, Biskay Üretici Örgütü, OPEGUI).²⁴² İspanya’da hem bölgesel hem de ulusal düzeyde üretici örgütleri vardır.²⁴³

Aslına bakıldığında, bu üç örgütün üstlendiği roller birbirleri ile çakışmaktadır.²⁴⁴ Örgütlerin hepsi üyelerini kamu kurumları karşısında temsil etmek, üyelerine teknik ve yasal tavsiyelerde bulunmak, ürünün pazarlanmasına yardımcı olmak, istatistiki veri toplamak ve üyelerine eğitim sağlamak gibi görevler üstlenmişlerdir. Üretici örgütleri cofradialardan farklı olarak mezatta gerçek bir alıcı gibi hareket etmekte ve böylece ürünün fiyatının belirlenmesinde etkili olmaktadır. Reformla birlikte üretici örgütlerini cofradialardan ayıran bir diğer husus da üretim ve pazarlama planı hazırlamaları konusunda getirilen zorunluluktur. Ayrıca, Birlik’in desteklediği müdahale mekanizmalarını kullanarak üyelerinin ürününü piyasadan geri çekmekte ve fiyat düşüşünü engellemektedirler.²⁴⁵

Son olarak, İspanya’da INTERATUN ve AQUAPISCIS olmak üzere iki adet yetiştiricilik branşlararası örgütü bulunmaktadır. Söz konusu örgütler sektörel çıkarları korumayı amaçlamakta, ürünleri tanıtıcı faaliyetler yürütmekte ve sektörel çalışmaların geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.²⁴⁶

Sonuç olarak, İspanya’da geleneksel olarak var olan cofradiaların hala su ürünleri piyasasının düzenlenmesinde oldukça güçlü rollere sahip oldukları bilinse de AB kurallarına göre oluşturulan üretici örgütleri cofradialardan farklı rollere ve etkinliğe

---

²⁴¹ Juan-Luís Alegret, “Alternative Management Models to Deal with the Purse Seiner Crisis in Catalonia (Spain)”, **European Social Sciences Fisheries Network**, Brest, 18-20 September 1997, s. 14.

²⁴² Kepa Astorkiza, Ikerne del Valle, Inmaculada Astorkiza, “Fisheries Policy and the Cofradías in the Basque Country: The Case of Albacore and Anchovy”, Working Papers, **Public University of Navarre**, January 1998, s. 11.

²⁴³ Omar Corrado Díaz, TR-11-IB-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi - Alt-Faaliyet 1.1.2 Görev Raporu, İspanya Tarım Bakanlığı’ndan katılan Uzman, 21-25 Temmuz 2014, s. 15.

²⁴⁴ J.L. Suarez de Vivero, **a.g.e.**, s. 4

²⁴⁵ European Commission, “Facts and Figures on the Common Fisheries Policy”, **a.g.e.**, s. 44.

²⁴⁶ “The Spanish Tuna Industry Held Its First Major National Conference”, Erişim Tarihi: 12.06.2015.

<<http://tunaseiners.com/online/the-spanish-tuna-industry-held-its-first-major-national-conference/>>

AQUAPISCIS, “Presentación de Aquapiscis”, Erişim Tarihi: 12.06.2015

<<http://www.aquapiscis.org/index.php>>

sahiplerdir. Aslında bu örgütlerin cofradiaların içinden çıkan tekne sahipleri tarafından oluşturulması örgütler arasında bir bağ kurmaktadır. Üretici örgütleri geleneksel yapıdaki örgütleri koruyarak AB fonlarından faydalanmak için bir köprü olarak görülmektedir. Bununla birlikte, üretici örgütlerinin zamanla artan rollerinin İspanya'daki örgütlerin AB fonlarından faydalanmasını sağlamak dışında bu örgütleri piyasanın düzenlenmesinde daha etkin bir hale getireceğine inanılmaktadır.

b. İtalya

İtalya'da da İspanya'daki ile benzer bir örgütlenme yapısı olduğu düşünülmektedir. İtalya'da su ürünlerine ilişkin örgütler kooperatif, birlik ve üretici örgütü olarak kurulmuşlardır. Bununla birlikte sektörün önemli bir kısmı kooperatifler tarafından temsil edilmekte olup su ürünlerinde kooperatifçilik 1800'lü yılların sonundan itibaren başlamıştır.²⁴⁷

İtalya'da kooperatiflerin bir araya gelmesi ile oluşan Lega Pesca, Federcoopesca ve the AGCI Pesca adındaki üç kooperatif birliği (üst örgüt) İtalya balıkçılık sektörünü en çok temsil eden örgütlerdir.²⁴⁸ Bu örgütler, kooperatiflerin çıkarlarını korumak ve temsiliyetini sağlamak gibi görevler üstlenmektedirler.²⁴⁹ Bahsi geçen kooperatifler ve bu kooperatiflere ilişkin 3 üst birlik dışında İtalya'da su ürünlerine ilişkin bir diğer önemli örgüt ise Federpesca adındaki kuruluştur. Federpesca 1968 yılında tekne sahiplerini ve balıkçılık işletmelerini temsil etmek amacıyla kurulmuş bir federasyondur. Söz konusu Federasyon'un amacı kamu kurumlarına ve AB kurumlarına karşı tekne sahiplerini ve balıkçılık endüstrisini temsil etmek ve korumaktır.²⁵⁰ Federpesca aynı zamanda 2001 yılında kurulan ve AB tarafından tanınan Avcılık Üretici Örgütleri Birliği'nin (FEDER OP. IT) kurulmasını da teşvik etmiştir. FEDER OP. IT AB tarafından tanınan üretici örgütlerinin teşvik edilmesi, koordinasyonu ve geliştirilmesi görevlerini üstlenen bir birliktir.

---

²⁴⁷ PESCAMED Project, "Development of Cooperation in the Mediterranean fishery sector: the world of labour, producers' organizations, consumers associations and training (PESCAMED)", **the Mediterranean Agronomic Institute of CIHEAM-IAMBari**, 2011, s. 203.

²⁴⁸ Jesús Iborra Martín, "Fisheries in Italy", **European Parliament, Directorate-General for Internal Policies of the Union**, Brussels, IPOL/B/PECH/NT/2008_01, 2008, s. 29.

²⁴⁹ Lega Pesca, "Chi Siamo", Erişim Tarihi: 12.06.2015.

< http://www.legapesca.coop/contentpartviewer.aspx?ID=*chisiamo>

Federcoopesca-Confcooperative, "Chi Siamo", Erişim Tarihi: 12.06.2015. <<http://www.federcoopesca.it/>>

²⁵⁰ Stefano Cataudella and Massimo Spagnolo (eds), **The State of Italian Marine Fisheries and Aquaculture**, Ministero delle Politiche Agricole, Alimentari e Forestali (MiPAAF), Italy, 2011, s. 179.

İtalya’da 2013 yılı itibarıyla AB tarafından tanınmış 45 üretici örgütü bulunmaktadır. Bu örgütlerden 31’i FEDER OP. IT’e üyedir. FEDER OP. IT’e üye her bir üretici örgütü üretim ve pazarlama planı hazırlamak zorundadır.²⁵¹ Son olarak, İtalya’da bir adet avcılık ve yetiştiricilik sektörüne ilişkin branşlararası örgüt bulunmaktadır. O.I. Filiera Ittica adındaki branşlararası örgüt 2004 yılında oluşturulmuş olup FEDER OP. IT söz konusu örgütün üyelerinden biridir. Bu örgüt, piyasada şeffaflığı, ürün arz ve kalitesi ile tüketici bilgisini sağlamak, eğitim faaliyetleri, tanıtım kampanyaları yürütmek, üyelerini temsil etmek gibi görevler üstlenmektedir.²⁵²

İtalya’da tanınmış olan üretici örgütlerinin piyasayı düzenlemedeki rolleri hakkında yeterli bilgi elde edilememiştir. Bu örgütlerin üretim ve pazarlama planlarını henüz hazırlayıp hazırlamadıklarına ve depolama mekanizmasını kullanıp kullanmayacaklarına ilişkin yeterli kaynak bulunamamıştır. Sonuç olarak, yapılan araştırmalar neticesinde İtalya’da su ürünlerine ilişkin karmaşık ve birbirleri ile iç içe geçmiş örgüt tipleri olduğu görülmüştür. Doğrudan sektöre ilişkin kurulmuş kooperatifler, tekne sahipleri birlikleri ve üretici örgütlerinin dışında lojistik, AR&GE, deniz güvenliği, sertifikasyon gibi konularda kurulmuş ve sektöre dolaylı olarak katkıda bulunan örgütler de bulunmaktadır. Kooperatifler gibi geleneksel örgüt yapılarının muhafaza edilmesi, bu örgütlerin sektör üzerinde hala oldukça etkin olduklarını; üretici örgütlerinin ise İspanya’daki örgütler gibi alternatif ve tamamlayıcı örgütler olarak kurulduklarını düşündürmektedir.

4.1.2. Türkiye’deki Su Ürünlerine İlişkin Örgütlenme Yapıları

Türkiye’de su ürünlerinde örgütlenme sektördeki avcılık ve yetiştiricilik faaliyetlerini yürüten sektör paydaşlarının bir araya gelerek oluşturdukları kooperatifler ile başlamıştır. Su ürünleri kooperatiflerinin geçmişi incelendiğinde; bu kooperatiflerin ülkenin kuruluşunun ilk yıllarından beri var olan zirai amaca yönelik kooperatiflere nazaran genç oluşumlar olduğu görülmektedir.²⁵³ Su ürünleri kooperatifçilik hareketi 1942 yılında Halk Bankasının öncülüğünde başlamıştır.²⁵⁴ Her ne kadar 1950’li yıllardan

²⁵¹ FEDER OP. IT, “Chi Siamo”, Erişim Tarihi: 12.06.2015.

<<http://www.federop.it/>>

²⁵² FEDER OP. IT, “l’organizzazione Interprofessionale”, Erişim Tarihi: 12.06.2015.

<<http://www.federop.it/lorganizzazione-interpersonale/>>

²⁵³ Vahdet Ünal ve Murat Yercan, “Türkiye’de Su Ürünleri Kooperatifleri ve Balıkçılar İçin Önemi”, Ege Üniversitesi, **Su Ürünleri Dergisi**, Sayı 23, Cilt (1-2), 2006, s. 222.

²⁵⁴ Süleyman Arısoy, “Türkiye Su Ürünleri Kooperatifleri Hareketinin Stratejisi Ne Olmalı?”, **Balık ve Balıkçılık**, Cilt: XXII, Sayı: 3, Haziran 1974, s. 19.

itibaren hem örgütlenmenin öneminin artması hem de Marshall Planı'nın kooperatif organizasyonları şeklinde örgütlenen balıkçılara ekonomik ve teknik yardım vaadinde bulunması sebebiyle su ürünlerinde kooperatifçilik yoğunlaşsa da tarımsal örgütlenme ile kıyaslandığında su ürünlerindeki örgütlü hareketin yetersiz kaldığı görülmüştür.²⁵⁵

Bu sebeple, 1969 yılında 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun çıkarılması ve kooperatifçiliğin derli toplu bir mevzuata kavuşması ile birlikte su ürünlerinde kooperatifçilik de reform sürecinden geçmiştir.²⁵⁶ Türkiye'de 1973 yılında 133 adet kooperatif, 4 kooperatif bölge birliğiyle hızlanan su ürünleri kooperatifleşmesi,²⁵⁷ günümüzde 549 kooperatif ve 16 kooperatif bölge birliğine²⁵⁸ ulaşmıştır (Tablo 4.1). Mevcut durumda su ürünleri kooperatifleri hala 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu altında faaliyet göstermektedir.

Tablo 4.1: Türkiye'de Mevcut Su Ürünleri Kooperatifleri (31.05.2015 tarihine kadar)²⁵⁹

TABİ OLDUĞU KANUN	BİRİM KOOPERATİFLER			KOOP. BÖLGE BİRLİKLERİ			
	TÜRÜ	SAYISI	ORTAK SAYISI	TÜRÜ	SAYISI	ORTAK KOOP. SAYISI	ORTAK SAYISI
1163, 3476 S.K.	SU ÜRÜNLERİ	549	30.632	SU ÜRÜNLERİ	16	224	14.658
TABİ OLDUĞU KANUN	KOOP. MERKEZ BİRLİKLERİ						
	SAYISI	ORTAK BİRLİK SAYISI	ORTAK KOOP. SAYISI	ORTAK SAYISI			
1163, 3476 S.K.	1	15	215	13.566			

Kaynak: Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, 2015.

1940'lı yıllardan beri gelişen su ürünleri kooperatifçiliğinin yanı sıra AB'ye uyum sağlamak amacıyla örgütlenmeye yönelik yeni bir düzenlemeye gidilmesi hedeflenmiş; bu hedefe yönelik olarak mülga Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu çıkartılmıştır. Söz konusu Kanun'un yürürlüğe girdiği 2004 yılından bu yana su ürünleri sektöründe üretici birliği adı altında toplam 33 üretici örgütlenmesi

²⁵⁵ Vahdet Ünal ve Murat Yercan, **a.g.e.**, s. 222.

²⁵⁶ Kadir Doğan ve Metin Timur, "Balıkçılık Sektöründe Su Ürünleri Kooperatiflerinin Rolü Ve Örgütlenme Yapıları", **Türkiye 9. Tarım Ekonomisi Kongresi**, Şanlıurfa, Türkiye, 22-24 Eylül 2010, cilt.2, s. 855.

²⁵⁷ Orhan Akyol, Tevfik Ceyhan ve Vahdet Ünal, "Marmara Bölgesi Su Ürünleri Kooperatif ve Derneklerinin Lüfer Balıkçılığındaki Rollerini", **Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi**, 23 (3-4), 2006, s. 379.

²⁵⁸ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, "Tarımsal Örgütlenme Tablosu", **Tarım Reformu Genel Müdürlüğü**, Geçerlilik Tarihi: 31.03.2015, Erişim Tarihi: 21.04.2015.

<<http://www.tarim.gov.tr/TRGM/Menu/12/Faaliyetler>>

²⁵⁹ **A.e.**

gerçekleşmiştir (Tablo 4.2).²⁶⁰ Söz konusu birliklere üye olan balıkçılar ve yetiştiriciler aynı zamanda kooperatiflere de üye olabilmektedirler.

Tablo 4.2: Türkiye’de Mevcut Su Ürünleri Üretici Birlikleri (31.05.2015 tarihine kadar)²⁶¹

TABİ OLDUĞU KANUN	ÜRETİCİ BİRLİKLERİ		
	ÜRÜN GRUPLARI	BİRLİK SAYISI	ÜYE SAYISI
5200 S.K.	SU ÜRÜNLERİ	33	1.248
TABİ OLDUĞU KANUN	ÜRETİCİ MERKEZ BİRLİKLERİ		
	ÜRÜN GRUPLARI	ÜYE BİRLİK SAYISI	ÜYE SAYISI
5200 S.K.	SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLERİ	12	490
5200 S.K.	DENİZ ÜRÜNLERİ AVCILARI	8	166
	TOPLAM	20	656

Kaynak: Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, 2015.

Ülkemizde su ürünlerine yönelik ulusal düzeyde 3 çatı örgüt bulunmaktadır. Bunlardan ilki 2004 yılında 1163 sayılı Kanun’a göre kurulan ve 15 Kooperatif Bölge Birliği’nin bir araya gelerek oluşturduğu Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği (SÜR-KOOP)’dir. Diğer bir çatı örgüt ise 5200 sayılı Kanun’a istinaden 2012 yılında kurulan Deniz Ürünleri Avcıları Üretici Merkez Birliği (DEM-BİR)’dir. Üçüncü çatı örgüt ise yetiştiricilik sektöründeki birliklerin 2009 yılında kurdukları Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliği (SUYMERBİR)’dir.

Türkiye’de su ürünleri kooperatif ve birlikleri hem avcılık hem de yetiştiricilik üzerine kurulabilmektedirler. Bununla birlikte; uygulamada kooperatifler avcılık yapanları kapsarken; üretici birlikleri hem avcılık hem de yetiştiricilik üzerine kurulmuşlardır. 2013 yılı itibarıyla toplam 607.515 ton su ürünleri üretimine sahip olan ülkemizde, balıkçılıkta çalışan kişi sayısı 33.455’tir.²⁶² Ülkemizde kooperatif ortağı olan balıkçılar aynı zamanda birliklere de üye olabilmektedirler. Bu sebeple, oluşacak tekrarı önlemek için, sadece kooperatiflere ortak olan kişi sayısı (30.632) dikkate alındığında balıkçılıktan çalışanların yaklaşık %90’ının en az bir örgüte üye olduğu bilinmektedir.

²⁶⁰ A.e.

²⁶¹ A.e.

²⁶² Türkiye İstatistik Kurumu, “Su Ürünleri İstatistikleri”, Ankara, 2013, s. 5 ve 40.

Kooperatifler genellikle küçük ölçekli balıkçılardan oluşmaktadır. Deniz ürünleri avcılarını üretici birlikleri ise su ürünleri avcılığı kooperatiflerine hala ortak olan veya bu kooperatiflerden ayrılan daha çok büyük ölçekli balıkçılardan oluşmaktadır. TR-11-IB-AG-01 No’lu Proje kapsamında, İstanbul Deniz Ürünleri Avcıları Üreticileri Birliği ile yapılan görüşmede Birlik temsilcisi Birlik’in kuruluş amacını açıklarken; kooperatiflerin küçük ölçekli balıkçılar da olmak üzere çok sayıda balıkçıyı içerdiğini, bu sebeple karar mekanizmasında büyük ölçekli balıkçılar olarak söz sahibi olmadıklarını ve sektöre etki edemediklerini belirtmiştir. Bu sorunlarını gidermek için büyük ölçekli balıkçılar bir araya gelerek birlik kurmuşlar ve bu yolla sektörde ve karar alma mekanizmasında daha etkin olmayı amaçlamışlardır.²⁶³ Bununla birlikte, her ne kadar üretici birliklerinin amaçları 5200 sayılı Kanun ile kooperatiflere nazaran kapsamlı olarak ifade edilse de üretici birlikleri için belirtilen görevlerin büyük bölümü kooperatiflerin görevleri ile örtüşmektedir.²⁶⁴

Türkiye’deki su ürünleri örgütlerinin kuruluş amaçları ve görevlerinin, ortaklarının/üyelerinin çıkarlarını korumak, piyasadaki ürün arzını ve fiyatlarını düzenlemek²⁶⁵ gibi, AB’deki örgütlerle benzer olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, söz konusu örgütlerin piyasanın düzenlenmesine ilişkin olarak uygulamada yeterince aktif olmadıkları düşünülmektedir. Su Ürünleri Kooperatifleri Ana Sözleşmesi’nde balıkçıların ürünlerini ortağı oldukları kooperatife teslim etmeleri gerektiğine ilişkin bir hüküm bulunmaktadır.²⁶⁶ Bu hüküm, ortakların ürünlerinin pazarlamasının kooperatif eli ile gerçekleşmesi gerektiğini göstermektedir. Bununla birlikte, 10. Kalkınma Planı’nda balıkçıların kooperatifleri genellikle devlet yardımlarının teminine ve vergi indirimlerinden yararlanmaya yönelik bir araç olarak gördükleri; su ürünleri kooperatiflerinin pazarlama sisteminde istenilen paya, arz ve talep dengesini oluşturan etkinliğe ve aldığı kararı genele yayma hakkına sahip olmadıkları ifade edilmektedir.²⁶⁷ 5200 sayılı Kanun’un ise

²⁶³ TR-11-IB-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi kapsamında 6 Haziran 2014 tarihinde İstanbul Deniz Ürünleri Avcıları Üreticileri Birliği Başkanı ile Gerçekleştirilen Toplantı.

²⁶⁴ Serpil Yılmaz, Ruhan Erdilal ve Turhan Kebapçioğlu, “Su Ürünleri Sektöründeki Ekonomik Organizasyonlardan Üretici Birlikleri”, **Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, 22(2), 2009, s. 226.

²⁶⁵ Bkz.: Su Ürünleri Kooperatifleri Ana Sözleşmesi, **a.g.e.**, Madde 6 ve 7; Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, “Tarımsal Üretici Birliği Tüzüğü”, **Tarım Reformu Genel Müdürlüğü**, Erişim Tarihi: 02.04.2015, Madde 5.

<<http://www.tarim.gov.tr/TRGM/Lists/KutuMenu/Attachments/24/%C3%96RNEK%20Tar%C4%B1msal%20%C3%9Cretici%20Birli%C4%9Fi%20T%C3%BCz%C3%BC%C4%9F%C3%BC.pdf>>

²⁶⁶ “Sınırlı Sorumlu Su Ürünleri Kooperatifi Ana Sözleşmesi”, **a.g.e.**, Madde 11(c).

²⁶⁷ Kalkınma Bakanlığı, “Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018): Su Ürünleri Özel İhtisas Komisyonu Raporu”, Ankara, 2014, s. 17.

üreticilere ürünlerini üretici birliklerine teslim etmek konusunda bir zorunluluk getirmemesi birliklerin ürünün pazarlanmasında kısıtlı rol oynamalarına sebep olmaktadır.

Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği'nde Belediyeler tarafından işletilen su ürünleri hallerindeki ürün satış amaçlı yazıhane ve büro gibi işyerlerinin %30'unun tahsisinde su ürünleri kooperatiflerine, kooperatif bölge birliklerine ve merkez birliklerine öncelik tanınmaktadır. Buna rağmen, 2013 yılı verilerine göre 339.046 ton olan ülkemizin toplam deniz ürünleri avcılığının sadece %1,8 (5.897 ton) kooperatifler ve birlikler aracılığıyla pazarlanmaktadır. Toplam avcılık miktarının %60,6'sının (200.099 ton) pazarlaması komisyoncular (kabzımal) tarafından gerçekleştirilmektedir.²⁶⁸ Örgütler üzerine gerçekleştirilen çalışmalar da bu durumu ele almaktadır. Örneğin, İzmir ili su ürünleri kooperatiflerine yönelik 2008 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada ele alınan kooperatiflerin sadece %59'unun pazarlama faaliyeti yürüttüğü tespit edilmiştir.²⁶⁹ Marmara Bölgesi'nde yapılan diğer bir çalışmada da ele alınan kooperatiflerin çoğu (%74) ortakları tarafından avlanan balığı pazarlayamamakta, örgütlere ait soğuk zincirler olmadığı için ürünlerin pazarlanması komisyonculara bırakılmaktadır.²⁷⁰

Hem kooperatifler hem de birlikler dikkate alındığında, ürünler örgüt eliyle değil balıkçılar tarafından çoğunlukla komisyoncuya veya nadiren doğrudan perakendeciye/restoranlara satılmaktadır. Kooperatifler ve birlikler tüzel kişilik olarak su ürünleri hali ve toptan satış merkezini işletme hakkına sahiptirler.²⁷¹ Özellikle Ege Bölgesi'nde olmak üzere ülkemizde kooperatifler tarafından işletilen 'balık satış yeri' adı altında su ürünleri toptan satış merkezleri ve perakende satış yerleri bulunmaktadır. Burada hem kendi ortaklarının ürünleri hem de diğer balıkçıların ürünleri satılmaktadır. Buna rağmen, balıkçılar ürünlerini ortağı oldukları kooperatifler yerine komisyoncular aracılığıyla satmayı tercih etmektedirler. Bu durumun komisyonculara olan bağımlılık (geçmişten gelen finansal borçlar), kooperatiflerce balıkçı barınakları içerisindeki balık

²⁶⁸ Türkiye İstatistik Kurumu, **a.g.e.**, s. 30

²⁶⁹ Vahdet Ünal, Adnan Tokaç, Zafer Tosunoğlu, Okan Akyol, Hüseyin Özbilgin, Huriye Göncüoğlu, "İzmir İli Su Ürünleri Kooperatifleri ve Sorunları", Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları VII. Ulusal Kongresi Bildiriler Kitabı, **Kıyı Alanları Yönetimi (KAY) Türkiye Milli Komitesi**, ODTÜ, Ankara, Cilt 1, 27-30 Mayıs 2008, s. 2.

²⁷⁰ Okan Akyol, v.d., **a.g.e.**, 2006, s. 382.

²⁷¹ Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği, **a.g.e.**, Madde 7 ve 18.

satış yerlerinde satılan ürünlerden devlete vergi ödenmesi²⁷² gibi çeşitli hususlardan kaynaklandığı söylenebilir.

Ülkemizde su ürünleri örgütleri tarafından avcılık veya yetiştiricilik ürünleri için üretim ve pazarlama planı hazırlama zorunluluğu bulunmamaktadır. Ayrıca kooperatif ve birlikler piyasanın düzenlenmesi ilişkin AB'deki destekler gibi doğrudan herhangi bir destek almamaktadırlar. Bununla birlikte, Kırsal Kalkınma Hibe Programları ve Bakanlık kredilendirme sistemi ile belirli illerdeki (kırsal alanlardaki) örgütlere finansal destek sağlanmaktadır. Ancak Tarım Reformu Genel Müdürlüğü personeli ile yapılan görüşmede Kırsal Kalınma Hibe Programları altında verilen desteklerden su ürünleri örgütlerinin henüz yeterince faydalanmadıkları (sadece 1 kooperatife buzlama makinesi desteği verildiği) bildirilmiştir.²⁷³ Bunun en önemli sebebinin, yapılan yatırımın maliyetinin %50'sinin örgüt tarafından karşılanması gerekliliği (örgütün bu maliyeti karşılayamaması veya karşılamak istememesi) olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, proje başvurusunda bulunmak için gerekli olan bürokratik işlemlerin çokluğu örgütlerin bu desteklere başvurması önünde bir engel olarak görülmektedir. Kooperatifler ve birlikler genellikle ürün depolarını kendi bütçeleri ile kurmakta ve bunun için herhangi bir destek almamaktadırlar. Bu yolla kurulan depo sayısının miktarlarının ise az olduğu bilinmektedir. Örneğin, 2006 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada Marmara Bölgesi'nde örneklenen kooperatiflerin %57'sinin soğuk hava deposunun bulunmadığı belirtilmiştir.²⁷⁴

Bakanlığımız tarafından sağlanan düşük faizli krediler kapsamında ise sektörde faaliyet gösteren Su Ürünleri Kooperatiflerinden, 2002-2009 yılları arasında 2 kooperatife sabit yatırım olarak toplam 160.000TL; 3 kooperatife ise işletme sermayesi olarak

---

²⁷² Balıkçı Barınakları Yönetmeliği gereğince barınaklarda tabii afetler sonucunda meydana gelecek hasarların onarımı ve barınağın geliştirilmesi, büyütülmesi amacıyla ileride yapılacak tevsii inşaatların karşılığı olarak her yılın brüt gelirinin (gayri safi) %10'unun barınak işletmecisi tarafından Hazineye yatırılması zorunlu tutulmaktadır (Balıkçı Barınakları Yönetmeliği, **a.g.e.**, Madde 14). Bununla birlikte SÜR-KOOP tarafından Milli Emlak Genel Müdürlüğü'nün kooperatifin brüt gelirini sadece bağlanan teknelerden alınan ücretlerden değil kooperatifin tüm gelirleri (balık satışları vb.) üzerinden hesapladığı; bu sebeple ortakların balıklarını kooperatifler aracılığıyla satmak istemedikleri iddia edilmektedir (SÜR-KOOP, "Balıkçı Barınakları Problemi", Yayın Tarihi: 25.04.2014, Erişim Tarihi: 20.06.2015, <<http://www.surkoop.com/Icerik2.aspx?ID=94>>).

²⁷³ GTHB, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Kırsal Kalkınma ve Kredilendirme Daire Başkanlığı'nda görev yapan Sayın Muharrem Satar ve Sayın Hakan Arslan ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen bilgi Kırsal Kalkınma ve Kredilendirme Daire Başkanlığı'nda görev yapan Sayın Muharrem Satar ve Sayın Hakan Arslan ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen bilgi Kırsal Kalkınma ve Kredilendirme Daire Başkanlığı, Tarih: 23.06.2015.

²⁷⁴ Okan Akyol, v.d., **a.g.e.**, 2006, s. 382.

170.000TL geri ödemeli kredi verilmiştir.²⁷⁵ Bununla birlikte, Bakanlık tarafından yürütülen kredilendirme 2014 yılı itibarıyla sona erdiği için örgütler ancak Ziraat Bankası'nın Bakanlık'tan bağımsız olarak verdiği kredilerden faydalanacaklardır.

Ülkemizde, kooperatiflere ve birliklere ulusal düzenlemeler ile sağlanan destekler dışında AB tarafından AB müktesebatına uyum için IPARD kapsamında verilen destekler bulunmaktadır. Fakat bir önceki IPARD Programında üretici örgütleri desteklerden faydalanamadıkları için bu destekler bireysel olarak şirketlere verilmiştir. Buna ilişkin olarak, IPARD programı kapsamında Temmuz 2011- Ağustos 2014 tarihleri arasında sözleşme imzalanan 5 tanesi su ürünleri işleme tesisi ve 3 tanesi soğuk hava ve şoklama tesisi olmak üzere 8 proje vardır. Bu program vasıtasıyla toplam ödenen hibe, %25'i ulusal kaynaklar ve %75'i AB kaynakları olmak üzere, 10.036.000 TL'dir.²⁷⁶ IPARD 2014-2020 Programı ile proje miktarının ileriki yıllarda örgütlerin başvuruları ile birlikte artacağına inanılmaktadır.

Türkiye'deki su ürünleri örgütlerinin piyasanın düzenlenmesi dışında kaynakların yönetimine katılma konusundaki rolleri AB'deki örgütlerden farklıdır. Bunun en önemli sebebi AB'de kota yönetimi mevcutken ülkemizde kota yönetiminin sadece mavi yüzgeçli orkinos için uygulanmasıdır. Ton balığı (orkinos) av miktarı kotaları Atlantik Ton Balıklarının Korunması Uluslararası Komisyonu (ICCAT) tarafından dağıtılmaktadır. Ülkemize tahsis edilen kota Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü tarafından kura ile balıkçı gemilerine dağıtılmakta; bu dağıtımda ve gemilerin kota miktarlarının kullanımının denetiminde örgütler herhangi bir rol oynamamaktadırlar. Bununla birlikte, ICCAT'ın orkinosla ilgili uygulamaları konusunda SÜR-KOOP'a eğitim kursu düzenleme yetkisi verilmiştir. Ayrıca, canlı orkinos taşıma işlemi için SÜR-KOOP tarafından milli gözlemci tahsis edilmektedir.²⁷⁷

Bunun dışında üretici örgütleri kaynakların yönetimine ilişkin olarak Bakanlık tarafından çıkarılan tebliğlere görüş vermekte ve üniversiteler gibi bilimsel kuruluşlarla kaynaklar hakkında bilimsel çalışmalar gerçekleştirebilmektedirler. Üretici örgütleri, ortaklarının/üyelerinin avladıkları miktarlar konusunda ortaklarına/üyelerine herhangi bir

²⁷⁵ Muharrem Satar, Kırsal Kalkınma ve Kredilendirme Daire Başkanlığı Bilgi Notu, Erişim Tarihi: 23.06.2015, s. 17.

²⁷⁶ **A.e.**, s. 17.

²⁷⁷ Mavi Yüzgeçli Orkinos Balıklarının Avcılığı, Taşımacılığı, Besiciliği, İhracat ve İthalatına İlişkin 2015 Yılı Uygulama Genelgesi, Genelge No: 48, Madde 2(ç) ve Ek 2.

kural koymasa da örgütler tarafından kaynakların sürdürülebilir kullanımı, avcılık teknikleri ve araçları, avcılık ve yetiştiricilik sektörünün temel sorunları gibi hususlarda çeşitli toplantı, kongre ve çalıştaylar düzenlenmektedir.

SÜR-KOOP tarafından 2013 yılından bu yana balıkçılığa ilişkin her türlü sorunun tartışıldığı ‘Balık ve Balıkçılık Çalıştayı’ düzenlenmekte ve sektör paydaşları ile bir araya gelinmektedir.²⁷⁸ Bununla birlikte, SÜR-KOOP tarafından ‘1. Türkiye Balıkçılığının Sorunları ve Çözüm Önerileri Sempozyumu’ 2014 yılı Mayıs ayında gerçekleştirilmiş olup Sempozyum’da balıkçılıkta kota uygulamasına geçiş, gırgır ve trol avcılığında usul ve esaslarının değerlendirilmesi, su ürünleri kooperatifçiliği ve sorunları başlıkları altında birçok panel, söyleşi ve sunumlara yer verilmiştir.²⁷⁹ SÜR-KOOP ayrıca 2015 yılından itibaren sektör paydaşlarına bilgi sağlamak amacıyla ‘SÜR-KOOP Haber’ başlıklı süreli bir bülten yayınlamaktadır. Ayrıca, Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliği (SUYMERBİR) tarafından üç yıldır ‘Su Ürünleri Yetiştiriciliği Çalıştayı’ düzenlenmektedir. Çalıştaylar kapsamında sektör paydaşları tarafından su ürünleri yetiştiriciliği sektörü ile ilgili pazarlama, üretim ve üretimin planlanması, tüketimin artırılması, yem ve desteklemeler gibi konularda yaşanan sorunlar ele alınmaktadır.

Piyasanın düzenlenmesi ve kaynakların yönetimi dışında su ürünleri kooperatifleri ve üretici birliklerine ilişkin bir diğer husus ise bu örgütlerin yönetim yapılarıdır. Örgütlerin yöneticileri genellikle balıkçılar arasından seçilmekte olup bu örgütlerin başında profesyonel olarak istihdam edilen idari yöneticiler bulunmamaktadır. Örneğin, 2008 yılındaki araştırmaya göre İzmir ilindeki kooperatiflerin %35 dışarıdan 1 kişi, %14’ü ise 2 kişi istihdam etmektedir. Yaklaşık olarak %50’sinin ise istihdam ettiği herhangi bir çalışanı bulunmamaktadır.²⁸⁰ Kooperatiflerde kooperatifçilik eğitimine sahip profesyonel kişilerin istihdam edilmeyişinin ve bu hususta Bakanlık ve/veya üniversiteler tarafından sağlanan

---

²⁷⁸ “Yunanistan’ın Selanik Şehrinde “3. Balık ve Balıkçılık Çalıştayı” Düzenlendi”, **SÜR-KOOP Haber**, Mart 2015, Yıl: 1, Sayı: 3, s. 5.

²⁷⁹ Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, “1. Türkiye Balıkçılığının Sorunları ve Çözüm Önerileri Sempozyumu”, Yayınlanma Tarihi: 06.05.2014, Erişim Tarihi: 13.06.2015.

<<http://mugla.tarim.gov.tr/Sayfalar/GormeEngellilerDetay.aspx?OgeId=17&Liste=Haber>>

²⁸⁰ Vahdet Ünal v.d., **a.g.e.**, 2008, s. 3.

yeterli düzeyde bir eğitimin olmayışının su ürünlerine ilişkin kooperatiflerin gelişmesine engel teşkil ettiğine inanılmaktadır.²⁸¹

AB ile karşılaştırılması gereken diğer hususlar ise branşlararası örgütler ve kuralların yaygınlaştırılmasıdır. Fakat Türkiye’de su ürünleri sektöründe branşlararası örgütlere yönelik ve örgüt kurallarının üye olmayanlara yaygınlaştırılmasına ilişkin bir düzenleme olmadığı için böyle bir karşılaştırma yapılamamaktadır.

Sonuç olarak, ülkemizde su ürünlerinde örgütlenme 1950’li yıllarda başlamış ve artarak devam etmiştir. Balıkçıların önemli bir kısmının örgütlü olduğu su ürünleri sektöründe söz konusu örgütlenme eğilimine rağmen örgütlerin AB ile aynı yapısal ve işlevsel özelliklere sahip olmadıkları düşünülmektedir. Ülkemizde su ürünleri sektöründe çalışanların eğitim seviyeleri genellikle ilkokul ve ortaokul düzeyinde seyretmektedir. Örneğin, 2008 yılındaki araştırmaya göre İzmir ilindeki kooperatiflere üye balıkçıların %92’si ilkokul ve ortaokul düzeyinde eğitim almışlardır.²⁸² Ayrıca 2014 yılında, İstanbul’da faaliyette olan su ürünleri kooperatiflerine ilişkin yapılan bir çalışmada, bu kooperatiflerin ortaklarının %48’inin ilköğretim, %36’sının ise lise mezunu oldukları görülmüştür.²⁸³ Bu durumun su ürünleri sektöründe örgütlenme bilincinin yeterince oluşmamasına yol açtığı düşünülebilir.

2014 yılı içerisinde kooperatif ve birliklere gerçekleştirilen saha ziyaretlerinde örgütlerin, ortaklarına/üyelerine yeterli ekonomik, teknik ve sosyal destek veremedikleri ve ortaklarından/üyelerinden yeterli finansal destek alamadıkları ifade edilmiştir.²⁸⁴ Finansal açıdan yaşanan bu sıkıntının örgütlere genellikle küçük ölçekli ve düşük gelir düzeyine sahip balıkçılar ile tayfaların üye olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Örneğin, 2014 yılında gerçekleştirilen bir araştırmaya göre İstanbul’daki kooperatiflerin ortaklarının %37’sinin geliri 1250-1749 TL arasındaki iken %29’unun geliri 750-1249 TL arasındadır.²⁸⁵ Bu sebeple, söz konusu ortaklar üyesi oldukları kooperatife yeterli finansal katkı sağlamakta zorluk çekmektedirler. Yeterli finansal kaynağı olmayan bu örgütler

²⁸¹ Vahdet Ünal, Okan Akyol, Tevfik Ceyhan, Huriye Göncüoğlu, “Akyaka (Gökova Körfezi) Su Ürünleri Kooperatifinin İşleyişi, Av Miktarı ve Fiyat İlişkisi Üzerine Araştırmalar”, **Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri, BAP Projesi**, No: 2005/SÜF/009, Yayınlanma Tarihi: 2007, s. 1.

²⁸² Vahdet Ünal v.d., **a.g.e.**, 2008, s. 2.

²⁸³ Metin Karademir, Mehmet Emin Arat, “Su Ürünleri Kooperatiflerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: İstanbul İli Örneği”, **Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi**, Cilt 11, Sayı 41, Ocak 2014, s. 146.

²⁸⁴ 4 Haziran, 5-6 Haziran ve 9-10 Haziran 2014 tarihlerinde Elazığ, İstanbul ve Muğla’daki üretici örgütlerine gerçekleştirilen ziyaretler sonucu elde edilen bilgi.

²⁸⁵ **A.e.**, s. 146.

piyasayı düzenlemek amacıyla soğuk hava depoları kuramamakta, ürün satışına müdahale edememekte, planlama yapamamakta ve ortaklarına/üyelerine gerekli desteği ve piyasa bilgisini sağlayamamaktadırlar. Söz konusu bu kısır döngü yeterli bilgilendirme ve eğitim çalışmaları olmaması, balıkçılarda süregelen ekonomik sorunlar ve kısa dönemli düşünme alışkanlığı, örgütlerde devam eden profesyonel yönetici eksikliği ve finansal sorunlar sebebiyle varlığını korumaktadır.

4.2. Pazarlama Standartları Açısından Karşılaştırma

4.2.1. Üye Ülkeler’de Pazarlama Standartları Uygulamaları

Üye Ülkeler’de pazarlama standartları ürünlerin karaya çıkış noktasından itibaren kalite ve boyut kategorilerine göre sınıflandırılmasını kapsamaktadır. Söz konusu sınıflandırmaların Üye Ülkeler’de uygulanışına ilişkin örnek Şekil 4.2’de sunulmaktadır. Fransa’daki Boulogne Sur Mer Mezatında satışa sunulan uskumru ve kedi balığına ait bu etiketleme örneklerinde balığın kalite sınıfı (örneklerde A kalite), ürünlerin boyutlarına göre partideki ağırlıkları, avlandıkları bölge ve net ağırlıkları gösterilmektedir.

Şekil 4.2: Pazarlama Standartlarına İlişkin Etiketleme Örneği (Fransa)²⁸⁶

Kaynak: Fransa, Bolougne Sur Mer Mezatı, 2014.

Benzer şekilde, Proje kapsamında İsveç’e ve Hollanda’ya gerçekleştirilen ziyaretlerden elde edilen diğer etiket örnekleri de Şekil 4.3’te gösterilmektedir.

²⁸⁶ TR-11-IB-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi Kapsamında 14.05.2014 Tarihinde Fransa Bolougne Sur Mer Mezatı’na Gerçekleştirilen ziyaret sonucunda elde edilen bilgi.

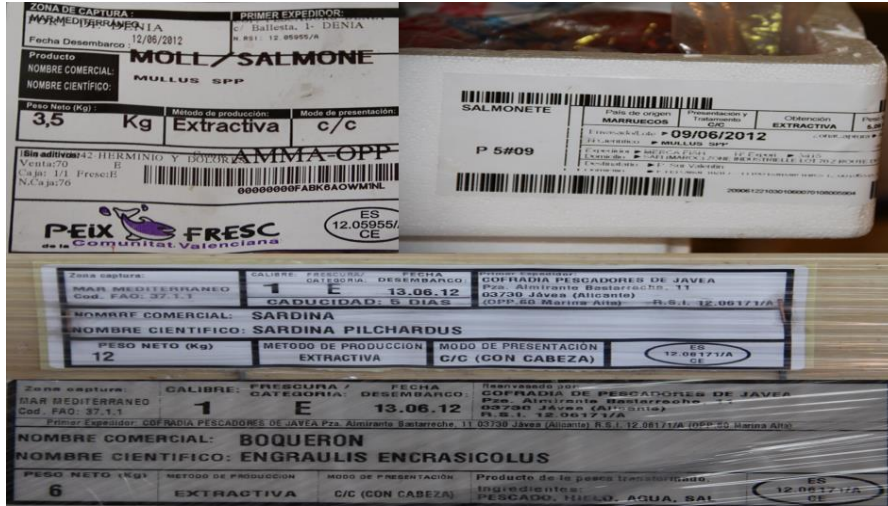
Şekil 4.3: Pazarlama Standartlarına İlişkin Etiketleme Örneği (İsveç ve Hollanda)²⁸⁷

Kaynak: İsveç, Göteborg Mezatı,2014; Hollanda, Urk Mezatı, 2014.

Bu örnekler, pazarlama standartlarına ilişkin düzenlemelerin Üye Ülkeler'deki uygulamalarda yer aldığını göstermektedir. Şekil 4.4'te gösterildiği üzere benzer örneklere İspanya'da da rastlanılmıştır. Bu örneklerin reformdan önce elde edilmesi, bazı Üye Ülkeler'in uzun süredir bu kurala uygun hareket ettiklerinin kanıtı olarak düşünülmektedir.

Şekil 4.4: Pazarlama Standartlarına İlişkin Etiketleme Örneği (İspanya)²⁸⁸

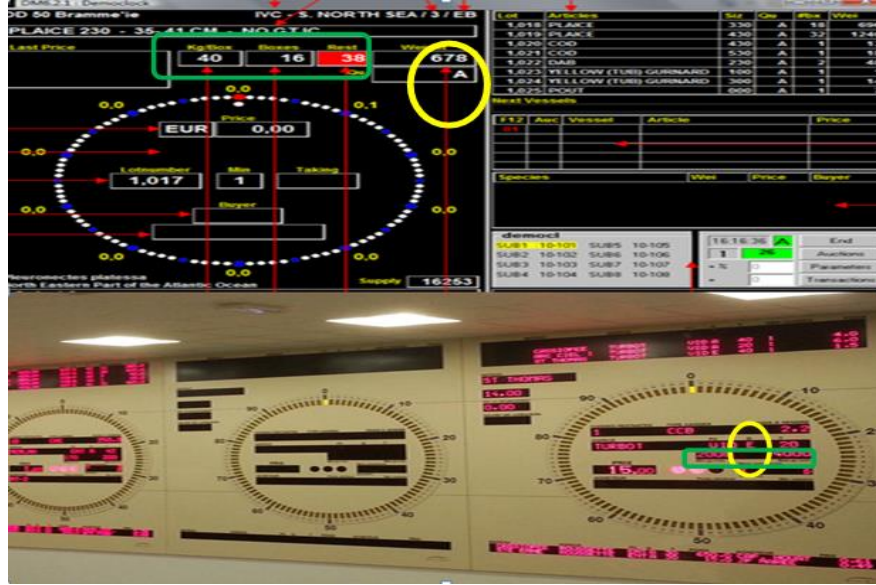
Kaynak: İspanya, Benia Mezatı, 2012.

²⁸⁷ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 26.06.2014 tarihli İsveç ziyareti ve 16.09.2014 tarihli Hollanda ziyareti sonucunda elde edilen bilgi.

²⁸⁸ Ferit Ömer Tiryakioğlu, "İspanya'daki 11-14 Haziran 2012 tarihli 'Balıkçılık Üretici Örgütleri Mevzuatının Uygulanması' konulu TAİEX çalışma ziyaretinde elde edilen fotoğraflar", GTHB, AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü.

Fransa'da ve Hollanda'da incelenen elektronik mezar sistemlerinde ise alıcıların ürünün satışının gerçekleştirildiği monitörden ürünün kalitesi ve ağırlığına ilişkin bilgi elde edebildikleri görülmüştür (Şekil 4.5).

Şekil 4.5: Elektronik Mezar Sisteminde Pazarlama Standartları²⁸⁹

Kaynak: Fransa, Bolougne Sur Mer Mezadı, 2014; Hollanda, Urk Mezadı, 2014.

Şekil 4.5'te üst tarafta gösterilen elektronik mezar sistemi ile İsveç, Danimarka, Hollanda ve İtalya'daki 12 mezattan, internet üzerinden doğrudan ürün satın alınabilmektedir. Bu sistemde alıcı satın almak istediği ürünün kalite standardı (sarı çember ile işaretli) ve partideki ürün miktarı (yeşil dikdörtgen ile işaretli) ile ilgili uzaktan bilgi edinebilmektedir. Şeklin alt tarafında gösterilen Fransa'daki elektronik mezar sisteminde de aynı şekilde alıcı monitör üzerinden ürünün kalite standardı (sarı çember ile işaretli) ve miktarına (yeşil dikdörtgen ile işaretli) ilişkin bilgi sahibi olabilmektedir.

Üye Ülkeler'deki uygulamalar ve aynı standartlara göre belirlenen kalite ve boyut sınıflandırmaları tüm alıcılar arasında ortak bir dilin oluşmasına yardımcı olmaktadır. Bu durum yanlış bilgi sağlanarak satıcılar arasında haksız rekabet oluşmasını engellemekte, alıcıların seçim yapmasını kolaylaştırmakta ve piyasada istikrarın sağlanmasına yardımcı olmaktadır.

²⁸⁹ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında 14.05.2014 tarihli Fransa ziyareti ve 19.09.2014 tarihli Hollanda ziyareti sonucunda elde edilen bilgi.

4.2.2. Türkiye’de Pazarlama Standartları Uygulamaları

Ülkemizde çeşitli düzenlemelerle avcılık ürünlerinin kalite sınıflandırması yapılmıştır. Bununla birlikte, daha önce bahsedildiği üzere²⁹⁰ bu düzenlemelerin ilga edilmesi piyasada böyle bir uygulamanın oluşmasını engellemiştir. İlgâ edilen düzenlemelerin yerine 2012 yılında Balıkçılık Ürünlerine Ait Duyusal Özellikler ve Toplam Uçucu Bazik Azot Limitleri Tebliği yürürlüğe girmiş olup bu Tebliğ gıda işletmelerine (balıkçılara) balıkçılık ürünlerinde duyusal muayene yapma ve avladıkları ürünlerin tazelik kriterlerini kayıt altına alma zorunluluğu getirmektedir. Fakat uygulamada söz konusu kriterler ürünlerin karaya çıkışından itibaren etiketlerde yer almamaktadır. Bu sebeple, Türkiye’de karaya çıkarılan ve mezata (hale) satış amacıyla getirilen ürünlerde AB’deki gibi kalite ve boyut standartlarının belirtildiği bir etiket bulunmamaktadır.

Şekil 4.6’da çeşitli su ürünleri halinde ürün satışına ilişkin örnekler bulunmaktadır. Görüldüğü üzere, ürünlerin üzerinde kalitesini ve boyutlarını belirten herhangi bir etiket bulunmamaktadır. Her ne kadar yapılacak denetimlerde balıkçılar avladıkları ürünlerin duyusal özelliklerine ilişkin bilgi verebilecek tecrübede olsalar da bu bilgilerin standardizasyonu, karaya çıkıştan itibaren ürünlerin kalite ve boyutlarına göre sınıflandırılması ve bu sınıflandırmaların herkesin görebileceği şekilde partilerdeki etiketlerde bulundurulması AB’ye uyum açısından gerekli görülen hususlardandır.

Şekil 4.6: Ülkemizdeki Su Ürünleri Hallerinden Ürün Satış Örnekleri²⁹¹

Kaynak: BSGM, Saha Ziyaretleri.

²⁹⁰ Bkz.: 3.2.2 Pazarlama Standartları

²⁹¹ “BSGM Saha Ziyaretleri Fotoğrafları”, Anonim.

4.3. Tüketici Bilgisi Açısından Karşılaştırma

4.3.1. AB’de ve/veya Üye Ülkeler’de Tüketici Bilgisi Uygulamaları

AB’de nihai tüketiciye sunulan ürünlerde türün bilimsel adı ve avlandığı bölgeden kullanılan av aracına kadar belirli bilgilerin²⁹² etiketler üzerinde sunulması zorunludur. Kullanılan av aracı, ürünün son tüketim tarihi ve çözülmüş olup olmadığı bilgilerinin etiketlerde bulundurulması zorunluluğu 2015 yılı itibarıyla yürürlüğe girdiği için AB Üye Ülkeleri’ne gerçekleştirilen ziyaretlerde bu bilgilerin hepsinin yer aldığı etiket örneklerine rastlanılamamıştır.

Bununla birlikte Hollanda’dan elde edilen etiket örneklerinde (Şekil 4.7) tüketiciye sunulan taze (işlenmemiş) ürünlerde zorunlu bilgilerin önemli bir kısmının yer aldığı görülmektedir.

Şekil 4.7: Tüketici Bilgisi Etiket Örnekleri (Hollanda)²⁹³

Kaynak: Hollanda Ziyareti, 2014.

Hollanda ziyaretlerinden elde edilen bu örneklerde satış amacıyla piyasaya sunulan taze balık ürünlerinde ürünün ticari ismi, fiyatı, hangi bölgede avlandığı, av aracı ve avlandığı sezon bulunmaktadır. Aşağıdaki şekilde (Şekil 4.8) ise İspanya’dan etiketleme

²⁹² Ayrıntılı bilgi için bkz.: 2.2.2.3 Tüketici Bilgisi.

²⁹³ TR-11-IB-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi kapsamında 19.09.2014 tarihli Hollanda ziyareti sonucunda elde edilen bilgi.

örnekleri bulunmaktadır. Bu örneklerde de ürünün ticari ve bilimsel ismi, avlanma bölgesi, üretim yöntemi, net miktarı, son tüketim tarihi, av aracı gibi zorunlu tüm bilgiler bulunmaktadır.

Şekil 4.8: Tüketici Bilgisi Etiket Örneği (İspanya)²⁹⁴

Kaynak: The Online Fishermen, 2014.

Reformun henüz yeni gerçekleşmesi sebebiyle zorunlu bilgilerin etiketlerde yer alması hususunun uygulamaların hepsine yansımadağı görülse de Üye Ülkeler’de üreticiler, özellikle üye oldukları örgütler aracılığıyla, tüketici tercihlerini dikkate almakta; ürünlerini gönüllü etiketlemelerle tüketici için daha cazip hale getirmeye çalışmaktadırlar. AB’nin gönüllü bilgilendirme kurallarına göre üreticiler ürünlerine ilişkin etiketlerde, ürünlerin avlandığı teknenin bayrak devletine ilişkin ayrıntılar, çevresel bilgiler, etiksel ve sosyal nitelikteki bilgiler ile üretim teknikleri, uygulamaları ve ürünün besin içeriği hakkında bilgiler verebilmektedirler. Üye Ülkeler de sektörü ve üreticileri gönüllü bilgilendirmelere ilişkin teşvik etmektedir.

Bu kapsamda, örneğin Hollanda’da Kooperatif Balıkçılık Örgütü (CVO), üyelerinin ürünlerinin MSC²⁹⁵ veya FoS²⁹⁶ sertifikası alması için çalışmalar yürütmektedir. Böylece tüketiciye, ürünlerin sürdürülebilir avcılık veya yetiştiricilikten elde edildiğine yönelik

²⁹⁴ The Online Fishermen, “Will USA follow Europe’s New Strict Seafood Rules?”, 15.12.2014, Erişim Tarihi: 28.06.2015.

<<http://www.theonlinefisherman.com/component/zoo/will-usa-follow-europe-s-new-strict-seafood-rules?Itemid=2386>>

²⁹⁵ Bkz.: 4.4.1.2. Hollanda’da Üretici Örgütleri, Dipnot.

²⁹⁶ Bkz.: 4.4.1.2. Hollanda’da Üretici Örgütleri, Dipnot.

bilgi verilmektedir. Ayrıca, tüketicileri bilinçlendirmek, tüketicinin talebini aşırı avlanan ürünlerden daha az tercih edilen ürünlere veya sürdürülebilir şekilde avlanan veya yetiştirilen ürünlere yönlendirmek amacıyla AB çapında kampanyalar yürütülmektedir.

4.3.2. Türkiye’de Tüketici Bilgisi Uygulamaları

Ülkemizde tüketiciye sunulan ürünlere ilişkin etiketlerde ürünün ticari adı ve fiyatı yer almaktadır. Bunun dışında, Türk Gıda Kodeksi Etiketleme Yönetmeliği’nde yer alan zorunlu bilgiler su ürünlerini de kapsamakta fakat uygulamada gıda işletmecisinin adı, tavsiye edilen tüketim tarihi gibi bilgilere etiketlerde yer verilmemektedir. Ayrıca ülkemizde su ürünlerinde etiketlemeye ilişkin özel bir düzenleme olmadığı için ürünlerin avlandığı bölge, bilimsel ismi, kullanılan av aracı gibi bilgiler yasal düzenlemeler ile üreticilerden talep edilmemekte ve bu sebeple ürünlerin üzerindeki etiketlerde yer almamaktadır. Aşağıda (Şekil 4.9) ülkemizde perakende satış yerlerinde tüketim amacıyla nihai tüketiciye sunulan su ürünlerine ilişkin etiketleme örnekleri yer almaktadır.

Şekil 4.9: Tüketici Bilgisi Etiket Örnekleri (Türkiye)²⁹⁷

Kaynak: BSGM, Anonim

Şekil 4.9’de gösterildiği üzere, satışa sunulan ürünlere ait etiketlerde sadece ürünün ticari ismi ve kilogram başına fiyatı yer almaktadır. Ülkemizde su ürünlerinde tüketicilerin bilgilendirilmesine yönelik etiketlere ilişkin düzenlemelerin AB düzenlemeleri ile birebir uyumlu olmaması sebebiyle, Türk Gıda Kodeksi Etiketleme Yönetmeliği ile sağlanan

²⁹⁷ “BSGM Saha Ziyaretleri Fotoğrafları”, Anonim.

mevcut düzenlemeler satış sırasında ürünlerin etiketlerinde birebir uygulansa dahi AB ile uyum açısından yeterli olmayacaktır.

Bununla birlikte, ülkemizde de AB'deki gibi tüketicileri bilgilendirmeye yönelik bazı çalışmalar yapılmaktadır. Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü tarafından 2015 yılı itibarıyla erişime açılan 'Balık Bul' isimli akıllı telefon uygulaması ile tüketiciler ülkemizde avlanan balık türleri, bu türlerin asgari avlanma boyları, tüketim için en doğru tarihler ve tüketim şekilleri hakkında bilgilendirilmektedir.

4.4. Piyasa İstihbaratı Açısından Karşılaştırma

4.4.1. AB'de Piyasa İstihbaratı Uygulamaları

Avrupa Komisyonu tarafından geliştirilen EUMOFA (European Market Observatory for Fisheries and Aquaculture), yani Avcılık ve Yetiştiricilik Ürünlerine İlişkin Piyasa Gözlemevi, 1379/2013 (AB) sayılı Tüzük çerçevesinde 'piyasa istihbaratı' başlığı altında geliştirilen ve yeni piyasa politikası için kullanılan temel araçtır. Bir piyasa istihbarat aracı olarak EUMOFA düzenli olarak haftalık fiyatlar, aylık pazar eğilimleri, yıllık arz zinciri boyunca yapısal veriler ve piyasa dinamiklerinin analizine ilişkin bilgiler sunmaktadır. Söz konusu veri tabanı, Üye Ülkeler'den, Norveç ile İzlanda'dan ve AB kurumlarından gelen verilerle desteklenmekte ve bu veriler İngilizce, Fransızca, Almanca ve İspanyolca olmaz üzere dört dilde internet üzerinden²⁹⁸ ve ayrıca basılı materyaller aracılığıyla yayınlanmaktadır.²⁹⁹ EUMOFA, avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinin, ithalat ve ihracat değerleri de dâhil, satışa sunulduğu yerlerin, miktarlarının ve değerlerinin doğrudan gözlemlenmesine olanak vermektedir. Tüm bu bilgilere ulaşmak için hazırlanan internet sayfası paydaşların farklı taleplerine göre basit bir veri tabanı sağlamaktadır.

Avcılık ve yetiştiricilik sektörlerinde piyasa analizinin, piyasanın düzenli işleyişinin ve yeni pazarlar bulmanın her geçen gün daha önemli hale geldiği bilinmektedir. Bu sebeple OPD düzenlemelerine uygun olarak EUMOFA, yani Piyasa Gözlemevi aracılığıyla sağlanan piyasa istihbaratı piyasanın düzenlenmesinde çok önemli bir role sahiptir. Üretici örgütlerine düşen en büyük rollerden biri piyasa istihbaratı için veri sağlamak ve piyasayı

²⁹⁸ EUMOFA İnternet Adresi: <http://ec.europa.eu/fisheries/market-observatory/> veya <http://www.eumofa.eu/>.

²⁹⁹ European Commission, "The EU Fish Market", European Market Observatory for Fisheries and Aquaculture Products (EUMOFA), 2014 Edition, s. 2.

bu araç sayesinde takip ederek üyelerine ürünlerini en iyi fiyattan satmak için fırsatlar yaratmaktadır. Bu noktada, üretim ve pazarlama planları örgütlerin, üyelerine ait üretim ve fiyat verilerini toplayıp Üye Devletler ve AB (EUMOFA) ile paylaşabilecekleri en önemli araçlardan biridir.

Avrupa Komisyonu Denizcilik ve Balıkçılık Genel Müdürlüğü temsilcileri ile TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında yapılan görüşmede EUMOFA'nın henüz bir pilot proje olduğu, tüm Üye Ülkeler'den veri girişinin henüz tam olarak sağlanmadığı ifade edilmiştir.³⁰⁰ Fakat söz konusu istihbarat aracının tam manasıyla işler hale gelmesi ile birlikte gerçek bir serbest rekabet ortamı oluşacak, böylece avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinin fiyatı serbest piyasa koşulları içerisinde farklı Üye Devletler'deki alıcılar ve satıcılar tarafından belirlenecektir.

4.4.2. Türkiye'de Piyasa İstihbaratı Uygulamaları

Türkiye'de su ürünlerine piyasasına ilişkin veri elde edilebilecek öncelikli kurumlardan ilki Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'dur. TÜİK içerisinde herkesin kullanımına açık veriler bulunmaktadır. Bu veri tabanında su ürünlerinin toplam yıllık üretim miktarları ve fiyatları, balıkçı gemilerinin sayısı, balıkçılıkta çalışanların sayısı ile ithalat ve ihracat verileri yer almaktadır. Bununla birlikte, söz konusu veri tabanında AB'deki gibi her tür için günlük balık satış miktarları, fiyatları, karaya çıkış noktaları ve satıldığı yer analizini gösteren piyasa verisi bulunmamaktadır. TÜİK dışında, Bakanlığımızda su ürünlerine ilişkin kapsamlı verilerin yer aldığı mevcut sistem Su Ürünleri Bilgi Sistemi'dir (SUBİS). SUBİS, gemi (ruhsat) kaydı, ilk alıcı ve satış bildirim, seyir defteri, nakil belgesi, menşe belgesi, kontrol ve denetimler gibi hususlara ilişkin verilere yer vermektedir.³⁰¹

SUBİS en kapsamlı su ürünleri veri toplama sistemi olmasına rağmen söz konusu veri tabanında piyasa istihbaratına (miktar, fiyat, satış yeri, satış şekli (tüm, başı kesilmiş, fileto vb.) ilişkin günlük veri kaydı bulunmamaktadır. Bununla birlikte, su ürünleri avcılığı

³⁰⁰ TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi kapsamında Avrupa Komisyonu Denizcilik ve Balıkçılık Genel Müdürlüğü Temsilcileri ile görüşme sonucunda elde edilen bilgi, Yer: Brüksel, Denizcilik ve Balıkçılık Genel Müdürlüğü (DG MARE), Tarih: 27.02.2015.

³⁰¹ Mülga Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, "Su Ürünleri Bilgi Sistemi (SUBİS), Kayıtlarımızdaki Mevcut Gemilerin SUBİS'e Kaydedilmesine İlişkin Bilgi Notu", mülga **Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü**, Ankara, 2008, Erişim Tarihi: 13.05.2015.

<ftp://www.kkgm.gov.tr/arsiv/SU_URUNLERI/su/SUBIS-Gemi_Kayit.pdf>

ve yetiştiriciliğinden elde edilen ürünlerin Tarım İl Müdürlükleri personeline toplanan üçer aylık ortalama üretim miktarları ve fiyatları söz konusu sisteme düzenli olarak kaydedilmektedir.³⁰² Aynı zamanda, SUBİS'in satış bildirim bölümünde ürünlerini AB'ye ihraç edecek olan firmaların ürün miktarları ile ürünlerin birim fiyatı ve toplam satış fiyatları yer almaktadır.³⁰³ Sisteme giriş üyelik ile kamu personeline açık olup sektör paydaşlarına yönelik, piyasa yapısını yansıtan; piyasayı düzenleyici, kamuya açık bir sistem henüz oluşturulmamıştır. EUMOFA'nın da henüz yeni kurulan ve gelişmekte olan bir sistem olduğu düşünüldüğünde Bakanlık içerisinde su ürünlerinde veri toplamaya ilişkin gelinen aşamanın kısa sürede daha ileri bir aşamaya taşınacağına inanılmaktadır.

Bu kapsamda, veri toplamaya ilişkin daha ileriki bir aşamaya geçmek için atılan önemli adımlardan biri Tarım Sektörü Entegre Yönetim Bilgi Sistemi'nin kurulmasıdır. Bu sistem içerisinde ileriki yıllarda ürünlerin üretim maliyetleri ve ilk satış fiyatlarının yer alması hedeflenmektedir.³⁰⁴ Ayrıca sistemin geliştirilmesi ile birlikte tüketiciler satın aldıkları ürün üzerindeki barkod aracılığıyla ürünün nerede, kim tarafından üretildiği gibi tarladan sofraya kadar her aşamadaki bilgisine erişebileceklerdir.³⁰⁵ SUBİS'in entegre edildiği bu sistemde tarım ürünlerinin yanı sıra su ürünlerine ilişkin de bahsi geçen verilerin yer alması beklenmektedir.

Veri sağlanmasının dışında, Bakanlığımızda tarımsal verilerin analizine ilişkin çalışmalar yürütülmesi amacıyla Gıda ve Tarımsal Ürün Piyasaları İzleme ve Değerlendirme Koordinasyon Birimi kurulmuştur. Bakanlığımızın Strateji Geliştirme Başkanlığı bünyesinde 2014 yılında kurulan bu Birim aynı zamanda 2014/20 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile kurulan "Gıda ve Tarımsal Ürün Piyasaları İzleme ve Değerlendirme Komitesi"nin sekretarya-koordinasyon görevini yürütmektedir. Birim gıda ve tarım ürünlerinin; kısa ve uzun vadeli arz-talep, ihracat-ithalat ve üretim-tüketim değişimleri ile bu değişimlerin ve dağıtım zincirindeki gelişmelerin fiyatlara olası etkilerini izlemekte ve değerlendirmektedir. Söz konusu birim henüz su ürünlerine ilişkin piyasa

³⁰² GTHB, Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü, İstatistik ve Bilgi Sistemleri Daire Başkanı Sayın Erdinç Güneş gerçekleştirilen telefon görüşmesi sonucunda elde edilen bilgi, Tarih: 01.07.2015.

³⁰³ Duygu Çevirme, **AB Ortak Balıkçılık Politikası Kapsamında İzleme, Denetim ve Gözetim Sistemleri ve Türkiye'deki Uygulamalar**, AB Uzmanlık Tezi, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara, 2015, s. 89.

³⁰⁴ GTHB, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Pazarlama Daire Başkanlığı'nda görev yapan Sayın Nazlı Şimşek ile gerçekleştirilen telefon görüşmesi sonucunda elde edilen bilgi, Tarih: 12.05.2015.

³⁰⁵ Ali Ekber Yıldırım, "Tarım Sektörü Entegre Yönetim Bilgi Sistemi", Yayınlanma Tarihi:11.03.2015, Erişim Tarihi: 01.07.2015.

<<http://www.tarimdunyasi.net/?p=4083>>

analizi gerçekleştirmemekte olup ileriki dönemde su ürünleri de değerlendirilmeye alınacaktır.³⁰⁶

Ülkemizde ayrıca 5957 sayılı Kanun'a istinaden bazı su ürünleri hallerinde satışa sunulan ürünlerin miktar ve fiyatlarının kayıtları tutularak elektronik ortamda kamuoyuna duyurulmaktadır. Örneğin, İstanbul, Bursa, Kocaeli ve İzmir Büyükşehir Belediyeleri'ne ait Su Ürünleri Halleri'nde, Belediyelerin internet siteleri üzerinden, ürünlerin kilogram, kutu, kasa başına günlük en düşük ve en yüksek fiyatları bildirilse de Türkiye'deki üretimin tümü için hangi miktarlarda ve fiyatlardan satıldığını gösterecek halka açık bir sistem henüz mevcut değildir.

Kamu kurumları dışında üretici örgütlerinin piyasa istihbaratına ilişkin rollerine bakıldığında; AB'de örgütlerin birçoğu kota yönetiminden sorumlu oldukları için üyelerinin üretim miktarlarına ilişkin verileri tutmaktadırlar. Aynı zamanda üretim planının hazırlanması için örgütlerin üyelerinin üretim verisine ilişkin; pazarlama stratejisi oluşturmak için ise piyasadaki fiyatlara ilişkin bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Türkiye'de ise örgütler veri toplama konusunda yeterince etkin değillerdir. Üretici örgütleri tahmini olarak örgüte üye balıkçıların veya yetiştiricilerin ne kadar ürettiklerini bilseler de kesin verilere ulaşmak zordur. Ayrıca örgütler tarafından piyasada satışa sunulan ürünlerin fiyat analizi yapılmamaktadır. Bununla birlikte, üretici örgütlerinin merkez birlikleri tarafından veri tabanı oluşturma çalışmaları yürütülmektedir. Bu veri tabanlarında üye bilgileri, üyelere ait üretim miktarları ve örgüt bilgilerinin (genel kurul toplantısı tarihleri, bütçe durumu, yatırımlar gibi) yer aldığı bilinmektedir.³⁰⁷ Bu sistemlerin henüz Bakanlık veri tabanları ile entegrasyonu bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, su ürünlerinde piyasa istihbaratına ilişkin AB'deki ve Türkiye'deki uygulamalar incelendiğinde üyelik durumunda Türkiye'nin AB'deki piyasa istihbaratına ilişkin veri tabanına bilgi aktarması gerektiği görülmektedir. AB'ye üyelik sürecinde su ürünleri piyasasına ilişkin veri eksiklikleri ve mevcut verinin herkesin ulaşımına kapalı olması örgütlerin ve üyelerinin piyasayı düzenleyebilmesi önünde önemli bir engeldir.

---

³⁰⁶ GTHB, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Gıda ve Tarımsal Ürün Piyasaları İzleme ve Değerlendirme Koordinasyon Birimi'nde görev yapan Sayın Erdal Erol ile gerçekleştirilen telefon görüşmesi sonucunda elde edilen bilgi, Tarih: 13.08.2015.

³⁰⁷ GTHB, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Teşkilatlanma Daire Başkanlığı, Projeler ve Dış İlişkiler Çalışma Grubu Sorumlusu Sayın Erhan Ekmen ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen bilgi, Tarih: 01.07.2015.

SUBİS ve Tarım Sektörü Entegre Yönetim Bilgi Sistemi'nin varlığı derli toplu bir sektör bilgisinin oluşması ve Bakanlık politikalarına yön verilmesi açısından oldukça önemlidir. Buna rağmen, bu sistemlerin piyasa analizine ilişkin verileri içermesi ve bu verilerin herkesin kullanımına açık olması sektörde şeffaflığın sağlanması ve sektör paydaşlarının piyasadaki miktar ve fiyatları görerek hareket etmesi açısından oldukça önemlidir.

Su ürünlerinde piyasanın düzenlenmesine ilişkin AB'deki uygulamalar ile Türkiye'deki uygulamaların karşılaştırılması sonucunda her bir unsur altında uyum konusunda geline aşama ortaya konmuştur. Bu noktada, Türkiye'nin geleneksel bir örgüt yapısına sahip olduğu; bununla birlikte henüz AB'deki ile benzer su ürünleri üretici örgütlerine sahip olmadığı görülmektedir. Su ürünleri kooperatiflerinin AB'deki üretici örgütleri ile mukayesesi üretici örgütlerinin kooperatiflerden farklı bir yapı olmaları dolayısıyla doğru bir karşılaştırma olmamaktadır. Üye Ülkeler'de kooperatif yapılanmaları devam etmektedir. Üretici örgütleri ise, kooperatif gibi yapılardan doğan, AB düzenlemelerine göre şekil alan kuruluşlardır. Türkiye'de tarımsal üretici birlikleri ile bu örgütlere yakın bir yapılanma oluşturulmaya çalışılsa da benzer yasal düzenlemelere gidilmemiştir.

OBP'ye ilişkin son reform, Türkiye'nin üyelik sürecinde üretim ve pazarlama planı yapabilen, sürdürülebilir balıkçılığa daha fazla katkı sağlayan, piyasa verisini analiz edebilen üretici örgütlerine sahip olmak için çalışmalar yapmasını gerektirmektedir. Ayrıca, OPD'nin pazarlama planı, tüketici bilgisi ve piyasa istihbaratı gibi diğer unsurlarında ortaya konan yeni düzenlemeler sonucunda Türkiye'nin de bu düzenlemelere uygun olarak su ürünleri piyasasını yeniden düzenlemesi beklenmektedir.

5. TÜRKİYE’NİN AB ORTAK BALIKÇILIK POLİTİKASI ORTAK PİYASA DÜZENİ BİLEŞENİNE UYUM ÇALIŞMALARI

5.1. Genel Uyum Çalışmaları

Balıkçılık Faslı ile ilgili uyum çalışmaları Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’nın (GTHB) sorumluluğunda ilgili Genel Müdürlükler tarafından yürütülmektedir. AB Müktesebatı ile mevcut uyumsuzlukları gidermek amacıyla AB Ortak Balıkçılık Politikasına uyum çalışmaları, mülga Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü’nün koordinatörlüğünde 2001 yılında başlatılmıştır. Balıkçılık Faslı resmen açılmamakla birlikte AB ile balıkçılık alanında uyuma ilişkin düzenli olarak temaslara devam edilmektedir.³⁰⁸

Ortak Balıkçılık Politikası’nın (OBP) Ortak Piyasa Düzeni (OPD) bileşenine ilişkin çalışmalar Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü, Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü ile AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından, Genel Müdürlüklerin kendi alanlarına giren konularda sürdürülmektedir.

Öncelikli olarak, AB OBP’ye uyum da dikkate alınarak hazırlanan “1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun”un revizyonu ile ilgili çalışma “Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü” tarafından yürütülmektedir. Bunun dışında, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Teşkilatlanma Daire Başkanlığı bünyesinde 2011 yılında Projeler ve Dış İlişkiler Çalışma Grubu oluşturularak, özellikle üretici örgütlenmesi konusunda olmak üzere, AB ile uyum çalışmaları doğrudan takip edilmeye başlanmış ve uyum çalışmaları hız kazanmıştır. Ayrıca, 2000’li yıllardan bu yana Tarım Reformu Genel Müdürlüğü tarafından uyum çalışmaları kapsamında aşağıda listelenen Avrupa Komisyonu Genişleme Genel Müdürlüğü Teknik Destek ve Bilgi Değişim Ofisi (TAIEX) eğitimleri düzenlenmiştir:

---

³⁰⁸ 13. Fasıll olan Balıkçılık Faslı AB’nin 11 Aralık 2006’da almış olduğu karar çerçevesinde Ek Protokol’ün tam olarak uygulanması (Türkiye’nin Güney Kıbrıs Rum Kesimi’nden gelen taşıtlara liman ve havalimanlarını açması) şartına bağlı olarak askıya alınan sekiz fasıldan biridir.

- 01-03 Temmuz 2003 tarihinde Ortak Piyasa Düzenleri Kapsamındaki Ürünlerde Üretici Örgütlerine Yönelik Uygulamalar konulu Çalıştay (Workshop),
- 09-10 Kasım 2006 tarihinde Su Ürünleri Ortak Piyasa Düzenlerinde Üretici Örgütlerine Yönelik Uygulamalar konulu Çalıştay (Workshop),
- 02-03 Nisan 2007 tarihinde AB Üretici Örgütlenmesinde Ortak Balıkçılık ve Tarım Politikalarının Karşılaştırılması konulu Çalıştay (Workshop),
- 10-11 Aralık 2007 tarihinde Kırsal Kalkınma Planının Uygulanmasında Üretici Örgütleri konulu Çalıştay (Workshop),
- 03-07 Mayıs 2010 tarihinde Su Ürünleri Üretici Örgütlerinin Mevzuat Uyumu konulu bir Uzman Çalışması (Expert Mission),
- 10-15 Haziran 2012 tarihinde Su Ürünleri Üretici Örgütlerinin Mevzuat Uygulamaları konulu Çalışma Ziyareti (Study Visit),
- 14-17 Mayıs 2013 tarihinde Kırsal Kalkınma Üretici Örgütleri Uzman Çalışmayı (Expert Mission).³⁰⁹

Uyuma ilişkin çalışmaların önemli bir kısmı da ilgili Genel Müdürlükler tarafından yürütülen eşleştirme projeleri aracılığıyla sürdürülmektedir.

5.2. Proje Bazlı Çalışmalar

Eşleştirme mekanizması, uzun vadeli ve geniş kapsamlı bir kurumsal yapılanma mekanizmasıdır. Mekanizmanın temel mantığı faydalanıcı ülke kurumunun AB mevzuatını etkin ve etkili bir şekilde uygulayan Üye Devlet kamu kurumundan AB mevzuatına uyum sağlamak için uzman desteği almasıdır.³¹⁰ Bu kapsamda, doğrudan ve dolaylı olarak OBP'nin OPD bileşenine ilişkin mevzuata uyum sağlamak amacıyla GTHB'nin ilgili Genel Müdürlükleri tarafından aşağıdaki eşleştirme projeleri yürütülmüştür.

³⁰⁹ GTHB, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Teşkilatlanma Daire Başkanlığı, Projeler ve Dış İlişkiler Çalışma Grubu Sorumlusu Sayın Erhan Ekmen ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen bilgi, Tarih: 23.06.2015.

³¹⁰ Avrupa Birliği Bakanlığı, "Eşleştirme (Twinning)", Erişim Tarihi: 01.07.2015. <<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=204>>

5.2.1. Su Ürünleri Sektörünün Yasal ve Kurumsal Olarak AB Su Ürünleri Müktesebatına Uyumu Eşleştirme Projesi

2005 yılı başında mülga Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nün koordinasyonunda başlayan Su Ürünleri Eşleştirme Projesi su ürünleri politikası açısından Türkiye'nin yasal ve kurumsal anlamda AB müktesebatına uyum sağlamasını desteklemeyi amaçlayan bir AB projesidir. Söz konusu proje ile AB'ye üyelik sürecinde olan Türkiye'nin su ürünleri sektörünün AB düzenlemelerine hazırlanması, AB su ürünleri müktesebatının benimsenmesi ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Söz konusu projede dört bileşende uyumlaştırma sağlanması öngörülmüştür:

- 1. Bileşen - Kurumsal Güçlendirme, Mevzuat ve Yapısal Politika
- 2. Bileşen - Koruma, Kontrol ve Kaynak Yönetimi
- 3. Bileşen - Ortak Piyasa Düzeni
- 4. Bileşen - Avcılık Teknesi Kayıt ve Bilgi Sistemi³¹¹

Bu kapsamda, proje doğrudan AB OBP'nin OPD bileşenine uyuma ilişkin olmasa da içerisinde OPD'ye uyuma yönelik faaliyetlere de yer verilmiştir. OPD'ye uyuma ilişkin 3. Bileşen altında aşağıdaki faaliyetler gerçekleştirilmiştir:

- İlgili Türk ve AB mevzuatlarının çevirisi yapılmıştır.
- OPD'nin kapsamı ve uygulanmasına ilişkin paydaşlara eğitimler verilmiştir.
- Tüketici bilgisine ilişkin taslak yasal düzenleme hazırlanmıştır.
- Pazarlama standartlarına ilişkin taslak yasal düzenleme hazırlanmıştır.
- Üretici örgütlerinin kurulma ihtimali için gerekli yasal hazırlıkların ve desteklerin tespiti çalışmaları gerçekleştirilmiştir.
- OPD'nin uygulanışını yerinde görmek için İsveç ve Hollanda'ya çalışma ziyaretleri gerçekleştirilmiştir.³¹²

Proje 9 Temmuz 2007 tarihinde tamamlanmıştır. Projenin diğer bileşenlerinin altında gerçekleşen iki sonucu 2011 yılında Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel

³¹¹ TR-03-AG-01 No'lu Su Ürünleri Sektörünün Yasal ve Kurumsal Olarak AB Su Ürünleri Müktesebatına Uyumu Eşleştirme Projesi Kontratı, s. 20-21.

³¹² A.e., s 29-31; TR-03-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi 4. Çeyrek Dönem Yürütme Kurulu Raporu, s. 21-25.

Müdürlüğü'nün oluşturulması ve 2008 yılında Su Ürünleri Bilgi Sistemi (SUBİS)'nin faaliyete geçirilmesi olmuştur. Bu iki sonuç piyasanın düzenlenmesi de dahil balıkçılığa ilişkin tüm konular için önem arz etmektedir. Eşleştirme projesinin ardından AB'ye uyum çalışmaları Bakanlığın ilgili birimleri tarafından sürdürülmeye devam etmiştir. Bu kapsamda, doğrudan su ürünlerinde OPD'ye uyuma ilişkin bir proje olan Balıkçılık Üretici Örgütleri için Kurumsal Kapasite Oluşturulması Eşleştirme Projesi 2014 yılında uygulanmaya başlanmıştır.

5.2.2. Balıkçılık Üretici Örgütleri için Kurumsal Kapasite Oluşturulması Eşleştirme Projesi

“Balıkçılık Üretici Örgütleri için Kurumsal Kapasite Oluşturulması” adı altındaki eşleştirme projesi 2014 yılı Şubat ayı itibarıyla uygulanmaya başlanmıştır. Söz konusu proje ile genel olarak Türkiye'deki su ürünleri piyasasının AB Ortak Balıkçılık Politikası'na uyumlu ve etkin bir şekilde uygulanmasını sağlayacak kurumsal ve yasal bir çerçeve oluşturmak üzere Türk balıkçılık sektörünün hazırlanması amaçlanmıştır. 2015 yılının ortasında sona eren ve Tarım Reformu Genel Müdürlüğü tarafından Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü ile AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'yle beraber yürütülen proje aşağıdaki sonuçlara ulaşmayı hedeflemiştir:

- OBP OPD konusunda AB müktesebatı ile tam uyum sağlayacak destek mekanizması için taslak mevzuat ve politikanın geliştirilmesi;
- İlgili müktesebat uyarınca kurulacak sorumlu ve faal su ürünleri üretici örgütleri için uygun politikanın ve zaman çerçevesinin hazırlanması;
- Eğitim, çalışma ziyaretleri ve paydaşlara düzenlenecek farkındalık kampanyaları aracılığıyla AB OBP'nin uygulanabilmesi için Bakanlık ve üretici gruplarının kapasitelerinin geliştirilmesi.³¹³

Tüm bu hedeflere ulaşmak amacıyla proje süresince,

- 25 Bakanlık personeli ile kurumsal kapasite geliştirme çalışmaları yürütülmüş;
- Proje kapsamında Üye Ülkeler'den gelen onlarca uzman ile AB müktesebatı ve uygulamaları ile Türkiye'deki duruma ilişkin toplantılar düzenlenmiş;

³¹³ TR-11-IB-AG-01 No'lu Balıkçılık Üretici Örgütleri İçin Kurumsal Kapasite Oluşturulması Eşleştirme Projesi Kontratı, s. 19.

- Türkiye’deki örgüt temsilcileri ile birlikte proje kapsamında çeşitli çalıştaylar düzenlenmiş; ve projenin hedefleri, gelinen aşama ile AB’deki düzenlemeler kendilerine iletilmiş;
- Belirli illere (İstanbul, Elazığ, İzmir, Muğla, Trabzon gibi) gerçekleştirilen ziyaretler ile İl Tarım Müdürlükleri temsilcileri ve illerdeki örgütler ile görüşülmüş;
- Üye Ülkeler’e gerçekleştirilen ziyaretler ile Üye Ülkeler’deki kamu kurumları ve örgütler ile toplantılar düzenlenmiş, uygulamalara ilişkin bilgiler elde edilmiştir.

Gerçekleştirilen bu faaliyetler ve AB’den Türkiye’ye gelen kısa dönem uzmanlar ile yapılan proje çalışmaları sonucunda projenin aşağıdaki çıktıları oluşturulmuştur:

- Üretici örgütlerinin tanınmasına ilişkin taslak mevzuat,
- OPD’ye uyuma ilişkin strateji ve ulusal eylem planı,
- Paydaşlara yönelik eğitim paketi,
- İşlevsel paydaş katılımı için rehber,
- Üretim ve pazarlama planı geliştirilmesi için el kitabı,
- OPD’nin uygulanması ve üretici örgütlerinin kurulması için yol haritası.³¹⁴

Bahsi geçen tüm uyum çalışmalarına rağmen, Türkiye’nin 2014 yılı İlerleme Raporu’nda su ürünlerinde OPD’ye uyuma ilişkin gelişme kaydedilemediği ifade edilmektedir.³¹⁵ Ülkemiz, AB’ye üyelik ile birlikte, Birlik mevzuatını doğrudan uygulamakla yükümlüdür. Bununla birlikte, Balıkçılık Faslı’nda müzakerelerin başlatılmasının başka hususlarda şarta bağlanması uyum konusunda gerçekleştirilecek çalışmaları sekteye uğratmaktadır. Diğer taraftan, söz konusu İlerleme Raporu’nda mevzuat uyumsuzlukları devam etmesine rağmen Balıkçılık Üretici Örgütleri için Kurumsal Kapasite Oluşturulması Eşleştirme Projesi’nin su ürünleri piyasasının AB müktesebatı ile uyumlu olarak düzenlenmesinde atılan bir ön adım olarak değerlendirilebileceği ifade edilmektedir.³¹⁶ Söz konusu Fasılın müzakerelere açılması ile birlikte uyum çalışmalarının hız kazanacağı düşünülmektedir.

³¹⁴ TR-11-IB-AG-01 No’lu Balıkçılık Üretici Örgütleri İçin Kurumsal Kapasite Oluşturulması Eşleştirme Projesi Final Raporu, s. 6.

³¹⁵ Avrupa Komisyonu, “Türkiye 2014 Yılı İlerleme Raporu”, Komisyon Tarafından Avrupa Parlamentosuna, Konseye, Ekonomik ve Sosyal Komiteye ve Bölgeler Komitesine Sunulan Bildirim, Brüksel, 08.10.2014, s. 35.

³¹⁶ A.e., s. 35.

SONUÇ VE ÖNERİLER

AB Müktesebatını oluşturan 35 Fasııl'dan biri olan Balıkçılık Faslı her ne kadar müzakerelere açılmamış ve hatta Fasla ilişkin Tarama Sonu Raporu dahi Avrupa Birliği Komisyonu tarafından Türkiye'ye iletilmemiş olsa da uyum çalışmaları 2006 yılında gerçekteşirilen Tarama Toplantıları'ndan bu yana hız kazanmıştır. Kaynak ve filo yönetime ilişkin uyum çalışmalarında katedilen gelişmeler ilerleme raporlarına da yansımaktadır. Bununla birlikte, Türkiye'de balıkçılık sektöründe OPD'ye ilişkin olarak mevzuat bazında henüz AB ile birebir uyumlu bir düzenleme bulunmamaktadır. AB içerisinde tüm politika alanları nasıl birbirini tamamlayıcı nitelikteyse Türkiye'de de kaynakların korunması ve filo yönetimine yönelik politikaların su ürünleri piyasasına yönelik politikalarla desteklenmesi gerekmektedir.

Üyelikle birlikte, Türkiye'nin, balıkçılığa ilişkin AB mevzuatını doğrudan ulusal mevzuatına aktarmak veya hukuk kuralları gereğince ulusal mevzuatının üzerinde tutup uygulamak zorunda olduğu bilinmektedir. Bu sebeple, her ne kadar tekrara düşmemek amacıyla söz konusu AB mevzuatının üyelik öncesinde ölkemiz tarafından benzer şekilde düzenlenmesine gerek olmadığı düşünölse de bu noktada önemli olan sektörün üyelikten önce AB düzenlemelerinin yaratacağı etkilere hazır olmasını sağlamaktır. 2014 yılı itibarıyla Ortak Balıkçılık Politikası reformunun sona ermesi ile birlikte, bu politikanın piyasa düzeni bileşeninde de birçok değişiklik meydana gelmiştir. Türkiye'nin, üyelikten önce AB'de reform sonrası oluşan bu yeni düzenlemelere uyumlu bir mevzuata sahip olmasının sektörü geçiş sürecinde rahatlatacağına ve üyelikle birlikte uzun vadede aşağıdaki sonuçların oluşmasına katkıda bulunacağına inanılmaktadır:

- Yasal düzenlemelerde üyelikle birlikte yoğun ve üstesinden gelinmesi güç bir değişiklik olmaması,
- Örgütlerin, Üye Ülkeler'deki üretici örgütleri gibi, üretim ve pazarlama planı yoluyla piyasadaki arz ve talebi daha fazla etkileyebilmesi,
- Üreticilerin, örgütler ve Bakanlık tarafından sağlanacak piyasa istihbaratı ile piyasadaki rekabet güçlerinin arttırılması,

- Örgütlerin diğer Üye Ülkeler'deki örgütlerle birlikte hareket ederek (örneğin branşlararası örgüt kurma yoluyla) Birlik piyasasında daha güçlü olması,
- Tüketiciler için sağlanan bilgiler ile halkın su ürünlerine olan talebinin ve bilgi düzeyinin artması,
- Piyasa verisinin düzenli bir şekilde toplanması ile toplam üretim miktarlarının ve değerlerinin ortaya çıkması, böylece piyasadaki şeffaflığın arttırılması,
- Pazarlama standartlarının geliştirilmesi ile ürün satışında alıcı ve satıcıya kolaylık sağlanması, adil rekabetin korunması,
- Balıkçının, avladığı ürün ile eş değerlere (kalite, boyut, üretim bölgesi gibi özellikler açısından) sahip ürünlerin hangi fiyattan satıldığını görerek ürününe değer biçebilmesi; böylece balıkçının, alıcının (komisyoncu, perakendeciler) teklif ettiği değer üzerinde pazarlık gücüne sahip olması,
- Piyasa istihbaratı sayesinde alıcının farklı bölgelerde, farklı özelliklerde sunulan ürünleri bilerek serbest rekabet koşulları içerisinde seçim yapabilmesi,
- Örgütler tarafından gerçekleştirilen üretim planları ve tüketicilerin artan farkındalığı sebebiyle sürdürülebilir üretime daha fazla önem verilmesi,
- Tüketicilerin artan sürdürülebilir ürün talebi neticesinde ekolojik etiketleme ve sürdürülebilir ürün sertifikasyonu kullanımı yönünde gelişmeler yaşanması.

AB'ye uyum sürecinde oluşturulacak yeni düzenlemelerin yol açacağı tüm bu pozitif gelişmeler sadece AB'ye uyum için değil aynı zamanda sektörün gelişmesi ve uluslararası boyutta rekabet gücünü arttırabilmesi için de oldukça önemlidir. Bu düzenlemelerin yapılmasındaki temel hedef AB'ye uyum olsa da AB'deki mevcut düzenlemelerin uluslararası sistemin su ürünleri sektöründen beklentileri doğrultusunda olduğu unutulmamalıdır. Türkiye'nin AB'ye üyelik için gerçekleştireceği çalışmalar, üyelik sürecinden bağımsız olarak sektörü küresel değişimlere hazırlamak için gerekli olan adımlardır. Tüm dünyada aşırı avlanma, küresel ısınma gibi farklı sebepler sonucu su ürünlerinde meydana gelen azalma, üretimin planlanmasını, örgütlerin daha güçlü bir yapıya kavuşturularak piyasayı düzenlemelerini, tüketicilerin bilinçlendirilmesini ve kaynakların korunması için piyasa verisinin sağlanmasını zorunlu hale getirmektedir. Türkiye'nin de uluslararası sistemde meydana gelen bu gelişmelere uygun olarak su ürünleri piyasasını yeniden düzenlemesi önem arz etmektedir.

2013 yılı itibarıyla 607.515 ton üretime sahip olan Türkiye, AB Üye Ülkeleri ile karşılaştırıldığında birçoğuna göre çok daha önemli ve büyük bir üretim hacmine sahiptir.³¹⁷ Aynı zamanda su ürünlerinde yüksek ihracat hacmine ve rekabet gücüne sahip olan Türkiye'nin bu rekabetteki mevcut durumunu geliştirmesi için piyasanın düzenlenmesine ilişkin AB'deki değişimlere uygun tedbirler alması gerekmektedir. Üye Ülkeler'deki uygulamalardan anlaşıldığı üzere AB'deki üretici örgütlerinin birçoğu henüz piyasanın düzenlenmesinde istenilen işleve sahip olamamışlardır. Bununla birlikte, reform sonucunda getirilen üretim ve pazarlama planı hazırlama zorunluluğu ile piyasa istihbaratı yoluyla piyasa bilgisinin ve veri analizinin artması yönündeki çalışmalar AB'deki üretici örgütlerini daha güçlü hale getirecek ve uluslararası alanda rekabet güçlerini arttıracaktır.

Bu aşamada, AB'deki gelişmelere uyum sağlamak için atılması gereken öncelikli adım, Türk mevzuatının AB mevzuatına uygun olarak yeniden düzenlenmesidir. AB mevzuatına uygun olarak hazırlanan ulusal yasal düzenlemelerle sektör paydaşlarının AB düzenlemelerine aşına olması sağlanmalıdır. Uygulamalarda uyumun yakalanması yasal uyumun sağlanması ile birlikte zaman içerisinde kendiliğinden oluşacaktır. Yasal uyum da dahil Türkiye'nin gerçekleştirmesi gereken öncelikli uyum çalışmaları aşağıdaki şekilde listelenebilir:

1. Üretici örgütlerinin tanınması ve işlevlerine (üretim ve pazarlama planı gibi) ilişkin yasal düzenleme yapılması,
2. Tüketici bilgisine yönelik su ürünlerine özgü yasal düzenleme yapılması,
3. Pazarlama standartlarına ilişkin su ürünlerine özgü yasal düzenleme yapılması,
4. Piyasa verisinin (miktar, fiyat, ürün özellikleri, üretim bölgesi, satış yeri gibi) sağlanması ve halka açık hale getirilmesi,
5. Destekleme mekanizmalarının yeniden düzenlenmesi,
6. Ortak Piyasa Düzeni unsurlarına ilişkin eğitimler verilmesi.

Ülkemizde Kooperatifler Kanunu ile kurulan ve köklü bir geçmişe sahip olan çok sayıda kooperatif bulunmaktadır. Su ürünlerinde 1950'li yıllardan beri devam eden bu örgütlü yapı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu altında su ürünleri birliklerinin kurulması ile devam etmiştir. Su ürünleri kooperatifleri diğer ülkelerde kurulan su ürünleri kooperatifleri ile oldukça benzer işlevlere sahiplerdir. Bununla birlikte, AB'de su ürünleri

---

³¹⁷ Türkiye İstatistik Kurumu, "Su Ürünleri İstatistikleri", Ankara, 2013, s. 5.

sektörüne özgü, tamamen üreticilerin (avcılar veya yetiştiriciler) girişimiyle kurulan, sektördeki çıkarlarını korumayı, üretimi planlamayı ve kamusal yarar sağlamayı amaçlayan avcılık ve yetiştiricilik ‘üretici örgütleri’ adı altında yeni bir örgütlenme tipi oluşturulmuştur. Üye Ülkeler’deki su ürünlerine ilişkin kooperatif, birlik veya dernekler, AB düzenlemelerinde yer alan ve ‘üretici örgütü’ olarak tanınmak için gerekli olan kriterleri karşılamaları durumunda üretici örgütü olarak tanınabilmektedir.

TR-11-IB-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi kapsamında gerçekleştirilen yasal boşluk analizi çalışmalarında ülkemizdeki su ürünleri kooperatif ve birliklerine ilişkin ulusal mevzuatlarda AB mevzuatına aykırı herhangi bir hüküm olmadığı sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu örgütler her ne kadar üyelerinin çıkarlarını korumak, piyasayı düzenlemek gibi AB’deki örgütler ile benzer amaçları gütseler de ‘üretici örgütü’ olarak tanınmak için gerekli olan şartları sağlayamamaktadırlar. AB mevzuatına uygun şekilde, ‘üretici örgütü’ olarak tanınmak için gerekli olan kriterlerin belirlendiği bir yasal düzenleme ile uyuma ilişkin bu boşluğun giderilebileceğine inanılmaktadır. Yasal düzenleme ile belirlenen bu kriterleri karşılayabilen kooperatif ve birlikler Bakanlık’ta belirlenen yetkili bir birim tarafından ‘üretici örgütü’ olarak tanınabileceklerdir. İspanya ve İtalya’daki örnekler gibi tanınmak için başvurmayan örgütler de geleneksel yapılarıyla varlıklarını sürdürebileceklerdir.

Aynı yasal düzenleme içerisinde, tanınacak olan üretici örgütlerinin üretim ve pazarlama planı hazırlamaları zorunlu hale getirilerek örgütlerin piyasayı düzenlemelerinin kolaylaştırılacağına ve üyelerine ait üretim ve fiyat verisini daha düzenli bir şekilde tutabileceklerine inanılmaktadır. TR-11-IB-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi kapsamında bu hususta hazırlanan taslak yasal düzenlemeler mevcut olup Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’nın uzun vadeli hedeflerine uygun olarak söz konusu taslaklar üzerinde çalışılarak geliştirilebilir. Aynı zamanda, söz konusu Proje süresince belirli bölgelerden su ürünleri kooperatif ve birlikleri pilot örgüt olarak seçilmiş ve kendileri ile üretim ve pazarlama planı hazırlanmasına ilişkin çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaların daha fazla örgütü kapsayacak şekilde genişletilmesi ve yasal düzenlemelerle eş güdümlü olarak örgütlerin yeni düzenlemeler hakkında bilgilendirilmesi ve hazırlanması gerekmektedir.

Aynı şekilde, su ürünlerinde tüketici bilgisi (etiketleme) ve pazarlama standartlarına ilişkin yasal düzenlemelerin ortaya konması hem AB mevzuatına uyum hem de sektör

gereksinimlerini karşılamak açısından önem arz etmektedir. Türkiye’de ürünlere ilişkin etiketleme kurallarının tüm gıdaları kapsayan Türk Gıda Kodeksi Etiketleme Yönetmeliği ile düzenlenmesi su ürünleri sektörüne özgü düzenlemeleri takip etmeyi zorlaştırmaktadır. Söz konusu düzenleme tüm gıdaları kapsadığı için AB’deki düzenlemelere göre avcılık ürünlerinin etiketlerinde bulunması gereken ‘kullanılan av aracı’, ‘türün bilimsel ismi’ gibi bilgiler, Türkiye’deki zorunlu etiketleme kuralları içerisinde yer almamaktadır. Bu açığın su ürünlerinde tüketici bilgisine ilişkin bir yasal düzenleme ile kapatılması hem tüketicilerin su ürünlerine ilişkin bilgisini önemli ölçüde arttıracak hem de AB mevzuatına uyum konusunda katkıda bulunacaktır.

Buna ek olarak, ülkemizde AB’nin ortak pazarlama standartlarına benzer şekilde su ürünlerinin organoleptik muayenelerinin yapılmasına ilişkin belirli zorunluluklar bulunmaktadır. Bununla birlikte, bu muayenelerin gerçekleştirilmesi üreticilerin kendilerine bırakılmıştır. Oysaki AB’de avlanan ürünlere ilişkin bu muayeneler karaya çıkış noktalarında örgütlerle birlikte bağımsız uzmanlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Ayrıca ülkemizde ürünlerin boy sınıflandırması yapılmamaktadır. Bu sebeple su ürünlerine ilişkin pazarlama standartlarının AB ile uyumlu şekilde yeniden düzenlenmesi, ürünlerin karaya çıkış noktalarından itibaren uzmanlarca bu standartlara göre sınıflandırılması ve satış esnasında bu bilgilerin partilerin üzerindeki etiketlerde yer alıp almadığına ilişkin kontrollerin yapılması gerekmektedir.

Reform sonrasında, AB tarafından OBP OPD bileşeni ile hedeflenenlerin işlevsel hale getirilmesi için atılan en büyük adım piyasa istihbaratının geliştirilmesi olmuştur. Türkiye’nin de su ürünleri örgütlerini ve piyasanın düzenlenmesine ilişkin diğer unsurları geliştirirken piyasa bilgisini arttırmayı ve piyasaya ilişkin verileri toplayarak bir sistem üzerinden kamuya açmayı öncelikli hedefi haline getirmesi gerekmektedir. Üretici örgütlerine ilişkin çıkarılacak bir mevzuat piyasa istihbaratına ilişkin çalışmalarla desteklenmezse atıl kalacaktır zira üretici örgütlerinden talep edilen üretim ve pazarlama planı, sürdürülebilirliğe katkı sağlama, arz ve talebi düzenleme gibi görevler ancak yeterli düzeyde piyasa verisinin elde edilmesi ile başarılabilir.

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü’nce Tarım Sektörü Entegre Yönetim Bilgi Sistemi’nin geliştirilmesi ve su ürünlerinde piyasa analizini de kapsamaları piyasa istihbaratının oluşumuna önemli ölçüde hizmet edecektir. Bunun dışında, Belediyeler’le

Bakanlık arasında imzalanacak bir protokol ile Belediyeler tarafından işletilen su ürünleri halleri ve toptan satış merkezlerinin hepsinde elektronik veri kaydı sağlanıp söz konusu veri Bakanlık bilgi sistemlerine aktarılabilir. Hallerde ve karaya çıkış noktalarında veri toplama işini yüklenen personele ihtiyaç vardır. Bu noktada, üretici örgütlerine ilişkin hazırlanacak mevzuat ile örgütlere veri toplanmasında roller verilebilir. Üyelerinin ürün satış miktar ve fiyatlarına ilişkin veri kaydı tutan örgütlere belirli desteklemeler verilmesi ilk aşamada işin yapılmasını kolaylaştırmak için gerekli görülebilir.

Veri toplamanın dışında üretim ve pazarlama planı hazırlamak, profesyonel yönetici istihdamı gibi üretici örgütlerine yüklenen yeni görevlerin gerçekleştirilmesi için de belirli destekler sağlanabilir. AB’de üretici örgütleri üretim ve pazarlama planı, depolama yardımı, yeni bir örgüt kurulması gibi başlıklar altında AB bütçesinden destek almaktadırlar. Türkiye’de de örgütlere kırsal kalkınma destekleri altında soğuk hava deposu kurulması veya kooperatif faaliyetlerinin geliştirilmesi için hibe ve kredi desteği verilmektedir. Mevcut destek sistemlerinin, bürokratik işlemler azaltılarak, üretici örgütleri için daha kolay ulaşılabilir hale getirilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca üretici örgütlerine üretim ve pazarlama planlarının hazırlanması, veri tabanı oluşturulması gibi yeni uygulamalar için destek verilmesinin üretici örgütlerinin rollerinin güçlendirilmesinde ve AB’ye uyum aşamasında gerçekleştirmeleri gereken görevleri daha kolay üstlenebilmelerinde yardımcı olacağına inanılmaktadır.

Son olarak, AB’ye uyuma ilişkin yasal düzenlemeler ve Bakanlık düzeyindeki diğer çalışmalar gerçekleştirilirken sektöründe eş zamanlı olarak bu gelişmelere hazırlanması gerekmektedir. Bu sebeple, özellikle üretici örgütleri olmak üzere, sektör paydaşlarına AB OBP ve OP bileşeninin ne anlama geldiği ayrıntılı olarak açıklanmalıdır. Öncelikle, sektörün AB’ye uyum amacıyla gerçekleştirilecek değişikliklerin ve yeni düzenlemelerin kendilerine fayda sağlayacağına inandırılması gerekmektedir. AB su ürünleri mevzuatı, üretici örgütlerinin önemi, üretim ve pazarlama planı hazırlamanın faydaları, piyasa düzeninin (arz-talep dengesi) fiyatlar üzerindeki önemi gibi konularda verilecek eğitimler sektör paydaşlarının farkındalık düzeyini arttıracak ve söz konusu değişimlere pozitif tepki vermelerini sağlayacaktır. Eğitim ve bilgi verilmesi yönündeki çalışmaların mevzuat çalışmaları ile desteklenmesi ile birlikte su ürünleri piyasasındaki mevcut durumun hem AB’ye hem de uluslararası sisteme uyum sağlamak açısından çok daha ileri bir aşamaya taşınacağına inanılmaktadır.

KAYNAKÇA

1. “An Analysis of Existing Rights Based Management (RBM) Instruments in Member States and on Setting up Best Practices in the EU”, Final Report: Part I, **European Commission Studies and Pilot Projects for Carrying Out the Common Fisheries Policy**, No: FISH/2007/03, February 2009.
2. “IPARD Ana Sayfası”, Erişim Tarihi: 10.05.2015. <<https://ipard.tarim.gov.tr/Default.aspx>>
3. “Reform of the Common Organisation of the Markets in Fishery and Aquaculture Products”, IP/99/125, Brussels, 18 February 1999.
4. “The Spanish Tuna Industry Held Its First Major National Conference”, Erişim Tarihi: 12.06.2015. <<http://tunaseiners.com/online/the-spanish-tuna-industry-held-its-first-major-national-conference/>>
5. “Yunanistan’ın Selanik Şehrinde “3. Balık ve Balıkçılık Çalıştayı” Düzenlendi”, **SÜR-KOOP Haber**, Mart 2015, Yıl: 1, Sayı: 3.
6. 3/1 Numaralı Ticari Amaçla Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen Tebliğ, Tebliğ No: 2012/65, Resmi Gazete Tarihi: 18.08.2012, Resmi Gazete Sayısı: 28388.
7. 639 sayılı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Kanun Hük. Kar. nin Tarihi: 3/6/2011, No: 639, Yetki Kanununun Tarihi: 6/4/2011, No: 6223, Yayımlandığı R.G.: Tarihi: 8/6/2011, No: 27958 Mük., Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 50.
8. Afanasjeva, Aina, “The Role of Producer Organisations”, **TCP Workshop on Market Requirements for the Aquaculture Industry in Croatia**, Zadar, Croatia, 8-10 May 2012.
9. Akyol, Okan, Tevfik Ceyhan ve Vahdet Ünal, “Marmara Bölgesi Su Ürünleri Kooperatif ve Derneklerinin Lüfer Balıkçılığındaki Rollerini”, **Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi**, 23(3-4), 2006, s. 379-383.
10. Alegret, Juan L., “Contesting Claims: Spain Fishermen’s Organisations”, **SAMUDRA Report: The Triannual Journal of the International Collective in Support of Fishworkers**, No. 54, November 2009, s. 17-20.
11. Alegret, Juan-Luís, “Alternative Management Models to Deal with the Purse Seiner Crisis in Catalonia (Spain)”, **European Social Sciences Fisheries Network**, Brest, 18-20 September 1997.
12. AQUAPISCIS, “Presentación de Aquapiscis”, Erişim Tarihi: 12.06.2015 <<http://www.aquapiscis.org/index.php>>

13. Arısoy, Süleyman, “Türkiye Su Ürünleri Kooperatifleri Hareketinin Stratejisi Ne Olmalı?”, **Balık ve Balıkçılık**, Cilt: XXII, Sayı: 3, Haziran 1974, s. 23-25.
14. Astorkiza, Kepa, Ikerne del Valle, Inmaculada Astorkiza, “Fisheries Policy and the Cofradías in the Basque Country: The Case of Albacore and Anchovy”, Working Papers, **Public University of Navarre**, January 1998.
15. Avrupa Birliği Bakanlığı, “Eşleştirme (Twinning)”, Erişim Tarihi: 01.07.2015. <<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=204>>
16. Avrupa Komisyonu, “Türkiye 2014 Yılı İlerleme Raporu”, Brüksel, 08.10.2014, SWD (2014) 307.
17. Avrupa Komisyonu, “Türkiye 2014 Yılı İlerleme Raporu”, Komisyon Tarafından Avrupa Parlamentosuna, Konseye, Ekonomik ve Sosyal Komiteye ve Bölgeler Komitesine Sunulan Bildirim, Brüksel, 08.10.2014.
18. Baker, Ian, Marriott, Sean, “Preparing Croatia for the Introduction of the Community Led Local Development in the Fisheries Sector”, **UNDP Project**, Croatia, 2013.
19. Balıkçı Barınakları Yönetmeliği, Resmi Gazete: Tarih: 13.12.1996, Sayı: 22846.
20. Balıkçılık Ürünlerine Ait Duyusal Özellikler ve Toplam Uçucu Bazik Azot Limitleri Tebliği, (Tebliğ No: 2012/73), Resmi Gazete: Tarih: 21.11.2012, Sayı: 28474.
21. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, 10 Aralık 1982.
22. Blaha, Francisco, “EU Market Access & Eco-Labeling for Fishery and Aquaculture Products”, **Swiss Import Promotion Programme**, April 2011.
23. Burman, Camilla, “Common organisation of the markets in fishery and aquaculture products”, TR-11-IB-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi kapsamında 26 Şubat 2015 tarihinde İsveç Tarım Kurulu Temsilcileri ile gerçekleştirilen toplantı sunumu.
24. Cataudella, Stefano, Massimo Spagnolo (eds), **The State of Italian Marine Fisheries and Aquaculture**, Ministero delle Politiche Agricole, Alimentari e Forestali (MiPAAF), Rome (Italy), 2011.
25. Churchill, Robin, Daniel Owen, **The EC Common Fisheries Policy**, Oxford University Press Inc., New York, 2010.
26. CIPA, “Idées Cuisine”, Erişim Tarihi: 03.06.2015. <<http://www.poisson-aquaculture.fr/idees-cuisine/>>
27. CIPA, “Le CIPA”, Erişim Tarihi: 03.06.2015. <<http://www.poisson-aquaculture.fr/le-cipa/>>
28. CIPA, “Rôles et Missions”, Erişim Tarihi: 03.06.2015. <<http://www.poisson-aquaculture.fr/roles-et-missions/>>
29. Commission Implementing Regulation (EU) No 1420/2013 of 17 December 2013 repealing Regulations (EC) No 347/96, (EC) No 1924/2000, (EC) No 1925/2000,

(EC) No 2508/2000, (EC) No 2509/2000, (EC) No 2813/2000, (EC) No 2814/2000, (EC) No 150/2001, (EC) No 939/2001, (EC) No 1813/2001, (EC) No 2065/2001, (EC) No 2183/2001, (EC) No 2318/2001, (EC) No 2493/2001, (EC) No 2306/2002, (EC) No 802/2006, (EC) No 2003/2006, (EC) No 696/2008 and (EC) No 248/2009 following the adoption of Regulation (EU) No 1379/2013 of the European Parliament and of the Council on the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products, OJ L 353, 28.12.2013.

30. Commission Recommendation of 3 March 2014 on the establishment and implementation of the Production and Marketing Plans pursuant to Regulation (EU) No 1379/2013 of the European Parliament and of the Council on the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products, OJ L 65, 5.3.2014.
31. Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), OJ C 326, 26/10/2012.
32. Council Regulation (EC) No 104/2000 of 17 December 1999 on the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products, OJ L 17, 21.1.2000.
33. Council Regulation (EC) No 2406/96 of 26 November 1996 laying down common marketing standards for certain fishery products, OJ L 334, 23.12.1996.
34. Council Regulation (EC) No. 2371/2002 on the conservation and sustainable exploitation of fisheries resources under the Common Fisheries Policy, OJ L 358, 31.12.2002.
35. Çevirme, Duygu, **AB Ortak Balıkçılık Politikası Kapsamında İzleme, Denetim ve Gözetim Sistemleri ve Türkiye'deki Uygulamalar**, AB Uzmanlık Tezi, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara, 2015.
36. Demirkıran, Sait, "Türk Gıda Kodeksi Etiketleme Yönetmeliği Sunumu", **Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gaziantep İl Müdürlüğü**, Sunum Tarihi: 29.02.15, Erişim Tarihi: 13.05.2015. <http://www.ausd.org.tr/p-uploads/GIDA_KODEKSI_ETKETLEME_SUNUM_-_GTM_.resmi_gazeteden_sonra_yerlestrlcek.ppt>
37. Díaz, Omar Corrado, TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi - Alt-Faaliyet 1.1.2 Görev Raporu, İspanya Tarım Bakanlığı'ndan katılan Uzman, 21-25 Temmuz 2014.
38. Doğan, Kadir ve Metin Timur, "Balıkçılık Sektöründe Su Ürünleri Kooperatiflerinin Rolü Ve Örgütlenme Yapıları", **Türkiye 9. Tarım Ekonomisi Kongresi**, Şanlıurfa, Türkiye, 22-24 Eylül 2010, cilt. 2, s. 854-861.
39. Erdi, Emel Arpacı, **Türkiye'de Balıkçılık Yönetimindeki Kota Uygulamaları**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2010.
40. Ermiş, Burcu, **AB Ortak Balıkçılık Politikası Kapsamında Ortak Piyasa Düzeni ve Türkiye'nin Uyumu**, AB Uzmanlık Tezi, T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2008.

41. European Commission, “A Pocket Guide to the EU’s New Fish and Aquaculture Consumer Labels”, 03.12.2014.
42. European Commission, “Common Market Organisation: a new regulation to improve the competitiveness of the sector”, Fishing in Europe, Fact File, **A European Commission Publication, Directorate-General for Fisheries**, No.2, April 2000,
43. European Commission, “Facts and Figures on the Common Fisheries Policy”, **Basic Statistical Data**, 2014 Edition.
44. European Commission, “Fisheries and Aquaculture in Europe”, **Directorate General for Maritime Affairs and Fisheries**, No 61, May 2013.
45. European Commission, “More Transparency for Consumers as New Rules on Seafood Labelling come into Force”, **European Maritime Affairs and Fisheries Magazine**, No.66, March 2015.
46. European Commission, “The EU Fish Market”, **European Market Observatory for Fisheries and Aquaculture Products (EUMOFA)**, 2014 Edition.
47. European Commission, “The Role of Women in the Fisheries Sector”, TENDER FISH/2000/01-LOT NO 1, Final Report 1443/R/03/D, **MacAlister Elliott and Partners Ltd.**, 2002.
48. European Commission, Evaluation of the Common Organisation of the Markets in Fishery and Aquaculture Products, **Directorate General for Maritime Affairs and Fisheries (DG MARE)**, Executive Summary, December 2008.
49. Eurostat, “Total Fishery Production - Total All Fishing Areas”, Güncelleme Tarihi: 14.01.2015, Erişim Tarihi: 04.07.2015. <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=fish_pr_00&lang=en>
50. FEDER OP. IT, “Chi Siamo”, Erişim Tarihi: 12.06.2015. <<http://www.federop.it/>>
51. FEDER OP. IT, “l’organizzazione Interprofessionale”, Erişim Tarihi: 12.06.2015. <<http://www.federop.it/lorganizzazione-interpersonale/>>
52. Federcoopesca-Confcooperative, “Chi Siamo”, Erişim Tarihi: 12.06.2015.<<http://www.federcoopesca.it/>>
53. Federpesca, “Chi Siamo”, Erişim Tarihi: 12.06.2015 <<http://www.federpesca.it/chi-siamo/>>
54. Franquesa, Ramon, “Fishermen Guilds in Spain (Cofradias): Economic Role and Structural Changes”, **IIFET 2004 Japan Proceedings**, July 2004, Tokyo, Japan.
55. Friend of the Sea, Erişim Tarihi: 04.05.2015, <<http://www.friendofthesea.org/about-us.asp?ID=9>>
56. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, “1. Türkiye Balıkçılığının Sorunları ve Çözüm Önerileri Sempozyumu”, Yayınlanma Tarihi: 06.05.2014, Erişim Tarihi: 13.06.2015.

<<http://mugla.tarim.gov.tr/Sayfalar/GormeEngellilerDetay.aspx?OgeId=17&Liste=Haber>>

57. Gıda, Tarım ve Havacılık Bakanlığı, “Tarımsal Örgütlenme Tablosu”, **Tarım Reformu Genel Müdürlüğü**, Geçerlilik Tarihi: 31.03.2015, Erişim Tarihi: 21.04.2015. <<http://www.tarim.gov.tr/TRGM/Menu/12/Faaliyetler>>
58. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Taşra Teşkilatının, Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönerge.
59. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, “IPARD 2014-2020 Programı”.
60. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, “Sınırlı Sorumlu Su Ürünleri Kooperatifi Ana Sözleşmesi”, **Tarım Reformu Genel Müdürlüğü**, Erişim Tarihi: 28.04.2015. <<http://www.tarim.gov.tr/TRGM/Lists/KutuMenu/Attachments/24/Su%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Koop.%20Anaszl%C5%9Fmsi.pdf>>
61. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, “Su Ürünleri İstatistikleri”, **Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü**, Mayıs 2015.
62. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, “Tarımsal Üretici Birliği Tüzüğü”, **Tarım Reformu Genel Müdürlüğü**, Erişim Tarihi: 02.04.2015. <<http://www.tarim.gov.tr/TRGM/Lists/KutuMenu/Attachments/24/%C3%96RNEK%20Tar%C4%B1msal%20%C3%9Cretici%20Birli%C4%9Fi%20T%C3%BCz%C3%BC%C4%9F%C3%BC.pdf>>
63. Green Paper: Reform of the Common Fisheries Policy. Commission of the European Communities, COM(2009) 163 final, Brussels.
64. Hague Resolution of 3 November 1976: Council Resolution of 3 November 1976 on certain external aspects of the creation of a 200-mile fishing zone in the Community with effect from 1 January 1977, OJ C 105, 7.5.1981.
65. Havstein, Hans Martin, **Change and Continuity: 40 Years of Reforming the Common Fisheries Policy**, Master’s Thesis in European Studies, Institute for Historical Studies, Norwegian University of Science and Technology (NTNU), 2013.
66. Kalkınma Bakanlığı, “Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018): Su Ürünleri Özel İhtisas Komisyonu Raporu”, Ankara, 2014.
67. Kalkınma Bakanlığı, “Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)”, Ankara, 2000.
68. Karaca, Nil, “GATT’tan Dünya Ticaret Örgütüne”, **Maliye Dergisi**, Sayı: 144, Eylül-Aralık 2003, s. 84-99.
69. Karademir, Metin, Mehmet Emin Arat, “Su Ürünleri Kooperatiflerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: İstanbul İli Örneği”, **Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi**, Cilt 11, Sayı 41, Ocak 2014, s. 133-156.

70. Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2015/16), Resmi Gazete: Tarih: 30.05.2015, Sayı: 29342.
71. Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Kapsamında Makine ve Ekipman Alımlarının Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2014/10), Resmi Gazete: Tarih: 10.05.2014, Sayı: 28996, 10.05.2014.
72. Kilit, Gökhan, “Avrupa Birliği Ortak Balıkçılık Politikası’nın Reformu”, **İktisadi Kalkınma Vakfı Değerlendirme Notu**, No: 62, Aralık 2012.
73. Kooperatifler Kanunu, Kabul Numarası: 1163, Kabul Tarihi: 24/4/1969, Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 10/5/1969, Sayı: 13195, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 8, Sayfa: 1955.
74. Kraan, Marloes, TR-11-IB-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi - Alt-Faaliyet 3.1.1 kapsamında gerçekleştirilen Hollanda’daki Üretici Örgütleri Sunumu, 26 Mart 2014.
75. Lega Pesca, “Chi Siamo”, Erişim Tarihi: 12.06.2015. <http://www.legapesca.coop/contentpartviewer.aspx?ID=*chisiamo>
76. List of the recognised producers' organisations in the fishery and aquaculture sector, OJ C 293, 25.11.2005.
77. List of the recognised producers' organisations in the fishery and aquaculture sector, OJ C 68, 8.3.2013.
78. Marine Stewardship Council, Erişim Tarihi. 04.05.2015, <<https://www.msc.org/>>
79. Martín, Jesús Iborra, “Fisheries in Italy”, **European Parliament, Directorate-General for Internal Policies of the Union**, Brussels, 2008.
80. Mavi Yüzgeçli Orkinos Balıklarının Avcılığı, Taşımacılığı, Besiciliği, İhracat ve İthalatına İlişkin 2015 Yılı Uygulama Genelgesi, Genelge No: 48.
81. Mülga Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, “Su Ürünleri Bilgi Sistemi (SUBİS), Kayıtlarımızdaki Mevcut Gemilerin SUBİS’e Kaydedilmesine İlişkin Bilgi Notu”, **Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü**, Ankara, 2008, Erişim Tarihi: 13.05.2015. <ftp://www.kkgm.gov.tr/arsiv/SU_URUNLERI/su/SUBIS-Gemi_Kayit.pdf>
82. Paraçevirici, “2012 Yılı EUR - Euro Döviz Kuru Arşivi, Alış, Satış ve Parite Fiyatları”, Erişim Tarihi: 05.05.2015. <<http://paracevirici.com/doviz-arsiv/merkez-bankasi/gecmis-tarihli-doviz/2012/euro>>
83. Paraçevirici, “2014 Yılı SEK - İsveç Kronu Döviz Kuru Arşivi, Alış, Satış ve Parite Fiyatları”, Erişim Tarihi: 01.05.2015. <<http://paracevirici.com/doviz-arsiv/merkez-bankasi/gecmis-tarihli-doviz/2014/isvec-kronu>>
84. Pazarcı, Hüseyin, **Uluslararası Hukuk**, 12. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013.

85. Persson, Rolf, “Su Ürünleri Üretici Örgütleri Mevzuatının Uygulanmasına İlişkin Uzman Çalışması: Yasal Boşluk Analizi”, **TAIEX Projesi 41480**, 3-7 Mayıs 2010 Ankara/Türkiye.
86. PESCAMED Project, “Development of Cooperation in the Mediterranean fishery sector: the world of labour, producers’ organizations, consumers associations and training (PESCAMED)”, **The Mediterranean Agronomic Institute of CIHEAM-IAMBari**, 2011.
87. Position (EU) No 10/2013 of the Council at first reading with a view to the adoption of a Regulation of the European Parliament and of the Council on the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products, OJ C 351E, 30.11.2013, s. 46-72.
88. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products, COM(2011) 416 final.
89. Regulation (EEC) No. 2142/1970 of the Council of 20 October 1970 on the common organisation of the market in fishery product, OJ L 236, 27.10.1970.
90. Regulation (EU) No 1169/2011 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on the provision of food information to consumers, amending Regulations (EC) No 1924/2006 and (EC) No 1925/2006 of the European Parliament and of the Council, and repealing Commission Directive 87/250/EEC, Council Directive 90/496/EEC, Commission Directive 1999/10/EC, Directive 2000/13/EC of the European Parliament and of the Council, Commission Directives 2002/67/EC and 2008/5/EC and Commission Regulation (EC) No 608/2004, OJ L 304, 22.11.2011.
91. Regulation (EU) No 508/2014 of the European Parliament and of the Council of 15 May 2014 on the European Maritime and Fisheries Fund and repealing Council Regulations (EC) No 2328/2003, (EC) No 861/2006, (EC) No 1198/2006 and (EC) No 791/2007 and Regulation (EU) No 1255/2011 of the European Parliament and of the Council.
92. Regulation (EU) No 1379/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 on the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products, amending Council Regulations (EC) No 1184/2006 and (EC) No 1224/2009 and repealing Council Regulation (EC) No 104/2000, OJ L 354, 28.12.2013.
93. Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 4054, Kabul Tarihi: 7/12/1994, Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 13/12/1994, Sayı: 22140, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 34.
94. Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the implementation of Council Regulation (EC) No 104/2000 on the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products {SEC(2006) 1218}, COM 2006(558) final.

95. Satar, Muharrem, Kırsal Kalkınma ve Kredilendirme Daire Başkanlığı Bilgi Notu, Erişim Tarihi: 23.06.2015.
96. Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5957, Kabul Tarihi: 11/3/2010, Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 26/3/2010, Sayı: 27533, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 49.
97. Su Ürünleri Kanunu, Kanun Numarası: 1380, Kabul Tarihi: 22/3/1971, Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 4/4/1971, Sayı: 13799, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 10, Sayfa: 2056.
98. Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği, “Balıkçı Barınakları Problemi”, Yayın Tarihi: 25.04.2014, Erişim Tarihi: 20.06.2015, <<http://www.surkoop.com/Icerik2.aspx?ID=94>>
99. Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği, Resmi Gazete: Tarih: 19.06.2002, Sayı: 24790.
100. Su Ürünleri Yetiştiriciliği Destekleme Tebliği, Resmi Gazete: Tarih: 24.05.2015, Sayı: 29365.
101. Su Ürünleri Yönetmeliği, Resmi Gazete: Tarih: 10.03.1995, Sayı: 22223.
102. Surís-Regueiro, Juan C., Manuel M. Varela-Lafuente and M. Dolores Garza-Gil, “Evolution and Perspectives of the Fisheries Structural Policy in the European Union”, **Ocean & Coastal Management**, 54/8, 2011, s. 593-600.
103. Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Kullanılacak Kredilere İlişkin Yönetmelik, Resmi Gazete: Tarih: 26.07.2001, Sayı: 24474.
104. Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu, Kanun No: 5200, Kabul Tarihi: 29.6.2004, Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 6/7/2004, Sayı: 25514, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 43.
105. Tarımsal Üretici Birliklerinin Kuruluş Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik, Resmi Gazete Tarihi: 16.01.2005, Resmi Gazete Sayısı: 25702.
106. The Online Fishermen, “Will USA follow Europe’s New Strict Seafood Rules?”, 15.12.2014, Erişim Tarihi: 28.06.2015. <<http://www.theonlinefisherman.com/component/zoo/will-usa-follow-europe-s-new-strict-seafood-rules?Itemid=2386>>
107. TR-03-AG-01 No’lu Eşleştirme Projesi 4. Çeyrek Dönem Yürütme Kurulu Raporu.
108. TR-03-AG-01 No’lu Su Ürünleri Sektörünün Yasal ve Kurumsal Olarak AB Su Ürünleri Müktesabatına Uyumu Eşleştirme Projesi Kontratı.
109. TR-11-IB-AG-01 No’lu Balıkçılık Üretici Örgütleri İçin Kurumsal Kapasite Oluşturulması Eşleştirme Projesi Kontratı.

110. TR-11-IB-AG-01 No'lu Balıkçılık Üretici Örgütleri İçin Kurumsal Kapasite Oluşturulması Eşleştirme Projesi Final Raporu.
111. TR-11-IB-AG-01 No'lu Eşleştirme Projesi Kapsamında Hazırlanan 'Türkiye'de Su Ürünlerinin Mevcut Durumu' Sunumu.
112. Türkiye İstatistik Kurumu, "Su Ürünleri İstatistikleri", Ankara, 2013.
113. Türk Gıda Kodeksi Etiketleme Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 29.12.2011, Resmi Gazete Sayısı: 28157.
114. Türkiye İstatistik Kanunu, Kanun Numarası: 5429, Kabul Tarihi: 10/11/2005, Yayımlandığı R.Gazete: Tarih: 18/11/2005, Sayı: 25997, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 45.
115. Ünal, Vahdet, Adnan Tokaç, Zafer Tosunoğlu, Okan Akyol, Hüseyin Özbilgin, Huriye Göncüoğlu, "İzmir İli Su Ürünleri Kooperatifleri ve Sorunları", Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları VII. Ulusal Kongresi Bildiriler Kitabı, **Kıyı Alanları Yönetimi (KAY) Türkiye Milli Komitesi**, ODTÜ, Ankara, Cilt 1, 27-30 Mayıs 2008.
116. Ünal, Vahdet, Murat Yercan, "Türkiye'de Su Ürünleri Kooperatifleri ve Balıkçılar İçin Önemi", Ege Üniversitesi, **Su Ürünleri Dergisi**, Sayı 23, Cilt (1-2), 2006, s. 221-227.
117. Ünal, Vahdet, Oan Akyol, Tefik Ceyhan, Huriye Göncüoğlu, "Akyaka (Gökova Körfezi) Su Ürünleri Kooperatifinin İşleyişi, Av Miktarı ve Fiyat İlişkisi Üzerine Araştırmalar", **Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri, BAP Projesi**, No: 2005/SÜF/009, Yayınlanma Tarihi: 2007.
118. Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu, Kanun Numarası: 5996, Kabul Tarihi: 11/6/2010, Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 13/6/2010, Sayı: 27610, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 49.
119. VisNed, "Public consultation on new framework of Technical Measures in Fisheries", Erişim Tarihi: 04.06.2015. <http://ec.europa.eu/dgs/maritimeaffairs_fisheries/consultations/technical-measures/contributions/documents/visned_en.pdf>
120. Vivero, J.L. Suarez de, M.C. Frieyro de Lara, J. Jurado Estevez, "The Role of Spanish Fishing Organizations in the Management of Fisheries: Traditional and Industrial Organizations", **Proceedings of 1995 ICES Annual Science Conference**, CM 1995/S: 3.
121. Yıldırım, Ali Ekber, "Tarım Sektörü Entegre Yönetim Bilgi Sistemi", Yayınlanma Tarihi: 11.03.2015, Erişim Tarihi: 01.07.2015. <<http://www.tarimdunyasi.net/?p=4083>>
122. Yılmaz, Serpil, Ruhan Erdilal ve Turhan Kebapçioğlu, "Su Ürünleri Sektöründeki Ekonomik Organizasyonlardan Üretici Birlikleri", **Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, 22(2), 2009, s. 223-232.

EK-1 ÜRETİM VE PAZARLAMA PLANLARININ DETAYLI YAPISI

BÖLÜM 1

Üretici örgütleri hakkında genel bilgiler

- İsim
- Türü
- Tanımlama kodu
- Yeri
- Üye sayısı
- Ciro (türlerle göre detaylandırılmış)
- Av ve hasat hacmi (türlerle göre detaylandırılmış)

BÖLÜM 2

Üretim programı ve pazarlama stratejisi

Bu bölüm belirleyici arz cetvelinden oluşacak ve özellikle ana pazarlanan türlerin kalite, miktar ve sunum açısından pazar gereksinimlerine yönelik arz yeterliliğini nasıl sağlayacağını tasvir edecektir.

BÖLÜM 3

13479/2013 (AB) sayılı Tüzük Madde 7'de yer alan hedeflerin ulaşılmasına yönelik önlemler

Bu bölüm, üretici örgütlerinin 1379/2013 (AB) sayılı Tüzüğün 7. Maddesinde ortaya konan çeşitli amaçları gerçekleştirebilmek için aynı Tüzüğün 8. Maddesinde tanımlanan ve alabileceği uygun önlemleri anlatmaktadır.

BÖLÜM 4

Bazı türlerin arzının düzenlenmesine yönelik önlemler

Bu bölüm, üretici örgütlerinin yıl boyunca pazarlama sıkıntısı yaşanan türlerin arzının düzenlenmesi için 1379/2013 (AB) sayılı Tüzüğün 8. Maddesinde tanımlanan ve alabileceği uygun önlemleri anlatmaktadır.

BÖLÜM 5

Cezalar ve kontrol önlemleri

Bu bölüm, üretim pazarlama planlarının uygulanmasında meydana gelebilecek farklı türdeki ihlallere uygulanacak cezaların tanımını verecektir. Bu ek olarak, üretici örgütleri üyelerinin faaliyetlerinin örgütün oluşturduğu kurallara uygunluğunu ve kontrolünü sağlamak amacıyla 1379/2013 (AB) sayılı Tüzüğün 8. Maddesinde verilen önlemleri tanımlayabilir.

EK-2 DEPOLAMA MEKANİZMASINA TABİ OLAN AVCILIK ÜRÜNLERİ

CN Kodu	Ürünlerin Tanımları
0 302 22 00	Pisi (<i>Pleuronectes platessa</i>)
ex 0 302 29 90	Pisi-Dab (<i>Limanda limanda</i>)
0 302 29 10	Pisi balıkları-Megrim (<i>Lepidorhombus spp.</i>)
ex 0 302 29 90	Dere pisisi (<i>Platichthys flesus</i>)
0 302 31 10	Tulina/albacore (<i>Thunnus alalunga</i>)
ve	
0 312 31 90	
ex 0 302 40	Ringa balığı (<i>Clupea harengus</i>)
0 302 50 10	Morina balığı (<i>Gadus morhua</i>)
0 302 61 10	Sardalya (<i>Sardina pilchardus</i>)
ex 0 302 61 80	Çaça (<i>Sprattus sprattus</i>)
0 302 62 00	Mezgit-Haddock (<i>Melanogrammus aeglefinus</i>)
0 302 63 00	Kömür balığı (<i>Pollachius virens</i>)
ex 0 302 64	Uskumru (<i>Scomber scombrus</i> ve <i>Scomber japonicus</i>)
0 302 65 20	Mahmuzlu camgöz ve kedi balığı türleri (<i>Squalus acanthias</i> ve <i>Scyliorhinus spp.</i>)
ve	
0 302 65 50	
0 302 69 31	İskorpit-Redfish (<i>Sebastes spp.</i>)
ve	
0 302 69 33	
0 302 69 41	Mezgit (<i>Merlangius merlangus</i>)
0 302 69 45	Morina benzeri balık/ling (<i>Molva spp.</i>)
0 302 69 55	Hamsi (<i>Engraulis spp.</i>)
ex 0 302 69 68	Berlam (<i>Merluccius merluccius</i>)
0 302 69 81	Fener balığı (<i>Lophius spp.</i>)
ex 0 302 69 99	Lambuka (<i>Coryphaena hippurus</i>)
ex 0 307 41 10	Mürekkep balığı (<i>Sepia officinalis</i> ve <i>Rossia macrosoma</i>)
ex 0 306 23 10	Crangon crangon ve derinsu iri karidesi türlerinden karidesler (<i>Pandalus borealis</i>)
ex 0 306 23 31	
ex 0 306 23 39	
0 302 23 00	Dil balığı (<i>Solea spp.</i>)
0 306 24 30	Pavurya (<i>Cancer pagurus</i>)
0 306 29 30	Norveç istakozu (<i>Nephrops norvegicus</i>)
0 303 31 10	Lesser veya Grönland Pisi Balığı (<i>Reinhardtius hipoglossoides</i>)
0 303 78 11	Berlam (<i>Merluccius</i>)
0 303 78 12	
0 303 78 13	
0 303 78 19	
ve	
0 304 20 55	
0 304 20 56	
0 304 20 58	
0 303 79 71	Sinağrit ve mercan (<i>Dentex dentex</i> and <i>pagellus spp.</i>)
0 303 61 00	Kılıç balığı (<i>Xiphias Gladius</i>)
0 304 21 00	
0 304 91 00	
0 306 13 40	Karides (<i>Penaeidae</i>)
0 306 13 50	
ex 0 306 13 80	
0 307 49 18	Mürekkep balığı (<i>Sepia officinalis</i> , <i>Rossia macrosoma</i> ve <i>Sepiola rondeletti</i>)

0 307 49 01	Kalamar (<i>Loligo spp.</i>)	
0 307 49 31		
0 307 49 33		
0 307 49 35		
ve		
0 307 49 38		Diğer kalamar türleri (<i>Ommastrephes sagittatus</i>)
0 307 49 51		
0 307 59 10		
0 307 99 11		
0 303 41 10		
0 302 32 10		
0 303 42 12		
0 303 42 18		
0 303 42 42		
0 303 42 48		
0 302 33 10		Skipjack ya da karni çizgili palamut (<i>Katsuwonus pelamis</i>)
0 303 43 10		Mavi yüzgeçli orkinos (<i>Thunnus thynnus</i>)
0 303 45 10		
0 302 39 10		<i>Thunnus and Euthynnus</i> cinsinden diğer türler
0 302 69 21		Dil balığı (<i>Microstomus kitt</i>)
0 303 49 30		
0 303 79 20		
ex 0 302 29 90		
0 302 35 10		
ve		
0 302 35 90		
ex 0 302 69 51		
0 302 69 75		
ex 0 302 69 82		
ex 0 302 69 99	Kömür balığı (<i>Pollachius pollachius</i>)	
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99	Ray's bream (<i>Brama spp.</i>)	
ex 0 302 69 99		
ve	Bir çeşit mezgit (<i>Micromesistius poutassou</i> ya da <i>Gadus poutassou</i>)	
ex 0 304 19 99		
ex 0 302 69 99		
ex 0 307 21 00		
ex 0 307 91 00		
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99	Morina ve (<i>Trisopterus luscus</i>) ve tavuk balığı (<i>Trisopterus minutus</i>)	
ex 0 302 69 99		
ve	Kupes (<i>Boops boops</i>)	
ex 0 304 19 99		
ex 0 302 69 99	İzmarit (<i>Spicara smaris</i>)	
ex 0 307 21 00		
ex 0 307 91 00	Mıgır (<i>Conger conger</i>)	
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99	Kırlangıç balığı (<i>Trigla spp.</i>)	
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99	İstavrit (<i>Trachurus spp.</i>)	
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99	Kefal (<i>Mugil türü</i>)	
ex 0 302 69 99		
ve	Tırpana (<i>Raja türü</i>)	
ex 0 304 19 99		
ex 0 302 69 99	Palaska balığı (<i>Lepidous caudatus</i> ve <i>Aphanopus carbo</i>)	
ex 0 307 21 00		
ex 0 307 91 00	Deniz Tarağı (<i>Pecten maximums</i>)	
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99	Deniz salyangozu (<i>Buccinum undatum</i>)	
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99	Tekir ve barbun (<i>Mullus surmuletus</i> , <i>Mullus barbatus</i>)	
ex 0 302 69 99		
ex 0 302 69 99	Sarıgöz (<i>Spondylisoma cantharus</i>)	
ex 0 302 69 99		

EK-3 ORTAK PAZARLAMA STANDARTLARININ UYGULANDIĞI ÜRÜNLER

- (a) CN 0302 kodu altındaki tuzlu su balıkları
- Pisi balığı (**plaice**) (*pleuronectes platessa*)
  - Tülina (*Thunnus alalunga*)
  - Mavi yüzgeçli orkinos (*Thunnus thynnus*)
  - Büyükgöz orkinos (*Thunnus* veya *Parathunnus obesus*)
  - Ringa balığı (*clupea harengus*)
  - Morina balığı (*Gadus Morhua*)
  - Sardalya (*Sardina pilchardus*)
  - Mezgit (*Melanogrammus aeglefinus*)
  - Kömür balığı (**saithe**) (*pollachius virens*)
  - Kömür balığı (**pollack**) (*Pollachius pollachius*)
  - Uskumru (*Scomber scombrus*)
  - Uskumru (*Scomber japonicus*)
  - İstavrit (**horse mackerel**) (*Trachurus spp.*)
  - Mahmuzlu camgöz ve kedi balığı türleri (*Squalus acanthias* ve *Scyliorhinus spp.*)
  - İskorpit (**redfish**) (*Sebastes spp.*)
  - Mezgit (**whiting**) (*merlangius merlangus*)
  - Bir çeşit mezgit (*Micromestitius poutassau* veya *Gadus poutassau*)
  - Ling (morina benzeri bir balık) (*Molva spp.*)
  - Hamsi (*Engraulis spp.*)
  - Berlam (**hake**) (*Merluccius merluccius*)
  - **Megrim** (*Lepidorhombus spp.*)
  - **Ray' s bream** (*Brama spp.*)
  - Fener balığı (**anglerfish**) (*Lophius spp.*)
  - Pisi balığı (**dab**) (*Limanda limanda*)
  - Dil balığı (**lemon sole**) (*Microstomus kitt*)
  - Bir çeşit morina (**pouting**) (*Trisopterus luscus*) ve zayıf morina/ Akdeniz morinası (*Trisopterus minutus*)
  - Kupes (**bogue**) (*Boops boops*)
  - İzmarit balığı (**picarel**) (*Maena smaris*)
  - Miğrı (**conger**) (*Conger conger*)
  - Kırlangıç balığı (**gurnard**) (*Trigla spp.*)
  - Kefal (**mullet**) (*Mugil spp.*)
  - Tırpana, rina, vatoz, folya türü balıklar (**skate**) (*Raja spp.*)
  - Bir çeşit pisi balığı (**Common flounder**) (*Plachtyes flesus*)
  - Dil balığı (**sole**) (*Solea spp.*)
  - Palaska balığı (**scabbardfish**) (*Lepidopus caudatus* ve *Aphnopus carbo*)
  - Barbun ve tekir (*Mullus barbatus*, *Mullus surmuletus*)
  - Sarıgöz (*Spondylisoma cantharus*)
  - Çaça (*Sprattus sprattus*)
- (b) CN 0307 kodu altına düşen canlı, taze, soğutulmuş ya da buharda veya suda kaynatılarak pişirilmiş halde sunulan deniz kabukluları
- Karides (*Crangon crangon*) ve **pandalid** karides (*Pandalus borealis*)
  - Pavurya (*Cancer pagurus*)
  - Norveç istakozu (*Nephrops norvegicus*)
- (c) CN 0307 kodu altına düşen kafadan bacaklılar:
- Mürekkep balığı (**cuttlefish**) (*Sepia officinalis* ve *Rossia macrosoma*)
- (d) CN 0307 kodu altına düşen deniz tarağı ve diğer su omurgasızları:
- Deniz tarağı (*Pecten maximus*)
  - Deniz salyangozu (*Buccinum undatum*)

EK-4 TAZELİK DERECELENDİRMESİ

Beyaz balıklar

mezgıt (**haddock, whiting**), morina (**cod**), kömür balığı (**saithe, pollack**), iskorpit türü (**redfish**), morina (**ling, pouting**), **Ray's bream**, fener balığı (**anglerfish**), kupes (**bogue**), izmarit balığı (**picarel**), mığrı (**conger**), kırlangıç balığı (**gurnard**), kefal (**mullet**), pisi (**plaice, dab, common flounder**), megrim, dil balığı (**sole, lemon sole**), palaska balığı (**scabbardfish**), berlam (**hake**),

Mavi balıklar

tülina (**albacore**) veya uzun kanatlı orkinos (**longfinned tuna**), mavi yüzgeçli orkinos (**bluefin tuna**), büyükgöz orkinos (**bigeye tuna**), mezgıt benzeri (**blue whiting**), ringa balığı (**herring**), sardalya (**sardines**), uskumru (**mackerel**), istavrit (**horse mackerel**), hamsi (**anchovy**)

A. Selachii (kıkırdaklı balıklar)

köpek balığı (**dogfish**), tırpana, rina, vatoz, folya türü balıklar (**skate**)

Kafadan bacaklılar

mürekkkep balığı (**cuttlefish**)

Deniz kabukluları

1. Karidesler (**shrimps**)
2. Norveç istakozu (**Norway lobster**)

A. BEYAZ BALIKLAR

	Kriterler			
	Tazelik kategorisi			Kabul edilmez (¹)
	Ekstra	A	B	
Deri	Parlak, parıltılı renk (redfish için) veya opal, renksizleşme yok	Pigmentasyon parlak fakat parıltılı değil	Pigmentasyon renksizleşiyor, mat	Mat Pigmentasyon (²)
Deri mukozası	Sulu, şeffaf	Hafifçe bulanık	Süt gibi	Sarımsı gri, opak mukus
Göz	Konveks; siyah parlak göz bebeği; şeffaf kornea	Konveks ve hafifçe batmış, siyah mat göz bebeği, hafifçe opal kornea	Düz; opal kornea; opak göz bebeği	Merkezi konkav; gri göz bebeği; Süt gibi kornea (²)
Solungaçlar	Parlak renk; mukus yok	Daha az renkli, şeffaf mukus	Kahverengi/ gri, renksizleşiyor; kalın opak mukus	Sarımsı; kalın süt gibi mukus (²)
Periton (temizlenmiş balıkta)	Düzgün; parlak; etten ayırması zor	Hafifçe mat; etten ayrılabilir	Kabuklu; etten kolaylıkla ayrılıyor	Ete yapışık değil (²)
Solungaçların ve karın boşluğunun kokusu	Yosun kokusu	Yosun kokusu yok, nötr koku	Fermente, hafifçe ekşi	(²)
- pisi dışındaki (plaice) beyaz balıklar	Taze yağlı, biberimsi, topraksı koku	Yağlı, yosunsu veya hafifçe tatlı	Yağlı, fermente, bayat, hafifçe ransid	ekşi
- pisi balığı (plaice)				ekşi
Kas/ et	Sıkı ve elastik; düzgün yüzey (³)	Daha az elastik	Hafifçe yumuşak (gevşek), daha az elastik; mumsu (kadifemsi) ve mat yüzey	yumuşak (gevşek), (²) pullar kolaylıkla ayrılıyor yüzey buruşuk

Kafah anglerfish için ekstra kriter

kan damarı (vental kaslar)	Keskin dış yapı ve parlak kırmızı	Keskin dış yapı ve koyulaşan kan rengi	Yayılmış ve kahverengi	Tamamen yayılmış ve kahverengi, ette sararma ⁽²⁾
----------------------------	-----------------------------------	--	------------------------	---

- (1) Bu sütun 91/493/AET Direktifine göre insan tüketimine uygun olmayan balık için kriterleri tesis eden Karar alınıncaya kadar uygulanmayacaktır
(2) Veya daha ileri bozulma durumu
(3) Taze balık rigör mortis öncesi sıkı ve elastik olmayacaktır fakat hala Ekstra kategorisinde değerlendirilecektir.

B. MAVİ BALIKLAR

	Kriterler			
	Tazelik kategorisi			Kabul edilmez ⁽¹⁾
	Ekstra	A	B	
Deri	Parlak renk, parlak gökkuşağı renkleri, dorsal ve santral yüzeylerde açık ayırım,	Pigmentasyon parlaklık ve parlak kaybı, dorsal ve ventral yüzeylerde farklılık azalmış	Mat, parlatsız, tatsız renk; balık kıvrıldığında deri buruşuyor	Çok mat Pigmentasyon, deri etten ayrılıyor ⁽³⁾
Deri mukozası	Sulu, şeffaf	Hafifçe bulanık	Süt gibi	Sarımsı gri, opak mukus ⁽³⁾
Etin yapısı ⁽²⁾	Çok sıkı, sert	Hafif sert, sıkı	Hafifçe yumuşak	Yumuşak (gevşek) ⁽³⁾
Solungaç kapakları	Gümüşümsü	Gümüşümsü, hafif kırmızı veya kahverengi	Damarlardan kahverengimsi, ve yoğun kan sızıntısı	Sarımsı ⁽³⁾
Göz	Konveks; mavi-siyah parlak göz bebeği; şeffaf göz kapağı	Konveks ve hafifçe batmış, koyu mat göz bebeği, hafifçe opal kornea	Düz; bulanık göz bebeği, göz çevresinde kan sızıntısı	Merkezi konkav; gri göz bebeği; süt gibi kornea ⁽³⁾
Solungaçlar ⁽²⁾	Tekdüze koyu kırmızıdan mora doğru bir renk; mukus yok	Daha az parlak renk, kenarlarda solma, şeffaf mukus	renksizleşiyor; kalın opak mukus	Sarımsı; kalın süt gibi mukus ⁽³⁾
Solungaçların kokusu	Taze yosun kokusu, keskin, iyot	Yosun kokusu yok, nötr koku	Hafif sülfürlü, yağlı, ransid veya çürümüş meyve kokusu ⁽⁴⁾	çürümüş ekşi ⁽³⁾

- (1) Bu sütun 91/493/AET Direktifine göre insan tüketimine uygun olmayan balık için kriterleri tesis eden Karar alınıncaya kadar uygulanmayacaktır
(2) Soğuk deniz suyunda korunmuş (ya buzla soğutulmuş (CSW) ya da mekanik olarak (RSW)) ringa ve uskumru için 92/48/AET sayılı Direktifteki (OJ No L 187,7.7.1992, s. 41) Ek II madde 8' deki gerekliliklere uygunluk, takip eden tazelik kategorisi uygulanır;
- A kriteri Ekstra ve A kategorilerine uygulanır.
(3) Veya daha ileri bozulma durumu
(4) Buzlu balık tatsızlaşmadan önce ransid olur. CSW/ RSW ransidleşmeden önce tatsız olur.

C. SELACHİİ (KIKIRDAKLI BALIKLAR)

	Kriterler			
	Tazelik kategorisi			Kabul edilmez (¹)
	Ekstra	A	B	
Göz	Konveks; çok parlak ve gökkuşağı; küçük göz bebeği	Konveks ve hafifçe batmış, parlaklıkta ve parıltıda kayıp, oval göz bebeği,	Düz; mat;	konkav; sarımsı (²)
Görünüş	Rigor mortiste veya kısmi rigorda; deride az miktarda temiz mukus var	Rigor aşamasının ötesinde; deride ve özellikle ağızda ve solungaç açıklıklarında mukus yok	ağızda ve solungaç açıklıklarında az bir mukus; hafifçe düzleşmiş çene	ağızda ve solungaç açıklıklarında fazla miktarda mukus (²)
Koku	Yosun kokusu	koku yok veya çok hafif tatsız koku fakat amonyak kokusu değil	hafif amonyak, ekşi	Keskin amonyak kokusu (²)

Tırpana, rina, vatoz, folya türü balıklar (skate) için spesifik veya ek kriterler

Deri	Parlak, gökkuşağı parıltılı pigmentasyon; sulu mukus	parlak pigmentasyon sulu mukus	Pigmentasyon renksizleşiyor, mat; opak mukus	Renksizleşme, deri buruşması, kalın mukus (²)
Etin dokusu	Sıkı ve elastik;	sıkı	yumuşak	gevşek
Görünüş	Yüzgeçlerin kenarları yarı şeffaf ve kıvrık	Sert yüzgeçler	yumuşak	sarkık
Karın	Beyaz ve parlak, yüzgeçlerin etrafında mor kenar	Beyaz ve parlak, yüzgeçlerin etrafıyla sınırlı	Beyaz ve mat, çok sayıda kırmızı ve sarı parçalar	Sarıdan yeşile doğru bir karın, ette kırmızı parçalar

(1) Bu sütun 91/493/AET Direktifine göre insan tüketimine uygun olmayan balık için kriterleri tesis eden Karar alınıncaya kadar uygulanmayacaktır

(2) Veya daha ileri bozulma durumu

D. KAFADAN BACAKLILAR

	Kriterler		
	Tazelik kategorisi		
	Ekstra	A	B
Deri	Parlak pigmentasyon, deri ete yapışık	mat pigmentasyon, deri ete yapışık	Renksiz, etten kolaylıkla ayrılıyor
Et	Çok sıkı, inci beyazlığı	Sıkı, tebeşir beyazlığı	Hafifçe yumuşak; pembemsi beyaz veya hafifçe sarı
Tentaküller (bacaklar)	Ayrılmaya dirençli	Ayrılmaya dirençli	Daha kolay ayrılıyor
Koku	Taze yosun kokusu	Yosun kokusu yok, nötr koku	Mürekkep kokusu

E. DENİZ KABUKLULARI

1. Karides

	Kriterler	
	Tazelik kategorileri	
	Ekstra	A
Minimum gereklilikler	<ul style="list-style-type: none"> - kabuğun yüzeyi: nemli ve parlak - karidesler bir konteynerden diğerine transfer edilirken ayrı ayrı dökülmeli ette yabancı koku olmamalı - karideslerde kum, mukus ve diğer yabancı cisimler olmamalı	Ekstra kategorisiyle aynı
Görünüş: 1. kabuklu karides	Beyaz benekleri olan temiz kırmızımsı renk; kabuğun göğüs kısmı (pectoral) belirgin şekilde açık renkte	Renk beyaz benekli hafifçe yıkanmış kırmızımsı pembeden mavimsi kırmızıya kadar aralıktadır; açık renk olması gereken göğüs kısmı (pectoral) griye dönüşüyor
2. derin-su karidesi (prawn- jumbo karides)	Tekdüze pembe	Kafanın kararırma ihtimaliyle birlikte pembe
Kabuk çıkarılırken ve çıkarıldıktan sonra et koşulları	<ul style="list-style-type: none"> - kabuklar kolaylıkla fakat teknik olarak kaçınılmaz et kayıplarıyla çıkarılır. - Sıkı ama sert değil	<ul style="list-style-type: none"> - Kabuklar daha az kolay, küçük et kayıplarıyla çıkar - Daha az sıkı, hafifçe sert
Parçalar	Ara sıra olan karides parçaları kabul edilir	Küçük miktardaki karides parçaları kabul edilir
Koku	Taze yosun, hafif tatlı koku	Mayhoş, yosun kokusu yok

2. Norveç İstakozu

	Kriterler		
	Tazelik kategorileri		
	Ekstra	A	B
Kabuk	Soluk pembe veya pembeden portakal rengi-kırmızıya kadar	Soluk pembe veya pembeden portakal rengi-kırmızıya kadar; siyah benekler yok	Hafif renk kaybı; özellikle kabukta ve kuyruk segmentleri arasında bazı siyah benekler ve grimsi renk
Göz ve solungaçlar	Parlak siyah gözler; pembe solungaçlar	Gözler mat ve gri/ siyah; grimsi solungaçlar	Solungaçlar koyu gri veya kabuğun dorsal yüzeyinde biraz yeşilimsi renk
Koku	Karakteristik yumuşak deniz kabuklusu kokusu	Karakteristik yumuşak deniz kabuklusu kokusunda kayıp; amonyak kokusu yok	Hafifçe ekşi
Et (kuyruk)	Yarı şeffaf, beyaza doğru mavi bir renk	Artık yarı şeffaf değil ama rensizleşme yok	Opak ve mat görünüş

EK-5 BOYUT KATEGORİLERİ

Ağırlık skalası				Madde 7’de söz edilen Tüzükte ifade edilen koşullarda gözlenecek olan minimum boyutlar		
Tür	Boyut	Kg/ balık (¹)	Balık sayısı/kg (²)	Bölge	Coğrafi bölge	Minimum boyut
Ringa balığı (<i>Clupea harengus</i>)	1	0,25 ve üzeri	4 veya daha az	1	ICES Vb (AT kuşağı) (^a) (^b)	20 cm
	2	0,125-0,25	5-8	2		20 cm
	3	0,085-0,125	9-11	3		18 cm
	4(a)	0,050-0,085	12- 20 12- 27			20 cm
Baltık ringası, 59°30’ N’in güneyinde yakalanmış ve karaya çıkarılmış	4(b)	0,036-0,085				
Baltık ringası, 59°30’ N’in kuzeyinde yakalanmış ve karaya çıkarılmış	4(c)	0,057-0,085	12-17			
	5	0,031-0,057	18-32			
	6	0,023-0,031	33-44			
Baltık ringası, Estonya ve Latviya’nın egemenlikleri altında bulunun sularda yakalanmış ve karaya çıkarılmış	7(a)	0,023-0,036	28-44			
	7(b)	0,014-0,023	45-70			
Baltık ringası, Riga Körfezi’nde yakalanmış ve karaya çıkarılmış	8	0,010-0,014	71-100			
Sardalya (<i>Sardina pilchardus</i>)	1	0,067 ve üzeri	15 veya daha az			Henüz belirlenmedi
	2	0,042-0,067	16-24			
	3	0,028-0,042	25-35			
	4	0,015-0,028 0,011-0,028	36-67 36-91			
Akdeniz						
Kedi balığı (<i>Scyliorhinus spp.</i>)	1	2 ve üzeri	-			-
	2	1-2				
	3	0,5-1				
Mahmuzlu camgöz (<i>Squalus acanthias</i>)	1	2,2 ve üzeri	-			-
	2	1-2,2				
	3	0,5-1				
İskorpit (redfish) (<i>Sebastes spp.</i>)	1	2 ve üzeri	-			-
	2	0,6-2				
	3	0,35-0,6				

Ağırlık skalası				Madde 7’de söz edilen Tüzükte ifade edilen koşullarda gözlenecek olan minimum boyutlar		
Tür	Boyut	Kg/ balık ⁽¹⁾	Balık sayısı/kg ⁽²⁾	Bölge	Coğrafi bölge	Minimum boyut
Morina balığı (<i>Gadus Morhua</i>)	1	7 ve üzeri	-	1	^(a) ^(b) 59°30’ N’in güneyi	35 cm
	2	4-7		2		35 cm
	3	2-4				30 cm
	4	1-2		3		35 cm
	5	0,3-1		Baltık		35 cm
Kömür balığı Saithe (<i>Pollachius virens</i>)	1	5 ve üzeri	-	1	^(a) ^(b) 59°30’ N’in kuzeyi	35 cm
	2	3-5		2		35 cm
	3	1,5-3				30 cm
	4	0,3-1,5		3 Baltık		35 cm 30 cm
Mezgit (haddock) (<i>Melanogrammus aeglefinus</i>)	1	1 ve üzeri	-	1	ICES Vb (EC kuşağı) ^(a) ^(b)	30 cm
	2	0,57- 1,00		2		30 cm
	3	0,37- 0,57				27 cm
	4	0,17- 0,37		3		30 cm
Mezgit (whiting) (<i>Merlangius merlangus</i>)	1	0,5 ve üzeri	-	1	^(a) ^(b)	27 cm
	2	0,35-0,50		2		23 cm
	3	0,25-0,35				23 cm
	4	0,11-0,25		3		23 cm
Ling (morina benzeri bir balık) (<i>Molva spp.</i>)	1	5 ve üzeri	-	1	^(a) ^(b)	-
	2	3-5		2		belli değil
	3	1,2-3		3		- 63 cm
Uskumru (mackerel) (<i>Scomber scombrus</i>)	1	0,5 ve üzeri	50 veya daha az	1	Kuzey Denizi hariç Kuzey Denizi Akdeniz	20 cm
	2	0,20-0,50	51-125	2		20 cm
	3	0,10-0,20	126-250			30 cm
		0,08-0,20	126-325	3		20 cm
				5		20 cm 18 cm
Uskumru (mackerel) (<i>Scomber japonicus</i>)	1	0,5 ve üzeri	-			-
	2	0,25-0,50				
	3	0,14-0,25				
	4	0,05-0,14				
Hamsi (<i>Engraulis spp.</i>)	1	0,033 ve üzeri	30 veya daha	3	ICES Ixa) hariç ICES Ixa) Akdeniz	12 cm
	2	0,020-0,033	31-50	3		10 cm
	3	0,012-0,020	51-83			9 cm
	4	0,008-0,012	84-125			
Pisi balığı (plaice) (<i>Pleuronectes platessa</i>)	1	0,6 ve üzeri	-	1	^(a) ^(b) Kuzey Denizi Alt bölüm 22-25 Alt bölüm 26-28 Alt bölüm 29-32 59°30’ N’in güneyi	
	2	0,4-0,6		2		25 cm
	3	0,3-0,4				25 cm
	4	0,15-0,3		3 Baltık		27 cm 27 cm 25 cm 25 cm 21 cm 18 cm

Ağırlık skalası				Madde 7’de söz edilen Tüzükte ifade edilen koşullarda gözlenecek olan minimum boyutlar		
Tür	Boyut	Kg/ balık (¹)	Balık sayısı/kg (²)	Bölge	Coğrafi bölge	Minimum boyut
Berlam (hake), (<i>Merluccius merluccius</i>)	1	2,5 ve üzeri	-	1	(a) (b) Akdeniz	30 cm
	2	1,2-2,5		2		30 cm
	3	0,6-1,2				30 cm
	4	0,28-0,6		3		27 cm
	5	0,20-0,28				20 cm
Akdeniz		0,15-0,28				
Megrım (<i>Lepidorhombus spp.</i>)	1	0,45 ve üzeri	-		(a) (b)	25 cm
	2	0,25-0,45				25 cm
	3	0,20-0,25				25 cm
	4	0,11-0,20				20 cm
Akdeniz		0,05-0,20				
Ray’s bream (<i>Brama spp.</i>)	1	0,8 ve üzeri	-			-
	2	0,2-0,8				
Fener balığı (anglerfish) (<i>Lophius spp.</i>) bütün, iç organları alınmış	1	8 ve üzeri	-	1	(a) (b) Akdeniz	-
	2	4-8		2		belli değil
	3	2-4				-
	4	1-2		3		belli değil
	5	0,5-1				30 cm
Fener balığı (anglerfish) (<i>Lophius spp.</i>) kafası alınmış	1	4 ve üzeri	-			-
	2	2-4				
	3	1-2				
	4	0,5-1				
	5	0,2-0,5				
Pisi balığı (dab) (<i>Limanda limanda</i>)	1	0,25 ve üzeri	-	1	(a) (b) Kuzey Denizi	15 cm
	2	0,13-0,25		2		15 cm
						23 cm
				3		23 cm
Dil balığı (lemon sole) (<i>Microstomus kitt</i>)	1	0,6 ve üzeri	-	1	(a) (b)	25 cm
	2	0,35-0,60		2		25 cm
	3	0,18-0,35				25 cm
				3		25 cm
Tülina (<i>Thunnus alalunga</i>)	1	4 ve üzeri	-			-
	2	1,5-4				
Mavi yüzgeçli orkinos (<i>Thunnus thynnus</i>)	1	70 ve üzeri	-		Akdeniz	70 cm veya
	2	50-70				6,4 kg
	3	25-50				
	4	10-25				
	5	6,4-10				
Büyükgöz orkinos (<i>Thunnus obesus</i>)	1	10 ve üzeri	-			-
	2	3,2-10				
Kömür balığı (<i>Pollachius pollachius</i>)	1	5 ve üzeri	-	1	(a) (b)	-
	2	3-5		2		30 cm
	3	1,5-3				-
	4	0,3-1,5		3		30 cm

Ağırlık skalası				Madde 7’de söz edilen Tüzükte ifade edilen koşullarda gözlenecek olan minimum boyutlar		
Tür	Boyut	Kg/ balık (¹)	Balık sayısı/kg (²)	Bölge	Coğrafi bölge	Minimum boyut
Bir çeşit mezgit (<i>Micromestitius poutassau</i> veya <i>Gadus poutassau</i>)	1 2 3 4	-	7 veya daha az 8-14 15-25 26-30			-
Bir cins morina (pouting) (<i>Trisopterus luscus</i>) ve zayıf morina (<i>Trisopterus minutus</i>)	1 2 3 4	0,4 ve üzeri 0,25-0,40 0,125-0,25 0,050-0,125	-	3		Belli değil
Kupes (Bogue) (<i>Boops boops</i>)	1 2 3	-	5 veya daha az 6-31 32-70			-
İzmarit balığı (picarel) (<i>Manea smarís</i>)	1 2 3	-	20 veya daha az 21-40 41-90			-
Mıgırı (conger) (<i>Conger conger</i>)	1 2 3	7 ve üzeri 5-7 0,5-5		1 2 3	(^a) (^b)	- 58 cm - 58 cm
Kırlangıç balığı (gurnard) (<i>Trigla spp.</i>)	1 2 3 4	1 ve üzeri 0,4-1 0,2-0,4 0,06-0,2	-			-
Diğer kırlangıç balıkları (gurnard)	1 2	0,25 ve üzeri 0,2-0,25				
İstavrit (horse hackerel) (<i>Trachurus spp.</i>)	1 2 3 4 5	0,6 ve üzeri 0,4-0,6 0,2-0,4 0,08-0,2 0,02-0,08	-	1 2 3 5	Akdeniz	15 cm 15 cm 15 cm 15 cm 12 cm
Kefal (mullet) (<i>Mugil spp.</i>)	1 2 3 4	1 ve üzeri 0,5-1 0,2-0,5 0,1-0,2	-	1 2 3	(^a) (^b) Akdeniz	- 20 cm - 20 cm 16 cm
Tırpana, rina, vatoz, folya türü balıklar (skate) (<i>Raja spp.</i>)	1 2 3 4	5 ve üzeri 3-5 1-3 0,3-1	-			-
Tırpana, rina, vatoz, folya türü balıklar (skate) (<i>Wings</i>)	1 2	3 ve üzeri 0,5-3	-			-

Ağırlık skalası				Madde 7' de söz edilen Tüzükte ifade edilen koşullarda gözlenecek olan minimum boyutlar		
Tür	Boyut	Kg/ balık ⁽¹⁾	Balık sayısı/kg ⁽²⁾	Bölge	Coğrafi bölge	Minimum boyut
Pisi balığı (flounder) (<i>Plachtyx flesus</i>)	1	0,3 ve üzeri		1	(a) (b) Alt bölüm 22-25 Alt bölüm 26-28 Alt bölüm 29-32 59°30' N'in güneyi	24 cm
	2	0,2-0,3		2		24 cm
				3		24 cm
				Baltık		25 cm
						21 cm
						18 cm
Dil balığı (sole) (<i>Solea spp.</i>)	1	0,5 ve üzeri	-	1	(a) (b) Akdeniz	24 cm
	2	0,33-0,5		2		24 cm
	3	0,25-0,33		3		24 cm
	4	0,17-0,25				24 cm
	5	0,12-0,17 ⁽³⁾				20 cm
	1	0,5 ve üzeri				
	2	0,33-0,5				
	3	0,25-0,35				
	4	0,20-0,25				
	5	0,12-0,20 ⁽⁴⁾				
Palaska balığı (Frostfish) (<i>Lepidopus caudatus</i>)	1	3 ve üzeri	-			-
	2	2-3				
	3	1-2				
	4	0,5-1				
Palaska balığı (scabbardfish) (<i>Aphnopus carbo</i>)	1	3 ve üzeri			-	
	2	0,5-3				
Mürekkkep balığı (cuttlefish) (<i>Sepia officinalis</i> ve <i>Rossia macrosoma</i>)	1	0,5 ve üzeri	-			-
	2	0,3-0,5				
	3	0,1-0,3				
Norveç istakozu (<i>Nephrops norvegicus</i>)	1	-	20 veya daha az 31-30 31-40 40'tan fazla	2	Skagerrak ve Kattegat Batı İskoçya hariç İrlanda denizi (ICES VIa) veVIIa) Skagerrak ve Kattegat Batı İskoçya ve İrlanda denizi (ICES VIa) veVIIa) Akdeniz	40 mm (*)
	2			130 mm (**)		
	3			25 mm (*) 85 mm (**)		
	4			20 mm (*) 70 mm (**) 20 mm (*) 70 mm (**) 20 mm (*) 70 mm (**)		

Ağırlık skalası				Madde 7' de söz edilen Tüzükte ifade edilen koşullarda gözlenecek olan minimum boyutlar		
Tür	Boyut	Tür	Boyut	Tür	Boyut	Tür
Norveç istakozu kuruğu	1	-	60 ve daha az	2	Skagerrak ve Kattegat	72 mm
	2		61-120			
	3		121-180	2		46 mm
	4		180'den fazla			
Crangonid karides (<i>Crangon crangon</i>)	1	6,8 mm ve üzeri	-			
	2	(⁵) 6,5 mm ve üzeri				
Pandalid karides (<i>Pandalus borealis</i> taze veya donuk)	Bir boy	-	250 ve daha az			-
Pandalid karides kaynatılmış veya buharlanmış	1	-	160 ve daha az			-
	2		161-250			
Pavurya (<i>Cancer pagurus</i>)	1	16 cm ve üzeri	-			-
	2	(⁶) 13-16 cm(⁶)				

(1) ağırlık kategorileri alt limitin üstünü içerir üst limiti içermez.

(2) her iki tür uskumru için balık sayısı/ 25 kg balık.

(3) bu tablo 31 Aralık 1997'ye kadar uygulanmalıdır.

(4) bu tablo 1 Ocak 1998'den itibaren uygulanmalıdır.

(5) kabuk genişliği

(6) en geniş noktada kabuk genişliği

(a) Skagerrak ve Kattegat hariç

(b) Skagerrak ve Kattegat

(*) kabuk uzunluğu

(**) toplam uzunluk

EK-6 AV ARAÇLARI HAKKINDA BİLGİ

Av Araçları Kategorileri Hakkında Zorunlu Bilgi	26/2004 sayılı Komisyon Tüzüğü (AT) ve 404/2011 Sayılı Komisyon Uygulama Tüzüğüne (AB) Uygun Olarak Av Araçlarına ve Kodlara İlişkin Daha Ayrıntılı Bilgi	
Gırgır	Manyat	SB
	Danimarka gırgırı	SDN
	İskoç gırgırı	SSC
	Çift tekne ile çekilen gırgır	SPR
Trol	Bim trolü	TBB
	Dip ortasu trolü	OTB
	Dip çift tekne ile çekilen trol	PTB
	Ortasu trolü	OTM
	Pelajik çift tekne ile çekilen trol	PTM
	Ortasu çift tekne ile çekilen trol	OTT
Galsama Ağı ve benzeri ağlar	Demirli galsama ağı	GNS
	Sürüklenme ağı	GND
	Kuşatma galsama ağı	GNC
	Fanyalı ağ	GTR
	Birleştirilmiş fanyalı ağ ve galsama ağı	GTN
Çevirme ağı ve çökeltme ağı	Gırgır ağı	PS
	Lampara ağı	LA
	Çökeltme ağı kullanan tekneler	LNB
	Kıyıda çalıştırılan sabit çökeltme ağı	LNS
Olta iğnesi ve sicim	Olta ve ok balıkçılığı (el ile)	LHP
	Olta ve ok balıkçılığı (mekanize edilmiş)	LHM
	Set parakete (paragat)	LLS
	Pelajik (sürüklenen) parakete (paragat)	LLD
	Suda sürüklenen olta	LTL
Dreç	Tekne dreçleri	DRB
	Teknede kullanılan el dreçleri	DRH
	Emmeli dreçleri de içeren mekanik dreçler	HMD
Çömlek ve tuzaklar	Çömlekler (tuzaklar)	FPO

ÖZGEÇMİŞ

Özge Bozkuş
ozge.bozkus@tarim.gov.tr

KİŞİSEL BİLGİLER

Doğum Tarihi: 17.01.1988

Doğum Yeri: Kahramanmaraş

Uyruk: Türkiye Cumhuriyeti

EĞİTİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans:

Eylül 2012-Ocak 2015: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü

Lisans:

Eylül 2006-Haziran 2011: Bilkent Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

Lise:

Eylül 2002-Haziran 2006: Milas Anadolu Lisesi

İŞ DENEYİMİ

28.05.2012- ... **Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı**
Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü
Avrupa Birliği Uyum Daire Başkanlığı- 13. Fasıl (Balıkçılık)
Koordinatörlüğü
Pozisyon: Avrupa Birliği Uzman Yardımcısı

YABANCI DİL

İngilizce- İleri Düzey

ETİK BEYAN

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü
Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Özge BOZKUŞ
.../.../2015

